

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198520

UNIVERSAL
LIBRARY

Checked 1963

|| ಓಮ್ ||

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿಃ ಪಾರಭ್ಯತೇ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥಭಗವಾಚ್ಯಮುಮಾಸತಿಂ |
ಸಮಸ್ತವೇದವೇದಾಂತವೇದ್ಯಂ ವಂದೇನಿಸಿಕಂ ಶಿವಮ್ ||೧||
ಯಂ ವೇದಾ ಸ್ವಕರಾ ಸ್ವಸ್ತುಮಂತ್ಯತಶಮುಪ್ರೇತ್ಯಾಸ್ತಿತಾ ಸ್ವರ್ದದಾ |
ಯಂ ಪದ್ಮಾಸನ ಪದ್ಮಲೋಚನಮುಖಾ ದೇವಾ ಯಜಂತೇನಿವಿತಾ ||
ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಮುಮುಕ್ಷುಷೋ ಮುನಿಗಣಾ ಸ್ವರೈ ಹೃದಬ್ದಾಂತರೇ |
ತಂ ವಂದೇ ಜಗದೀಶ್ವರಂ ಶಶಿಕಲಾಭೂಷಂ ಶಿವಂ ಶಾಶ್ವತಮ್ ||೨||

ಗಿರಿರಾಜಸುತಾಮುಖತಾ |
ಮರಸಾಮೋದದ್ವಿರೇಫನಕಲಂಕ ಕೃಪಂ ||
ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರಥಿತಂ |
ಗಿರಿಶಂ ಕಾಮಾಡುಗೆಮ್ಮನಿರದನವರತಂ ||

ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ 'ಭರ್ಗ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನೂ, ಪಾರ್ವತೀ ವಲ್ಲಭನೂ, ಸರ್ವಜೀವರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸತಕ್ಕವನೂ, ವೇದಗೋದಲೂ ಉಪಾಪಹೃತಿಗೀಂದಲೂ, ಸಕಲಮಂತ್ಯ ಯೋಗ್ಯನೂ, ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಶಿವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧||

ಯಾವನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವೇದಗಳೂ, ಆಶೀಷಯ ಪ್ರೇರಿಸದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರುತಿ ಸುತ್ತವೆಯೋ, ಯಾವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ವೇದದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳು ಭೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾವನನ್ನು ವೋಕ್ಷುವನ್ನು ಬಯಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಮುನಿಪುರುಷರುಗಳೂ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲದೊಳಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಮೂರು ರೋಷಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಚಂದ್ರಶೇಖರನೂ, ಸತ್ಕರೂಪನೂ, ಆಗಿರುವ ಆ ಶಿವನನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨||

ಗುರುಂ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯಮನಂತಮಹಿಮಾಸ್ವದಂ |
 ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಾಧಾರಂ ವಂದೇನಹಂ ಪ್ರಮಥಾಧಿಪಂ ||೩||
 ರೇವಣಸಿದ್ಧವೃತ್ತೋಚಿತಂ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಕಃ |
 ರಜಯಾಮಿ ಪ್ರಹರ್ಷೇಣ ಶತವಾದ ಸಮಾಹೃತಿಮ್ ||೪||
 ರಘುನಾಯಕಬೋಧಾರ್ಥಂ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿಂ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಶಕಲದೇವವಾರವಂದಿತ ಚರಣಾರವಿಂ
 ದಾಖಿಲಯೋಗಿಜನಹೃದಯಾರವಿಂದನಿಃಸುಖಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕಪರ
 ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಾವಿಭೂತಸ್ಯ, ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಣರಮಣೇಯಸ್ಯ, ಪ್ರಮಥಸಮಾಜಾಧ್ಯ-
 ಕ್ಷಸ್ಯ, ಶಿವಾಜ್ಞಾಯೈವಾಸ್ತಿಸ್ತು ಸ್ಯೋಕ್ತೇ ಕೌಲ್ಯಪಾಕಿಸುಕ್ತೇತ್ರಸರಾಜಮಾನಸೋ
 ಮೇಶ್ವರಾಧಿಧಿವ್ಯಲಿಂಗಾದಾವಿಭೂತಸ್ಯ ಮುಮುಕ್ಷುಪಾಶ್ರಯಾಣೇಯಾನವದ್ಯ
 ವೀರಶೈವಮತಸ್ಥಾಪಕಸ್ಯ, ಮಲಯಾಚಲಮಹಾಮಹೀರುಹಸ್ಸಿಗೃಛಾಢ್ಯಾಮಧ್ಯ-
 ಮಂಡಿತಮಂಡಪಮಂಡನಾಯಮಾನಸಪ್ತತಿಸಪ್ತಸಹಸ್ರಮುನಾವರವಾರವಂದಿತ ಚರ
 ಣಾರವಿಂದಾಯಸಮಾಜಮತ ಸಪ್ತಸಾಗರಾಯವಿಂಧ್ಯಧರಣೀಧರಸ್ತಂಭಕಾಮ ಕುಂ

ಅನಂತಮಹಿಮೆಗಳಿಗಾಸ್ತದನೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳಿಗಾಧಾರನೂ, ಪ್ರಮಥರಿಗೊಡ
 ಯನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೩||

ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ಮಗನಾದ ರೇವಣಾ
 ರಾಧ್ಯನಾಮಕನಾದ ನಾನು ನೂರು ಸಂವಾದಭೇದವುಳ್ಳ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿ, ಎಂಬ ಸಂ-
 ಗ್ರಹಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುಂದಿಗಿರೆಯ ರಘುವಪ್ತನಾಯಕನ ವಿಲಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸುವೆನು ||೪||

ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹ
 ದಿಂದ ನಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲವುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯ ಕಮಲವೆಂಬ ಮನೆ
 ಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಕನುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂ-
 ಪನೂ, ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮತೀವ್ರವಿಷಯ ದ ಹುಟ್ಟಿದವನೂ, ಮಾಯಾಸಂಬಂಧ ರಹಿತಗಲಾದ ಗು-
 ಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ರಮಣೀಯನೂ, ಪ್ರಮಥ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ಶಿವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ
 ರೇ ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆದಿ
 ಷ್ಠಾದಿ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೂ, ದೋಷರಹಿತವಾದುದರಿಂದ
 ಸರ್ವಮತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೀರಶೈವಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವನೂ, ಮಲಯಾಚಲದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿ-
 ರುವ ಮಹಾವೃಕ್ಷದ ಸಾಂದ್ರವಾದ ನೆರಳಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರವುಳ್ಳದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ಯೋಗಿಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾದ ಎತ್ತತ್ತೇಳು ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಸ-
 ಮೂಹದಿಂದ ನಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನಾದ ವಿಳಾಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ಆಚಮನ ಮಾಡು

ಧಸಂಧನಾಯಮುನಯೇ ಶಿವಾದ್ವೈತತತ್ತ್ವೋಪದೇಶಕಸ್ಯ, ಶಿವಲಿಂಗಂ ದತ್ತಾ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಾಭಿಷ್ಠಂ ಕೃತವತಃ, ಲಂಕಾನಗರಾಂಯುಗಪತ್ರಿಕೋಟಿವಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕಸ್ಯ, ಕುಂಭಕೋಣಾದಿಸಾಧನಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ವವಕೋಟಿಸಿದ್ಧಾನ್ವ ನಿರ್ಮೇಷ ಮಾತ್ರೇಣ ಮೇನಾನ್ನಿರ್ಮಾಯ ಮಹಾನವಸಿದ್ಧಾನ್ವ ತನ್ನೇಷವಾಲಕಾನ್ ಕೃತ್ವಾಽ ದಧ್ರದಧ್ರಮಹಾಮಹತ್ತ್ವಸಹಿತ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಪ್ರಾರಂಭಪ್ರಚುರತರಸಿದ್ಧಿಸಮೃದ್ಧಿವೃದ್ಧ ಸಿದ್ಧಕುಲಜಕ್ರವರ್ತಿನಃ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರಾಜಪರಮೇಶ್ವರಾಯ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರ ರಾಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿಶಾಸ್ತ್ರಯ ಗಗನಮಾರ್ಗಗಮನಸಾಹಾಯ್ಯಕಮಹಾಮುನಿಮು ಯಾನ್ವಾಪದಮಾದುಕಾದ್ವಯಂ ಸ್ವಾರ್ಥಿತಾರ್ಥಸಾರವರ್ಷಿಣೀಂ ಪರತರಕಂಠಾಮ ಕ್ಷಯಾಮೃತಭರಿತಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತಂ ಸರ್ವಾಭಿಷ್ಠಪ್ರದಾಂ ಕ್ಷುರಿ ಕಾಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಂ ಮರಕತಮಯಂ ಶಿವಲಿಂಗಂ ಜ ಕೃಪಯಾ ದತ್ತವತಃ, ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚೀಪುರೇನಾಯಕ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ಕಂಪಮಾನಶಿರಸ್ಸ್ಪೃಷಕಸ್ಯ, ಪೃಥು ಶರ ಪೃಥಿವೀಮಂಡಲೇ ಪ್ರಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶರೂಪೇಣ ಚತುರ್ದಶಶತವರ್ಷಪದ್ಯಂಶಂ ಸ್ಥಿ ತ್ವಾ ಪ್ರಹಂಢವಾಷಂಢ ಪೂಡರೀಕಷಂಢಮದಪ್ತಂಢರೀಕಸ್ಯ, ಸದಮಲಾಂತಾಕರಣ

ದಿದ ಐಂಧ್ಯಪರ್ವತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿಮುನಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರಕ್ತಿವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಾದ್ವೈತತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದವನೂ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದವನೂ, ಲಂಕಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಟಿಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಮೂರುಕೋಟಿ ಆಚಾರ್ಯರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿದವನೂ ಕುಂ ಭಕೋಣ ವೊಡಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಪವಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಕುರಿಯು ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಒಂಥ ತ್ವಮುಂದಿ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ಆ ಕುರಿಗಳಂ ಕಾಯುವವರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ, ಅಧಿಕವೂ ಅಲ್ಪವೂ ಅದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದಲೂತಿದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಚಿತ ಪ್ರಚುರವಾದ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪರ್ಯಾಯವು ದ್ವಾನವೃದ್ಧರಾದ ಸಿದ್ಧರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರಾಗಿದ್ದಯನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರವುಳ್ಳವನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿ ಶ್ವನಿಗೋಸ್ಕರ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಕ್ಕೆ ಸಾಹಾಯ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾ ದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಸುವರ್ಣದ ಪಾದುಕೆಗಳಿರತನ್ನೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ವರಹಗಳನ್ನು ಸುಂಸುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕಂಠೆಯನ್ನೂ, ಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಮೃತದಿಂದ ಕುಂಬಿದ ಭಿಕ್ಷಾ ಣಾಕ್ರಿಯನ್ನೂ ದೇವಶಿರಿಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಕಲೇಷ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊ ಣುವ ಚೂರಿಯನ್ನೂ, ಭೋಗವೋಕ್ಷ್ಯಂಗಳಂ ಕೊಡುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮರಕತ ರತ್ನಮಯ ನಾಡ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೂ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟವನೂ, ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚೀಗ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ವಿಷ್ಣು

ಮನುಮುನಿತತಿನುತಿವಾತ್ರಸ್ಯ, ಲಿಂಗಾಂಗೈಕ್ಯಬೋಧಕಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರಮಹಾಮಂತ್ರಪ್ರೋಚ್ಚಾರತತ್ಪರಮಾಣವದನಾರವಿಂದಸ್ಯ, ಶಿವಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತಚಿತ್ತಸ್ಯ, ಉತ್ತಮಾಂಗಶಲೀಶೇಷ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ, ಶಿಖಾಲಂಬಿತಮಸ್ತಕಸ್ಯ, ಭಸ್ಮತ್ರಿಪುಂದ್ರಮಂಡಿತಫಾಲಸ್ಯ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಬಂಕೃತಕಂಠಸ್ಯ, ಮುಕ್ತೈಂಗನಾಲೋಕನರೋಲರೋಡನಸ್ಯ, ಮುಮುಕ್ಷುಜನತಾಭಯದಹಸ್ತಸ್ಯ, ಸ್ವೀಯಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣಮಾಶ್ರೀಣಕ್ಷಿತಿಪತಿತಿರಕ್ಷಣದಕ್ಷಸ್ಯ, ವಂದಮಾನಬೃಂದಾರಕಬೃಂದಸುರದ್ರಮಾಯಮಾನಸ್ಯ, ವೇದವೇದಾಂತಾಗಮಪುರಾಣಪ್ರಭೃತಿ ಪ್ರಭೂತಾನವದ್ವೈವಿಧ್ಯಾ ಸ್ವೀರವಾರಾವಾಢೆಪಾರಂಗತಸ್ಯ, ಅಗಣಿತಶಮದಮಾದಿಗುಣಮಣಿಗಣರೋಹಣ ಧರಣೀಧರಸ್ಯ, ಶ್ರೀರೇಣುಕಗುರೋಃ ಕೃತಾ ದ್ವಾದಶಸಹಸ್ರಕಾಯಾಮಿತರಮತಕೋಲಾಹಲಸಮಾಸ್ಯತಾ ಸಾರಸಂಗ್ರಹಕೂಪವ್ಯಾಸ್ಯ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣೀಃ ಶತಸಂವಾದನಾಮಧೇಯಕ್ರಮಃ ಕಥ್ಯತೇ.

ಮೂರ್ತಿಯ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆಯನ್ನು ನಡುಕಿಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದವನೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂರೋಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶರೂಪದಿಂದ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗಿದ್ದು ಕೂರರಾದ ಪಾಂಡುಕೇಂಬ ಕಮಲಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮದವೇರಿದ ಆನೆಯಂತಿದ್ದನಿರುವನೂ, ಪಾಪಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಲ್ಲ ಮನುಮುನಿಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸಾಮರಸ್ಯವಂ ಬೋಧಿಸುವ ಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುರಪಡುವ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ಶಿವನನ್ನು ಹಿಂತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಠಸಲ್ಲಟ್ಟಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವುಳ್ಳವನೂ, ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಿಖೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಭಸ್ಮದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ತ್ರಿಪುಂದ್ರಗಳಿಂದ ಆಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಣೆಯುಳ್ಳವನೂ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಿಕೆಯಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊರಳುಳ್ಳವನೂ, ಮುಕ್ತವನತೆಯಂ ವೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚಿಂತಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ, ವೇದಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಜನಕ್ಕೆ ಅಭಯವಂ ಕೊಡುವ ಕೈಯುಳ್ಳವನೂ, ದಯಾರಸದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ರಾಜರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾವಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನೂ, ನಡುಸಿದ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪತಪ್ತಾ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಸೋಪಾನಪದಾರ್ಥವುರಾಣ ವೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವನ್ನೊದ್ದಿದ ದೋಷರಹಿತಗಳಿಂದ ವಿಧಿಗಳ ಸಮೂಹವೆಂಬ ಪಾಲ್ಗಡಲಿನ ಕಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ, ಎಣಿಕೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದ ಶಮದವಾದ ಗುಣಗಳೆಂಬ ರತ್ನಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ರೋಹಣ ಪರ್ವತವಾದವನೂ ಆದ ಶ್ರೀರೇಣುಕನೆಂಬ ಗುರುವಿನ ಕೃತಿಯಾದ, ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಲ್ಲದ ೧೧ ಇತರಮತಕೋಲಾಹಲ, ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವವಾರವಾದ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಈ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ನೂರು ಸಂವಾದಗಳ ನಾಮಧೇಯಕ್ರಮವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಜೋಳದೇಣುಕಸಂವಾದೇ ಶಿವಾಧಿತ್ಯಶಿಖಾಮಣಾ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಾದಿ ಶಿವಯೋಗ್ಯರ್ಚನಾಂತರಾಃ	೧
ತೇ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಸ್ಥ ಸಂವಾದಾಸ್ತು ಶತಮತಂ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಶ್ಚ ತತ ಷ್ಣೋಡಶದಾನಕಂ	೨
ವಿದ್ಯಾವತಾರೋ ವೇದೋಪಮಾಂಗಾನಾಂ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿ ಮಾಮಾಂಸಾದಿ ಲಕ್ಷಣಂ	೩
ಸಿದ್ಧಾಂತಭೇದಸಿದ್ಧಾಂತವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ನಿಗಮಾಗಮಯೋಗ್ಯೈಕೈಕಂ ತಯೋರರ್ಥಪ್ರಕಾಶನಂ	೪
ತದರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕೃತಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಾದಶಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ	೫
ಆಪ್ತತ್ವಂ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಂ ಚ ಶಂಭೋರ್ವೇದೋದ್ಭವಸ್ತಥಾ ವೇದನ್ಯಾಯೋ ವೇದವಪ್ರದಾನಂ ಷಣ್ಮತಾದಿಕಂ	೬
ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಘ್ನೇಶಪಟ್ಟಶಬ್ದಪಲಕ್ಷಣೇ ಪೂ್ರೇಕ್ಷಾ ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶೇ ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ	೭

೧ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಷೋಡಶಮಹಾದಾ.ನೋದ್ವೇಶವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ೧೪ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಭೇದವಿಧಿಯು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಗವಿಧಿಯು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದದ್ವಯಾಂಗಲಕ್ಷಣವು. ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣೋದ್ವೇಶವಿಧಿಯು. ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯು. ೧೦ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯು. ೧೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶೈವತುಲ್ಯಲಕ್ಷಣವು. ೧೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಯು. ೧೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಿಗಮಾಗಮೈಕೈಕವಿಧಿಯು. ೧೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯ ವಿಧಿಯು. ೧೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಯು.

೨ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತಪ್ರತಿಭಾಪ್ರಾಪ್ತವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಪ್ರನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರತಿಭಾಪ್ರಾಪ್ತವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನದೇವಿಯಿಂದ ಸಕಲವೇದೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವೇದಪೂರ್ವನ್ಯಾಯವಿಚಾರವು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಸತ್ಯತತ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಲಕ್ಷಣವು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಾಸ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನವಿಧಿಯು. ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು. ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಮಂತ್ರಪದಸ್ತೋತ್ರವು.

ಕಾವಾಲಿಕಂ ಪಾಂಡರಾಶ್ರಂ ಮಾಯಾವಾದಶ್ಚ ಬೌದ್ಧಕಂ |

ಜೈನಂ ಚಾರ್ವಾಕ ಮಥ ತತ್ಸರ್ವವ್ರಾಹ್ಮಣಪದಂ ಸ್ಫುಟಂ ||೨||

ಪೋಕ್ತಾ ಕೃತೀಯೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ |

ಎಷ್ಟೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಥ ಕೇತವಸ್ಯಾಮೃತಸ್ಯ ಚ ||೩||

ಪುರುಷಸ್ಯ ತಥೈತೇಷಾಂ ಪದಾಸಾ ಮರ್ಥನಿರ್ಣಯಾ |

ಪೋಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥೋಪದೇಶೇ ಪಂಡಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ ||೪||

ಧವಾದಿನಾಮಪರ್ಮಾಯೋ ಭಗವತ್ಕೃತ್ಪ್ರವಾಚ್ಯತಾ |

ಸದಾವಿರುದ್ಧಸ್ತಭಾವಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖೇ ಎಧ ||೫||

ಪೋಕ್ತಾ ಪಂಡೋಪದೇಶೇಷಿ ಚತುಸ್ಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ |

ಪರೇತಮೂರ್ತಿರ್ದೈವಧ್ಯಂ ತ್ರೀಮಹೇಶಸ್ವರೂಪಕಂ ||೬||

ಮಹೇಶಾಧಿಕೃತಮಥ ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾಮ ಚ |

ಪೋಕ್ತಾ ಷಷ್ಠೋಪದೇಶೇ ತು ಚತುಸ್ಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ ||೭||

೧ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶೈವಾವೈದಿಕಕಾವಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯವು ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಡರಾಶ್ರಮತನಿರ್ಣಯವು ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಪದ್ಧತಿಯು ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯವು ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತನಿರ್ಣಯವು ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದವು ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನ ಗಮ್ಯಕಾನವಾದ ಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

೪ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಏಕವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಶಬ್ದನಿರ್ಣಯವು ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

೫ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಭವವೃದ್ಧಕರ ನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೃತ್ಪ್ರವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖವಾದ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿವಿಧಿಯು.

೬ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನ ಸಕಲನಿಷ್ಕರಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪರ್ಮಾಯನಾಮಗರ ವಿಚಾರವು.

ಅನ್ಯದೇವಪರಿತ್ಯಾಗ ಶೃಂಭೋ ಸ್ತದ್ದೇವತಾತ್ಮತಾ |
 ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸೃಷ್ಟಿಸ್ತೈರೋಕ್ಯಂ ಗುಣಾನ್ವೈಮೂರ್ತಿಭೇದತಾ ||೧೪||
 ಸಶಕ್ತತ್ವೈಮೂರ್ತಿಭೇದೋ ರುದ್ರಾಧಿಕೃಂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಷು |
 ದ್ವಯೋ ಮೂರ್ತೀಭ್ಯೇಶ್ಚ ಮಧ್ಯೇ ಶ್ರೀಋದ್ರಸ್ಯಾಧಿಕೃಮುತ್ಸಮಂ ||೧೫||
 ರುದ್ರಸ್ಯ ವಶ್ವಾಧಿಕತ್ವ ಮೇಕೋ ರುದ್ರ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಿಃ |
 ಸಪ್ತಮೇ ತೂಪದೇಶೇ ಸ್ಯಾನ್ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ ||೧೬||
 ರುದ್ರಸ್ಯ ವರ್ಣೋತ್ತಮತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವ ಸ್ತುತಃ |
 ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ವೆಷ್ಣೋ ಲಫಲಾಟೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ತುತಾ ||೧೭||
 ಪುಷ್ಪೇಣನಸೂಯಾಂಜಲಿಸ್ಥೇ ತಥಾ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ |
 ರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಣಾಂ ಸಮುದ್ಭವಃ ||೧೮||
 ನಮಸ್ಕಾರಾರ್ಹತಾ ಶಂಭೋ ರುದ್ರಲಿಂಗಾರ್ಹಸಂಕ್ರಮಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಣಾಂ ಸಮಾಹ್ವಾನ ನಿರಾಕೃತಿಃ ||೧೯||

೭ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವತರದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಭಾವ
 ಕವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕೃರ್ಹಯವು ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವದೇವತಾಪನಕತ್ವ
 ನಿರ್ಹಯವು. ೩ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕತೃಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಹಯವು. ೪ನೆಯ
 ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಭೇದವು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಶಕ್ತ ತ್ರಿಲೋಕ ತ್ರಿ
 ಮೂರ್ತಿ ಭೇದನಿರ್ಹಯವು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಧಿಕೃವು. ೭
 ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ರುದ್ರಾಧಿಕೃನಿರ್ಹಯವು. ೮ ನೆ
 ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಏಕತ್ವ ಸಂಬಂಧನಿರ್ಹಯವು ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ
 ವಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಹಯವಿಧಿಯು

೮ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿರ್ಹಯವಿಧಿಯು.
 ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆದಿರುದ್ರನದೇವತೆಯಿಂದ ಬಹುವಿಷ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿಧಿಯು ೩ ನೆ
 ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಾರಾಯಣನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು, ೪ ನೆಯ ಸಂ
 ವಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
 ಯಕರಾಂಜಲಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮ
 ಹರುದ್ರಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನಪೂಜಾವಿಧಿಯು ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದ
 ದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪೂಜಾ ನಮಸ್ಕಾರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಿಣಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಲಕ್ಷ್ಮಣವು ೯ ನೆಯ
 ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುವಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮ್ಯ ಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರ ನಿರಾಕರಣವು.

ಅಷ್ಟಮೇ ತೂಪದೇಶೇ ಸ್ಯಾನ್ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ |
 ಎಷ್ಟೋ ಧೃಗುಮುನೇ ಶ್ವಾಪ ಶ್ವಾಪಸ್ತುನೋನ್ಯಜಸ್ತಯೋಃ || ೨೦ ||
 ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ದ್ವೇದೇಶೇಶ್ಚ ಶಾಪೋ ಗೌತಮಶಾಪಕಃ |
 ಎಷ್ಟೋ ಸ್ತುಪೋ ಬ್ರಹ್ಮತಪೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ವರೂಪತಾ || ೨೧ ||
 ರುದ್ರೋಪಮನ್ಯುಭ್ಯಾಂ ಎಷ್ಟೋ ರುಪದೇಶವಿಧಿಪುತಃ |
 ಪ್ರೋಕ್ತಾ ನವಮೋಪದೇಶೇ ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ || ೨೨ ||
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಜ್ಞಾನಸಂವಾದ ಸ್ತುತೃಸಂಧಾಚ್ಯುತೋದ್ಭವಃ |
 ಜ್ಞಾತಾಲಿಂಗೋದ್ಭವೋ ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಲಿಂಗಪೂಜನಂ || ೨೩ ||
 ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪತ್ವಮಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾ |
 ಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತಾ ತತ್ಕರ್ಮಫಲದಾತಕಾ || ೨೪ ||
 ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದಶಮೋಪದೇಶೇ ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ |
 ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾ ಒಂ ಚ ವಾಶ ಪಶ್ಯವಿಧಿಪುತಃ || ೨೫ ||

೧ ನೆಯ ಶಾಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಧೃಗುಶಾಪವಿಧಿಯು.
 ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಬ್ರಹ್ಮರ ಶರಸ್ವರ ಶಾಪವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ದ್ವೇದೇಶಾಪವಿಧಿಯು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗೌತಮಶಾಪವಿಧಿಯು, ೫ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ತಪೋ ನಿರತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತಪೋನಿರತ
 ನಾದ ಅದಿನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಕಲಲೋಕೋಪಕಾ
 ರಾರ್ಥಜ್ಞಾನಿ ಆದಿ ರುದ್ರನು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನಂ ಮಾಡಿದುದು. ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಆದಿ ಶುಕ್ರನಿಂದ ಅದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶಾರಕಬ್ರಹ್ಮೇಶದೇಶವಿಧಿಯು. ೯ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ಉಪಮನ್ಯುವಿನಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾಶುಪತ ವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗ
 ದೀಕ್ಷಾವಿಧಿಯು

೧೦ ನೆಯ ಶಾಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಜ್ಞಾನ ಸಂವಾದದಿಂದ ಒಂದ
 ಶಿವಾಧಿಕೃತಿರ್ನಿಯವಿಧಿಯು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತರಸಂವಾದದಿಂದ ಒಂದ
 ಒಂದ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿರ್ನಿಯವು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತಾಲಿಂಗದಸ್ವರೂಪನಿರ್ನಿಯವು.
 ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿಯು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ
 ಪೂಜಾನಿರ್ನಿಯವು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆದಿರುದ್ರನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ
 ವಿಧಿಯು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಯು. ೮ ನೆ
 ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವಜೀವಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕವಿಧಿಯವು, ೯ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಕಲಜೀವರಿಗೆ ತತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ನಿಯವು

ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ಧ್ವಾಽಪಿರ್ವಾಣವೈಕಯೋರ್ವರದಾನತಾ |
 ಹನುಮದ್ವಾಹನಂ ಶಂಭೋಃ ಪ್ರಳಯದ್ವಯಕರ್ತೃತಾ || ೨೬ ||
 ಎಷ್ಟವತಾರಸಂಹಾರೋ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತತೋ ಧವೇತಾ |
 ಏಕಾದಶೋಪದೇಶಃ ಸ್ಯಾನ್ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ || ೨೭ ||
 ರಾಮಶ್ರಯನಿರಾಸತ್ತ ಎಷ್ಟೋ ರಾಚಾರಧಿಕ್ಕೃತಿಃ |
 ಊರ್ಧ್ವಾಽಪಿರ್ವಾಣವೈಕಯೋರ್ವರದಾನತಾ || ೨೮ ||
 ಎಷ್ಟದರ್ಶನಧಿಕ್ಕಾರವೂರ್ವಕಂ ಶಿವದರ್ಶನಂ |
 ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕ್ಕಂ ಗಾಯತ್ರೈರ್ಧಪ್ರಕಾಶನಂ || ೨೯ ||
 ವ್ಯಾಸಪ್ರೋಕ್ತಶಿವಾಧಿಕ್ಕಂ ಶಿವಾಚಾರವಿಚಾರತಾ |
 ಶಿವಧತ್ತಮಹತ್ತ್ವಂ ಚ ಶಿವಯೋಗ್ಯಾರ್ಜುನಕ್ರಮಃ || ೩೦ ||
 ಶೇ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಸ್ಥವಾದಾ ಏಕಾದಶಸ್ತುತಾಃ ||

೧೧ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರು ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಯು
 ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪಶುಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು,
 ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಭೈರವರು ದ್ರುನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರಶ್ಚೇದನವಿಧಿಯು, ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದ
 ದಲ್ಲಿ ಬಾಣಾಸುರಯುದ್ಧವಿಚಾರವಿಧಿಯು, ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೃಕಾಸುರನರಪ್ರದಾ
 ನವಿಚಾರವು ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವು ೭ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಆಗ್ನಿಪ್ರಳಯ ಜಲಪ್ರಳಯ ಕರ್ತೃತ್ವದ ವಿಚಾರವು ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದ
 ದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯು, ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯವು

೧೦ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರಾಮಶ್ರಯದ್ವೈವತಾರಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿ
 ಯು, ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಹನುಮದ್ವಾಹನಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿಯು, ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಊರ್ಧ್ವಾಽಪಿರ್ವಾಣವೈಕಯೋರ್ವರದಾನತಾ || ೨೮ ||
 ಎಷ್ಟದರ್ಶನಧಿಕ್ಕಾರವೂರ್ವಕಂ ಶಿವದರ್ಶನಂ |
 ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕ್ಕಂ ಗಾಯತ್ರೈರ್ಧಪ್ರಕಾಶನಂ || ೨೯ ||
 ವ್ಯಾಸಪ್ರೋಕ್ತಶಿವಾಧಿಕ್ಕಂ ಶಿವಾಚಾರವಿಚಾರತಾ |
 ಶಿವಧತ್ತಮಹತ್ತ್ವಂ ಚ ಶಿವಯೋಗ್ಯಾರ್ಜುನಕ್ರಮಃ || ೩೦ ||
 ಶೇ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಸ್ಥವಾದಾ ಏಕಾದಶಸ್ತುತಾಃ ||

ಧರಾ ವೈಷ್ಣವಚೋರಸ್ತು ಶಿವಕಾಂಚೀಸಮಾನಕಾಂ |
 ಕರ್ತುಕಾಂಚೋ ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚೀಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೈಃ ಪ್ರಚೋದಿತಃ ||
 ವೈಖಾನಸೈರ್ಭಾಗವತ್ಯುಃ ವೈಷ್ಣವೈಸ್ತತ್ಪ್ರವಾದಿಭಿಃ |
 ಶಾಂಡರಾತ್ರಪರಾಚಾರ್ಯೈರ್ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಂ ಸಲಕ್ಷಣಾಂ ||
 ಸೋಮಕಾರಯತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ತು ಸಾಧೂನ್ನೂನಂ ಸಕಂಪನಾ |
 ಅಹಮೇಕಾಮೃತಸ್ಯ ಶಂಭೋರಸ್ಮಿ ಕಥಂ ಸಮಾ ||
 ತನ್ನಿಷ್ಠಂ ಪಪ್ರತಿಷ್ಠಾರ್ಥಮೇಕೋ ನಾಸ್ತಿ ಕರೋಮಿ ಕಿಂ |
 ಚೋರ ಸ್ವಕಂಪ ಏಕಾಮೃತನಾಥಂ ಸ ಶರಣಂ ಯಯಾ ||
 ತತಃ ಏಕಾಮೃತನಾಥೇನ ಚೋರಸ್ತಪ್ತೇ ಪ್ರಚೋದಿತಃ |
 ರೇಣುಕಂ ಗಣನಾಥಂ ತಂ ತದರ್ಥಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ||
 ಮಲಯಾದ್ರೌ ಚ ಲಂಕಾಯಾಂ ಕುಂಭಘೋರೇ ಸ ರೇಣುಕಂ ||
 ಗಣೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯೈರಾಧ್ಯಾತ್ಮೈಃ ಸಪ್ರಣಾಮಸ್ತುತಿಂ ವ್ಯಧಾತು ||
 " ಜಯಜಯಜೇತಚಿತ್ತೈಃ ಕ್ಷೇಮಚಿತ್ತಿಂಗವೃತ್ತ |
 ಭಸಿತಭವಿತಫಾಲಸಾರದ್ರಾಕ್ಷಮಾಂ ||
 ಶಿವಮನುಸಂಸಯುಕ್ತೈಃ ಮಮುಕ್ತೈಃ ಪುರತಃ |
 ಗುರುಶಿವಜರಮೂರ್ತೇ ರೇಣುಕಖ್ಯಾತಕೀರ್ತೇ ||

ಪೂರೈಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾದ ವಿಷಯೇಂದ್ರಚೋರನು—ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರ ಸ್ವರಣ
 ಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚಿಯನ್ನು, ಶಿವಕಾಂಚಿಯೊಡನೆ ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋ
 ಸ್ಕರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ವೈಖಾನಸವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ, ಭಾಗವತರೂ, ವೈಷ್ಣವರೂ, ಯಥಾರ್ಥವಾ
 ದಿಗಳೂ ಆದ ಶಾಂಡರಾತ್ರಾಗಮದಲ್ಲಾ ಸಕ್ತರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಲಕ್ಷಣವಾದ ವಿಷ್ಣು ವಿಗ್ರ
 ಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು. ಆ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೋ : ಶಿವಕಾಂಚಿಯಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾ
 ಮೃತನಾಥನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವೆನು, ಎಂದು ನಡುಗತಕ್ಕದ್ದಾಯಿತು.
 ಆ ಚೋರನು—ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಡುಗುವಿಕೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದ
 ಲ್ಲಾಗಿ ಶಕ್ತನಾದನೂ ಇಲ್ಲವು ನಾನೇನುಮಾಡಲಿ, ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ; ನಡುಗತಕ್ಕವನಾಗಿ
 ಏಕಾಮೃತನಾಥನಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಮಲಯಾದ್ರಿಯಲ್ಲೂ, ಲಂಕೆಯಲ್ಲೂ, ಕುಂಭ
 ಕೋಟದಲ್ಲೂ ಕ್ರಮದಿಂದ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ, ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ, ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಎಂದು ಹೆಸರ
 ನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರೇಣುಕನೆಂಬ ಗುರುವನ್ನು ಮರೆಪೋಕ್ಕು ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ
 ದನು. ಚಿತ್ತಶೈಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವನಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಜ್ಞಾನೈಕಗಮ್ಯ
 ವೂ ಆದ ಮಹಾಕವಿಯಿಂದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಭಕ್ತತ್ವವುಂಟಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಹಣಿ

ಅಶ್ವಿನ್ಯಾತ್ಮಜಕೋಶನಮಸ್ತೇ | ಶಾಶ್ವತಚಿದ್ಭರಣೀಶನಮಸ್ತೇ |
 ಕೃತ್ತಿಕಾಕೃತಮೋದನಮಸ್ತೇ | ಶ್ರುತ್ಯಧಿರೋಹಿಣಿವಾದನಮಸ್ತೇ |
 ಮೃಗಶಿರ್ಷಾಂಕಿತಮುದ್ರನಮಸ್ತೇ | ಮೃಗಮದಘನಸಾರಾದ್ರ್ಯನಮಸ್ತೇ |
 ಪುನಃಪುನರ್ವಸುವಾಸನಮಸ್ತೇ | ಘನಪುಷ್ಪಾಕಗವಾಸನಮಸ್ತೇ |
 ಯಮುಚಿದ್ರಚಿತಾಶ್ಲೇಷನಮಸ್ತೇ | ಸಮಘಾಘಾತುಕಭಾಷನಮಸ್ತೇ |
 ಸಂಬಾಹುಭ್ಯಾಂಶ್ರುತಿಗನಮಸ್ತೇ | ಬಿಂಬತ್ರಿಶಯೋತ್ತರಗನಮಸ್ತೇ |
 ವರಾಧಯಹಸ್ತವಿಸಾರನಮಸ್ತೇ | ಗುರುತರಚಿತ್ತಾಚಾರನಮಸ್ತೇ |
 ಸ್ವಾತಿಶಯಿತಚಿದ್ವೀಪನಮಸ್ತೇ | ಸ್ವಾಂತಶಾಖಸಮಾಪನಮಸ್ತೇ |
 ಅನುರಾಧಯವಾಂಘ್ರೀಶನಮಸ್ತೇ | ಮನುಲಯಹರಜ್ಯೇಷ್ಠೇಶನಮಸ್ತೇ |
 ಮುಕ್ತಿಮೂಲಚಿದ್ರಾಧನಮಸ್ತೇ | ಭುಕ್ತಿದವೂರ್ವಾಷಾಧನಮಸ್ತೇ |
 ಶ್ರಮಹರಶ್ರವಣಸಬಾಧನಮಸ್ತೇ | ಧನದಸಮಧಿಸ್ತೇಶನಮಸ್ತೇ |
 ಮನನಶತಭಿಷಾಭಾಷನಮಸ್ತೇ | ಪೂರ್ವಾದಿಮಭಾದ್ರಪದನಮಸ್ತೇ |
 ಸಶ್ಲೋತ್ತರಭಾದ್ರಪದನಮಸ್ತೇ | ವೇದಕಿತತಿಮುಖೇಂದ್ರನಮಸ್ತೇ |
 ರೇವಣಾರ್ಯಚಿತ್ತೇಂದ್ರನಮಸ್ತೇ ||

ಯಸ್ತೋಮೇಶ್ವರಲಿಂಗಭೂಮಿಬ್ರಹ್ಮಾಣ ಯೋಗಾತಿಶೇಂದ್ರೋವಿದುರ್ಯೇನಾ
 ದೋಧಿ ಸ ಕುಂಭಸಂಭವನುಸಿರ್ಯಮ್ವೈ ನ ಸುಷ್ಪಪತೇ || ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಿದ್ಧಿ

ಯುರ್ಯವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ ರುದ್ರಾಕ್ಷವಣಿಗಳ ಮಾಲಾಯಂ ಧೂಪದವನೂ, ಶಿವ
 ನನ್ನು ಹೇಳುವ ಪಂಚಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೈಮವುರ್ಯವನೂ, ಮುಕ್ತಿಸಾಧಕವಾದ
 ವೀರಶೈವಾಚಾರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೂ, ಗುರ, ಲಂಗ, ಜಂಗಮ, ರೂಪಶೂ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುರ್ಯವನೂ ಆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ರೀಡುಗಳನ್ನೇ | ಜಯಶಿಲನಾಗು | ಜಯಶಿಲ
 ನಾಗು ||

೧. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಕುಮಾರಿಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೋಧಕನಾದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮ
 ಸ್ಕಾರವು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಈ ನಿತ್ಯಪ್ರವಾಹಾರೂಪವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ
 ಲೂ, ಯಾವನು—ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿವತವನ್ನು (ವೀರಶೈವಮತವನ್ನು) ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದ
 ಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನ ಆಶ್ವನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾಕೆತ್ತೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಜಾ
 ಪಿಸಿದನೋ, ಯಾವನನ್ನು ಮೂರುಲೋಕಗಳಿಗೂ ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ತೀರ್ಯುಕ್ತಾರಿಯೋ, ಯಾವ
 ನಾದ ಆಗಸ್ಯಮಹರ್ಷಿಯು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೋ ಯಾವನೋಸ್ಕರ ಸದ್ವಿರೂಪ ನಮಸ್ಕಾರ
 ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಯಾವನವನಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತಸಿದ್ಧಿಗಳು ಬಂದವೋ, ಯಾವನಿಗೆ
 ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿವಾದ್ವೈತಜ್ಞಾನವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಯಾವನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಂಗ

ಸಮಾಗಮಾಃ ಪರಮಚಿದ್ವ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಲಿಂಗೈಶ್ಚತಾ ಯಸ್ಮಿನ್ವಾತು ಸ ಮೇ ಧವಾಃ
ಕುಲಗುರು ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಮಾಂ "

ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿ:

ಇತಿ ಜೋಲೇನ ಕೃತಯಾ ಸ್ತುತಾ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಯಾ || ಪ್ರಸನ್ನೋ ಗು
ರುರಾಪ್ತಿಸ್ಯ ಭೂತಿಪಟ್ಟಂ ಬಬಂಧ ಸಃ || ತದಾನೇಂ, ಜೋಲಃ—ಭೋ ರೇಣುಕಗ
ಣೇಂದ್ರ! " ದೀವಾಗ್ನಿಂ ದೀಪತೈಲಂ ಚ ಭಸ್ಮಚಾಸ್ಥಿರಜಪ್ತಲಾಂ || ಎತಾನಿ ಬ್ರಾ
ಹ್ಮಣ ಸ್ವಪ್ನಾಪ್ತಿಸಮಾವಾ ಬಲಮಾವಿಶೇತ್, ಇತಿ ಶಂಖಸ್ಪೃಶೇ ಭಸ್ಮಸ್ಪರ್ಶೋ
ನಕರ್ತವ್ಯಃ, ಎವಂಸ್ಪೃಶೇ ಭವತಾ ಮದೀಯಥಾಲೇ ಕುಶೋ ಭಸ್ಮಧಾರಣಾ ಕೃತಂ!

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—"ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್", ಇತಿಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಾಸೂ
ತ್ರಾತ್, ಅಸ್ಥಿಪಮಾಪವರ್ತಿಭಸ್ಮ (ಚಿತ್ರಾಭಸ್ಮ) ನಕ್ಷರ್ತನೀಯಮಿತಿತದ್ವಚನೇನೋ
ಕ್ತಂ. ಶ್ವಾಪ್ತಿಸ್ಥಿನ್ಯವತಖಂಡೇ ಅನೇಕೈರ್ಜನೈಃ ಬಹುಷು ಪಶ್ಚನೇಷು ಪ್ರತಿವರ್ಷಂ

ಸಾಮರಸ್ಯವ ಇರುತ್ತದೆವೋ, ಎಲೈ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನೇ! ಆ ನೀನು ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಗುರು
ವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದುದರಿಂದಲೂ

ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು.

ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನು—ಆ "ವಿಜಯೇಂದ್ರ", ಜೋಲನಿಗೆ
ಭಸ್ಮಧಾರಣಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೋಲನು—ಎಲೈ ರೇಣು
ಕಗಣೇಂದ್ರನೇ! "ದೀಪಪ್ತಾಲೆಯನ್ನೂ, ದೀಪದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ,
ನಿಧಿತೆಯನ್ನೂ, ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಹೆಂಗಸನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸರ್ವ
ಲಸ್ಯಾನಮಾದಬೇಕು", ಎಂದು ಹೇಳುವ ಶಂಖಸ್ಪೃಶಿವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಭಸ್ಮವಂ
ಮುಟ್ಟಲೇಬಾರದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯನ್ನು ಎಕೆ
ಮಾಡಿದೆ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು—ಎಲೈ ಜೋಲನೇ! "ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್", ಎಂದು ಪೂರ್ವ
ದೀವಾಮಾಂಸಾಸೂತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ಮೂಲೆಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಅಂದರೆ ಹೆಣವ
ನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಲೂದಿಯಂ ಮುಟ್ಟಿಕೊಡದೆಂದು ಆ ಸ್ಪೃಶಿವಚನದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೂ
ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಜನರು ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಕಾಮನನ್ನು ಸ್ವ

ಕಾಮದಹನಂ ಕೃತ್ವಾ ತದ್ಭಸ್ಮ ದಾಹ್ಯತೇಖಲು. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ, ಸರ್ವಶ್ರುತಿ
ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಸ್ಮಧಾರಣ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂತಾವತ್ಪ್ರಯಾ ಕ್ಷೂಯಕಾಂ, ಋ
ಗ್ವೇದೇಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, — “ ಎಧೂತಿಧಾರಣಾದ್ಭ್ರೂಹ್ಮೈಕತ್ವಂ ಗಚ್ಛತಿ
ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಃ” ಯಜುರ್ರೇದೋಪನಿಷದಿ, — “ ಭೂತ್ಯೈ
ನ ಪ್ರಮದಿತವ್ಯಂ” ಇತಿ. ತಥಾಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಭರ್ದಶಿಖಾ
ದ್ಯುಪನಿಷತ್ತು ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತೌ, — “ಯದಾ ಕದಾ ಯತ್ರ ಚ
ಕುತ್ರ ಸಂಭವಂ ಭಸ್ಮೋದ್ಭೂತಂ ಸ್ಯಾದಿಹ ಯೇನ ಕೇನ ವಾ || ನ ಶೇನ ಸಾ
ಮೋಧಗವಾನ್ವಿತಾಮಹೋ ಎಧೂತಿಧಾರಣ ಸ ಶಿವ ಸ್ತುಭೈವ ಹಿ” ಸ್ಕಾಂದೇ—
“ ಎಧೂತಿಧಾರಣಂ ಎದ್ವಾಕ್ ಮನಸಾಪಿ ನ ಲಂಘಯೇತ್ || ಶ್ರುತ್ಯಾ ಎಧೀಯ
ತೇ ಯಶ್ಚತ್ತತ್ಪ್ರಾಣೀ ಪತಿತೋ ಭವೇತ್,, ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — “ಶ್ರುತ
ಯಸ್ತೃತಶಯಸ್ಸರ್ವಾಃ ಪುರಾಣಾನ್ಯಖಿಲಾನ್ಯಪಿ || ವದಂತಿ ಭಸ್ಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ
ತತ ಸ್ತದ್ಧಾರಯೇದ್ಧಿಜಃ, ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾನಾಂ ವಿರುದ್ಧಂ
ಭವದುಕ್ತಶಂಖಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಮತಸ್ತತ್ಪ್ರಶ್ನಪ್ರಮಪ್ರಮಾಣಮಿತಿ ಚ ಜ್ಞೇಯಂ.

ಪ್ರ. ಆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ ? ಅದಂತಿರಲಿ, ಸಕ
ಲಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಭಸ್ಮಧಾರಣಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳು;
ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯಂ ಮಾಡಿದವನು ಪರ
ಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಏಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು” ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ರೇದೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಚಿತ್ತಶಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವೆನು” ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಭರ್ದಶಿಖಾದ್ಯುಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿ
ದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ — “ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಯಾವಸ್ಥೆಲದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ
ಹುಟ್ಟಿದ ಭಸ್ಮವನ್ನಾದರೂ ಧರಿಸಿದವನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸಮಾನನಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಆ ಭಸ್ಮ
ಧಾರಿಯು ಶಿವಸ್ವರೂಪನೇ ಆಗುವನು” ಎಂದೂ, ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ವಿದ್ವಾಂಸನು
ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾಗದು. ಭಸ್ಮಧಾರಣವು ವೇದದಿಂದ ಏಕಿ
ಸಲ್ಲುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಲಂಘಿಸಿದವನು ಪಾಪಿಯಾಗುವನು” ಎಂದೂ, ಮಾನವಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ — “ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಗಳು ಭಸ್ಮಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ
ದ್ವಿಜನು ಆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣ
ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಶಂಖಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವೆಂದು ನೋಡಿದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಯಾರಿಂದ
ರೋ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೆಂದೂ ಅಶ್ವಮಾಹವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇ
ಕು ನಾವು ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಏಕಮಾರ್ಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನೆಸಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ನಾವು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ್ಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರತ್ನ ವಿಹಾರವಾದ

ಬಹುನಾಕಿಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಸ್ಯ ಎಕ್ರಮಾರ್ಕಸ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕಾಲೇ, ತಸ್ಮೈ ವ್ಯೋಮಮಾರ್ಗಗಮನಮಂಡಿತಮಣಿಮಯಸುವರ್ಣವಾದುಕಾದ್ವಯಂ, ಸ್ವಾರ್ಥ ತಾರ್ಥಸಾರಸ್ರವಂತಿಕಾಂ ಕಂಠಾಂ, ಅಕ್ಷಯಾಮೃತಧರಶಫಿಕ್ವಾಪಾತ್ರಂಜ, ಸರ್ವ ಕಾಮಫಲಪ್ರದಾಂ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಸಂರಕ್ಷಣಸಮರ್ಥಮಾಶ್ಚರ್ಯಕ್ಷುರಿಕಾಂ, ಮರಕತಮಯಮಹಾಶಿವಲಿಂಗಂ ಚ ದತ್ತಾ, ಶ್ಲಲಾಲಾಟೀಶ್ವಸ್ಮಾಭಿರ್ಭಸ್ಮಧಾರಣಂ ಕೃತಂ, ಅತಃಪ ತವಾರಭ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಾ ರಾಜಾನ್ಮೋ ಭಸ್ಮಧಾರಣಸಂಪನ್ನಾ ಎರೂವಾಕ್ಷುಧಕ್ತಾವವ, ಹೇ ಜೋಳ! ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಲಕ್ಷಣಂಶ್ಚಯತಾಂ, ಲಿಂಗಪುರಾಣೇ, — " ಕೃತಾಧಿವಾಸರಾಜಾನಂ ಶಂಖಭೇರ್ಯಾದಿನಿಸ್ತನೈಃ || ಸ್ತ್ರೀ ಶೋಧನರವೈರ್ವೈರ್ವೇದಘೋಷೈಸ್ಸುಶೋಭನೈಃ || ಸೇನಯೇಶ್ವೂರ್ಜತೋ ಯೇನ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇ ದ್ವಾ ನೃಪೋತ್ತಮಂ || ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯೇನ ವಿಧನಾ ಶಿವಂ ಭಸ್ಮಾಳಿಕೇ ಧರೇತ್ || ಶಂಖಚಾಮರಭೇರ್ಯಾದ್ಯಂ ಭಕ್ತಂ ಜಂದ್ರಸಮಪ್ರಥಂ || ಶಿವಿಕಾಂ ವೈಜಯಂತೀಂಚ ಕಿರೀಟಂ ಸಿಸ್ತು ವಿಷ್ಣುರಂ || ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಯುಕ್ತಾಯ ಕ್ಷು ತ್ರಿಯಾಯ ಸಮರ್ಪಯೇತ್, ಇತಿ ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ, — ಕುಂಭಸಂಭವಂಪ್ರತಿ ಕುಮಾರವಚನಂ, " ಶಿವವಾಕ್ಯಪ್ರವಕ್ತಾರಂ ಶಿವತತ್ತ್ವಾಜಯೇದ್ಭುರುಂ || ನೃಪಃ

ಸುವರ್ಣದ ವಾದುಕಾದ್ವಯವನ್ನೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಷ್ಟು ಹೊನ್ನನ್ನು ಸುರಿಸತಕ್ಕ ಕಂಠೆಯನ್ನೂ, ನಾಶರಹಿತವಾದ ಅವೃತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭಿಕ್ಷುಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೂ, ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತವೂ ಆದ ಕರಾರಿಯನ್ನೂ, ಮರಕತಶ್ಚವಿಕಾರವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಆತನ ನೊಸಲಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವಂ ಧರಿಸಿದವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ತದಾರಭ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾಗಿ ಆ ಎಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದ ದೊರೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಸ್ಮಧಾರಣಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತರೇ ಆಗಿರುವರು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಲಕ್ಷಣವಂ ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ನೃಪೋತ್ತಮನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನು — ಶಂಖಭೇರ್ಯಾದಿ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಗಾನ ಧ್ವನಿಗಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೇದಮಂತ್ರಘೋಷಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ವಿಧ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀರುದ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ, ಪುಣ್ಯಕರಗಳಾದ ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ದರ್ಶಕೂರ್ಚದಿಂದ ಪೋಷಿಸಿ, ಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಭಕ್ತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಆತನಿಗೆ ಶಂಖ, ಚಾಮರ, ಭೇರಿ, ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ, ಪಾಲಕಿ, ಕಿರೀಟ, ಸಿಹ್ನಾಸನ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಎಂದೂ, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ — "ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ದೊರೆಯು — ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಗುರುವನ್ನು ಭೋಜೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ತನಗ್ಗೃಹಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜ

ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಥ ಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ವಿಧೂಷಯೇ || ಜಗದ್ವಿತ್ತಾಯ ನೃಪತಿಂ ಶಿವಧರ್ಮೇ
ನಿವೇಶಯೇತ್ || ಶನ್ನಿ ಯೋಗಾದಯಂ ಶೋಕಶ್ಚುಚಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ್ಧರ್ಮತತ್ಪರಃ,
ಮನುಸ್ಸ್ಮೃತೌ, — "ರಾಜ್ಞಿ ಧರ್ಮಿಣಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾಃ ಪಾಪೇ ವಾಪಾಸ್ಸಮೇ ಸಮಾಃ ||
ರಾಜಾನಮನುವರ್ತಂತೇ ಯಥಾ ರಾಜಾ ತಥಾ ಪ್ರಜಾಃ || ಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಪ್ರಕೋ
ಪಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ದೃಶ್ಯತೇಫಲಂ || ಪರೋಕ್ಷೇ ದೇವತಾಸ್ಸರ್ಮೇ ರಾಜಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ದೇವತಾ || ದುಷ್ಪಸ್ಯ ದಂಡ ಸ್ಪೃಷನಸ್ಯ ಘಾತಾ ಸ್ಥಾಯೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಡ
ಕೋತವ್ಯದ್ಧಿಃ || ಅಪಕ್ವವಾತೋಽರ್ಥಿಷು ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಾಪಂಚೈವ ಯಜ್ಞಾಃ ಖ
ಲು ತೇ ನೃಪಾಣಾಂ,, ಅನ್ಯತ್ರ — "ಸಂತುಷ್ಟೇ ಸರುಷಿ ಸ್ವರ್ಣೇ ರಾಜ್ಞಾಂ ಡ ಶ್ರಿ
ವಧಾ ಗುಣಾಃ || ದೋಷಾ ಗುಣಾಃ ಗುಣಾ ದೋಷಾಃ ದೋಷಾ ದೋಷಾ
ಗುಣಾ ಗುಣಾಃ,, ಇತ್ಯಾದಿರಾಜನೀತಿರ್ಜಗತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಎತ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಸುವಂತಿ ಘಟಪಟೇಕು. ಆ ಗುರುವಾದರೋ ಆ ದೊರೆಯನ್ನು ಶೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಿವಧ
ರ್ಮಗಳಲ್ಲಾ ಸಕ್ರಮಾ ಗರುವಂತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ದೊರೆಯಿಂದ ಈ ಶೋಕವು ಪಾಪರಹಿತವೂ ಧರ್ಮ
ಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆಗುವುದು,, ಎಂದೂ, ಮನುಸ್ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ — "ರಾಜನು ಧರ್ಮ ನಿರತನಾಗಿ
ದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಧರ್ಮ ಸಕ್ತರಾಗುವರು ರಾಜನು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆ
ಗಳೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ರಾಜನು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ
ಸಮವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಮಾಡುವರು.
ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜನನ್ನ ನುಸರಿಸಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಜನು ಹಾಕುಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆರಡು.
ರಾಜನ ಶೀತಲೋಷ್ಣಗಳ ಫಲಗಳು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕವರಲ್ಲವು ದೊರೆಯಾದರೋ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕ ದೇವತೆಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.
ದುಷ್ಪರಃ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಸಜ್ಜನರಂ ಪಾಲಿಸುವುದು, ನ್ಯಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ
ಧನದಿಂದ ಬಿಡುಕು ಸಮೇ ಹೆಚ್ಚು ಸುವುದು, ಯಾಚಲರಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲವಾಸನಂ ಮಾಡದಿರುವುದು, ರಾಜ್ಯ
ವಂ ರಕ್ತಿಸುವುದು ಈ ಐದೇ ರಾಜರಿಗೆ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುವು,, ಎಂದೂ,
ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — "ರಾಜನು ಸಂಶೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೋಷಗಳು
ಗುಹರೂಪಗಳಾಗಿ, ಕೋಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಗುಹಗಳು ದೋಷರೂಪಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ.
ಕೋಪ ಸಂಶೋಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ ದೋಷಗಳು ದೋಷಗಳೇ, ಗುಹಗಳು
ಗುಹಗಳೇ ಆಗುವುವು,, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಜನೀತಿಯು ಶೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾ
ಗಿರುವುದರಿಂದ, ನಾವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯನಮಃ.

ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ.

ಜೋಳಃ—'' ರಾಜಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತೇನ ಕಿಂಕರ್ತವ್ಯ ಮತಃಪರಂ ||

ತನ್ನರ್ದಂ ಬೃಹಿ ಕೃಪಯಾ ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣೇಶ ಮೇ ''

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತೇನರಾಜಾಕರ್ತವ್ಯಸ್ವತ್ವಾಶ್ರ
ದಾನವಿಧಿಕ್ರಿಯಾತಾಂ, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—'' ಸದ್ವೀಜಮೂಷರೇ ಯದ್ವದ್ವಾಪಿ
ತಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಧವೇತ್ || ದಾನಂ ತದ್ವದವಾಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಎನ್ಯಸ್ತಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಧವೇತ್ ||
ಧಸ್ತುನೈವ ಹುತಂ ಹವ್ಯಂ ಯಥಾ ಹೋತುಶ್ಚ ನಿಷ್ಫಲಂ || ಸುಜ್ಞಾನರಹಿತೇ ಎಪ್ರೇ
ಶಥಾ ದಾನಂ ನಿರರ್ಥಕಂ || ಆವಾತ್ರದಾನಾದ್ವಾದ್ರ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ವಾಶ್ರದಾ
ನತಃ, ಸ್ಥಾಂ ದೇ, —'' ವಾತ್ರಾವಾತ್ರವಿಶೇಷೋಽಸ್ಮಿ ಧೇನುಪನ್ನಗಯೋರವ || ತೃಣಾ
ಶ್ಚಂಜಾಯತೇ ಕ್ಷೀರಂ ಕ್ಷೀರಾಶ್ಚಂಜಾಯತೇ ಏಷಂ || ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನೇನ ಧವೇ

ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯು.

ಜೋಳಃ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತನಾದ ರಾಜನಿಂದ ಆಚರಿಸಲು ಯೋ
ಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೃಪೆಯಿಂದನಗೆ ನೀಡಬಹುದು.

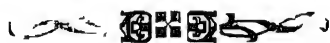
ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತನಾದ ರಾಜನಿಂದಾಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ ಸತ್ಪಾ
ತ್ರದಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ —'' ಜಾತುಮಣ್ಣಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ
ಹಿತ್ತಲಟ್ಟಿ ಐಜವು ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದೂ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದಿರುವಂತೆ, ಆಯೋಗ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ
ಹಾಪವು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸುರಿದವನಿಗೆ ಫಲವುಂಟಾಗಿ
ದಿರುವಂತೆ ಶಿವನು ''ಸರ್ವದೇವತಾಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದಿರುವುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಫಲ
ವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ದುಷ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಬಡತನವುಂಟಾಗುವುದು. ಸತ್ಪಾ
ತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸಂಪತ್ತುಂಟಾಗುವುದು,, ಎಂದೂ, ಸ್ಥಾಂ ದೇಶಿರಾಹದಲ್ಲಿ —
''ಧೇನು ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಧೇದವಿರುವಂತೆ ವಾತ್ರಾವಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಧೇದವಿರುತ್ತದೆ.
ಗೋದಿಗೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ ಅದು ಆಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.
ಹಾದಿಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅದು ವಾತ್ರಾವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದ ವಿಷ
ವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನ ಮಾಡುವವನು ಧನಾಢ್ಯನಾಗಿ ಆ ಧನದಿಂದ ಐಹ್ಯಕರ್ಮಗಳ
ನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಐಹ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುವುದು ಆ ಐಹ್ಯವು

ಪುಣ್ಯಾಭ್ಯಾಃ ಧನಾಧಿಕೇನೈವ ಕರೋತಿ ಪುಣ್ಯಂ || ಪುಣ್ಯಾದವತ್ಯಂ ತ್ರಿದಿವಂ ಪ್ರ
 ಷ್ಠಾತಿ ಪುನರ್ಧವಾಢ್ಯಃ ಪುನರೇವ ಭೋಗೀ || ಅಪಾತ್ರದಾನೇನ ಧವೇದ್ವಂದ್ರೋ
 ಪದಿಪ್ರದೋಷೇಣ ಕರೋತಿ ಪಾಪಂ || ಪಾಪಾದವತ್ಯಂ ನರಕಂ ಪ್ರಯಾತಿ ಪುನರ್ಧಂ
 ದ್ರಃ ಪುನರೇವ ಪಾಪೀ || ತ್ಯಾಗ ಏಕೋ ಗುಣಶ್ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಕಿಮನ್ಯೈರ್ಬಹುಭಿರ್ಗು
 ನೈಃ || ತ್ಯಾಗೇನೈವ ಹಿ ಪೂಜ್ಯಂತೇ ಪಶುಪಾಪಾಣಸಾದಮಾಃ || ತತ್ರಷೋಡಶ ಮಹಾ
 ಪಾಪಾನಿವಿಧಾಃ ಕಥಮತಿಶೋಭಾಶ್ಚಯತಾಂ, "ತುಲಾಧಿರೋಹಣಂ ದಾನಂ ಪ್ರಥಮಂ
 ಸುಂಹೋದಿತಂ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭದಾನಂ ಚ ತಿಲಪರ್ಮತದಾನಕಂ || ತತೋ ಮಹಾಮೇರು
 ದಾನಂ ದಾನಂ ಸರ್ವವರ್ಧದಾನಕಂ || ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಮಹಾದಾನಂ ತತಶ್ಶ್ರೇಷ್ಠೇಮಧೇನು
 ಕ್ಷಂ || ಬಕ್ಷ್ಮೀದಾನಂ ತತೋದಾನಂ ತಿಲಧೇನುಸಮಾಹೃತಂ || ಸಹಸ್ರಧೇನುದಾನಂ
 ಚ ಹಿರಣ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರದಾನಕಂ || ಕನ್ಯಾದಾನಂ ತತೋದಾನಂ ಹಿರಣ್ಯವೃಷಭಾಧಿಧಂ ||
 ಹಿರಣ್ಯಗಜದಾನಂ ಚ ಲೋಕಪಾಲಾಷ್ಟದಾನಕಂ || ನಾರಾಯಣಮಹಾದಾನಮೇ
 ತಶ್ಶೋಡಶದಾನಕಂ || ತಾನಿ ಷೋಡಶದಾನಾನಿ ತಿವಾರ್ಥಂ ವಿನಿವೇದಯೇತ' ||
 ತಿವಧಕ್ತಾಯ ವಿವ್ರಾಯ ತಿವಶಿಂಗಾಂಗಸಂಗಿನೇ, ಇತಿ. ಶೃಂಗೇಶ್ವರಃ, "ರಾಜ್ಞಾಂ
 ಷೋಡಶದಾನಾನಿ ತಿವೇನ ಕಥಿತಾನಿ ಚ || ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಕರ್ಮ

ಪೀಠದನಂತರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಧನವಂತನಾಗಿ ಮಹಾಸುಖದಿಂದ ಬಾ
 ಕುವನು. ಅಪಾತ್ರದಾನಮಾಡುವವನು ಬಡವನಾಗಿ ಆ ಬಡವನಿಂದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
 ಮಾಡಿ, ಆ ಪಾಪಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನರಕವನ್ನು ನುಭವಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮ
 ಹಾದಂದ್ರನಾಗಿ, ಬಹು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವನು. ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನವು ಸಕಲ ಗುಣಗ
 ಳನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಹಾಗೆಂದೂ, ಗೋವುಗಳೂ, ಕಲ್ಲುಗಳೂ, ಮರಗಳೂ ದಾನ
 ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತ
 ದಾಗ್ಯ, ಅಥವಾ ಉತ್ತವಾಗಿರುವ ಷೋಡಶಮಹಾದಾನವಿಧಿಯು ಕೇಳಿ, ತುಲಾಧಿರೋಹ
 ದಾನ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭದಾನ, ತಿಲಪರ್ಮತದಾನ, ಮಹಾಮೇರುದಾನ, ಸುವರ್ಣಭೂದಾನ,
 ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಾನ, ಸುವರ್ಣಧೇನುದಾನ, ಬಕ್ಷ್ಮೀದಾನ, ತಿಲಧೇನುವಿನಿಂದಕೂಡಿದದಾನ, ಸಹ
 ಸ್ರಗೋದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ, ಕನ್ಯಾದಾನ, ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಷಭಪ್ರತಿಮಾ
 ದಾನ, ಸುವರ್ಣಗಜದಾನ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪತಿಪ್ರತಿಮಾದಾನ, ನಾರಾಯಣಪ್ರತಿಮಾದಾನ, ಇವುಗಳೇ
 ಶೋಡಶಮಹಾದಾನಗಳಾಗಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ತಿವಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತಿವಭಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾದ
 ರಾಗಿಧಾರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೋಸ್ಕರ ಕೊಡಬೇಕು, ಎಂದು ಉತ್ತವಾಗಿದೆ ಅದೇ ವಿಚಾರವು
 ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ತಿವನು ರಾಜರಿಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗಾಗಿ
 ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ತುಲಾಧಿರೋಹಣ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇಳಿ, ಇತ್ಯಾದಿ

ಣೈವ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ಶುಲಾಧಿರೋಹಣಾದೀನಿ ತೃಣಾ ತಾನಿ ಯಥಾಕ್ರಮಂ,,
 ಇತ್ಯಾದಿಭಿಷ್ವೋಡತಮಹಾದಾನವಿಧಿವಿಧೇಯಃ. ಮಹಾಭಾರತೇ,— "ಶ್ವತಂ
 ಕರ್ಣಶ್ಚಿದಿಪುರಾಂಸಂ ಜೇವಂ ಜೇಮೂತವಾಹನಃ || ದದೌ ದಧೀಚಿರಸ್ಥಿನಿ ಕಿಮ
 ದೇಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ವಿಧ್ಯಾಮೂಃ ಚಾನ್ನವಾನೀಯಪರ್ಣೌ ಕನ್ಯಾಪುತ್ರಂ
 ದಾನಕಲ್ಪದ್ರುಮಸ್ಯ || ದಾನಂ ಜೈತದ್ಭೂಮಿಭಾಗೇ ಫಲಾಢ್ಯಮಸ್ಯದ್ದಾನಂ ಸ್ವ
 ಗರ್ಭೋಗಪ್ರದಂ ಸ್ಯಾತ್ || ದಾತಾ ನದಾಪಯತಿ ದಾಪಯಿತಾ ನ ದತ್ತೇ ಯೋ
 ದಾನದಾಪನಪರೋ ಮಧುರಂ ನ ವಕ್ತಿ || ತದ್ದಾನದಾಪನಮನೋಹರಭಾಷಣಾನಿ
 ತ್ರೀಣ್ಯಾಪ್ಯಮೂನಿ ಖಲು ಸತ್ಪುರುಷೇ ವಸಂತಿ,, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,— "ಶಿವಧಕ್ತಮ
 ತಿಕ್ರಮ್ಯ ಯೇನಾನ್ಯಸ್ತೈ ಪ್ರದೀಯತೇ || ನಿಷ್ಕಲಂ ತದ್ಭವೇದ್ದಾನಂ ನರಕಂ ಚ
 ಪ್ರಪದ್ಯತೇ,, ಇತ್ಯಾದಿಭಿರಾರ್ಥನಿವಚಾರೋಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.

ಇತಿ ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಯು ನಂದೀಶ್ವರನಿಂದ ಸಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ — "ಕರ್ಣನು—ತನ್ನ ದೇಹದ
 ಚರ್ಮವನ್ನು, ಸಿಟಿಯು—ತನ್ನ ಹೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನು, ದಧೀಚಿಯು—ತನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೂಳೆಯನ್ನು,
 ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಶ್ರಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ದಾನವೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಐದ್ಯಾದಾನವೇ
 ಬೇರು ಆನ್ನೋದಕ ದಾನಗಳೇ ಎಲೆಗಳು, ಕನ್ಯಾದಾನವೇ ಹೂವು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಘಟಕೋ
 ಕದ ಜನರಿಗೆ ಆನೇಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ ಮಿಕ್ಕದಾವಳಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ
 ಕೊಡುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವವನು— ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ
 ದಿಲ್ಲವು. ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸುವವನು ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವು ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ದಾ
 ನಮಾಡಿ, ಅನ್ಯರಿಂದಲೂ ದಾನಮಾಡಿಸತಕ್ಕವನು ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲವು.
 ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸುವುದು, ಮೃದುನುಡಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುವುದು,
 ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಎಂದುಕತ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಶಿವ
 ಧಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಾಗಿ ದಾನಮಾಡದೆ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಆ ದಾನದಿಂದ
 ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು ಅವನಿಗೆ ನರಕವುಂಟಾಗುವುದು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಭವಾಯನಮಃ.
ಅಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯಾವತಾರವಿಧಿಃ.

ಚೋಳಃ—“ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಶ್ರೀಗುರೋ ಸಾಧನಾನಿ ಚ ||
ಯಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾನಿ ವರ್ತಂತೇ ಶೇಷಾಂ ಲಕ್ಷಣಮುಚ್ಯತಾಂ,,

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವತಾರಶ್ಚೋದಯತಾಂ, ಯ
ಜುರ್ದೇವೇನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ,—“ ಈಶಾನಸ್ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ,, ಇತಿ. ತಥಾ
ಶೃಂಗೇಃ,—“ ನಮೋಸ್ತು ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಮಾಶಾನ ಪರಮೇಶ್ವರ || ನಮೋಸ್ತು
ಸರ್ವಧೂತಾನಾಮಾಶಾನ ವೃಷವಾಹನ || ಬ್ರಹ್ಮಣೋಧಿಪತೇ ಶುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ
ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಣೇ || ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ಶಿವಂ ಮೇಘಸ್ತು ಸದಾಶಿವ,, ಇತಿ.
ಸ್ವಾಮೀಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಯತ್ಯಿ ವಸ್ತುಸರ್ವಧೂತಾನಾಮಾಶ್ವರಸ್ವತವಿವ ತ
ತ್ || ಈಶಾನಸ್ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ ವಿವಾದಿಗುರುರ್ಬುಧಾಃ || ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋ ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣು ಸ್ವವೇಷ್ಣಾನ ಮಹೋದಧಿಃ,, ಶೈವೇವಾಯವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಅಂ
ಗಾನಿ ವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವಾರೋ ಮಾಮಾಂಸಾ ನ್ಯಾಯವಿಸ್ತರಃ || ಪುರಾಣಂ ಧರ್ಮ

ಅಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯೆಗಳುತ್ತಿವಿಧಿಯು.

ಚೋ—ಎಲೈ ಸಂಪದ್ಭುಕ್ತನಾದ ಗುರುವೇ ! ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಾಧಕ
ವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ದೇವದಿ
ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ ಶಿವನೇ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ
ದೆ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಸಕಲವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ
ವಾಗಿದೆ,, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಸರ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ
ಆ ಶಿವನೇ ಜಗದಾಧಿಗುರುವು. ಅವನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರ
ವಾದನು,, ಎಂದೂ, ವಾಯವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯೆಗಳಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಾ
ವ್ಯಾಕರಣ ಭಂಡೋ ನಿರುಕ್ತ ಜ್ಯೋತಿಷ ಕಲ್ಪ ಯುಗ್ಯಜುಷ್ಠ ಮೌಢ್ಯಹ ವಿಮಾಂಸಾ ನ್ಯಾ
ಯ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೊಡನೆ ಆಯುರ್ವೇದ, ಧನುರ್ವೇದ, ಗಾಂಧರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾ
ಸ್ತ್ರ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಸೇರಿದೊಡೆ ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬೇರೆಯೇ ಮಾರ್ಗವುಳ್ಳ ಈ

ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಹ್ಯೇತಾಶ್ಚ ಶುದ್ಧತಃ || ಆಯುರ್ವೇದೋ ಧನುರ್ವೇದೋ ಗಾಂ
 ಧರ್ಮಶ್ಚೇತ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್ || ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪರಂ ಶಸ್ತ್ರಾದ್ವಿದ್ಯಾಹ್ಯವಾದಶ ಸ್ವ
 ಕಾಃ || ಅಷ್ಟಾದಶಾನಾಮೇತಾಸಾಂ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಧನುರ್ವೇದನಾಂ || ಅದಿ
 ಕರ್ತಾ ಕವಿಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪೂಜ್ಯ ವಾಣಿಜಿ ಪ್ರತಿಃ || ಸ ಹಿ ಸರ್ವಜಗನ್ನಾಥಸ್ಸಸ್ಮತ್ಪು
 ಖಿಲಂ ಜಗತ್ || ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುತ್ರಮಗ್ರೇ ಸನಾತನಂ || ತಸ್ಮೈ
 ಪ್ರಥಮಪುತ್ರಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ವಿಶ್ವಯೋನಯೇ || ವಿದ್ಯಾಶ್ಚೇಮಾ ದದೌ ಸಂತ್ಯಾ
 ಪ್ರಜಾಸ್ಸುಷ್ಕರ್ಥಮಾಶ್ವರೇ, ಇತಿ. ಅಥರಣೇ,— "ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧೇ
 ಪುತ್ರಮಗ್ರೇ ಜಾತಂ ಯಃ ಪ್ರಹಣೋತಿಷ್ಠ, ತಥಾಶ್ವೇಂಗೈಃ,—" ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ
 ವಿದಧೇ ವೇದಾನಗ್ರತ್ರೇ ಜತುರ್ಮುಖೇ || ಪ್ರಹಣೋತಿಷ್ಠ ತಸ್ಮೈ ಚ ಪ್ಲಾಸ
 ಮಾಶ್ಚ ಪ್ರಕಾಶಕಂ,,

ಇತ್ಯಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯಾವತಾರವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ತ್ವತೀಯಸ್ತೀವಾದಃ.

—: ❧ :—

ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಶಿವನು ಆದಿಕರ್ತನೂ ಆದಿಕವಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹುತಿಯು
 ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಆ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವಿಯು — ಸ್ಥಾಪಕವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಾದ ಪ್ರಪಂ
 ಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧವನಾಗಿ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ
 ದನು ನಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುವ ಪ್ರಥಮಪುತ್ರನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತವಾದ
 ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದನು,, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥವೇನೆಂದಲ್ಲಿ — "ಯಾ
 ವನು — ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೋ, ಯಾವನು —
 ತನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವೇದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನೋ,, ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.
 ಆ ಶ್ರುತ್ಕರ್ಥವೇ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರಥಮಪುತ್ರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ
 ವೇದಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಪ್ರೀತರಾಯನಮಃ.

ವೇದಭೇದವಿಧಿಃ.

ಪ್ರೀತರಾಯನಃ—ಹೇ ಜೋಶಃ | ಅಪ್ಪಾದಶವಿದ್ಯಾಸು ವೇದಭೇದಲಕ್ಷಣಂ
ಕ್ರಥಮಂ ಶ್ರೂಯತಾಂ, ಸ್ವಾದೇಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—ಶಿವಃ, " ಎಕವಿವ
ಮತಾಸ್ತೇಷ್ವಶುಭಾ ಹ ವುನಃ ಕೃತಃ || ಶಾಖಾಭೇದಮತ್ರ ಸತ್ಯಾನಾಂ ಗ್ರಹ
ಣಾಯಾತಿವಸ್ತುರಾತ್ || ಸಂವಿಧಶ್ಚಾತುಃಪ್ರವತ್ಸ ಮಗ್ಯಜಾಸ್ವಾಮಿಭರ್ವಣಾ ||
ಎಕವಿವಿಧೇದೇನ ಮಗ್ನೀದೋ ಭೇದಿತೋ ಮಯಾ || ಸ ಎಕಶತಭೇದೇನ ಯಜು
ರ್ದೇದಸ್ತು ಭೇದಿತಃ || ನವಧಾ ಭೇದಿತೋ ಭರ್ವಸ್ವಾಮಿಧಿನ್ಮಂ ಸಹಸ್ರಧಾ,,

ತತಿ ವೇದಭೇದವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಪ್ರೀತರಾಯನಮಃ.

ಉಪವೇದವಿಧಿಃ.

ಪ್ರೀತರಾಯನಃ—ಹೇ ಜೋಶಃ | ಉಪವೇದಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರೂಯತಾಂ, ಸರ್ವದ
ಶ್ವನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— " ಆಯುರ್ದೇದೋ ಧನುರ್ದೇದೋಪ್ಯಥಗಾಂಧರ್ವವೇದಕಃ ||

ವೇದಭೇದವಿಧಿಯು.

ಶಿವಃ—ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಭೇದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು
ಈತನು; ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ,— ಎಲೈ ಪತ್ಮಾಖನೇ | ಒಂದೇ ಆದ ವೇದವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ
ವೃದ್ಧವಾದ ಅದನ್ನು ಜನರು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಕ್ಕು, ಯಜುಸ್ಸು, ಸಾಮ, ಅಥರ್ವಣ,
ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗಿ ನೂರೊಂದ ಮಂಡಲ ಟ್ಟಿತು ಮಗ್ನೀದವು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುಭೇದವಿಂದ,
ಯ ಜುರ್ದೇದವು ನೂರೊಂದು ಭೇದವಿಂದ, ಸಾಮವೇದವು ಸಹಸ್ರಭೇದವಿಂದ, ಅಥರ್ವಣವೇ
ದವು ಒಂಭತ್ತು ಭೇದವಿಂದ ಮಂಡಲ ಟ್ಟಿತು,, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ಸೂತನಿಗೆ ಸಲ್ಲ ಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಟರಿಗೆ ವೇದಭೇದವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕು ನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಉಪವೇದವಿಧಿಯು.

ಶಿವಃ—ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಉಪವೇದಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಈತನು, ಸರ್ವದರ್ಶನವಿದ್ಯಾಂ
ತದಲ್ಲಿ | ಆಯುರ್ದೇದ, ಧನುರ್ದೇದ, ಗಾಂಧರ್ವದೇದ, ಅರ್ಥವೇದಗಳನ್ನು ಉಪವೇದಗಳನ್ನಾಗಿ
ವಿಭಜಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೇತು, ಶಿವನು, ಶಿವಧ, ಸ್ವಂಧಗಳಿಂದ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಶೋಷಿಸಿ

ಅರ್ಥವೇದಃ ಕ್ರಮಾದ್ವೈಯಾ ಉಪವೇದಾಶ್ಚ ತುರ್ವಿಧಾಃ || ಹೇತುಲಿಂಗಾತ್ಮಧಸ್ತಂ
 ಧೈರಾಯುರಾರೋಗ್ಯದರ್ಶಕಃ || ಆಯುರ್ವೈದೋಷ್ಯನುಷ್ಠೇಯಸ್ವರೈತಾಂ ಶೇನ
 ವತ್ಸುನಾ || ಧನುರ್ವೈದೋ ಧವತ್ಯುತ್ರ ಪರಿಪಂಥಿನಿವಾರಕಃ || ಸಪ್ತಸ್ವರಪ್ರಯೋಗೋ
 ಹಿ ಸಾಮಗಾಂಧರ್ವವೇದಯೋಃ || ಅರ್ಥವೇದೋನ್ನವಾನಾದಿಪ್ರದಾನಮುಖತತ್ಪರಃ.
 ಇತ್ಯುಪವೇದಭೇದವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಧೀಮಾಯನಮಃ.

ವೇದಾಂಗವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಶಃ | ವೇದಾಂಗಲಕ್ಷಣಂ ತ್ವಯಿಶಾಂ, ಸರ್ವದ
 ಶ್ವನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— "ವೇದಾಂಗಾನಿ ಪದ್ವೈತಾನಿ ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಂ ತಥಾ || ನಿ
 ರುಕ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿಷಂ ಕಲ್ಪಶ್ಲೋಕೋ ಎಚಿತಿರಿತ್ಯಸಿ || ಶಿಕ್ಷಾ ಶಿಕ್ಷಯತಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ವೇ
 ದೋಚ್ಚಾರಣಲಕ್ಷಣಂ || ಪಕ್ತಿ ವ್ಯಾಕರಣಂ ತಸ್ಯ ಸಂಹಿತಾ ಪದಲಕ್ಷಣಂ || ವಕ್ತಿ
 ತಸ್ಯ ನಿರುಕ್ತಂ ತು ಪದನಿರ್ದೇಶನಂ ಸ್ಫುಟಂ || ಜ್ಯೋತಿಷಾಸ್ತ್ರಂ ವದತ್ಯುತ್ರ ಕಾಲಂ
 ವೈದಿಕಕರ್ಮಣಾಂ || ಕ್ರಮಂ ಕರ್ಮಪ್ರಯೋಗಾಣಾಂ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಂ ಪ್ರವಕ್ತಿ

ಸತತ್ಕ ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಸರ್ವದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಆಚರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೂ
 ದದ್ದು. ಧನುರ್ವೇದವು ಶಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಸಾಮ,
 ಗಾಂಧರ್ವಗ್ರಂಥವು ಸಪ್ತಸ್ವರಪ್ರಯೋಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವುಗಳು. ಅರ್ಥವೇದವು ಅನೋ
 ದಕ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಉಪವೇದಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ವದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

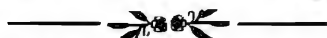

ವೇದಾಂಗವಿಧಿಯು

ಶೀ—ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ವೇದಾಂಗಲಕ್ಷಣವು ಈಳು, ಸರ್ವದರ್ಶನದಿಂದಲೂ—
 "ಶಿಕ್ಷೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ, ಭಂಡಸ್ಸು ಎಂಬ ಈ ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳೂ
 ಗರುತ್ಮವೆ ಶಿಕ್ಷೆಯು—ವೇದಾಚ್ಚಾರಣಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಲು ಕ್ರಮವನ್ನು. ನಿರುಕ್ತವು—ಆ ವೇದಗಳ
 ಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳಿಗರ್ಥವನ್ನು. ಜ್ಯೋತಿಷವು—ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲು ಕಾಲ
 ವನ್ನು, ಕಲ್ಪವು—ಆ ವೈದಿಕಕರ್ಮಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು, ಭಂಡಸ್ಸು—ಆ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿ
 ಗೆ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ— "ವೇ

ವೈ || ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಾಣಾಂ ಸಂಖ್ಯೋಕ್ತಾ ಭಂದೋ ಎಚಿತಿಧಿಸ್ತಥಾ " ತಥಾ
ಅಸ್ಯ ಶ್ರುತಂ— " ಭಂದಾ ವಾದಾ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಕ್ತ್ರಂ ಶಿಕ್ಷಾ ಭಾಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿ
ಷಂ ಚಕ್ಷುಷೀ ಚ || ಕಲ್ಪಃ ಪಾಣೀ ಶ್ರೋತ್ರಮುಕ್ತಂ ನಿರುಕ್ತಂ ವೇದಸ್ಯಾಂಗಾ
ನ್ಯಾತುರೇತಾನಿ ಪಟ್ಟಂ ..

ಇತಿ ವೇದಾಂಗವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಉಮಾಪತಯೇನಮಃ.

ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣಂ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳಿ ಅಧೋಪಾಂಗಲಕ್ಷಣಂ ಕ್ರೂಯಕಾಂ, ಸರ್ವ
ದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ, " ಚತ್ವಾರೈಕಾನ್ಯುವಾಂಗಾನಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪುರಾಣಕಂ ||
ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ನಿಾಮಾಂಸಾ ಕಥಿತಾನಿ ಮನೀಷಿಧೀ, ತತ್ರ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಲ
ಕ್ಷಣಂ, " ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಾದಿಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಂ || ಗೌತಮೀಯಂ
ಚ ಕಾಣಾದಮಿತಿ ನ್ಯಾಯಂ ದ್ವಿಧಾ ಸ್ಥುತಂ || ತತ್ಪ್ರೋದಶಪದಾರ್ಥೈಶ್ಚ ಪಟ್ಟ
ದಾರ್ಥೈಶ್ಚ ವಿಸ್ತೃತಂ || ಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ಪ್ರಮೇಯಂ ಚ ಸಂಶಯಶ್ಚ ಪ್ರಯೋಜನಂ ||
ದೃಷ್ಟಾಂತಶ್ಚೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತೋಽವಯವಸ್ತರ್ಕನಿರ್ಣಯಾ || ವಾದೋಪಲೋ

ದಕ್ಕೆ ಛಂದಸ್ಸೇ ಪಾದಗಳೂ, ವ್ಯಾಕರಣವೇ ಮುಖ್ಯವು. ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಮೂಗೂ, ಜ್ಯೋತಿಷವೇ
ಕಪ್ಪೂ, ಕಲ್ಪವೇ ಶೈಲಿಗಳೂ, ನಿರುಕ್ತವೇ ಕವಿಗಳೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅದೇ ವೇದಾಂಗಗಳಿ
ಳು. ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿದುದಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೇದಾಂಗವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲ

ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೇದದುವಾಂಗಲಕ್ಷಣವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ವೇದದುವಾಂಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳು; ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತ
ದರಿ— " ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವು, ಪುರಾಣವು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು, ನಿಾಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಇವು ನಾಲ್ಕು
ವೇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಂಗಗಳು, ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿದೆ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲೇ— " ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರಮಾ
ಣಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು. ನ್ಯಾಯವು—ಗೌತಮೀಯ, ಕಾಣಾದಮಿತಿ ಎಂದು ಎರಡು
ಭೇದಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದು ಹದಿನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಆರು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ,
ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರಮೇಯ, ಸಂಶಯ, ಪ್ರಯೋಜನ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಸಿದ್ಧಾಂತ,

ವಿಕಂಡಶ್ಚ ಹೇತ್ವಾಭಾಸತ್ವಲಂ ತಥಾ || ಜಾತಿಶ್ಚ ನಿಗ್ರಹಶ್ಚೇತಿ ಪದಾರ್ಥಾನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ
ಸ್ವಪ್ನತಾ || ದ್ರವ್ಯಂ ಗುಣಸ್ತಥಾ ಕರ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಶಸ್ತ್ರಯಾತ್ರಯಂ || ಎತೇ
ವಿಸ್ತಮನಾಯಶ್ಚ ಪದಾರ್ಥಾತ್ಪದ್ವಿಮೇ ಮತಾಃ ||

ಇತಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಪ್ರೀತಮಪಶಯೇನಮಃ.

ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ.

ಪ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇಚೋಳಿ ಪುರಾಣಲಕ್ಷಣಮಾಕರ್ಷ್ಯಾಥ ತತ್ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯಂ
ಶ್ರುತಯತಾಂ, ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷದಿ—“ಪಂಚಮೋ ವೇದಃ ಪುರಾಣಮಿತಿಹಾ
ಸಂ ಹ, ಇತಿ. ಶ್ರೀವೇದಾಯವೇದಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಸರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಷರ್ಗಶ್ಚ
ವ್ಯತಿಹೀ ಮನ್ತಂಶರಾನಿ ಹ || ವಂಶಾನುಜರತಂ ಜೇತಿ ಪುರಾಣಂ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ ||
ದಶಧಾ ಚಾಷ್ಟಧಾಭೈತತ್ಪುರಾಣಮುಪದಿಶ್ಯತೇ || ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಪಾದ್ವಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಹ
ಶ್ರೀವಂ ಭಾಗವತಂ ತಥಾ || ಭವಿಷ್ಯನ್ನಾರದೀಯಂ ಹ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮತಃ ಪರಂ ||
ಅಗ್ನೀಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕೃವರ್ತಂ ಲಿಂಗ್ಯಂ ವಾರಾಹಮೇವ ಹ || ಸ್ಕಾಂದಂ ಹ ವಾಮನ
ಸಂಜೈವ ಕೌರ್ಮಂ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ಹ ಗಾರುಡಂ || ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ಜೇತಿ ಪುಣ್ಯೋದಯಂ

ಹವಯವ, ತರ್ಕ, ನಿರ್ಣಯ, ವಾದ, ಧರ್ಮ, ವಿಕಂಡ, ಹೇತ್ವಾಭಾಸ, ಫಲ, ಜಾತಿ, ನಿಗ್ರಹ, ಸ್ವಪ್ನ,
ಅವೇ ಹಿತನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳು. ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ಕರ್ಮ, ಸಾಮಾನ್ಯ, ವಿಶೇಷ, ಸಮವಾಯು,
ಅವೇ ಆರು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂತಿಲ್ಲಿಗೆ ಮೇಲೋಪಾಂಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣದೇಕದಲ್ಲಿ

ವಿಕಸೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯು.

ಕೇ—ಎಲೈ ಜೋತನಾ ! ಪುರಾಣಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದನಂತರದಲ್ಲಿ ಹದರ ಲಕ್ಷ
ಣವನ್ನು ಕೇಳು; ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—“ಪುರಾಣವು ಇತಿಹಾಸವುತೊಡ ಹದನೆಯ
ತೊದವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಾಯುವೇದಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ—“ಪುರಾಣವು—ಸರ್ಗ, ಪ್ರತಿಷ
ರ್ಗ, ವಂಶ, ಮನ್ತಂಶರ, ವಂಶಾನುಜರತ, ಎಂದು ಐದುಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಬ್ರಾಹ್ಮ, ಪಾ
ದ್ವ, ವೈಷ್ಣವ, ಶ್ರೀವ, ಭಾಗವತ, ಭವಿಷ್ಯ, ನಾರದೀಯ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ಅಗ್ನೀಯ, ಬ್ರಹ್ಮ
ಕೃವರ್ತ, ಲಿಂಗ್ಯ, ವಾರಾಹ, ಸ್ಕಾಂದ, ವಾಮನ, ಕೌರ್ಮ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, -ಗಾರುಡ, ಬ್ರ

ಪುರಾಣಾನಾಮನುಕ್ರಮಃ || ಪುರಾಣಮಪಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಚತುರ್ಥಕ್ಷಪ್ರಮಾಣತಃ ||
 ಅದ್ವೈತ ದೀವರೋಕ್ತೇ ತತ್ಪ್ರತಿರೋಧಿಪ್ರವಿಸ್ತರಂ,, ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— ಸೂತಃ
 " ಪುರಾಣೈರ್ಬಳಿಷ್ಠವಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ರುದ್ರಸ್ತಥೈವ ಚ || ಚತುರ್ಥಕ್ಷವಾ
 ಸ್ತಿಸ್ತು ದ್ವಾರ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ಅಗ್ನಿರೇಕೇನ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತಥೈಕೇನ
 ದಿವಾಕರಃ,, ಕೌರ್ಮೇ,— " ಅನ್ಯಾನ್ಯಸಪುರಾಣಾನಿ ಮುನಿಭಿಃ ಕಥಿತಾನಿ ಚ ||
 ಆದ್ಯಂಸನತ್ಕುಮಾರೋಕ್ತಂ ನಾರಸಿಂಹಮತಃ ಪರಂ || ತೃತೀಯಂ ಸ್ವಾಂದಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ
 ಕುಮಾರೇಣ ಪ್ರಭಾಷಿತಂ || ಚತುರ್ಥಂ ಶಿವಧರ್ಮಾಭ್ಯಾಂ ಮಹಾನಂದೀಶಭಾಷಿತಂ ||
 ದ್ವಾರ್ತಾಸಮೋಕ್ತಮಾಶ್ವತ್ಥಂ ನಾರದೀಯಮತಃಪರಂ || ಕಾಪಿಲಂ ವಾಮನಂ ಜೈ
 ತತ್ಥೈವೋಶನಸೇರತಂ || ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ವಾರುಣಂ ಚಾಧ ಕಾಳಿಕಾಹೃಯಮೇವ
 ಚ || ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ಸಾಂಬಂ ಸೌರಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಂಯುತಂ || ಪರಾಶರೋ
 ಕ್ತಮಪರಂ ಮಾರೀಚಂ ಭಾರ್ಗವಾಹೃಯಂ,, ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— " ಪುರಾ
 ಣಂ ಸಪ್ತಶತಾಧ್ಯಾತ್ಮೇದಾಧ್ಯಾತ್ಮರುಪಬೃಂಹಿತಂ || ತಥಾರೋಪೇಣ ಮಹತಾಂ
 ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕಂ,,

ಇತಿ ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇಣಷ್ಟಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಹ್ಯಾಂಧ,, ಎಂದು ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕವಾಗಿದೆ. ಅದು ಛಾಂದೋಕ್ತದ ಜನಕೋತ್ಕರ ನಾಲ್ಕು
 ಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಳತೆಯಿಂದ ಮತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ
 ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಈಗಲೂ ಇರುತ್ತಿವೆಯದು,, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿ
 ತೆಯಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ವಿಪ್ರರೇ ! ಹತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವೂ, ನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣ
 ಗಳಿಂದ ಬಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವೂ, ಎರಡು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವೂ, ಒಂದು ಪುರಾಣ
 ದಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವೂ, ಒಂದು ಪುರಾಣದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆ
 ದು,, ಎಂದು ಸೂತನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಂದೂ, ಕರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಬ್ರಾಹ್ಮಾಣಿ
 ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಉಪಪುರಾಣಗಳು ಮುನಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಸನತ್ಕು
 ಮಾರವು, ನಾರಸಿಂಹವು, ಸ್ವಾಂದವು, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರವು, ದೂರ್ವಾಸವು, ನಾರದೀಯವು, ಕಾ
 ಪಿಲವು, ವಾಮನವು, ಔಶನಸವು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು, ವಾರುಣವು, ಕಾಳಿಕ, ಮಾಹೇಶ್ವರ, ಸಾಂಬ,
 ಸೌರ, ಪರಾಶರ, ಮಾರೀಚ, ಭಾರ್ಗವ ಎಂಬ ಇವು ಹದಿನೆಂಟು ಉಪಪುರಾಣಗಳು,, ಎಂದೂ
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ — "ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾದ ಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು
 ನಿರೂಪಿಸತಕ್ಕ ಪುರಾಣವು—ಮಹಾಶ್ವರಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದವಾಗಿರ್ಪುದು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
 ಟ್ಟಿದೆ. ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ಈಶಾನಾಯನಮಃ.

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರೋತ್ರಯಾಂ, ಸರ್ವ
ದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,—“ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾನುರೂಪೇಣ ಧರ್ಮಧರ್ಮವಿಭೇದತಃ || ಧರ್ಮ
ಶಾಸ್ತ್ರಮನುಷ್ಯೇಯಧರ್ಮಾಣಾಂ ತು ನಿಯಾಮಕಂ ” ಮನುಸ್ಮೃತೌ,—“ ವಿಷ್ಣುಃ
ಪರಾಶರೋ ದಕ್ಷಸ್ಸಂವತ್ಸೋ ವ್ಯಾಸಹಾರಿತೌ || ಶಾತಾತಪೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಯಮಾ
ಪಸ್ತಂಧಗೌತಮಾಃ || ದೇವಲಶ್ಯಂಬಲಿಖಿತೌ ಭರದ್ವಾಜಸ್ತಥೋಶನಾಃ || ಶೌನ
ಕೋ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಶ್ಚ ದಶಾಪ್ತೌ ಸ್ಮೃತಿಕಾರಕಾಃ || ಜಾಬಾಲಿನಾರ್ಬಕೀಶಶ್ಚ
ಸ್ಯಂದೋ ರೋಹಾಕ್ಷಿ ಕಾತ್ಯವೌ || ಸನತ್ಕುಮಾರೋ ವರುಣಶ್ಚಂತನುಜನಕಸ್ತ
ಥಾ || ವ್ಯಾಘ್ರಃ ಕಾತ್ಯಾಯನೋ ಜಿವೋ ಜಾತುಕರ್ಣಃ ಕಪಿಂಜಲಿಃ || ಬೋ
ಧಾಯನಃ ಕಣಾದಶ್ಚ ಸುಮಂತಃ ಕೌಶಿಕಸ್ತಥಾ || ಉಪಸ್ಥೃತಿಕರಾ ಎತೇ ಮುನ
ಯಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ ” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— “ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಶ್ವಜಗತ್ಪರ್ತಾ
ವಿಶ್ವೇತಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ || ಆಜ್ಞಯಾ ವರಯಾ ಯುಕ್ತಸ್ತಸ್ಮೃತಿಸಂಸ್ಕಾರಸುವ್ರತಃ ”
ಇತಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೆ ! ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳು; ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತ
ದಲ್ಲಿ—“ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳಿಗೂ, ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ, ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮಭೇದಗಳ
ನ್ನೂ, ಅಧರ್ಮಭೇದಗಳನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿ ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು
ಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿದೆ, ಎಂದುಕೃತವಾಗಿದೆ. ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ—
“ ವಿಷ್ಣು, ಪರಾಶರ, ದಕ್ಷ, ಸಂವತ್ಸ, ವ್ಯಾಸ, ಹಾರೀತ, ಶಾತಾತಪ, ವಸಿಷ್ಠ, ಯಮ, ಆ
ಪಸ್ತಂಧ, ಗೌತಮ, ದೇವಲ, ಶಂಖ, ಲಿಖಿತ, ಭರದ್ವಾಜ, ಉಶನ, ಶೌನಕ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ
ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಮಂದಿಗಳು ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಜಾಬಾಲ, ನಾರ್ಬಕೀಶ, ಸ್ಯಂದ,
ರೋಹಾಕ್ಷಿ, ಕಾತ್ಯವ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ವರುಣ, ಶಂತನು, ಜನಕ, ವ್ಯಾಘ್ರ, ಕಾತ್ಯಾಯನ,
ಜೀವ, ಜಾತುಕರ್ಣ, ಕಪಿಂಜಲ, ಬೋಧಾಯನ, ಕಣಾದ, ಸುಮಂತ, ಕೌಶಿಕ, ಇವರು ಉಪ
ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ—“ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಶ್ವೇ
ಶ್ವರನಾದ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲಜಗತ್ತಿಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿ ಆತನ ಆಪ್ತನೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ
ರೋಹಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನೊದ್ದಿದುದರಿಂದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಬಲದಿಂದ ಉತ್ತಮ
ವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಶಂಕರಾಯನಮಃ.

ವಿಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕ!—ಹೇ ಜೋಕ ! ವಿಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರುಯಾಣಾಂ, ಸರ್ವ
ವರ್ತನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— "ವಿಾಮಾಂಸಾ ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥಾನ್ಸು ವಿಚಾರಪರಾಯಣಾ ||
ಅನ್ಯಾದಶಸು ವಿದ್ಯಾಸು ವಿಾಮಾಂಸಾತಿಗರೀಯಸೀ || ಎಂತತ್ಯರ್ಥಾಯಸಂಯು
ಕ್ತಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರ್ಥತೋ ದ್ವಿಧಾ || ಕರ್ಮಾಂಶಾ ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸಾ ದ್ವಾದ
ಶಾರ್ಥಾಯವಿಸ್ತೃತಾ || ಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಜೈಮಿನೀಯಾಸಾಂ ಶಾಬರಂ ಭಾಷ್ಯಮಸ್ಯ
ತು || ವಿಾಮಾಂಸಾ ವಾರ್ತಿಕಂ ಭಾಟ್ಟಂ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯಕೃತಂ ಚ ತತ್ || ತಚ್ಚ
ಷ್ಠೋಪ್ಯಲ್ಪಭೇದೇನ ಶಾಬರಸ್ಯ ಮತಾಂತರಂ || ಪ್ರಭಾಕರಗುರುಶ್ಚಕ್ರೇ ತದ್ಧಿ ವಾ
ಭಾಕರಂ ಮತಂ || ಭವತ್ಯತ್ತರವಿಾಮಾಂಸಾತ್ಪ್ರಾಚ್ಯಾರ್ಥಾಯಾದ್ವಿಧಾರ್ಥ ಸಾ ||
ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಥಾ ದೇವತಾರ್ಥಾ ಚ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಂ ದ್ವಯೋಸ್ಸಮಂ || ಪೂರ್ವಾರ್ಥಾ
ಯಚತುಷ್ಠೇಣ ಮಂತ್ರವಾಚ್ಯಾ ತು ದೇವತಾ || ಸಂಕರ್ಷಣೋದಿತಾ ತದ್ಧಿ ದೇವ

ವಿಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಕನೇ ! ವಿಾಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಲಕ್ಷಣವು ಈಕೆ; ಸರ್ವವರ್ತನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ... ವಿಾಮಾಂಸಯು ಸಮಸ್ತವೇದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಲೇಸಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡತಕ್ಕದಾದುದರಿಂದಲೇ ಹದಿನೆಂಟುಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸೇ, ಉತ್ತರವಿಾಮಾಂಸೆಯೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ ಇವತ್ತತ್ಯರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸೆಯು ಜ್ಯೋತಿಷೋಮ ವೇದವಾದ ಯಾಗಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇರತಕ್ಕದಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಜೈಮಿನಿಯಂ ರಚಿತವಾದ ಈ ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶಾಬರಭಾಷ್ಯವೂ, ಈ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ಭಾಟ್ಟವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಾರ್ತಿಕೆಯೂ, ಆ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪ್ರಭಾಕರಗುರುವಿನಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೂ ಶಾಬರಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಭಾಕರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಉತ್ತರವಿಾಮಾಂಸೆಯು—ಬ್ರಹ್ಮಕರವಾದುದೂ, ದೇವಕರವಾದುದೂ ಎಂದರೂ ಬಗೆಯಾಗಿ ಎಂಟರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ವ್ಯಾಸಕೃತವಾದ ಸೂತ್ರಗಳು ಆ ಎರಡುಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡವೆಂಬ ಪೂರ್ವಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ ಭಾಷ್ಯವು, ಉತ್ತರಭಾಗವಾದ

ಶಾಕಾಂಡಮುಚ್ಯತೇ || ಭಾಷ್ಯಂ ಚತುರ್ಧರಧ್ಯಾಯೈರ್ಧಗವಶ್ವಾದನಿರ್ಮಿತಂ ||
 ಚಕ್ರೇ ವಿವರಣಂ ತಸ್ಯ ತದ್ವೇದಾಂತಂ ಪ್ರವಕ್ತುಮಿತಿ ||

ಇತಿ ವಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಿ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೀ ದಶಮಸ್ತಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಧರ್ಗಾಯನಮಃ

ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ.

ಚೋಳಃ— "ವಿದ್ಯಾಸ್ತೃಷ್ಠಾದಶ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ವೈದಿಕಾ ರೇಣುಕೇಶ್ವರ ||
 ಇದಾನೀಂ ಶೈವತಂತ್ರಾಣಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಕಥಯ ಪ್ರಭೋ ||

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಶಿವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರುಯಂತಾಂ, ಸುಪ್ರಭೇ
 ದೇ,— "ತನೋತಿ ವಿಮಲಾನರ್ಥಾನ್ಮಂತ್ರತಂತ್ರಪ್ರಕಾಶಕಾಃ || ತ್ರಾಣಂ ಚ ಈ
 ರುತೇ ಧ್ವಂಸಾಂ ತಂತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ || ಲಕುಲೀಶೋದಿತಂ ಶೈವಂ ಶ್ರೀಕಂಠೋ
 ದಿತಮಿತ್ಯಪಿ || ಸಮಾಸಾತ್ಸಮಯಶೈವೋ ದ್ವಿಧೈವ ಪರಿಪಠ್ಯತೇ || ತತ್ರ ಪಾಶು
 ಪತಂ ಕಾಲಾಮುಖಂ ಜೈವ ಮಹಾವ್ರತಂ || ಲಕುಲೀಶೋದಿತಂ ತಂತ್ರಂ ಭಿದ್ಯತೇ
 ದರ್ಶನಂ ಪೃಥಕ್ || ವಾಮಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣಂ ಮಿಶ್ರಂ ಕಾಳಂ ಯಾಮಕಮೀವ ಚ ||

ದೇವಶಾಕಾಂಡಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವಿವರಣವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ
 ವಿವರಣಕ್ಕೆ ವೇದಾಂತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣವು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶ್ವರನೇ ! ವೈದಿಕವಾದ ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳು ನಿರೂಪಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈಗ ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋರನೇ ! ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಸುಪ್ರಭೇದಾಗಮದ
 ಲ್ಲಿ—ಆಗಮವು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸತಕ್ಕ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಅರ್ಥ
 ಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಮಾನವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
 ತಂತ್ರವು ಲಕುಲೀಶನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಎಂದರೂ ಲಗನಾ
 ರ್ಥವು, ಆದು—ಸಮಯ (ಸಿದ್ಧಾಂತ)ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ, ಪಾಶು
 ಪತ, ಕಾಲಾಮುಖ, ಮಹಾವ್ರತ ಎಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆವು. ಲಕುಲೀಶನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ

ಸಿದ್ಧಾಂತನಿವೇಶನೋಪಾಸ್ಯಾಚ್ಛೇದಕಂಠಸಮಯಃ ಪೃಥಕ್” ಸ್ವಾಂಧೇಸ್ಥಿತಸ್ಯ
ಹಿತಾಯಾಂಯಜ್ಞವೈಧವಮಂದೇ, — “ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಾಗಮಪ್ರೋಕ್ತಧರ್ಮಾಪ್ತೇಷು
ಎದಾಂ ವರಾಃ || ಮಯಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಧರ್ಮೋ ಎತ್ಯಾನ್ತಮೋ
ದಿತಃ || ಎತ್ಯಾನ್ತಮೋದಿತಾದ್ಧರ್ಮಾದೇವೇಷಾದಾಸ್ತಿಕೋತ್ತಮಾಃ || ಶೈವಾಗ
ಮೋದಿತೋ ಧರ್ಮೋ ವರಿಷ್ಠೋ ನೈವ ಸಂತಯಃ || ಅಧಸ್ತೋತ್ತೋದ್ಯವಾದ್ಧ
ರ್ಮಾದೂರ್ಧ್ವಸ್ತೋತ್ತೋದ್ಯವೋ ಮಹಾತ್ಮಾ || ಕಾಮುಕಾದಿಪ್ರಭೇದೇನ ಸಧಿಸ್ತೋ
ನೇಕಧಾ ದ್ವಿಜಾಃ” ಕಾಮಿಕತಂತ್ರೇ, — “ ಈಶಾನವಶ್ವಾದೂರ್ಧ್ವಸ್ಥಾಜ್ಞಾತಂ
ಯತ್ಕಾಮಿಕಾದಿಕಂ || ಸಿದ್ಧಾಂತಾತ್ಪರಮಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನೇತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಃ”
ವೀರತಂತ್ರೇ, — “ ಕಾಮಿಕಂ ಯೋಗಜಂ ಚಿಂತ್ಯಂ ಕಾರಣಂ ತ್ವಜಿತಂ ತಥಾ ||
ದೀಪ್ತಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಸಹಸ್ರಂ ಚ ಅಶುಮಶ್ಚುಪ್ರಭೇದಕಂ || ಎಜಯಂ ಜೈವ
ನಿಶ್ವಾಸಂ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮಧಾನಲಂ || ವೀರಂ ಚ ರಾರಣಂ ಜೈವ ಮಕುಟಂ
ಎಮಲಂ ತಥಾ || ಜಂದ್ರಜ್ಞಾನಂ ಚ ಬಿಂಬಂ ಚ ಪ್ರೋದ್ಧೀತಂ ಲಲಿತಂ ತಥಾ ||
ಸಿದ್ಧಂ ಸಂತಾನಸರ್ವೋತ್ತೇ ಪಾರಮೇಶ್ವರಮೇವ ಚ || ಕಿರಣಂ ವಾತುಲಂ ಜೈತಾ

ಖ್ಯತಂತ್ರವು—ವಾಮ, ದಕ್ಷಿಣ, ಮಿಶ್ರ, ಕೌಶ, ಯಾಮಕ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂದು ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
ಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಶಿವದ್ವಾಂತ್ರವು ಲಕುಲೀಶನಿಂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ
ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿರ್ತದೆ. ಸ್ವಾಂಧರಾಣಾಂತಗತವಾದ ಯಜ್ಞವೈಧವಮಂ
ದದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ವೇದಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳೇ! ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆಗಮ
ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟು ಏನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆಗಮದಲ್ಲು ಕ್ರವಾಗಿರುವ
ಧರ್ಮಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳೆಂದು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವೈಷ್ಣವಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ
ರುವಧರ್ಮಗಳೆದೆಯಿಂದ ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲು ಕ್ರವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರ್ತವು.
ಈ ಐತಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಉರ್ಧ್ವಗತಿ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಆ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವು— ಕಾಮಿಕ ಎಂಬ
ದೇ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಕಾಮಿಕತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಈಶಾನ, ವೆಂಬ ಉರ್ಧ್ವಮುಖದಿಂದ ಬಂದ ಕಾಮಿಕ
ಮೊದಲಾದ ಂತ್ರವು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು
ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ (೧) ಕಾಮಿಕ, (೨) ಯೋಗಜ,
(೩) ಚಿಂತ್ಯ, (೪) ಕಾರಣ, (೫) ಅಜಿತ, (೬) ದೀಪ್ತ, (೭) ಸೂಕ್ಷ್ಮ, (೮) ಸಹಸ್ರ,
(೯) ಅಶುಮಾತ್, (೧೦) ಸುಪ್ರಭೇದ, (೧೧) ವಿಜಯ, (೧೨) ನಿಶ್ವಾಸ, (೧೩) ಸ್ವಾ
ಯಂಭುವ, (೧೪) ಅನಲ, (೧೫) ವೀರ, (೧೬) ರಾರಣ, (೧೭) ಮಕುಟ, (೧೮)

ಸ್ತುತ್ಯಾಪಿಂಶತಿಸಂಹಿತಾಃ || ಕಾಮಿಕಾದ್ಯಾ ವಾಚುಲಾಂಶಾಶ್ಚಿ ವೇನೋಕ್ತಾಶ್ಚಿ ವಾ
ಗಮಾಃ || ಸಿದ್ಧಾಂಶಮಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಉಪಭೇದಸಮನ್ವಿತಾಃ ||

ಇತಿ ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಏಕಾದಶಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಧೂತೇಶಾಯನಮಃ.

ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿ.

ಚೋಳಃ—“ ಸರೈವೈದಿಕಶೈವಾನಾಂ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕಥಯ ಪ್ರಥೋ ||
ನಿಗಮಾಗಮಭೇದಂ ಚ ತದರ್ಥಜ್ಞಾನಾರ್ಣಯಂ ||

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಪ್ರಥಮಂ ತ್ವಿ
ಯತಾಂ, ವೈದ್ಯಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, —“ ತತ್ಸಂಪನ್ನ ಈಶ್ವರಃ ಅವಿದ್ಯಾದಿಪಂಚ
ಕ್ಷೇಶಾನಾಕುಲಸ್ವರೂಪಗಮಪ್ರಣೇತಃ ” ಇತಿ. ಅಜಿತಾಗಮೇ, —“ ವೇದಾಸ್ತಾಂ
ಗಾಸ್ತು ಚತ್ವಾರಶ್ಚಿ ವಸೋ ಧರ್ಮಮುಖೋದ್ಭವಾಃ ” ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, —
“ ವೇದಾಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ವತಃ ಏವ ತತಃ ಪರಂ || ಸ್ವತಂತ್ರಾ ಆಗಮಾಸ್ತು

ನಮಃ, (೧೯) ಚಂದ್ರಜ್ಞಾನ, (೨೦) ಬಿಂಬ, (೨೧) ಪುರೋದ್ವೀತ, (೨೨) ಲರಿತ, (೨೩)
ಸಿದ್ಧಿ, (೨೪) ಸಂಕಾನ, (೨೫) ಸರ್ವೋಕ್ತ, (೨೬) ಪಾರಮೇಶ್ವರ, (೨೭) ಕಿರಣ, (೨೮)
ವಾಚುಲ, ಈ ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ಆಗಮ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂಶವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯ
ಬೇಕು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಯು.

ಚೋ — ಎಲೈ ಪ್ರಭುವಾದ ರೇಣುಕನೇ ! ವೈದಿಕಗಳಿಗಿರುವ ಸಕಲ ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನೂ, ವೇದಗಳಿಗೂ ಆಗಮಗಳಿಗೂ ಭೇದವನ್ನೂ, ತದರ್ಥಜ್ಞಾನಾರ್ಣಯವನ್ನೂ
ನಿರೂಪಿಸು.

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳು, ವೈ
ದ್ಯಜಾಬಾಲದಲ್ಲಿ — “ ಅವಿದ್ಯಾದಿ ಪಂಚಕ್ಷೇಪರಹಿತನಾದ ಶಿವನು ಸಕಲಾಗಮಗಳೊಡಹಿಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರುವನು, ಎಂದು ಶ್ರುತವಾಗಿದೆ ಅಜಿತಾಗಮದಲ್ಲಿ — “ ಸಾಂಗವಾದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಶಿವನ
ಉದ್ಭವಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಾನವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ವೇದವು
ಹೀರೊಂದರ ಅಶೇಷೆಯಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ” ಎಂದು ಸಕಲಾಗಮಗಳು ಸ್ತು

ರೈ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯೈಃ ಪರಿಭಾಷಿತಾಃ” ಇತಿ. ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—“ಅತೀತಾಶೀಷದೋ
ಷೇಣ ಸರ್ವಜ್ಞೇನ ಶಿವೇನ ಯತ್ || ಪ್ರಣೀತಮಮಲಂ ವಾಕ್ಯಂ ತತ್ರಮಾಣಂ ನ
ಸಂಶಯಃ” ತಥೈವೋರಶಂತ್ರೇ,—“ವೇದೋಪನಿಷದಾಂ ವಾಕ್ಯಂ ತಂತ್ರವಾಕ್ಯಂ
ನ ಲಂಘಯೇತ್ || ಆಜ್ಞಾಭೇದೀ ಮಮ ದ್ರೋಹೀ ಶುನಿಗರ್ಭೇ ಸ ಜಾಯತೇ”
ಕಿಂಚಾನ್ಯತ್ರ,—“ನ ಯಸ್ಯ ವೇದಾ ನ ಜ ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ ವೈದ್ಧವಾಕ್ಯಂ ಹಿ
ಧವೇತ್ಪ್ರಮಾಣಂ || ಸ ಪಾಪಸಂಘಪ್ರಹತೋ ದುರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಸ್ಥಾಪಿ ಚಾತ್ಮಾ ನ
ಧವೇತ್ಪ್ರಮಾಣಂ || ವೇದಾಃಪ್ರಮಾಣಂ ಸ್ಮೃತಯಃಪ್ರಮಾಣಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಯುಕ್ತಂ
ವಚನಂ ಪ್ರಮಾಣಂ || ಯಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಂ ನ ಧವೇತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ಕಸ್ತಸ್ಯ ಕುರ್ಮಾ
ದ್ವಚನಂ ಪ್ರಮಾಣಂ”

ಇತಿ ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ದ್ವಾದಶಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಜಂದ್ರಶೇಖರಾಯನಮಃ.

ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಕ ! ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯಂ ಶ್ರೋಯತಾಂ, ಕಾಮ

ಶಂತ್ರವಾಗ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ—“ದೋಷ
ರಹಿತನಾದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವೇದಾಗಮಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಾ
ದವುಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಖೇರಾಗಮದಲ್ಲಿ —“ನನ್ನ ಆ
ಜ್ಞಾರೂಪವಾದ ವೇದೋಪನಿಷದಾಗಮಗಳ ವಚನಗಳನ್ನು ಲಂಘಿಸಿ ಕಡೆಯಲಾಗದು. ತನ್ನ
ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾರಿದಾತನು ನನಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನಾಗಿ ನಾಯುಯ ಬಹಿರಲ್ಲಿ ಹು
ಟ್ಟುವನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತಮನ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ —“ವೇದಗಳನ್ನೂ, ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತ
ತನ್ನೂ (ಶಿವಾಗಮಗಳನ್ನೂ) ಪೂರ್ವಚಾರ್ಯರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ನಂಬಿ
ರುವ ದುರಾತ್ಮನು—ಬಲಾಶಾಹಿಯಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಕಾನೇ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಮಾಣವಾದ
ವೇದಗಳೂ, ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ, ಧರ್ಮವಾಕ್ಯಗಳೂ, ಯಾವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೋ, ಅತನ ಮಾತ
ನ್ನು ಹೊರತು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವು. ಎಂದು ಶ್ರುತವಾಗಿದೆ.

ಎಂತಿಲ್ಲಿಗೆ ವೇದಾಗಮ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯುಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಯು.

ಹೀ—ಎಲೈ ಜೋಕನೇ ! ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ವಾರ್ತಾಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ತೇಳು;

ಕೃತಂತ್ರೇ, — “ಸಿದ್ಧಾಂತೋ ವೇದಸಾರಸ್ಸ್ಯಾದನ್ಯಜ್ಞೇತ್ತು ಬಹಿಷ್ಕೃತಂ || ಸಿದ್ಧಾಂತ
ತವಹಿತಾಚಾರೋ ವೈದಿಕಾಚಾರ ಉಚ್ಯತೇ” ವೀರತಂತ್ರೇ, — “ಸರ್ವವೇದೇಷು
ಋದ್ಧೃಷ್ಟಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಶಿವಾಗಮೇ” ತಥೈವಾಸ್ತಾಧೀಕುಂಭಸಂಭವಮುನಯೇ
ನಿರೂಪಿತಮೇವ, — “ಶೈವತಂತ್ರಮತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯಂ ಶಿವೋದಿತಂ ||
ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥರೂಪತ್ವಾತ್ಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ವೇದವತ್ಸದಾ || ವೇದಧರ್ಮಾಭಿಧಾಯಿತ್ವಾ
ಸ್ತಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯಾತಿವಾಗಮಃ || ವೇದಬಾಹ್ಯವಿರೋಧಿತ್ವಾದ್ವೇದಸಮ್ಮತ ಉಚ್ಯತೇ ||
ವೇದಸಿದ್ಧಾಂತಯೋರೈಕೈಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದನಾತ್ || ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಸದೃಶಂ
ಜ್ಞೇಯಂ ಪಂಡಿತೈರೀತಯೋಸ್ಸದಾ” ಇತಿ.

ಇತಿ ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಶ್ರಯೋದಶಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಕಾಮಿಕಲಂಪದಲ್ಲಿ — “ಸಿದ್ಧಾಂತವು — ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆಂತ ಬೇರೆಯಾದುದು ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯವಾದದ್ದು. ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆಚಾರಗಳು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಆಚಾರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ವೀರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಸಕಲವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಅದೇಮೇರೆ ನಾವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಗೋಸ್ಕರ ನಿರೂಪಿಸಿದವು. ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಿವಾಗಮಗಳು ಸಕಲವೇದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಪೇದಗೊಂಗರುವಂತೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವುದರದೇಯಿಂದಲೂ, ವೇದಬಾಹ್ಯವಾದ ಜೈನ, ಬೌದ್ಧ, ಜಾರ್ವಾಕಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವುದರದೇಯಿಂದಲೂ, ವೇದಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲೂ, ಸಿದ್ಧಾಂತೋಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವೇ ವೇದಗಳಲ್ಲೂ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಏಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವವಿರುವುದರದೇಯಿಂದ ವೇದಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಏಕೈಕವೆಂಬುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪಂಡಿತರು — ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು” ಎಂದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀಗೀತೆಯನಮಃ.

ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಅಥ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಶ್ಚ
ಯತಾಂ, ಶೈವೇವಾಯವೇಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಶಿವಜ್ಞಾನಾರ್ಥವಂ ಸಾಕ್ಷಾ
ದ್ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಂ || ಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ಯಾಯಸಂಯುಕ್ತಮಾಗಮಾರ್ಥೈರ್ವಿಧಿ
ಪಿತಂ || ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ವೇದಸಂಮತಂ || ‘ಯೋ ಎಂ
ದ್ಯಾಜ್ಞತುರೋ ವೇದಾರ್ ಸಾಂಗೋವನಿಷದೋ ದ್ವಿಜಃ || ನ ಚಿಂತಯೇತ್ಪುರಾಣಂ
ತು ನೈವ ಸನ್ಯಾಸ್ಯತಿ ಚಕ್ಷುಃ ||’ ಇತಿ. ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—ಸೂತಃ, “ಯಶ್ಚ
ತುರೈವದವ್ರಿಪ್ರಃ ಪುರಾಣಂ ವೇತ್ತಿ ನಾರ್ಥತಃ || ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧಯಮಾಪ್ನೋತಿ
ವೇದೋ ಮಾಂ ಪ್ರತರಷ್ಯತಿ” ಮಹಾಭಾರತೇ,—ವ್ಯಾಸಃ, “ಪುರಾಣೈರೇವ ವೇ
ದಾರ್ಥಃ ಪ್ರಸ್ಫುಟಂ ಜ್ಞಾಯತೇ ಖಲು || ಬಿಭೇತಿ ಮಾನವಾದ್ವೇದಃ ಪುರಾಣಾ
ಭ್ಯಾಸವರ್ಜಿತಾತ್ || ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ವೇದಾರ್ಥಮುಪಭುಷ್ಯಯೇತ್ ||
ದಿಭೇತ್ಯಲ್ಪಶ್ಚತಾದ್ವೇದೋ ಮಾಮಯಂ ಪ್ರತರಷ್ಯತಿ” ಅನ್ಯತ್ರ,—“ಉಪಕ್ರಮೋ
ಪಸಂಹಾರಾವಭಾಸೋಽಪೂರ್ವತಾಫಲಂ || ಅರ್ಥವಾದೋಪಪತ್ತೀ ಚ ಲಿಂಗಂ ತಾ

ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ವೇದಾಗಮವಚನಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು;
ವಾಯವೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ಶಿವಜ್ಞಾನಸಮುದ್ರವೂ, ಭೋಗಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ
ಸ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಶಿವಾಗಮಗಳ ಅರ್ಥಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಅತಿಶಯ
ಸ್ಯವೂ, ವೇದಸಮ್ಮತವೂ ಆಗಿರುವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾವ ದ್ವಿಜನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನು
ಸಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿಯುವನು. ಯಾವ ದ್ವಿಜ
ನು ಪುರಾಣಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಲ್ಲವು. ಎಂದೂ, ಸೂತ
ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ,—“ಯಾವ ವಿಶ್ವನು—ಸಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಓದಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪುರಾಣವನ್ನು
ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನನ್ನು ವೇದವು ನಿರಾಶ, ತನ್ನನ್ನಿವನು ಅತಿಕ್ರಮಿ
ಸತತ್ವವನೆಂದು ಧಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಎಂದೂ, ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ,—“ಪುರಾಣಗಳಿಂ
ದಲೇ ವೇದವಚನಗಳಿಗರ್ಥವು ಲೇಸಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಪುರಾಣಾರ್ಥವನ್ನರಿಯದ
ವನದೇಸಿಯಿಂದ ವೇದವು ಭೀತಿಪಡುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣ ವಚನಗಳಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು
ಪ್ರಸ್ತೇಶಿಸಬೇಕು”, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ —“ಉಪಕ್ರಮ,
ಉಪಸಂಹಾರ, ಅಭಾಸ, ಅಪೂರ್ವತಾಫಲ, ಅರ್ಥವಾದ, ಉಪಪತ್ತಿ ಎಂಬೀ ಆರು—ವೇದವಚನ

ಪ್ರದ್ಯುರ್ನಿರ್ಣಯೇ || ಅರ್ಥಾತ್ಪ್ರಕರಣಾಶ್ಚಿಂತಾಚಿತ್ಯಾದೀಶಕಾಲತಃ || ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಃ
ಪ್ರವಿಧಿಜ್ಯೋತೇ ನ ಶಬ್ದಾದೇವ ಕೇವಲಂ " ಸ್ವಾದೇಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂಜ್ಞಾನ
ಯೋಗಮಂಡೇ, —ಶಿವಃ, "ಯಸ್ತು ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನೇನ ವೇದಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಃ ||
ಕುಲಜಾತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ಷೀಯಾತ್ಮಮಹಾಪಾತಕೇ ಧವೇತ್ " ತಥಾಮಾನವಪುರಾ
ಣೇ, —"ಕೃತಿರ್ವಾಪಿ ಸ್ವಕಿರ್ವಾಪಿ ಪುರಾಣಂ ಚಾನ್ಯದೇವತಾ || ಎರುದ್ಧಂ ಯದಿ
ವೇದೇನ ನ ತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಮನೀಷಿಭಿಃ " ಅನ್ಯತ್ರ, —"ಯದಾಮ್ನಾಯ ಎರುದ್ಧಂ
ತನ್ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಮುನಿಭಾಷಿತಂ || ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಂ ವಜೋ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ತು ಪೌ
ರುಷಗೌರವಾತ್ " ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಶಸ್ತನವಾದಿ.

ಶ್ರೀಉಗ್ರಾಯನಮಃ.

ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಃ.

ಚೋದಃ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ! " ನಾಮುಷಿ ಕುರುತೇ ಕಾವ್ಯಂ ನಾ

ನಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳು ಅರ್ಥದಿಂದ
ಲೂ, ಪ್ರಕರಣದಿಂದಲೂ, ಹೇತುವಿನಿಂದಲೂ, ಔಚಿತ್ಯದಿಂದಲೂ, ದೇಶಕಾಲಗಳಿಂದಲೂ ವಿಭಾ
ಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದುಕ್ರವಾಗಿದೆ. ಸೂ
ತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಮೋಗಮಂಡದಲ್ಲಿ — "ಸಮಸ್ತವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆನೆಂಬ ಹಮ್ಮಿಕು
ವೇದವಚನಗಳ ಗೊರ್ಥಾರ್ಥವನ್ನು ಕುಲಜಾತ್ಯಾದ್ಯಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ಕೆಡಿಸತಕ್ಕವನು ಮಹಾಪಾ
ಪಿಯಾಗುವನು, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ವೇದವಿ
ರುದ್ಧವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ವಕಿಯನ್ನೂ, ಪುರಾಣವನ್ನೂ, ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನೂ ವಿದ್ವಾಂ
ಸರು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, " ಎಂದೂ, ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — "ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದಂಶವು
ಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದಮಾತು
ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಪುರುಷಸಂಬಂಧವಾದ ಗೌರವಮಾತ್ರ
ದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, " ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಯು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ ! "ಯುಷಿಯ ಅಂಶವಿಲ್ಲದವನು ಕಾವ್ಯಕರ್ತನಾ

ಹರಿಃ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ || ನಾ ದೇವಾಂಶೋ ದದಾತ್ಯನ್ನಂ ನಾರುದ್ರಃ ಕ್ರಮಪಾತಕಶಃ||
ಗವಾಂಪಯೋ ದ್ವಿಜಸ್ಯಾಂಘ್ರಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಹೃತ್ಯವೇರ್ವಜಃ || ಪರಂ ಶುಚಿತಮಂ
ವಿಂದ್ಯಾನ್ಮುಖಂ ಸ್ತ್ರೀವಹ್ನಿವಾಜನಾಂ" ಇತಿ ಮನುವಾಕ್ಯಾತ್, ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥನಿರ್ಣ
ಯೇ ನೂತನಕವಚನಮಸಿ ಪ್ರಮಾಣಂ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ ! ನ ತಥಾ ವಕ್ತವ್ಯಂ, ಶಿವಾಧಿಕೃಬೋಧಕ
ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ಮಹಾಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾನ್ಮಿ ಮಹಾಕವಿವಾಕ್ಯಾನ್ಮಿ ಜ ಪ್ರಮಾಣಾ
ನ್ಮಿ. ನ ತು ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯಾನ್ಮಿ. ಋಗ್ವೇದೇ,—"ತಿರಶ್ಚೀನೋವತತೋರಸ್ಮಿರೇವಾಮ
ಧಸ್ವಿದಾಸೀದುಪರಿಸ್ವಿದಾಸೀತ್" ಕಠವಲ್ಯುಪನಿಷದಿ,—"ಅಣೋರಣೇಯಾನ್ಮಹತೋ
ಮಹೀಯಾನಾತ್ಪಾಪ್ಯ ಜಂತೋರ್ನಿಹತೋ ಗುಹಾಯಾಂ" ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದಿ, -
"ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರೈತ್ಯತ್ನಹಜಂ ಪುರಸ್ತಾತ್" ನಾ
ರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ,—"ವೇದಾಂತವಿಜ್ಞಾನಸುನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಸ್ಸನ್ಯಾಸಯೋಗಾದ್ಯುಪ
ಯತ್ಕುರ್ವತ್ಪಾಪಃ | ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ತು ಪರಾಂತಕಾಲೇ ಪರಾಮೃತಾಶ್ವರಮು
ಚ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ" ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಕ್ರಮಾದರ್ಥನಿರ್ಣಯಸ್ತು ಪು
ರಾಣವಾಕ್ಯೈಶ್ಚೈತ್ರಯತಾಂ, ಧವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣೇವೇದವಾದವ್ಯವೇ,—"ಅಂ
ತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಮಜಂ ನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧ್ರಮಂತಿ ಮೂಢಾ ಗಿರಿಗಪ್ತರೇಷು||ಪಶ್ಚಾದು
ದಗ್ಧಕ್ಶಿಣತಃ ಪುರಸ್ತಾದಧಸ್ವಿದಾಸೀದುಪರಿಸ್ವಿದಾಸೀತ್"-"ಅನಂತಮನ್ಮಕ್ತಮುಚಿಂ

ಗನೇಂದ್ರ, ವಿಶ್ವಂಶಶಿಖರವನು ರಾಜನಾಗನೇಂದ್ರ, ದೇವತಾಂಶಶಿಖರವನು ಅನ್ನದಾನಿಯಾ
ಗನೇಂದ್ರ, ಶಿವಾಂಶಶಿಖರವನು ಕ್ರಮಪಾತಕನಾಗನೇಂದ್ರ, ಗೋಕ್ಷೀರವನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಜನ ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ಯೋಗಿಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ, ಕವಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಖವನ್ನೂ,
ಆಗ್ನಿ ಕುದುರೆಗಳ ಮುಖವನ್ನೂ, ಪರಿಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು" ಎಂದು ಮನುವು ಹೇಳಿ
ರುವುದರಿಂದ ವೇದವಚನಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ,
ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಾರದು. ಶಿವಾಧಿಕೃಬೋಧಕಗಳಾದ ವೇದವ
ಚನಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಪುರಾಣಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಾಕವಿಗಳ ವಾಕ್ಯ
ಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲದೆ ನೂತನರಾದ ಕವಿಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವು ಎಕೆಂದರೆ—
"ತಿರಶ್ಚೀನೋ, ಎಂಬ ಯಗ್ವೇದವಚನಕ್ಕೂ, "ಅಣೋರಣೇಯಾಂ", ಎಂಬ ಕಠವಲ್ಯುಪ
ನಿಷದ್ವಚನಕ್ಕೂ, "ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ, ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದ್ವಚನಕ್ಕೂ, "ವೇದಾಂತವಿ
ಜ್ಞಾನಸುನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಃ, ಎಂಬ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಚನಕ್ಕೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರ್ಥನಿರ್ಣ
ಯವನ್ನು ಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೇಳು. ಧವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ವೇದವಾದವ್ಯವ

ಶೃಂಗೇಶಂ ಶಿವಂ ತಮಾಶಾಂಬರಮಂಬರಾಂಗಂ || ಅಜಂ ಪುರಾಣಂ ಪ್ರಣಮಾಮು
ಯೋಷಿಯಮಗೋ ರಣೇಯಾನ್ಮಹತೋ ಮಹೇಯಾಃ" - "ವೇದೈಕನಿಷ್ಠಾ ಪರಭೂ
ಸುರಾಣಾಂ ಯಜ್ಞೋಪವೇತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಮುಕ್ತೈರ್ಧರ್ಮಮಮಂ
ಮಹೇಶಂ ವೇದಾಂಶವಿಜ್ಞಾನಸುನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಃ" ಎಧಿಃ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈಃ ಪೂರ್ವೋ
ಕ್ತಶ್ಚುಕ್ತೈರ್ಭೋಗೇಣಾರ್ತವ್ಯಃ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶ್ಚುಕ್ತೈರ್ಧರ್ಮಾರ್ಥ
ಯೇ ಕೃಂಗಾರರಸಧರಿತಂ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯಮಪಿ ಪಶ್ಯ, "ಕಾಚಿತ್ತಗಲ್ಪಾ ಕಮಲಾ
ಯಶಾಕ್ಷೀ ರತಿಪ್ರವೇಣಾ ರಹಸಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ || ವಿಮುಚ್ಯ ನೀವೇಂ ಪರಭೃದೋರಾಪ್ತಿ
ಮಧಸ್ವಿದಾಸೀದುಪರಿಸ್ವಿದಾಸೀತ" ಇತಿ. "ಅಗೋರಣೇಯಾನ್ಮಹತೋ ಮಹೇಯಾ
ನ್ಮಧ್ಯೋ ನಿತಂಬಶ್ಚ ಯದಂಗನಾಯಾಃ || ತದಂಗಹಾರದ್ರವಿಲೇಪಮಗ್ನಂ ಯಜ್ಞೋ
ಪವೇತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ || ದ್ವಂದ್ವೋತ್ಪತ್ತಿಪ್ರೇದಸಹತಾ ಜಘನಪ್ರದೇಶೇ ಶ್ರುತ್ಯಂ

ದಲ್ಲಿ - ಮೂಢರು ಜನನ ಮರಣ ರಂಜನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾ
ಡುತ್ತಿರುವನೆಂದಾಯದೆ ಬಿಟ್ಟು ಗುಡ್ಡಗಳ ಗಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು - ಪೂ
ರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ, ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ ಇರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ವೇದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಯಾವ
ಈ ಶಿವನು ಅಜಂವಿಗಡುರವನಾಗಿಯೂ, ಮಹತ್ವಿಗೆ ಮಹದ್ರವನಾಗಿಯೂ, ಇರುತ್ತಿರುವ
ನೋ, ನಾಶರಹಿತನಾದ, ಅವ್ಯಕ್ತನಾದ, ಅಚಿಂತ್ಯನಾದ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ, ದಿಗಾಕಾಶಗಳೆ
ವಸ್ತವಾಗುಳ್ಳ, ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ, ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಮಣವುತ್ತೇನೆ ವೇದ
ದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಸ್ತಿಕ್ರಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಜ್ಞೋಪವೇತಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ರಿಂಗವು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಾಚದ್ದು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಲೇಸಾಗಿ ನಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥ
ವುಳ್ಳ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಶಿವನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವರು, ಎಂಬ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯ
ಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅದಂತಿರಲಿ ಆ ಶ್ರುತಿಗಳ
ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೂತನಕವಿಯ ಮಾತನ್ನಾದರೂ
ಲೇಲಿ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು ಕಮಲದಂತೆ ವಿಕ್ಟಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಹಿಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವ
ದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಕ್ರೀಡಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ,
ತನ್ನ ನೀವೇಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ, ಕೈಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು
ಅಬ್ಬಿಲಿಸಿದು ಆ ಕಾಂಶನ ಮೇಲೂ ಕೆಳಗೂ ಇರತಕ್ಕವನಾದಳು, ಹೀಗಿಂದೂ, "ಯಾವ
ಸ್ತ್ರೀಯು ನಡುವು ಅಜಂವಿಗಡುರವಾಗುವುದೋ, ಯಾವಳು ನಶಂಬವು ಮಹತ್ವಿಗೆ ಮಹತ್ವಾಗಿರು
ವುದೋ ಆಲೆಯು ತೋರದರಿದ್ದ ಹರಿದ್ರಾಲೇಪದಿಂದ ಯಜ್ಞೋಪವೇತವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಪವಿತ್ರ
ವೂ ಆಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜಘನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಯೋಜನವನ್ನು ಸಹಿಸತೊಳ್ಳುವತನವು,
ಕಾವೇಯಹಾಗಿರುವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತ್ಯಂತವೇಕ್ಷಣಗತಿಯು, ಕಾಲ್ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಹಂಸಗಮ

ತವೀಕ್ಷಣಗತಿರ್ವದನಾರವಿಂದೇ || ಅಸ್ಮೀ ಪದೇ ಪರಮಹಂಸಗತಿರ್ವಧೂನಾಂ
ತನ್ನೀವಮೋಕ್ಷಮಪಹಾಯ ಕಿಮಸ್ತಿ ಮೋಕ್ಷಃ'' ಇತಿ. ಎತಾದೃಗ್ಗಿ ನೂತನಕ
ವಿವಾಕ್ಯೈಶ್ಚ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥೋ ನಾಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಃ, ಅತಃವ ಹೇ ಜೋಶ | ಪುರಾಣೇತಿ
ಹಾಸವಾಕ್ಯೈರೇವ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥೋ ನಿರ್ಣೇತವ್ಯಃ.

ಇತಿ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ನೂತನ ಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿ |

ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಪಂಚದಶಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ವೇದವೇದಾಂತಶ್ವಿವಾಗಮಪುರಾಣಪ್ರಧೃತಿಪ್ರಧೂತಪ್ರಥಿತಪ್ರಮಥ

ಸಂಗೀತಾನವದ್ಯತಿವಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಬೋಧಕಶ್ರೀವೀರಶೈವಪಟ್ಟಲ

ಸತ್ಪಥಪ್ರಚಾರಕವರೈವೋಸಲಿವೀರಣಾರಾಧ್ಯತೀವಯೋಗೀಂ

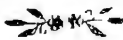
ದ್ರವುತ್ರಶ್ರೀರೇವಣಸಿದ್ಧದೀಶಿಕಾತ್ಮಜರೇವಣಾರಾಧ್ಯತೀವ

ಯೋಗಿವರಚತೇ ಜೋಶರೇಣುಕರಂವಾದೇ ಶಿವಾ

ಧಿಕ್ಯಶಿಖಾಮಣೌ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಾದಿ

ಪಂಚದಶಸಂವಾದವಿಚಾರಃ

ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ.

ನವ, ಇರುತ್ತದೋ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನರಿಗೆ ಗಂಟಿನ ಬಿಚ್ಚುವಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಮೋಕ್ಷವು
ಇರುತ್ತದೇನು?, ಎಂದೂ ನೂತನ ಕವಿವಾಕ್ಯಗಳಿವು ಇಂಥಹ ಕವಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಶ್ರುತ್ಯ
ರ್ಥವು ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಪುರಾಣೇತಿ
ಹಾಸಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀನಮಶ್ಶಿವಾಯಮರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡವಿಶ್ವವಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀವಿಷಕಂಠಾಯನಮಃ.

ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭತೇ.

ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋಳಃ—“ಸಂಹಾರಕೃತ್ಯಕರ್ತೃತ್ವಾದನಾಪ್ತಸ್ತಾಮಸೋಹರಃ ||

ಇತ್ಯಾಹುಸ್ತಸ್ಯ ಚಾಪ್ತತ್ವಂ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಂ ವದ ಪ್ರಭೋ”

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಃ—ಹೇ ಚೋಳ | ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವಂ ಪ್ರಥಮಂ ಚೋ
ಯತಾಂ,-ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ,-“ಯಥಾ ಸಾ ಶಂಕರೇಣೋಕ್ತಾ ತಥಾಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿರಾ
ಸ್ತಿ ಕಾಃ || ಪ್ರಮಾಣಂ ಸುತರಾಮಾಪ್ತತಮವನ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ಸರ್ವದೋಷವಹೀ
ಷಸ್ಯ ಮಹಾಕಾಡುನೇಕಸ್ಯ ಷ||ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ಏಕಾದ್ವೈತಂ ಕಥಂ ದೋಷಃ ಪ್ರಕಲ್ಪ್ಯ
ತೇ || ವೇದಮಾನೇನ ಸಂಸಿದ್ಧಂ ಸರ್ವೈಸ್ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಮೇವ ಹಿ || ಚೋದ್ಯಾನರ್ಹೇ
ಶುವೇದಾರ್ಥೋ ಚೋದ್ಯಂ ಕುರ್ವನ್ನಪ್ಯಥ||” ಇತ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವಂ
ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಂ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ, ಭೋ ಚೋಳ | ಪರಮಾಪ್ತಶ್ಚಿವ ಏಕವನ ದಯಾ

ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯವು

ಚೋಳನು— ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ | ಶಿವನು ತವೋಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಉಯ, ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಧಿವಿವಿಷಯಾದನು ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಪ್ತನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಆಪ್ತಶ್ಚ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ಮೊದಲು ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು,
ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಆಸ್ತಿಕರೇ | ಆ ಶ್ರುತಿಯು ಶಿವನಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಅದು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ವೇದವು ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ
ಮಹೇಶ್ವರನು ಆತ್ಮಂತ ಆಪ್ತನೇ ಸರಿ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದವನೂ, ಬಹುಕೃಪಾಶಾ
ಯಿಯೂ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪರಿಶುದ್ಧನೂ ಆದ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಹ್ಯಾಗೆ ದೋಷವು ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ?
ವೇದಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದು ಸರ್ವಾಂಧವೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದದ್ದವು? ಶ್ರೇಯಸ್ಸು
ಧಿವಿಷಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕವನು
ಅದೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವು ಮೊದಲಾದ ವಚನಪ್ರಮಾ
ಣಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವವು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು. ಆ ವಿಚಾರದಿಂದ, ಎಲೈ ಚೋಳನೇ |

ಕುರಿತಿ ಕ್ಷುಯತೇ, ಕಿರಣಾಗಮೇ,—" ಸಂಸಾರಬಿನ್ನದೇವಾನಾಂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಃ
ಕರ್ತುಮಶ್ಯಯಾ || ಮಹಾರ್ಥಸಂಹೃತಿರೈವಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಕೃತಾ ಮಯಾ "

ಇತಿ. ರಾರವಾಗಮೇ,—" ಆಯುರ್ವೇದಾಜ್ಞಗಣಿತಾನ್ಯಂತ್ರವಾದಾಜ್ಞ ಕರ್ತೃತೇ||
ರಸೋಪನಿಷದಶ್ಚಾಪ್ತಾಃ ಧರ್ಮಾಃ ಸರ್ವಜಗತ್ಪತೇ" ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ,—ಬ್ರಹ್ಮಾ
" ಮಹ್ಯಂ ಯಥಾಹ ವೇದಾನಾಮರ್ಥಂ ಸರ್ವಜ್ಞ ಈಶ್ವರಃ || ತಥೈವ ಕಠಿಣೋ
ಸ್ಯಾಧಿಸ್ತತ್ಕಮೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಸ್ವರೂಪಃ ||
ಕರಾಮಲಕವತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಂ ಹಿ ನ ಸಂಶಯಃ " ಇತ್ಯಾದಿಧಿಕ್ಕಿವ ಎಕವಿವ
ಕೃಪಾಕುರಿತಿ ಎದ್ದೇಯಾ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿರ್ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ

ಪರಮಾಪ್ತನಾದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ದಯಾಶೀಲನೆಂದು ತೇಳುತ್ತೇವೆ. ಕಿರಣಾಗಮದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ
ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೇ ! ಸಂಸಾರದಿಂದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾನವರಿಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟು
ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆರ್ಥಗಳ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಈ ವೇದವು ನನ್ನಿಂದ
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು,, ಎಂದೂ, ರಾರವಾಗಮದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ಸಕಲರೋಕಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಶಿವ
ತೇ ! ನೀನು ಆಯುರ್ವೇದದಿಂದಲೂ, ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ,
ರಸೋಪನಿಷದಿನಿಂದಲೂ ಆಪ್ತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೀಯೆ,, ಎಂದೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.
ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ವೇದಗಳ ಆರ್ಥವನ್ನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೊ
ಡಿದ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಇದು ಸತ್ಯವೇ ಹೌದು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಬೇರೊಂದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸದೆ ತನ್ನಿಂದಲೇ ತಾನು ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕವನೂ, ಬೇರೊಂ
ರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗದೆ ತನ್ನನ್ನಿಗಿ ತಾನೇ ಪರಿಶುದ್ಧನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನಿಗೆ ಸಕಲವೂ ಕೈಯ
ಬ್ಬು ಹೊಂದಿದ ನಿದಿಕ್ಷಾಯುಯಂತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇ ಆಗಿರುವುದಷ್ಟೆ ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿ
ಲ್ಲವು,, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಿರಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಅಪಾದಿಕಥದಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಸಂದೇಹವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಶ್ರೀಪುರದಹನಾಯನಮಃ.

ಪರಮಾಪ್ತರುದ್ರಸ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಃ—ಭೋ ಜೋಳ! ಸಂಹಾರಕರ್ತಾ ರುದ್ರಸ್ತವೋಗುಣಾ
ವಶಿಷ್ಟಾಃ, ಅತಸ್ತತ್ಪ್ರತಿವಾದಕಶ್ರುತಿಪುರಾಣಾದಿವಚನಾನಿ ತಾಮಸಾನ್ಯಪ್ರಮಾಣಾನೀ
ತಿ ಮನಸಿ ತಂಕಾಂ ನಿಧಾಯ ಪ್ರಾಕೃತ್ಯಾ ಕೃತಸ್ತ್ವಯಾ, ತತ್ಪರಿಹಾರಾಃ ಪ್ಲವಾ
ಕಾಂ, ಹುಗ್ಗೀದೇ,—“ ಸ್ಥಿರೇಭಿರಂಗೈಃ ಪುರುರೂಪ ಉಗ್ರೋ ಒಧ್ರಾಕೃತ್ಪ್ರೇಧಿಃ
ಪಿಪಿಶೀ ಹಿರಣ್ಯೈಃ” ಯಜುರ್ವೇದೇ ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—“ಯಾ ಶೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂರ
ಭೋರಾಜಾತಪಾಶೀಶ್ಚ|ತಯಾಸಸ್ತನುವಾಶಂಶಮಯಾ ಗಿರಶಂಶಾಧಿಚಾಕಶೀಹಿ”-
“ಯಾ ಶೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಶ್ಚಿವಾ ಎಶ್ವಾಹಭೇಷದೇ | ಶಿವಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಭೇಷ
ದೇ ತಯಾ ನೋ ಮೃದ ಜೀವಸೇ” ಅಥರ್ವಶಿಖಾಯಾಂ,—“ಪ್ರಥಮಾ ರಕ್ತಪೀ
ಶಾ ಬ್ರಹ್ಮದೈವತ್ಯಾ | ದ್ವಿತೀಯಾ ಎದ್ಯುಮತೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಎಷ್ಟದೈವತ್ಯಾ | ತೃತೀ

ಪರಮಾಪ್ತನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ರುದ್ರನು ತವೋಗುಣವುಳ್ಳ
ವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣಾದಿವಚನಗಳು ತಪೋಗುಣಾಶಿ
ಷ್ಟಗಳೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಶಯಪಡುತ್ತ ನೀನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿ
ದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವವು ಕೇಳು, ಹುಗ್ಗೀದದಲ್ಲಿ —“ಒಧ್ರಾಕೃತ್ಪ್ರೇಧಿಃ, ಹಂಃ
ಪ್ಲವಾ ಆಗಿರುವ ಶರೀರಗಳಿಂದ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿವನು ಧ್ಯಾನಮಾ
ಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೃಷ್ಣ ಹಿಂಗಳವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು,, ಎಂದೂ,
ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ! ನಿನ್ನ ಯಾವ ಶರೀರವು ಮಂಗಳ
ಸ್ವರೂಪವೂ, ಶಾಂತಿವಿಶ್ವವೂ, ದೀಕ್ಷಾತ್ರಯದಿಂದ ಶಾಪರೂಪಕರಾದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸತ
ಕ್ಕೂಡೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಶರೀರದಿಂದ ನೀನು ನಮಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸು,,
ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತಮಾರುದ್ರದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ —ಇಷ್ಟರಿಂಗಿ
ರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ಸರ್ವಮಂಗಳವಾದ ಚಕ್ರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮಂಗಳಕರವೂ,
ನಿನ್ನ —ಪ್ರಾಣರಿಂಗರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ರುದ್ರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಮಾಹೇಶ್ವರವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಔಷಧ
ವೂ, ನಿನ್ನ —ಛಾವಂತಿಂಗರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ಸಮಸ್ತ ಮಾಯಾಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರ
ವೆಂಬ ರೋಗವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಔಷಧವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಶರೀರತ್ರಯದಿಂದ
ನಿನ್ನ ಲಿಂಗತ್ರಯವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಮ್ಮ ಅಂಗತ್ರಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡು,, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ಅಥರ್ವಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ —“ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರೀರವು—ರಕ್ತವರ್ಣವೂ, ಹಿಂಶವರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದೂ,

ಯಾ ಶುಭಾ ಶುಕ್ಲಾ ರುದ್ರದ್ವಿತಾತ್ಯಾ” ಇತಿ. ವೇದಪಾದಸ್ತವೇ,—ಸುಗಂಧಿಭಿ
ಸ್ಸುಂದರಧಸ್ತು ಗೌರ್ಮೀರನಂಶಭೋಗೈರ್ಮೃದುರ್ಮೀರಘೋರೈಃ || ಶಿವಂ ಕದಾ ಲಿಂಗತಿ
ಮೇ ಮನೀಷಾ ಸ್ಥಿರೇಧಿರಂಗೈಃ ಪುರುಷಪಮುಗ್ರಂ || ಮುರಾರಿನೇತ್ರಾಚ್ಚತವಾ
ದಯುಗ್ಮಮುಮಾಂಘ್ರಲಾಕ್ಷ್ಮಾ ಪರಕೃಪಾಣಿಂ || ನಮಾಮಿ ದೇವಂ ವಿಷ್ಣುನೀಲಕಂ
ಶಂ ಸುವರ್ಣದಂತಂ ಶುಚಿವರ್ಣಮಾರಾತ್ ” ವೇದಸಾರಸ್ತವೇ,—“ ಅಪಾಪಕಾ
ಶೀತಿ ವಪುಶ್ಚೈತಂ ತೇ ಶ್ರೀಷ್ಠಾಸ್ತೃದೀಯಾ ಭಗವನ್ನವಾಪಾಃ ” ಪರಿಶೇಷನ್ಯಾ
ಯಾತ್ ಕೃಷ್ಣತನೋಸ್ತಾಮಸತ್ತಂ ಎಜ್ಞೇಯಂ. ತಥಾ ಸ್ಯಾಂದೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾ
ಯೇ,—ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಧರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, “ಯತ್ತಾಮಸಕಲಾಲೇಶಗೃಹೀತಸ್ತ್ವಂ
ಪಯೋನಿಧೌ || ನಿದ್ರಾಪರವಶಶ್ರೀಷೀ ಸ ಕಥಂ ಸಾತ್ವಿಕೋ ಭವಾತ್ ” ಇತ್ಯಾ
ದಿಭಿರ್ವಿಷ್ಣೋಸ್ತಾಮಸತ್ತಂ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಅಶವನ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರತಿ
ಪಾದಕಪುರಾಣಾನಿ ತಾಮಸಾನಿ ನಿರಯಪ್ರದಾನಿ. ತದುಕ್ತಂ ಭಾಗವತೇ,—“ಸಾ

ವಿಷ್ಣು ದಿನ ಶರೀರವು—ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಕಪ್ಪಾಗಿರುವುದೆಂದೂ, ರುದ್ರನ ಶರೀರವು—
ಅತಿಶಯ ಮಂಗಳಕರವೂ, ಶುಭವರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ವೇದಪಾದಸ್ತ
ವದಲ್ಲಿ —“ಸುಗಂಧವಿಶಿಷ್ಟಗಂಧ, ಭಸ್ಮದಂತೆ ಶುಭವರ್ಣಗಳೂ, ನಾಶರಹಿತವಾದ ಸುಖವುಳ್ಳ
ವುಗಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಮೃದುವಾದವುಗಳೂ, ಶಾಂತವಿಶಿಷ್ಟಗಂಧ, ನಿತ್ಯಗಂಧ ಆದ ಶರೀರಗಳಿಂದ
ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಂಗಳಕರನಾಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾವಾಗ
ಆಲಿಂಗಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ನಾರಾಯಣನ ನೇತ್ರವೆಂಬ ಕಮಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ
ವನೂ, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಪ್ತವಾದ ಅರಗಿನ ರಸದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ
ಈ ಪಾದ ಕೈಗಳುಳ್ಳವನೂ, ವಿಷದಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನೂ, ಶುಭವಾದ ದಂತಗಳುಳ್ಳ
ವನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವರ್ಣನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಂದೂ, ವೇದಸಾರ
ಸ್ತವದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ಪದ್ಮನೇತ್ರಧರನೇ! ನಾನು ಶಿವನೇ! ನಿನ್ನ ಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಶರೀರವು—
ಶಾಪರಹಿತರಾದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವೇದದಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪ
ರಹಿತರಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿರುವರು. ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದ
ಶರಣಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ವಿಷ್ಣು ವೇ! ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಕಲಿ
ಯ ಒಂದೊಂದಿನ ಕೊಡಿದವನಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇಷನಾಯಿಯಾ
ಗಿ ನಿಡ್ಲಿ ಗೈಯುತ್ತಾ ಪರವಶನಾದೆಯೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಹ್ಯಾಗೆ ಸತ್ತಗುಣಶಾಲಿಯಾ
ಗುವೆ? ಎಂದು ಶರಧರುದ್ರನಿಂದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಟನಗೆ
ಕೊಂಡ ವಿಷ್ಣುವು—ತಮೋಗುಣವುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ರುದ್ರನು—ಸತ್ತಗುಣವುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಾಣಗಳು ತಾಮಸಗಳೆನಿಸಿ,

ಪ್ರತಿ ಮೋಕ್ಷದಾಃ ಪೋಕ್ತಾ ರಾಜಸಾಸ್ವರ್ಗದಾತ್ಮಭಾಃ || ಅನ್ಯೇ ಪುರಾಣಾಃ
ವಹಾಸ್ತಾಮಸಾ ನಿರಯಪ್ರದಾಃ " ಇತಿ.

ಇತಿ ಪರಮಾಪ್ತರುದ್ರಸ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಧಿವ್ಯತೀರ್ಥೋ
ಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಹರಾಯನಮಃ.

ಶಿವಾತ್ಸರ್ವವೇದೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಃ.

ಶೋಕಃ—ಭೋ ರೇಣುಕ | " ಯಜ್ಞೋ ವೈ ಎಷ್ಟು " ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, " ಎಷ್ಟು ರೈಕ್ಷಾ " ಇತಿ ಯಜುರ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, ತಸ್ಮಾದ್ಭಜಾತ್ಸರ್ವಹುತಃ | ಋತಸ್ಯಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞರೇ | ಛಂದಾಗ್ಂಜಿ ಜಜ್ಞರೇ ತಸ್ಮಾತ್ | ಯಜುಸ್ತಸ್ಮಾದಜಾಯತ " ಇತಿ ಯಜುರಾರಣ್ಯೇ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಾಕ್ಯಾಜ್ಞ, ಸಾತ್ವಿಕಾದ್ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದ್ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿರಭಿಹತಾ, ತತ್ಪರಿಹಾರಃ ಕಥಂ ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಶೋಕ | ತತ್ಪರಿಹಾರಸ್ಸಮ್ಯಕ್ಕಲ್ಪಯತಾಂ, " ಅಗ್ನಿಮಾಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವವೃತ್ತಿಜಂ " ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್,

ತನ್ನ ನುಸರಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ನರಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು ಆ ವಿಷಯವು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ — ಸಾತ್ವಿಕಪುರಾಣಗಳು ಮೋಕ್ಷದಾಯಕಗಳು. ರಾಜಸಪುರಾಣಗಳು ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಪ್ರದಗಳು, ತಾಮಸಗುಣವಿರುವ ಮಿಥ್ಯಪುರಾಣಗಳು ನರಕಪ್ರದಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವನದೇವತೆಯಿಂದ ಸಕಲವೇದೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು.

ಶೋಕ ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ | ಎಷ್ಟು ವೈದ್ಯಪುರಾಣವು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಋಗ್ವೇದವೇದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಯಜುರ್ವೇದವನಾದ ನಾರಾಯಣನದೇವತೆಯಿಂದ ಪುರಾಣಮಾರ್ಗವಾದ ವೇದಮಂತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಯಾಜುರ್ವೇದವು ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಜನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವವೂ ಆತನದೇವತೆಯಿಂದ ವೇದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವು ಹೇಗೆ ಹೇಳು,

ರೇ ಎಲೈ ಶೋಕನೇ | ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಲೇಸಾಗಿ ಕೇಳು, ಯಜ್ಞಾಧಿಪತಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯ

ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣೋ ದೃಶ್ಯರೂಪೇಣ ಯಜತಿ ಪೂಜಯತಿ ರುದ್ರಮಿತಿ ಯಜಃ
ಇತಿ ಎಗ್ರಹಃ. ಆರ್ಶಾದಿಭ್ಯೋಜತಿ ಆಚ್ಛತ್ಯಯಃ. ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾಧೀಶೋ
ರುದ್ರ ಏಕ ಏವ ಯಜ್ಞಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ. ತಸ್ಯಾತ್ಮರ್ವವೇದೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಿರ್ದಿಷ್ಟತಾ, ತದು
ಕ್ತಂ ಹುಗ್ಗೇದೇ, — "ಗಾಧಪತಿಂ ಮೇಧಪತಿಂ ರುದ್ರಂ" ಯಜುರ್ರೇಗೇ, — "ಆ
ಮೋ ರಾಜಾನಮಧ್ವರಸ್ಯ ರುದ್ರಂ" ಇತಿ. ತದುಕ್ತಮಾದಿತ್ಯಧರಾಣೇ ಶಿವಸಹಸ್ರ
ನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, — ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಃ, "ಯಜ್ಞೋ ಯಜ್ಞಪತಿಯುಜಾ ಯಜ್ಞಾಂ
ತೋಷೋಘವಕ್ರಮಃ" ಇತಿ. ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗ
ಖಂಡೇ, — "ಸಾಮತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶೋ ಯಸ್ತು ಮಹಾದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ಸ ಏವ
ಸಾಂಬಸ್ವರ್ವಜ್ಞೋ ಯಜ್ಞಸ್ವರ್ವಮಹಾಮುಖೈಃ" ಇತಿ. ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯೇ
ಪುರುಷಸೂತ್ರೇ, — "ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಃ | ತಾನಿ ಧರ್ಮಾನಿ
ಪ್ರಧಮಾನ್ಯಾಸತ್" ವೇದವಾದಸ್ತವೇ, — "ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಸರ್ವಗಂ ಶರ್ವಂ ಕವಿಂ
ವಂದೇ ತಮಾಶ್ವರಂ || ಯತಶ್ಚ ಯಜುಷಾ ಸಾರ್ಧಂ ಋಜಿಸ್ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ"
ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದ್, — "ಆರೇ ಆಸ್ಯ ಮಹತೋ ಭೂತಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿಸಿತಮೇಶ

ವಿರುವುದರಿಂದ, ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನು ಸೇವಕನಾಗಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ
"ಯಜ್ಞಃ", ಎಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾದನು. ಯಜ್ಞಶಬ್ದಕ್ಕೆ — "ಆರ್ಶಾದಿಭ್ಯೋಜ", ಎಂಬ ಶಾ
ಣೀಸೇನ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಆಚ್ಛತ್ಯಯವು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ ಈ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನಿಗೊದೆಯನಾದ
ರುದ್ರನೆಂಬುದೇ ಯಜ್ಞಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು, ಆ ರುದ್ರನದೇಯಿಂದಲೇ ಸರ್ವವೇದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಯು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆ ವಿಷಯವು ಹುಗ್ಗೇದದಲ್ಲಿ — "ಗಾಧಪತಿಯು, ಮೇಧಪತಿಯು
ಆದ ರುದ್ರನನ್ನು,, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — "ಯಜ್ಞಕ್ಕೆಧಿಪತಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು,, ಎಂ
ದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವೇ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ —
"ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನೂ, ಯಜ್ಞಪತಿಯೂ,, ಎಂದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಿನೋದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನಯೋ
ಗಖಂಡದಲ್ಲಿ — "ಯಾವನು ಹೆಸರಿಸಿಂದಲೂ, ಆರ್ಥದಿಂದಲೂ ಮಹಾದೇವನೂ, ಮಹೇಶ್ವರನೂ
ಆಗಿರುತ್ತಾನೋ, ಸಾರ್ವತೀಕತನಾದ ಆತನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸಮಸ್ತ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಿಂದ
ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ,, ಎಂದೂ, ಪುರುಷಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ — "ದೇವತೆ
ಗಳು ಯಜ್ಞಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು,, ಎಂದೂ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ವೇದವಾದಸ್ತವದಲ್ಲಿ — "ಯಾವನಿಂದ ಹುಗ್ಗೇಜ್ಞಸ್ಸಾಮಾಧರ್ವಣ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿ
ದವೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ, ಸಂಹಾರಕೃತ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ, ಕೂ
ಡಲೂ ಆದ ಆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ,, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿ
ನಲ್ಲಿ — "ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಶಿವನ ನಿಶ್ಚಾಸವು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶದ್ಕೃತಿಶಾಹರಂ —

ದೃಗ್ವೇದೋ ಯಜುರ್ವೇದಸ್ಸಾಮವೇದೋಽಧರ್ವವೇದಃತಿ " ಸ್ತಾದ್ವೇ, — ಹನು
 ಮದ್ವಚನಂ, " ಯಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ನಿಶ್ವಾಸಾದ್ವೇದಾಸ್ಸಾಂಗಾಸ್ಸಮೂತ್ರಗಾ || ಕಾ
 ಸ್ತುತಿಃ ಪ್ರಮುದೇ ತಸ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾಹಂ ಮುಖರೋಽಧವಂ " ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ
 ಶಿವಕವಚೋತ್ತರೇ, — ವೃಷಭಯೋಗಿವಾಕ್ಯಂ, " ಜಿಹ್ವಾಂ ಸದಾ ರಕ್ಷತು ವೇದ
 ಜಿಹ್ವಃ " ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — " ವೇದವಿವ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಮಾನಂ ಸಾಕ್ಷಾ
 ತ್ಸನಾತನ || ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ತಸ್ಯ ವೇದಸ್ಯ ಸ್ತುತವ ನ ಙಾನ್ಯತಃ || ಸ್ತುತಯಶ್ಚ
 ಪುರಾಣಾನಿ ಭಾರತಾದಿನಿ ಸತ್ತಮಾ || ವೇದಮಾನತಯಾ ಮಾನಂ ನ ಸ್ತುತಂಶ್ಚ
 ತಯಾ ಸದಾ " ಶಢಾ ಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಾಸೂತ್ರೇ, — " ತತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ಬಾಹ
 ರಾಯಣಸ್ಯಾವಿಶಂಕಿತತ್ವಾತ್ " ತಥಾ ಸ್ವಾಂ ದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈ
 ಭವಖಂಡೇ, — " ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನಾನಿ ಶಢಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಶರಾಣಿ ಜ || ನಿರ್ಮ
 ಮೇ ಶಂಕರಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಸಃ || ಪ್ರಸಾದಾದೇವ ರುದ್ರಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯ
 ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಸ್ಸುರಾಃ || ಕುರ್ವಂತಿ ತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ ಮಹಾತ್ಮನಾ "
 ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಇತಿ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾಧೀಶೇನ ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಣ ಸರ್ವವೇದೋ
 ಹೃತ್ತಿಃ ಪ್ರತಿವಾದಿತಾ.

ಯಾವ ಶಿವನ ನಿಶ್ವಾಸದದೇಸೆಯಿಂದ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೋ, ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸಂ
 ಕೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಸ್ತೋತ್ರವೂ ಇಲ್ಲವು ಆದರೆ ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ
 ನು,, ಎಂದು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಂ ಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತ
 ರಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಕವಚೋತ್ತರದಲ್ಲಿ — ವೇದಗಳೇ ನಾಲಿಗೆಯಾಗುಳ್ಳ ಶಿವನು ವನ್ನನಾ
 ಲಿಗೆಯನ್ನು ಮಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ,, ಎಂದು ವೃಷಭಯೋಗಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಾನವ
 ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಬ್ರಾಹ್ಮೀನವಾದ ವೇದವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಸರ್ವಂಗೂ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ,
 ಆ ವೇದವು ಅನ್ಯಸಾಹಾಯ್ಯವನ್ನೇಕೆನ್ನದೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. ಸ್ತು
 ತಿಗಳೂ ಭಾರತ ವೊದಲಾದ ಪುರಾಣಗಳೂ ವೇದಬ್ರಾಮಾಂಡ್ಯವನ್ನಂಗೀಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ
 ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ ಸ್ತುತಃ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಲ್ಲವು,, ಎಂದು ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ
 ಟ್ಟಿದೆ ಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಾಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ — ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ವೇದಬ್ರಾಮಾಂಡ್ಯವನ್ನಂಗೀಕರಿಸು
 ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವೇದವು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ,, ಎಂದು ಜೈಮಿನಿಯಂ
 ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಶಿವನು — ವೇದಗಳನ್ನು ಅನೇ
 ಕಭೇದವುಳ್ಳವುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಅನೇಕ ಭೇದವು
 ಳ್ಳವುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದದೇಸೆಯಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆ
 ಗಳು — ಆ ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆಯಾಸಾಮಗಳುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು,, ಎಂದು
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಹೇ ಜೋಳ ! ದಕ್ಷಾಧ್ಯಕ್ಷರೇ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರೇಣ ಭಗವತಾ ಯಜ್ಞನಾ ರಾಘುನಾಥೋದ್ಭವನವಧಿಶ್ಚ ಕೃಪಾತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—
"ನಮಶ್ಚೈರಾಯಾಚಾವಧಿಂವತೇ ಜ" ಇತಿ. ತದುಕ್ತಂ ಶೈವೇ ವಾಯುವೇಷು ಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— "ವೀರಭದ್ರೋ ಮಹಾತೇಜಾ ಹಿಮಕುಂದೇಂದುಸನ್ನಿಧಃ || ಧದ್ರ ಕಾಳಪ್ರಿಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಮಾತೃಣಾಮುಧಿರಕ್ಷಕಃ || ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಜ ತಿರೋಹತಾ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಜ ದುರಾತ್ಮನಃ || ಉಪೇದ್ರೇಂದ್ರಾನಲಾದೀನಾಂ ದೇವಾನಾಮಂಗತಕ್ಷಕಃ" ಇತಿ. ತಕ್ಕೂತ್ಪತ್ತಿ ತನೂಕರಣೇ ಇತಿಧಾತೋಃ ತಕ್ಷ ಶಬ್ದೋನಿಷ್ಪನ್ನಃ ಸ್ವಾರ್ಥೋನ್ಮತ್ಸಯಃ. ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈರ್ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಶಿರಃೋದ್ಭವನವಧಿವಿಧೇಯಃ.

ಹೇ ಜೋಳ ! ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕೃಪಾತಾಂ, ಶಿವಭವೋತ್ತರೇ,—ಕುಮಾರಃ, "ಅತೀತಾಶೇಷದೋಷೇಣ ಸರ್ವಜ್ಞೇನ ಶಿವೇನ ಯತ್ || ಪ್ರಣೀತಮಮುಲಂ ವಾಕ್ಯಂ ತತ್ರಮಾಣಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ಶಸ್ತ್ರಾದೀಶ್ವರ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಕ್ರದ್ಧೇಯಾನಿ ವಪತ್ತಿತಾ || ಯಥಾರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯವಾಪೇಷು ತಥಾಶ್ಚ

ಈಶ್ವಕಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಿವನಿಂದ ಸರ್ವವೇದೋತ್ತಮಯುಃಹಿತಯುಃ ದುಃಖರೂಪವಲ್ಲದಿವ. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ದಕ್ಷಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನೈಶ್ವರಕುಂಭಸನ್ನಾದ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಯು ಎಷ್ಟು ಶಿರಃೋದವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ—
"ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತೂ ದಕ್ಷನೊಡಲಾದವರ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವು ವಾಯುವೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ— "ಹಿಮದೊಡನೆಯೂ, ಮೊಲ್ಲೆಹೂವಿನೊಡನೆಯೂ, ಚಂದ್ರನೊಡನೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಸಾತ್ವಿಕದೇಹವುಳ್ಳವನಾದ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರಂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಾದ, ಧದ್ರಕಾಳೇದೇವಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ದುಷ್ಟನಾದ ದಕ್ಷನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದವನೂ, ವಿಷ್ಣು ಇಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಆವಯವಗಳನ್ನು ಕತ್ತಿದವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. [ತಕ್ಕೂತ್ಪತ್ತಿ ತನೂಕರಣೇ, ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ತಕ್ಷಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಅನ್, ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಿದೆ] ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಶಿರಃೋದನ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಪರಶಿವನು ದುಕ್ತವಾದ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವವು ಕೇಳು, ಶಿವಭದ್ರೋತ್ತರದಲ್ಲಿ— "ಸರ್ವದೋಷಾತಿನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಆದ ಶಿವನಿಂದ ಯಾವ ವೇದಾಗಮರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಸಮೂಹವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೋ, ಅದು ಶ್ರುತವಾದವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ಆದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನ ವಾಕ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವಾಸರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳುಂಟೆಂದು ನಂಬದವನು—

ದೊರೆ ವ್ರಜಶೃಂಗಾರಂ ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ, — ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ, " ಅಜ್ಞಶ್ಚಾಶ್ಚಿದ್ಧಧಾ
ನಶ್ಚ ಸಂತುಷಾತ್ಮಾ ಎನಶ್ಚತಿ || ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ಮಿ ನ ಪರೋ ನ ಸುಖಂ ಸಂ
ತಯಾತ್ಮನಃ " ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈಃ ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತ ನಿಗಮಾಗಮಾದಿ ಸರ್ವಶಾ
ಸ್ತ್ರೇಷು ಶ್ರದ್ಧಾ ಕರ್ತವ್ಯಾಃ.

ಇತಿ ಶಂಭೋರ್ವೇದೋತ್ತಮಿ ಎಧಿದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶೇ ಶೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಸ್ವರಹರಾಯನಮಃ.

ಸರ್ವವೇದಪೂಜ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿಚಾರಃ.

ಜೋಳಃ— " ತೃವೇದೈಸ್ಸಂಸ್ತುತಃ ಕೋ ವಾ ದೇವಾನಾಂ ಕೋ ವರಪ್ರ
ದಃ || ತನ್ನಿರ್ನಯಂ ಶು ಕಥಯ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | ಮೇ "

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ— ಹೇ ಜೋಳ ! ಚತುರ್ಭವೇದೈಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಶಿವಾಧಿ
ಕೃತಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ, — " ಯೋ ವೇದ ಉದಕಾತ್ಪ್ರಾ

ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅದೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಎಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ನರೂಪಿ
ಸಲ್ಲಟ್ಟಿದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — " ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ವೇದಾಗಮಗಳ ವಚನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದವ
ನೂ, ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ
ಪಡತಕ್ಕವನೂ, ನಾಶವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು ಸಂರಯಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕ ಸುಖ
ಗಳಿಲ್ಲದೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಆರ್ಜುನನಿಗೆ ನರೂಪಿಸಲ್ಲಟ್ಟಿದ
ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದಾಕ್ಷವಾದ ವೇದಾಗಮಾದಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ
ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನದಸೆಯಿಂದ ಪರೋತ್ತಮಿ ಎಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸರ್ವವೇದಪೂಜ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿಚಾರವು.

ಜೋ— ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ಆ ವೇದಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾವನು?
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತವನಾವನು ? ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ನನಗೇ ಹೇಳು.

ರೇ— ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವನ್ನು
ಈಳು; ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — " ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ದಯನಾದ ಯಾವ ಶಿವನು ಸರ್ವ

ಯತೇ ಸರ್ವಲೋಕಮಹೇಶ್ವರಃ || ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಧವೈಶ್ವ ಶನ್ನೇ ಮನಸ್ಥಿವಸಂ
ಕಲ್ಪಮಸ್ತು ” ವಾದ್ಯೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ,—ಶಿವಃ, “ ಯೋಗಿನಸ್ಸನಕಾದ್ಯಾ
ಸ್ತು ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ಯಶ್ಚತಃ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಶ್ವರಂ ತೇಜಸ್ತದಿದಂ ಪಶ್ಯ
ರಾಘವ || ಚತುರಃ ಪಶ್ಯ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಸ್ತುವತಃ ಪರಮಂ ಶಿವಂ ” ಸ್ಕಾಂದೇ ಕಾಶಿ
ಕಾಖಂಡೇ,—ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾವುದ್ವಿತ್ಯರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯಂ ವೇದಾ ಉಚುಃ, “ಯ
ದಿ ಮಾನ್ಯಾ ವಯಂ ದೇವಾ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಕರಾ ಎಧಾ || ತಥಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ವಕ್ಷ್ಯಾ
ಮೋ ಧವತ್ಸಂದೇಹಭೇದಕಂ ” ತಾ ಹರಿವಿಂಚೇ ವೇದಾನ್ಪ್ರತ್ಯುಚುಃ, “ ಯುಷ್ಮ
ದುಕ್ತಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ನೌ ಕಿಂ ಶತ್ವಂ ಸಮ್ಯಗುಚ್ಯತಾಂ ” ಋಗ್ವೇದಃ,—“ಯದಂತ
ಸ್ಥಾನಿ ಧೂತಾನಿ ಯಶಸ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ಯದಾಹುಸ್ತತ್ಪರಂ ಶತ್ವಂ ಸ ರುದ್ರ
ಸ್ತೈಕ ಏವ ಹಿ ” ಯಜುರ್ವೇದಃ,— “ ಯೋ ಯಜ್ಞೈರವಿಶ್ವೀರೀಶೋ ಯೋ
ಗೇನ ಜ ಸಮಿಜ್ಯತೇ || ಯೇನ ಪ್ರಮಾಣಂ ಹಿ ವಯಂ ಸ ವಕಸ್ಸಕ್ಷದ್ಯುಕ್ತವಃ ”
ಸಾಮವೇದಃ,—“ ಯೇನೇದಂ ಭ್ರಾಮ್ಯತೇ ಎತ್ವಂ ಯೋಗಿಭಿರ್ದ್ಯೋ ಎಚಿಂತ್ಯತೇ ||

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಕಮಲದಿಂದಲೂ, ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಆ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ,, ಎಂದುತ್ತವಾಗಿದೆ.
ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ರಾಮನೇ ! ಸನಕ, ಸನಂದನ ಮೊದಲಾದ
ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಮನಿಯಮಾಡ್ಯಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಿಬಲದಿಂದ ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಯಾವತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೋ, ಅದೇ ಇದು ನೋಡು, ಪರಮಶಿವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತು
ತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ನೋಡು,, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದುತ್ತವಾಗಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ
ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ —“ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿರಾ ! ನಮ್ಮನ್ನು
ಮಾನಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿಬಿಡು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ನಿಮಗುಂಟಾಗಿರುವ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪರಿಹ
ರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳಿ,, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರನ್ನು ಕುರಿತು ವೇದ
ಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ್ಗೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿಂದ (ವೇದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು) ಎಲೈ ವೇದ
ಗಳೇ ! ನೀವು ಹೇಳಿದುದು ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾದ್ದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿ,,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇರು
ತ್ತವೋ, ಯಾವನದಸೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ, ಯಾವುದನ್ನು ಪರಶತ್ವವ
ನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ಆ ರುದ್ರನು ಅದ್ವಿತೀಯನೇ ಹೌದು,, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದ
ದಲ್ಲಿ —“ಯಾವ ಈಶನು ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ
ನೋ, ಯಾವನಿಂದಲೇ ನಾವು ಪ್ರಮಾಣರಾಗಿರುತ್ತೇವೋ, ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ
ಶಿವನು,, ಎಂದೂ, ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ —“ಯಾವನಿಂದ ಈ ಮಾಯಾ ಪ್ರಪಂಚವು ಗಾರಿಯಂತೆ

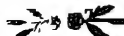
ಯದ್ಭಾಸಾ ಭಾಸತೇ ವಿಶ್ವಂ ಸ ಏಕವೃತ್ತಿಂ ಬಲಕೇ ಪರಃ" ಅಥರ್ವಣಿ, — "ಯೇ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ ದೇವೇಶಂ ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಾಹಿಣಂ ಜನಾಃ || ತಮಾಹುರೇಕಂ ಶೈವೇಶ್ವರಂ ಶಂಕರಂ ದುಃಖತಪ್ಸರಂ" ಪ್ರಣವಸ್ತು, — "ಅಸೌ ಹಿ ಭಗವಾನೇಶಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠನಾಶನಃ || ಅನಂದರೂಪಾತ್ಸತ್ಯತಾ ಶಕ್ತಿರ್ನಾಗಂಶುಕೀ ಶಿವಾ" ಶ್ವೀಶಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — "ತಮಾಶ್ವರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ತಂ ದೇವತೇನಾಂ ಪರಮಂ ಜಿ ದೈವತಂ || ಪತಿಂ ಪತೀನಾಂ ಪರಮಂ ಪರಸ್ತಾದ್ವಿದಾಮ ದೇವಂ ಭುವನೇಶಮಾಡ್ಯಂ || ನ ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ಕರಣಂ ಜಿ ಎದ್ಯತೇ ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿ ಕಶ್ಚ ದೈತ್ಯತೇ || ಪರಾಸ್ಯ ಶಕ್ತಿರ್ವಿವಿಧೈವ ಪ್ರಿಯತೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೇ ಜ್ಞಾನಬಲ ಕ್ರಿಯಾ ಜಿ"

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾವುದ್ದಿಶ್ಯ ಸರ್ವವೇದಮೋಕ್ಷನ್ಯಾಯವಚಾರೋ
ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

— ❦ —

ಹುತಿ ಸಲ್ಲದುತ್ತಿದೆಯೋ, ಯಾವನು ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಯಾವ ಶೇಷ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದೆಯೋ, ಮುಕ್ತಜ್ಞನಾದ ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಶ್ರೀಶ್ವರನು, ಎಂದೂ, ಅಥರ್ವಣವೇದದಲ್ಲಿ — "ಯಾವನನ್ನು ಜನರು ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಾಹಕನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನನ್ನಾಗಿಯೂ, ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಆತನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಸಂಸಾರಮುಖಸಾಕೇಶನೂ, ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಣವದಿಂದ — "ಪದ್ಮಂ ಜ್ಯೋತ್ಸರ್ಮಸಂಪನ್ನವಾದ ಈ ಶಿವನು, ನಿತ್ಯನೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಅನಂದಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವೂ ಆಗಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪಾರ್ವತಿಯು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ವೀಶಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿನಲ್ಲಿ — "ಸಮಸ್ತರೋಕತ್ಯೊಡೆಯನೂ, ಸುತ್ತೂನೂ ಆದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಈಶ್ವರರೂಪಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಶ್ವರನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೀಶ್ವರನಾದ ದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪತಿಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೀಶ್ವರನಾದ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಆತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲವು. ಆತನೊಡನೆ ಸಮಾನನೂ, ಆತನಿಗಿಂತ ಶ್ರೀಶ್ವರನೂ ಇಲ್ಲವು. ಈತನ ಪರಾಖ್ಯವಾದ ನಿತ್ಯಸಮವೇಶವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯಿಂದೂ, ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದೂ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂತಿಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸರ್ವವೇದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸತ್ಯಯದಿ ಚಾರವಂ ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಶ್ರೃಂಗಬಕಾಯನಮಃ.

ವೇದವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಜೋಳ | ವೇದಾನಾಂ ವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಕ್ರಿಯಾ
ಶಾಂ, ಕಠವಲ್ಲಭಪನಿಷದಿ, —“ ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ ತವಾಂಸಿ ಸ
ರಾಜಾಂ ಜ ಯದ್ವದಂತಿ | ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ
ಪದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಬ್ರವೀಮಿ ” ಶೃಂಗೇ, —“ ವೇದಾಸ್ತು ಮೂರ್ತಿಮಂತಸ್ತೇ
ಪ್ರಣೀಮಾಸ್ತುಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಬ್ರಹ್ಮಣಾಮುನಿಭಿನ್ನಾರ್ಥಂ ದೇವದೇವಮುಮಾಪ
ತಿಂ ” ಆದಿತ್ಯವುರಾಣೇ, —ದೇವಾನ್ಪ್ರತಿ ವೇದವುರಾಣಾ ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯಮೂಜಾಃ,
“ ಶೃಂಗಾಂತು ದೇವತಾ ಸ್ವರಾಸ್ತತ್ಯಮಸ್ತತ್ಪರಂ ವಚಃ || ನಾಸ್ತಿ ರುದ್ರಾನ್ಮಹಾದೇ
ವಾದಧಿಕಂ ದೈವತಂ ಪರಂ || ನ ಯಥಾ ಕೂರ್ಮರೋಮಾಣಿ ಶೃಂಗಂ ಜ ನರಮ
ಸ್ತುಕೇ || ನ ಯಥಾಸ್ತಿ ವಿಯತ್ಪುಷ್ಪಂ ನ ತಥಾಸ್ತಿ ಹರಾತ್ಪರಃ || (ತತ್ರ ಛತ್ವರಲು
ವಾಚ) “ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ಭವಿಷ್ಯತ್ಯಂ ಹೇ ವೇದಾ ಲೋಕಪೂಜಿತಾಃ || ಯುಷ್ಮಾ
ನಾತ್ರಿತ್ಯ ಎಪ್ರೇಂದ್ರಾಃ ಕರ್ಮಕುರ್ವಂತು ನಾನ್ಯಥಾ || ಯೇ ಶಃ ಯುಷ್ಮಾನನಾ
ದೃತ್ಯ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಾನವಾಃ || ನಿರಯೇ ತೇ ಪ್ರವಂಜಂತೇ ಯಾವದಿಂ

ವೇದವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಯು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ವೇದಗಳಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು,
ಕರವಲ್ಲಯಲ್ಲಿ —“ ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತವೋ, ಸಕಲ ತಪಸ್ಸು
ಗಳು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೋ, ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನಿಚ್ಛಿಸತಕ್ಕವರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನಾ
ಚರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಳುವೆನು. ” ಎಂದುಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ ವೇದಗಳು ಶರೀರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆಯೂ,
ಮುನಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ, ದೇವದೇವನೂ, ಉಮಾಪತಿಯೂ ಆದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು
ನಮಿಸಿದವು. ” ಎಂದೂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಎಲೈ ಸಮಸ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿರಾ | ಸತ್ಯವೂ
ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾದೇವನಾದ ಶಿವನೊಡನೆಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ
ವಾದ ಬೀರೆ ದೈವವಿಲ್ಲವು. ಆಮಗೆ ರೋಮಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ, ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಕೋಡಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಶಿವನೊಂದನ್ನೆದೈವವಿಲ್ಲವು. ” ಎಂದು
ವೇದಪುರುಷರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವಾಗ್ಗೆ “ ಎಲೈ ವೇದಪುರುಷರೇ | ನೀವು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರ
ಹದೊಡನೆಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿರಿ. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನಾತ್ಮಿಸಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ
ನ್ನಾಚರಿಸಿರಿ. ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಬೇಡ ನಮ್ಮನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸತಕ್ಕ

ದ್ರಾಹತುರ್ದಶ || ಶ್ರೀಯಸೇ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ನ ವೇದಾದಧಿಕಂ ಪರಂ ||
 ವಿದ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹ ಇತಿ ದತ್ತೋ ವರೋ ಮಯಾ'' ಮಾನವಪುರಾ
 ಣೇ— ಮನುವಾಕ್ಯಂ, '' ವೇದಾದನ್ಯತ್ರ ವೈ ಶಿಷ್ಯಂ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ವಮೋಹಿತಃ ||
 ಉತ್ಪತ್ತೌ ತಸ್ಯ ಸಾಂಕರ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ನ ಹಿ ಸಂಶಯಃ''
 ಇತಿ ವೇದಾನಾಂ ವರಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯೋ ದ್ವಿತ್ವೀಯೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಶ್ರೀಪುರಾಂತಕಾಯನಮಃ.

ವೈದಿಕಷಣ್ಣತಷಟ್ಟಂತ್ರಷಡ್ವರ್ಶನಲಕ್ಷಣಂ.

ಜೋಳಃ—'' ವೈದಿಕಾನಾಂ ಪೂಜಾನಾಂ ಪಟ್ಟಂತ್ರಾಣಾಂ ಚ ಲಕ್ಷ
 ಣಂ || ಛಾಹಿ ಮೇ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಸದ್ವದಶನಪಾರಗ''

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಛಾಹಿ ಜೋಳಃ | ಪೂಜತಷಟ್ಟಂತ್ರಷಡ್ವರ್ಶನಲಕ್ಷಣಂ ಸಂ
 ಕ್ಷೇಪತಶ್ಚೈವುತಾಂ, ಸದ್ವದಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,—'' ವಿದ್ಯಾಹ್ಯವಾದ್ಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ

ವರು ಹದಿನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಇಂದ್ರರು ಪಟ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂಬವರಿಗೂ ಸರಕಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಲ್ಪಡು
 ವರು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಯಸ್ಕರಾಗಬಹುದು ವೇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವು ಈ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಎಂದು ಶಿವನಿಂಥುಕ್ತ
 ವಾಗಿದೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—''ವೇದಾತಿ ಕ್ತಮಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಕರ್ಯವಿರುತ್ತದೆಯನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು''
 ಎಂದು ಮನುವಿನಿಂದ ಸರಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಂದ ವೇದಗಳಿಗೆ ವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪ
 ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೈದಿಕಷಣ್ಣತಷಟ್ಟಂತ್ರ ಷಡ್ವರ್ಶನಲಕ್ಷಣವು.

ಜೋ— ಸಕಲಮತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನರಿಸಿರುವ ಎಲೈ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನೇ | ವೈದಿಕಗಳಿ
 ಗಾದ ಷಟ್ಕತಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಂತ್ರಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಷಡ್ವರ್ಶನಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ
 ನನಗೆ ಸೂಚಿಸು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಪೂಜತಷಟ್ಟಂತ್ರ ಷಡ್ವರ್ಶನಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ
 ವಾಗಿ ಕೇಳು, ಸರ್ವವರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—''ವಿದ್ಯೆಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿರುವವೆಂದು

ವೈದಿಕಾಸ್ತತ್ರ ಪೂಜಾಃ || ಶಬ್ದಶರ್ಕಾ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೌ ಕರ್ಮಬ್ರಹ್ಮಮತೌ ಮತೌ || ಪಾಣಿನಿಶ್ಚ ಕಣಾದಶ್ಚ ಕಪಿಲಶ್ಚ ಪತಂಜಲಿ || ಜೈಮಿನಿವ್ಯಾಸ ಇತ್ಯೇತೇ ವೈದಿಕಾ ಮತಕಾರಕಾಃ || ರುದ್ರಪ್ರಸಾದಸಂಯುಕ್ತಾಃ ಪಾಣಿನ್ಯಾದಿಮಹರ್ಷಯಃ || ಪಟ್ಟೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತೃತ್ಯವರ್ತನ್ಯಾ ವ್ರತಯಂತಿ ಜಗತ್ತಯೇ || ಇತಿ ಪೂಜೋದ್ದೇಶವಧಿಃ.

ಅಥ ಪಟ್ಟಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಶಿವಾಗಮೇ, - "ಲೌಕಿಕಂ ವೈದಿಕಂ ಶೈವಂ ಶೈವಂ ಸದಸಿ ವೈದಿಕಂ || ಅತಿಮಾತ್ರಂ ಚ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಮಿತಿ ತಂತ್ರಾಣಿ ಪದ್ವಿದುಃ || ಶತ್ರ ಶಬ್ದಕ್ಷಣಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಲಕ್ಷಯತಿ. "ವಣಿಗೋರಕ್ಷಕೃಷ್ಯಾದಿಕಾಸ್ತಂ ಲೌಕಿಕಮುಚ್ಯತೇ || ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತೀಪುರಾಣಂ ವೈಖಾನನಂ ವೈದಿಕಂ ಮತಂ || ಮಹಾವ್ರತಾದಿಶೈವಂ ಚ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮವೈದಿಕಂ || ಸಿದ್ಧಾಂತಗಾಮಿ ತಂತ್ರಂ ತು ಶೈವಂ ಸದಸಿ ವೈದಿಕಂ || ವಾಮದಕ್ಷಿಣಕಾಲಾದ್ಯಮತಿಮಾತ್ರಮಿಹೋಚ್ಯತೇ || ಗಾರುಡಂ ಭೂತತಂತ್ರಂ ಚ ಶಾಖಾಂ ಬಿಲಸಾಧಕಂ || ಅನ್ಯಥಾ ಪಟ್ಟಮರ್ಪಣಂ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಮಿತಿರೀತಂ || ಇತಿ ಪಟ್ಟಂತೋದ್ದೇಶಲಕ್ಷಣವಧಿಃ.

ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಕರಣ, ಶರ್ಕಾ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ, ಪೂರ್ವಮಾಂಸ, ಉತ್ತರಮಾಂಸಂ ಎಂಬ ಸೈದಿಕಪೂಜೆಗಳು ಪಾಣಿನಿ, ಕಣಾದ, ಕಪಿಲ, ಪತಂಜಲಿ, ಜೈಮಿನಿ, ವ್ಯಾಸ, ಇ.ವೇ ಆ ಸೈದಿಕ ಮತಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ರಚಿಸಿದವುಗಳು. ಪಾಣಿನಿ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ಶಿವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆರಾಧನೆಯಾಗಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತ್ರಿಲೋಕದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಎಂದು ವಾಗ್ದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪೂಜೋದ್ದೇಶವಧಿಯು ಮುಗಿದುದು. ಬಳಿಕ ಪಟ್ಟಂತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ - "ಲೌಕಿಕ, ವೈದಿಕ, ಅವೈದಿಕಶೈವ, ವೈದಿಕಶೈವ, ಅತಿಮಾತ್ರ, ಮಂತ್ರ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಂತ್ರಗಳು ಆರಾಧನೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ, - "ವ್ಯಾಸಾರ, ಗೋರಕ್ಷಣಿ, ವ್ಯವಸಾಯ, ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಲೌಕಿಕತಂತ್ರವು ಶ್ರುತಿ, ಸ್ತೃತಿ, ಪುರಾಣ, ವೈಖಾನನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವೈದಿಕತಂತ್ರವು ಮಹಾವ್ರತವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರವೇ ಕಡೆಯಾಗುವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅವೈದಿಕಶೈವತಂತ್ರವು. ಕಾಮಿಕಾದಿ ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ವೈದಿಕಶೈವತಂತ್ರವು. ವಾಮಾಗಮ, ದಕ್ಷಿಣಾಗಮ, ಕಾಲಾಗಮ, ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅತಿಮಾತ್ರತಂತ್ರವು. ಗಾರುಡ, ಭೂತ, ಶಾಖಾ ಬಿಲಸಾಧಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಪಟ್ಟಿರ್ಮಪರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪಟ್ಟಂತೋದ್ದೇಶಲಕ್ಷಣವಧಿಯು ಮುಗಿದುದು. ಬಳಿಕ ಪಟ್ಟ

ಅಥ ಪದ್ಧರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ ಶ್ಲೋಕಾಃ ತತ್ತ್ವವು, — “ ದರ್ಶನಂ ಪದ್ಧಿ
ಧಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತೈವಂ ಶಾಕ್ತಂ ಚ ವೈಷ್ಣವಂ || ಗಾಣಪತ್ಯಂ ಚ ಸೌರಂ ಚ
ತಥಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಮತಿಸ್ಮೃತಂ ” ಇತಿ ವೀರತಂತ್ರೇ, — “ ತೇಷು ತೇಷ್ವತಿ ನಷ್ಟೇಭ್ಯ
ಸ್ತುತೃತ್ವಮರ್ಥವಾದಿಕಂ || ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಯಥಾಮಾರ್ಗಂ ಫಲಭೇದಾ ಧ
ವಂತಿ ತೇ ”

ಇತಿ ಪದ್ಧತಪಟ್ಟಂತ್ರಪದ್ಧರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿವಿಧಿಯೋಪದೇಶೇ
ಷಷ್ಠಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಗಂಗಾಧರಾಯನಮಃ.

ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನವಿಧಿಃ.

ಚೋದಃ — “ ಶಂಖೋದ್ಧಾರೇ ಕಿಮು ಫಲಂ ಪ್ರಾರಂಭೇ ಗಣಪಾರ್ಜುನಂ ||
ಕಿಮರ್ಥಂ ತಜ್ಜಪಸ್ತೋತ್ರಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥಯ ಪ್ರಭೋ ”

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ — ಹೌ ಚೋದ ! ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನವಿಧಿರಾದೌ ಕ್ಲೋ
ತಾಂ, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ, — ಕುಂಭಾರಂಭವಂ ಪ್ರತಿ ಕುಮಾರಃ, “ ಯಥಾಸಮರಾಣಾಂ

ರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಆ ಆಗಮದಲ್ಲಿ — “ ತೈವಂ, ಶಾಕ್ತೇಯಂ, ವೈಷ್ಣವಂ, ಗಾಣ
ಪತಂ, ಸೌರಂ, ಕಾಶಾಲ್, ಎಂದು ದರ್ಶನವು ಆರುಬಗೆಯಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ವೀರ
ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಆಯಾ ಪದ್ಧತ ಪಟ್ಟಂತ್ರ ಪದ್ಧರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗಾಗಿ
ಆಯಾ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧಿಕ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪದ್ಧತ ಪಟ್ಟಂತ್ರ ಪದ್ಧರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನವಿಧಿಯು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ ! ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲ
ವನ್ನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಪೂಜಾ ಜಪ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆ
ನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು.

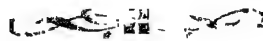
ರೇ — ಎಲೈ ಚೋದನೇ ! ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವಿಧಿಯ
ನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳು; ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ — “ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾಗಿರುವಂತೆ ನಮಸ್ತ ದಾನಗಳೊಳಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು, ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರದ ಧಿಸ್ತು

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪರಮಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ || ತಥೈವ ಸರ್ವದಾನಾನಾಂ ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ಪರಂ
 ಸ್ವತಃ || ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಧನಿನಾಂ ಪುಸ್ತಕಾಕ್ರಿತಂ || ಎಲಿಖ್ಯ
 ಲೇಖಯಿತ್ವಾ ಚ ದದ್ಯಾದ್ಯಕ್ತಾಯ ಪುಸ್ತಕಂ || ಯಾವದಕ್ಷರಸಂಖ್ಯಾನಂ ಶಿವಶಾ
 ಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಪುಸ್ತಕೇ || ತಾವದ್ಯುಗಸಹಸ್ರಾನಿ ದಾತಾ ಶಿವಪುರೇ ವಸೇತ್ || ಚತುರಾಸ್ತಾ
 ನ್ನಮುದ್ಧೃತ್ಯ ದಶವಂಶಾಂಶ್ಚ ಪಶ್ಚಿಮಾ || ಮಾತಾಪಿತರೌ ಪಶ್ಚೀಂಚ ಸ್ವರ್ಗೇ
 ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಶಿವಂ ಪ್ರದೇಶತ್ || ಯಶ್ಚಿತ್ರಮಪ್ಪಸ್ತುಕವರಮಲೇಖಂ ವಾ ನಿವೇದಯೇತ್ ||
 ಶಿವಜ್ಞಾನಾಧಿಯುಕ್ತಾಯ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಕೃಣು || ಯಾವಚ್ಚ ಪತ್ರಸಂಖ್ಯಾಸ್ತು
 ಲೇಖನೀಯಂ ಸುಶೋಧನಂ || ತಾವದ್ಯುಗಸಹಸ್ರಂ ತು ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ||
 ಅಪಿ ಶ್ಲೋಕಂ ತದರ್ಥಂ ವಾ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಯಃ ಪಠೇತ್ || ವಾಚಯೇಚ್ಚಿಂತ
 ಯೇದ್ವಾಪಿ ಲಿಖೇದ್ವಾ ಲೇಖಯೇಚ್ಚ ಯಃ || ಕೃಣುಯಾದೇಕಚಿತ್ತಸ್ತು ತದರ್ಥಂ
 ವಾಽವಿಚಾರಯತ್ || ಅನ್ಯೇಭ್ಯಶ್ಚಾತ್ರವಯೋದ್ಯಸ್ತು ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಕೃಣು ||
 ಶ್ರೀ ಪ್ರದಾಯ ಮಹಿಂ ಪೂರ್ಣಾಂ ಸರ್ವರತ್ನೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಾಂ || ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ
 ಶ್ರವಣಾದೇವ ಯುಕ್ತಂ ತದವಿಷಯಾತ್ || ಯೋ ಹಿ ಸ್ಥಾಪಯಿಷುಃ ಶಕ್ನೋ
 ನ ಸುರಾನ್ಮೋಹತೋ ನರಃ || ತಸ್ಯ ಹಂತಾ ನ ವಾಸೀಯಾಸಿತಿ ವೇದಾಂಶ್ಚ ನಿರ್ಣ

ಕವನ್ನು ತಾನು ಬರೆದು ಅಥವಾ ಇದರಿಂದ ಹಾಗವನು ಕೊಟ್ಟು, ಬರೆಸಿ, ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು
 ಶಿವಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಕೊಡುವನು - ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಕ್ಷರಗಳ ಲೆಕ್ಕದಷ್ಟು ಯುಗಗ
 ಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುವವನಿಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತುವಂ
 ಶದವರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಹತ್ತುವಂಶದವರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಜಾಯ ತಂದೆಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ
 ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತಾನು ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಯಾವನು ಬರೆ
 ಯಲ್ಪಡದಿರುವ ಬರೆಯಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಸ್ತಕವ
 ನ್ನು ಶಿವಜ್ಞಾನಿಗೋಸ್ಕರ ಕೊಡುವನೋ, ಅವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು, ಆ ಪುಸ್ತ
 ಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಗಳಿರುವೋ, ಅಷ್ಟು ಯುಗಸಹಸ್ರವು ಪೂರೈಸುವವರಿಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ರುವನು ಯಾವನು ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಿಂದಿ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಓದಿದ
 ರೂ, ಓದಿಸಿದರೂ, ಹಿಂಸಿದರೂ, ಬರೆದರೂ, ಬರೆಸಿದರೂ, ಅದರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ
 ಸ್ಕರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳಿದರೂ, ತನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅನ್ಯರಿಗೋಸ್ಕರ ಕೇಳಿದರೂ ಅತನಿಗುಂ
 ಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು; ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಗಳುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಿಯನ್ನು ಮೂರಾವೃತ್ತಿ
 ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಯಾವನು ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು
 ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನದದಸೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ,
 ಆ ಸಾಹಸಿಯನ್ನು ಕೊಂಡವನು ಸಾಹಸಿಯನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವೇದಾನ್ತದ ನಿರ್ಣಯವಾ

ಯಾ' ಸ್ವಾಂದೇ ಶಾಂಕರಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶಿವಷಣ್ಮುಖಸಂವಾದೇ, — ಶಿವಾ, 'ಯದಾ ಯದಾ ಪ್ರಾಣಶಿವೈಕ್ಯಭಾಜಾಂ ಹಾನಿರ್ಭವೇದ್ಭೂಮಿತಲೇಽವತೀರ್ಯ || ಶದಾ ಶದಾ ಮರ್ಮೈಕುಲೇ ಗಣೇತಾಸ್ತಂಧೂಯ ಕುರ್ಮಂತಿ ಹಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಂ' ತತ್ರ ಸೂತಾ, — 'ಏವಂ ಶೈವಂ ಮಹಾಧರ್ಮಂ ಸ್ಥಾಪಯಧ್ವಂ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ || ಶಕ್ತೋ ಯಸ್ಸಾಸ್ಥಿತುಂ ಧರ್ಮಮುಪೇಕ್ಷಾಂ ಕುರುತೇ ನರಃ || ನೋಽಸಿ ಪತ್ರವನಂ ನಾಮ ನರಕಂ ಯಾತ್ಯಸಂಶಯಃ' ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ, — 'ಕೃಣ್ವತಾಂ ಕೂಲಿ ನೋ ದಾಂಶಕಥಾಂ ಕೀರ್ತಯತಾಂ ಸತಾಂ || ತೇಷಾಂ ಪಾದರಜಾಂಸ್ಸೇವ ತೀರ್ಥಾನ್ ಮುನಯೋ ಜಗುಃ' ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — 'ಯಸ್ಸಾಸ್ಥಿತು ಮು ದ್ಯುಕ್ತಶ್ಚೈದ್ಧಯೈವಾಕ್ಷಮೋಪಿ ಸಃ || ಸರ್ವಪಾಪವಿನ್ನರ್ಮಾಸ್ತಸ್ಯಾಕ್ಷಾಂ ಚೈವಮ ವಾಪ್ಸುಯಾತ್'

ಇತಿ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಘ್ನವಿಧಿವಿತ್ತೀಯೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂವಾದಃ.

ಗರತ್ತದೆ, ಎಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ಆಗಪ್ಪ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಂಕರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಾಣಶಿವೈಕ್ಯಭಾಜಾಂ ಹಾನಿಯು ಸಂಭವಿಸಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮದಶ್ರೇಷ್ಠರು ಭೂತಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಾನಿಯು ಸಂಭವಿಸಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮದಶ್ರೇಷ್ಠರು ಭೂತಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮನುಷ್ಯಕುಲದಲ್ಲಿ ಜುಟ್ಟಿ, ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವರೆಂಬಂಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಷಣ್ಮುಖಸಿಂಗಿ ಶಿವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ 'ಎಲೈ ಮುನೀಶ್ವರೇ ! ಈ ಶಿವಸಂಖಂಧವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಿ. ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಶಿರಸ್ಕಂಸಿದವನು 'ಅಸಿಪತ್ರವನು, ವೆಂಬ ನರಕವನ್ನಾಭವಿಸುವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು. ಎಂದು ಸೂತನೊಂದುತ್ತವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ 'ಶಿವಸಂಖಂಧವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ, ಶಿವನಾಮಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸತ್ಪುರುಷರ ಪಾದಧೂಳಿಗಳೇ ನಮಗೆ ಗಂಗಾಧಿ ತೀರ್ಥಸ್ಥಾನಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು' ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ - 'ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕವನು ಸಕಲವಿಧವಾದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಸೇರುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಘ್ನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ದಶನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಚಂಧಕರಿಪವೇನಮಃ.

ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಮಹೇಶ್ವರದ್ವೈತ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಗಣಾನನಸ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಶ್ಲೋಕೇ,—“ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರಾಂದೇ ವಾಚಾ ಜಾಜಗಾಮ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಸುಖಾಸೀನಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ವೃಷ ಧಧ್ವಜಂ || ಅಪುಷ್ಪತ್ವೇಶ್ವರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಧವಾನೀ ಪರ್ವತಾನನಾ || ಅಥಾಹಾ ರ್ಥೇಂದ್ರತಲಕಃ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ಪನ್ನಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಜೋದ್ಯಾನಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಗಣೇಶ್ವರಾತ್ || ತತ್ಪ್ರವಿ ಭಗವಾನ್ಪಾಶೋ ಗಜವಕ್ತ್ರೋ ಎನಾಯಕಃ || ಜಗತ್ಪ್ರಯೇಷಿ ಸರ್ವತ್ರ ಶ್ವಂ ಹಿ ವಿಸ್ತೃಗಣೇಶ್ವರಃ || ಸಂಪೂಜ್ಯೋ ವಂದನೀ ಯಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಸ ಸಂತಯಃ || ಮಾಂ ಜ ನಾಂಕಾಯಣಂ ವಾಪಿ ಸ್ತುತವಾ ಪಿ ಪುತ್ರಕ || ಯಜಂತಿ ಯುಷ್ಣೋರವಸ್ತೇ ವೈಷ್ಣೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಶ್ವಾಮ ನಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಶ್ರೀತಂ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಜಲಾಕಿಕಂ || ಕುರುತೇ ತಸ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಮಕಲ್ಯಾಣಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೈರ್ವೈಶ್ಯೈಶ್ಚಿದ್ರೋಹೈರ್ವರ್ಣ ಜಾನನ || ಸಂಪೂಜ್ಯಸ್ವಸ್ವಸ್ವಧ್ಯಾಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪೋಜ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚುಭಿಃ || ತತ್ರಾಂ ಗಂ

ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು.

ದೇ ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಶಿವನ ಹಿರಿಯವುಗನಾದ ವಿನಾಯಕನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಶಿವನು ಮಹಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ವಿಹಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಜಮುಖನಾದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನನ್ನು ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶನೇ ! ಮೂರಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಪ್ರಮಥಗೊಡೆಯನೂ, ಲೋಕಪೂಜ್ಯನೂ, ಲೋಕವಂದ್ಯನೂ ಆಗುವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು ಎಲೈ ಮಗನೇ ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ, ನಾರಾಯಣನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನೀನು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವೆ. ಮಂಗಳಕರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಸ್ತುತುಕ್ತಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಲೌಕಿಕಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಅಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದು. ಎಲೈ ಗಜಮುಖನೇ ! ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಯವರಿಂದಲೂ, ಸ್ವರಿಯಿಂದಲೂ ಸಕಲಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಉಪೋಜ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯುಂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಇತರರಿಂದಲೂ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೇ ಹೋ

ಧಪ್ಪಪ್ಪಧೂಪಾದ್ಯೈರಸಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಜಗತ್ತಯೇ || ದೇವೈರಸಿ ಶಫಾನ್ಯೈಶ್ಚ ಲಬ್ಧವ್ಯಂ
ನಾಸ್ತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ಅಭ್ಯರ್ಚಯಂತಿ ಯೇ ಲೋಕೇ ಮಾನವಾಸ್ತ್ವಾಂ ಎನಾಯ
ಕಂ || ತೇ ಚಾರ್ಚನೀಯಾಶ್ಚ ಕ್ರಾದ್ಯೈರ್ಧವಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂತಯಃ || ಅಜಂ ಹರಿಂ
ತ ರುದ್ರಂ ವಾ ಶಕ್ರಮನ್ಯಾಸ್ಸರಾಸಮಿ || ವಿಘ್ನೈರ್ಬಾಧಯಸಿ ತ್ವಾಂ ಜೇನ್ನಾರ್ಚ
ಯಂತಿ ಫಲಾರ್ಥಿನಃ || ಇತಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಂ ತಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಾರೀಪತಿಃ ಪ್ರಭುಃ ||
ಗಣಿಸ್ಸಾರ್ಧಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಪೂಜತೀಷ್ಠತ್ತಸ್ಯ ಚಾಗ್ರತಃ || ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇಃ
ಸ್ಮಿನ್ಮೂಷಯಂತಿ ಗಣೇಶ್ವರಂ” ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧವೋಡಶಗಣಪತಿಸ್ವರೂಪಂ ತು
ವಸ್ತುರಧಯಾನ್ನೇಹಲಿಖಿತಂ.

ಇತಿ ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿರ್ವಿತ್ತೀಯೋಪದೇಶೇಷ್ವಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಶ್ರತುಧ್ಯಂಸಿನೇನಮಃ

ಗಣಪತಿಮಂತ್ರಜಪಸ್ತುತಿಃ.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಃ—ಹೇ ಜೋಳ | ಸದ್ವದರ್ಶನಪರ್ಮೈರ್ಜನ್ಮರಾರಭ್ಯಮಾಣನಿಖಿ
ಲಕರ್ಮಣಾಂ ನಿರ್ವಘ್ನಾರ್ಧಂ ಪ್ರಾತರ್ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪಸ್ತುತಿಃ ಕರ್ಮ

ದಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂಇಲ್ಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೇಶ್ವರನೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಘಟಿಸುವ ಮಾನವರು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಘಟ್ಯರಾಗುವರು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿಸತಕ್ಕವರು ಕರ್ಮಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಘಟಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನಾದರೂ, ರುದ್ರನನ್ನಾದರೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನಾದರೂ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಎಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಪಡಿಸುವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಈ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯು ಪ್ರಮುಘರೊಡನೆ ಮಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು ಆಕಾಲ ಮೊದಲೊಂದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಘಟಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವೋಡಶಗಣಪತಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರಭೇದಿಯಿಂದಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಗಣಪತಿಮಂತ್ರಜಪಸ್ತೋತ್ರವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಸಕಲಮುತೀಯರಿಂದ ತಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಗಳಿಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪ

ವ್ಯಾ, ತದುಕ್ತಮಧಿಯುಕ್ತೈಃ,—"ಹಿಂ ಏಕದಂತಾಯ ವಿದ್ತುಹೇ ಹೇರಂಬಾಯ
ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ಗಣಪತಿಃ ಪ್ರಜೋದಯಾತ್" —"ನಾಯಕಂ ಸರ್ವಲೋಕಾ
ನಾಂ ವಿನಾಯಕಮನಾಯಕಂ || ನಾನಾಕಲ್ಪಧರಂ ನಾಮ ವಿಘ್ನಹೀನಂ ಗಣಾಧಿ
ಪಂ || ಭವಸಂಚಿತಪಾಪಾಘವಿಧ್ವಂಸನ ವಿಜಕ್ಷಣಂ || ವಿಘ್ನಾಂಧಕಾರಭಾಸ್ತಂಶಂ
ವಿಘ್ನರಾಜಮಹಂ ಭಜೇ || ಗಣಾನುಕಾಶದ್ವಂದ್ವಿಸ್ತೃತಾಮದನಿರ್ಘರಾಃ || ಪ್ರ
ಕೃತ್ವಾಲಯಂತು ನಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವಿಘ್ನಾಘಾತಕರ್ದಮಂ || ವಿಘ್ನಧ್ವಾಂಶನಿವಾರಣೈ
ಕತರಣಿರ್ವಿಘ್ನಾಟವೀಹವ್ಯವಾಟ್" ಅತ್ಯಾಗಿ ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಃಪ್ರಸೂತ್ರವಿದ್ವತೀಯೋಪದೇಶಃ

ನಮಸ್ಕಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲಿ ರೇವಣಾರಾಧನಮಾತಾಧ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾ
ದರೂಪತಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಾ ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾವೃತ್ತಾದ್ವಿ ನಮಮಸಂವಾದ
ವಚಾರೋ ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ.

ಸೂತ್ರವು ಮಾಡಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದದ್ದು ಆ ವಿಷಯವು ಅಭಿಯುಕ್ತರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ. "ಹಿಂ ಏಕದಂತಾಯ ವಿದ್ತುಹೇ ಹೇರಂಬಾಯ ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ಗಣಪತಿಃ ಪ್ರಜೋದಯಾತ್" ಇತ್ಯಾದಿ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಸಪ್ತೋಕ್ತವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಚಿವಾಯಮತಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮ ಪಾರ್ವತೀಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ

ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

ಶ್ರೀ ಅಂಧಕರಪವೇನಮಃ.

ತೃತೀಯೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭತೇ.

ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋಳಃ—ಸ್ವಾಮಿ ! ಅವೈದಿಕಷಣ್ಮತಲಕ್ಷಣಂ ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ಯಪದಂ ಚ ಕಥಯ ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಮೈದಿಕಷಣ್ಮತಸ್ವರೂಪಂ ಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ದಕ್ಷಿಣತಂತ್ರೇ,—“ಕಾಪಾಲಿಕಂ ಪಾಂಚರಾತ್ರಂ ಮಾಯಾವಾದ ಮತಂ ತಥಾ || ಬೌದ್ಧಕ್ಷಮಣಚಾರ್ಯಕಾ ಎತೇ ಹಿ ಷಡಮೈದಿಕಾಃ” ತತ್ರ ಕ್ರಮೇಣ ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತಭೇದಶ್ಚಯತಾಂ, “ಕಾಪಾಲಿಕಂ ತಥಾ ಯಾಮ್ಯಮಾಗ್ನೇಯಂ ತು ತತಃಪರಂ || ವೀರಶೈವಂ ಪಾಶುಪತಮಸ್ಥಿಧಾರೀ ಚ ಷಡ್ವಿಧಂ || ಕುಂಡಕಂಬುಕಪಾಲಾನಿ ಮಧುಮೂರ್ಛಾಽನಿ ಬಿಭ್ರತಃ || ಕಿಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ಲೋಕೋಽಯಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾನ್ || ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಭೈರವಗಣೇ ಸರ್ವೇ

ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋಳನು — ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ ! ಮೈದಿಕಗಳಲ್ಲದ ಷಣ್ಮತಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಸ್ವರೂಪದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಂತರದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಮಸ್ತಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸು.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಅವೈದಿಕ ಷಣ್ಮತಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳು.

ದಕ್ಷಿಣತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಕಾಪಾಲಿಕ, ಪಾಂಚರಾತ್ರ, ಮಾಯಾವಾದ, ಬೌದ್ಧ, ಕ್ಷಪಣ, ಚಾರ್ವಾಕ—ಈ ಆರು ಅವೈದಿಕಮತಗಳು. ಎಂದು ಕ್ರಮಾಗಿದೆ ಆ ದಕ್ಷಿಣತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — ಶೈವದಲ್ಲಿ ಅವೈದಿಕವಾದ ಕಾಪಾಲಿಕಮತಭೇದವನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇಳು. “ಕಾಪಾಲಿಕ, ಯಾಮ್ಯ, ಆಗ್ನೇಯ, ವೀರಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಅಸ್ಥಿಧಾರಿ, ಎಂದು ಆರು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸುರೇಯಃ ಶಂಬುಬ್ರಹ್ಮ ಕಮಂಡುಲ, ಶಂಖ, ಕಪಾಲಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರರನ್ನು ಈ ಜನವು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎನ್ನು ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಮನುಷ್ಯನ ಕಪಾಲದಲ್ಲಿ ಸುರೇಯನ್ನು ಕುಂಡಿತಕ್ಕೊಡವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಕಾಪಾಲಿಕಮತವು ಭೈರವಚಕ್ರವು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಲು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತಿಗಳು ಒಂದಾಗು

ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ || ನಿವೃತ್ತೇ ಭೈರವಗಣೇ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾಃ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ ”
ಇತ್ಯಾದಿವಚನೈರಪ್ಪವಿಧಭೈರವಮತಂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿನಿರಸನಪರಮೇವ.

ಇತಿ ಶೈವಾವೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯಸ್ತೃತೀಯೋಪದೇಶಃ

ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಸೋಮಶೇಖರಾಯನಮಃ.

ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯಃ

೧ೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತಭೇದಶೃತ್ವಾಯತಾಂ,
ವೈಖಾನಸತಂತ್ರೇ,—“..... ಪಾಂಚರಾತ್ರಮಥೋಚ್ಯತೇ || ತದ್ವೇದರ
ಹಿತಂ ತಂತ್ರಂ ದೀಕ್ಷಾತಂತ್ರಂ ಜತುರ್ವಿಧಾಃ || ಪ್ರಥಮಂ ಚಾಗಮಶ್ಚೈವ ದ್ವಿತೀ
ಯಂ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಧಂ || ತೃತೀಯಂ ತಂತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಂ ತಂತ್ರಾಂತರಮತಃಪರಂ ||
ನಿವಂ ತತ್ತ್ವವ ಸಿದ್ಧಾಂತಂ ದೀಕ್ಷಾಪೂರ್ವಂ ಚ ನಾಮತಃ || ವೈಖಾನಸಂ ವೈದಿ
ಕಂ ವ್ಯಾತ್ವಾಂಚರಾತ್ರಮವೈದಿಕಂ ” ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಕಳತ್ರ
ಸಾಮಾನ್ಯಮಜಾತಿಭೇದ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಪಾದೋದಕಸೇವನಂ ಚ || ವೇದಾರ್ಥವಿಶ್ವಾವ
ನಮೂಲನಿಂದಾ ಪಂಚವ್ರತಾರ್ಥಾ ಇಹ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಃ ”

ವವು, ಭೈರವಚಕ್ರವು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಲು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಲು
ವವು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಎಂಟುಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವ ಭೈರವಮತವು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ
ಗಳಿಂದ ದೂಷಿತಕ್ಕಾಗಬೇಡ ಆಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶೈವಾವೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯವು.

೧ೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು;
ವೈಖಾನಸತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಆ ಅವೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯು ಆಗಮದೀಕ್ಷಾಸಿ
ದ್ಧಾಂತ, ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರದೀಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರಾಂತರದೀಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಾಂತ
ವೆಂದು ನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —
“ಕಳತ್ರಸಮಾನತೆಯು, ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು, ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಪಾದವನ್ನೇವನೆ ಕಾಲೋಲದ ನೀರ
ನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದು, ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದು, ನಿವವನ್ನು
ನಿಂದಿಸುವುದು, ಈ ಐದು ಪಾಂಚರಾತ್ರಮತೀಯರ ವ್ರತಗಳು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತಿ ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀರ್ಯೋಪದೇಶೇ

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಲಿಂಗಾಯನಮಃ.

ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಮತಭೇದಃ.

ಶೇ—ಹೇ ಚೋಳ! ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಮತಭೇದಶ್ಚೈವಾತಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—“ನಾಸದ್ವ್ರತಾ ನ ಸದ್ವ್ರತಾ ಮಾಯಾ ನೈವೋಭಯಾತ್ಮಿಕಾ|| ಸದಸದ್ಭ್ಯಾಮನ್ಯದ್ರೂಪಾ ಮಿಥ್ಯಾರೂಪಾ ಸನಾತನೀ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—ಶ್ರೀಪರಾಶರಃ, “ಭಾತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇದಸ್ಯ ಯದ್ವಿರುದ್ಧತಯಾ ಶುಕ||ವೈದಿಕೈಸ್ತತ್ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ ನೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಕದಾಚನ|| :ಕ್ಷಪಾದಪ್ರಗೇತೇ ಚ ಕಾಣಾದೇ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಯೋಃ|| ತ್ಯಾಜ್ಯಶ್ಚುಕ್ತವಿರುದ್ಧಾಂಶ್ಚುಕ್ತೈಶ್ಚಕರಣೈರ್ನೃಭಿಃ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಮತಭೇದನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀರ್ಯೋಪದೇಶೇ

ಶ್ರೀತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಮತಭೇದವು

ಶೇ - ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಮಾಯಾವಾದಮತದಲ್ಲಿರುವ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮತಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು; ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಮಾಯೆಯು ಸದ್ವ್ರತವೂ, ಅಸದ್ವ್ರತವೂ, ಸದಸದ್ವ್ರತವೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಸದಸತ್ತುಗಳಿಂದನ್ನೂ, ನಿತ್ಯವೂ, ಮಿಥ್ಯಾರೂಪವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಶುಕಮುನಿಯೇ ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಮಾಣವಾದ ವೇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದನ್ನು ವೈದಿಕರು ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡದು. ವೇದಗಳಿಗೆ ಶ್ವಾಮಾಹವನ್ನೊಪ್ಪತಕ್ಕವರು ತರ್ಕ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೇದವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದು ಪರಾಶರನಿಂದ ಶುಕನಿಗೆ ನರೂಪಿಪ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಮತಭೇದನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ! ಲೋಕ! ಕೇವಲಮತಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸರ್ವದರ್ಶನ
ಸಿದ್ಧಾಂತೇ, —“ ವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಾ ಬೌದ್ಧಶ್ಚ ಪಣನಾಸ್ತಿ ಕಾಃ|| ಯು
ಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಹಸನೀಯಾಸ್ತೇ ವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯವಾದಿಭಿಃ” ತತ್ರ ಬೌದ್ಧಮತಭೇದಃ,
“ಬುದ್ಧಪ್ರಣೀತಶಾಸ್ತ್ರಂ ತು ಬೌದ್ಧಂ ಷೋಡಶಲಕ್ಷ್ಯಕಂ|| ಚತುರ್ಣಾಂ ಮತಭೇದೇನ
ಬೌದ್ಧಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ|| ಆದ್ಯೋ ಮೈಭಾಷಿಕೋ ಬೌದ್ಧಶ್ಚಿಷ್ಯಸ್ಸಾತ್ರಾಂತಿ
ಕಃ ಪರಃ || ಯೋಗಾಚಾರ್ಯಸ್ತುತೀಯೋಽತ್ರ ಶುರೋ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಸ್ಸ ಲೃತಃ|| ಶಿಲಾ
ಮೃದ್ಧಾರುಚಿಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತಾ ಬುದ್ಧಿಕಲ್ಪಿತಾ || ಅಕಲ್ಪಿತಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿರೂಪಾ
ಬುದ್ಧಿರ್ಹಿದೇವತಾ”

“ ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀಯೋಽದೇಶೇ ಚತುರ್ಧಸ್ಸಂವಾದಃ

— ಛೇದನಂ ಶ್ವೇತಂ —

ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯವು

೧. — ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಬೌದ್ಧಮತದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸರ್ವ
ದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿದಿರುವ ಬೌದ್ಧ, ಕ್ಷುಪಣ, ನಾಸ್ತಿ
ಕರು ವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಹಸನೀಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರುಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ
ದಾಗಿ ಬುದ್ಧನಿಂದ ರಚಿತನಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೌದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅದು ನಾಲ್ಕರ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಭೇದದಿಂದ ಎಲ್ಲಾಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಶೈಭಾಷಿಕಬೌದ್ಧನು ಮೊದಲನೆಯವನು ಆತನ
ಶಿಷ್ಯನಾದ ಘೋಷಿಕಬೌದ್ಧನು ಎರಡನೆಯವನು ಮೋಗಾಚಾರ್ಯನು ಮೂರನೆಯ ಬೌದ್ಧ
ನು ಮಾಧ್ಯಮಿಕನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬೌದ್ಧನು ಕಲ್ಪಿನಲ್ಲೂ, ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ, ಮರದಲ್ಲೂ, ಚಿತ್ರ
ದಲ್ಲೂ ದೇವತಾಭಾವನೆಯು ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದುದರಿಂದ, ಯಾವುದರಿಂದಲೂ
ಕಲ್ಪಿತವಾಗದೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವೂ ಸವಂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಈಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ನಂಬತಕ್ಕವನೇ ಬೌ
ದ್ಧನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಅಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಜೈನಮತಭೇದಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಜೈನಮತಭೇದಶ್ಚ ಯತಾಂ, “ವದಂತಿ ಸಪ್ತತತ್ವಾನಿ ನವತತ್ವಾನಿ ಕೇಚನ || ಅರ್ಹತಾಂ ತೇನ ತಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ದ್ವಿಧೈವ ಪರಿಪತ್ಯತೇ || ಜೀವಾಜೀವಾ ಶ್ರವಾಶ್ಚೈವಸಂವರೋ ನಿರ್ಜರಸ್ತಧಾ || ಬಂಧೋ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಜ್ಯಾತಾಸ್ಸಪ್ತಧಂ ಗೋಃ ಜನಾಗಮೇ || ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರಿತ್ರ್ಯಃ ಪಂಚಧಿಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿಧಿ || ವ್ರತೈಃ ಪಂಚಾಣುಮೂರ್ವೈಶ್ಚ ತೈಶ್ಚ ದ್ರವ್ಯೈಶ್ಚ ಸ್ತೋತ್ರಾಃ || ಅಹಿಂಸಾಪರಮೋಧರ್ಮಸ್ತತೋ ಧರ್ಮಸ್ತು ನಾಪರಃ || ಪಶುಹಿಂಸಾಪರೋ ಯಜ್ಞಃ ಕಥಂ ಧಗ್ಮಮಯೋ ಧನೇತ್ || ಪಶುಶ್ಚೇನ್ನಿಹತಸ್ಸರ್ವಗಂ ಜೋತಿಷ್ವೋಮೇ ಗಮಾಪ್ಯತಿ || ಸ್ವಪಿತಾ ಯಜಮಾನೇನ ತತ್ರ ಕಸ್ಮಾನ್ನಹಿಂಸ್ಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಜೈನಮತಭೇದನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀಯೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಜೈನಮತನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಆ ಸಪ್ತದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಜೈನಮತ ಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು; ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರವು—ಏಳು ತತ್ವಗಳೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೊಂದು, ಒಂಭತ್ತು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೊಂದು, ಹೀಗೆ ಎರಡುಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಜೀವ, ಅಜೀವ, ಆಶ್ರವ, ಸಂವರ, ನಿರ್ಜರ, ಬಂಧ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂದು ಸಪ್ತಧಂಗಳು ಜನಾಗಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಾಶ್ಚವಾಗಿರುತ್ತವೆ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚರಿತ್ರೆಗಳೆಂದೂ, ಪ್ರಣವಸ್ತುರೂಪರೆನಿಸಿದ ಅರ್ಹತ, ಅಶರೀರ, ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಮುನಿ, ಎಂಬ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳೆಂದೂ, ಸುಳ್ಳು, ಕೊಲೆ, ಕಳವು, ಅನ್ಯರ ಮದದಿಯಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ, ಆತ್ಮಾತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಂಚಾಡುವತೆಗಳೆಂದೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಅತಿಹವ್ಯ, ಹೇನುತುಪ್ಪ, ಗಿಡ್ಡಹಾಲು, ಈ ಮೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನೇ ಜೈನನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯು ಮಾಡದಿರುವಿಕೆ ಎಂಬ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವು. ಪಶುಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞವು ಧರ್ಮವಲ್ಲವು. ಜೋತಿಷ್ವೋಮರೂಪವಾದ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುವ ಪಶುವು ಯಜಮಾನನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾದರೆ, ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವು? ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವು ಶ್ರವಾಶ್ಚವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಜೈನಮತನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ದನೆಯು

ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದಃ.

ರೇ—ಧೋ ಧೋಳ! ತತ್ರ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದಶ್ಚೈವಾಹಂ, "ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ ಪಾದಕಂ ಸರ್ವಬೋಧಕಂ || ಇತಿ ಲೋಕಾಯತಮತಂ ದ್ವೇ ಧಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಭೇದತಃ || ಲೋಯತಿಕಪಕ್ಷೇ ತು ತತ್ತ್ವಂ ಧೂತಹತುಷ್ಪಯಂ || ಪೃಥಿವ್ಯಾಪಸ್ತುಧಾ ತೇಜೋ ವಾಯುರಿತ್ಯಪಿ ನಾಪರಃ || ಜಡಧೂತವಿಕಾರೇಷು ಜೈ ತನ್ಯಂ ಯತ್ತು ದೃಶ್ಯತೇ || ತಾಂಜೂಲೀವೂಗಜೂರ್ಣಾನಾಂ ಯೋಗಾದ್ರಾಗ ಇವೋತ್ಥಿತಃ || ಸ್ವಭಾವೇನ ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಯತೋನ್ಯನ್ನೈವ ಕಾರಣಂ || ತಿಖಿ ನೋಽಪಿತ್ರಯಶ್ಚೋ ವಾ ಕೋಕಿತಾಂಶ್ಚಾಪ್ಯಕೂಜಯುತಃ || ಸ್ಥೂಲಃ ಕೃತಕರೋ ವೃದ್ಧೋ ಯುವೇಶ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಣೈಃ || ವಿಶ್ವೋ ರೇಹ ಏವಾಶ್ಚಾ ನ ತತೋ ನೋಽಪಿ ಎಲಕ್ಷಣಃ || ಇಹಲೋಕಾತ್ರರೋ ನಾನ್ಯಸ್ಸಗೋಽಸ್ತಿ ನರಕೋ ನ ಹ || ಸ್ವರ್ಗಾನುಧೂತಿದೃಷ್ಟಾಪ್ತ ದ್ವೈಷ್ಟವರ್ಷವಧೂರತಿ || ಕ್ಷಾಮವಸ್ತ್ರಸುಗಂಧಸ್ರ

ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಧೋಳನೇ! ಆ ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು, "ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ ಪಾದಕಂ ಸರ್ವಬೋಧಕಂ || ಇತಿ ಲೋಕಾಯತಮತಂ ದ್ವೇ ಧಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಭೇದತಃ || ಲೋಯತಿಕಪಕ್ಷೇ ತು ತತ್ತ್ವಂ ಧೂತಹತುಷ್ಪಯಂ || ಪೃಥಿವ್ಯಾಪಸ್ತುಧಾ ತೇಜೋ ವಾಯುರಿತ್ಯಪಿ ನಾಪರಃ || ಜಡಧೂತವಿಕಾರೇಷು ಜೈ ತನ್ಯಂ ಯತ್ತು ದೃಶ್ಯತೇ || ತಾಂಜೂಲೀವೂಗಜೂರ್ಣಾನಾಂ ಯೋಗಾದ್ರಾಗ ಇವೋತ್ಥಿತಃ || ಸ್ವಭಾವೇನ ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಯತೋನ್ಯನ್ನೈವ ಕಾರಣಂ || ತಿಖಿ ನೋಽಪಿತ್ರಯಶ್ಚೋ ವಾ ಕೋಕಿತಾಂಶ್ಚಾಪ್ಯಕೂಜಯುತಃ || ಸ್ಥೂಲಃ ಕೃತಕರೋ ವೃದ್ಧೋ ಯುವೇಶ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಣೈಃ || ವಿಶ್ವೋ ರೇಹ ಏವಾಶ್ಚಾ ನ ತತೋ ನೋಽಪಿ ಎಲಕ್ಷಣಃ || ಇಹಲೋಕಾತ್ರರೋ ನಾನ್ಯಸ್ಸಗೋಽಸ್ತಿ ನರಕೋ ನ ಹ || ಸ್ವರ್ಗಾನುಧೂತಿದೃಷ್ಟಾಪ್ತ ದ್ವೈಷ್ಟವರ್ಷವಧೂರತಿ || ಕ್ಷಾಮವಸ್ತ್ರಸುಗಂಧಸ್ರ

ಕ್ಷಂದನಾದಿನಿವೇಶನಂ || ನರಕಾನುಭವೋ ಮೈರಿತಸ್ತವ್ಯಾಧ್ಯಾಧ್ಯಾಪದ್ರವಃ || ರೂ
 ಕ್ಷಾಹಾರಃ ಸ್ತ್ರೀವಯೋಗಃ ಪರಸೇವಾದಿಕೋಭವೇತ್ || ಮೋಕ್ಷಸ್ತು ಮರಣಂ ಪ್ರಾ
 ಣಸಂಜ್ಞಾವಾಯುನಿವರ್ತನಂ || ಅತಸ್ತದರ್ಥಮಾಯಾಸಂ ಕರ್ತುಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಪಂ
 ದಿತಾಃ || ಯಾವಜ್ಞೇವಂ ಸುಖಂ ಜೇನೇದ್ಯಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಘೃತಂ ಪಿಬೇತ್ || ಧಸ್ತೀ
 ಧೂತಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ ಪುನರಾಗಮನಂ ಕುತಃ || ಯದಿ ಗರ್ಜೇತ್ಪರಂ ಲೋಕಂ ದೇಹಾ
 ದೇಷ ಎನಿರ್ಗತಃ || ಕಸ್ಮಾದ್ಧೃಯೋ ನ ಚಾಯಾತಿ ಬಂಧುಸ್ನೇಹಸಮಾಕುಲಃ ||
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗಮ್ಯಮೇವಾಸ್ತಿ ನಾಸ್ಯದೃಷ್ಟಮದೃಷ್ಟತಃ || ಅದೃಷ್ಟವಾದಿಭಃ ಕ್ವಾಪಿ
 ನಾದೃಷ್ಟಂ ದೃಷ್ಟಮುಚ್ಯತೇ || ಕೃಷಿಗೋರಕ್ಷಾಣಾಣಿಚ್ಛದಂಧನೀತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಬುಧಃ ||
 ದೃಷ್ಟೈರೇವ ಸದೇವಾಯೈರ್ಭೋಗಾನನುಭವೇದತಿ ”

ಇತಿ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದನಿರ್ಣಯಸ್ಯುಕ್ತೀಯೋಪದೇಶೇ

ಷಷ್ಠಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಹಲೂ, ಕದನ್ನ ಭೋಜನದಿಂದಲೂ, ಸ್ತ್ರೀವಿರಹದಿಂದಲೂ, ಮಾಖವನ್ನ ನುಭವಿಸುವುದೇ ನರಕಾನು
 ಭವವಾಗಿತಿ. ಮರಣವೇ ಮೋಕ್ಷವೆನಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಣವು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಟಿಟ್ಟು ಹೋಗತ
 ಹೃದೇ ಮರಣವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪಂಡಿತರು ಆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದ
 ಕ್ವಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡತಕ್ಕವರಲ್ಲವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವಿಕೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗಾನುಭವವಾ
 ಗಿರುವುದರಿಂದ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಸಾಲವನ್ನಾ ದರೂ ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕುಡಿದು ಸುಖದಿಂ
 ದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದ ಬಳಿಕ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪುನರಾಗಮವಿಲ್ಲವು. ಶರೀರ
 ವನ್ನು ಟಿಟ್ಟು ಹೋದ ಪ್ರಾಣವು ಪರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಧು
 ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ನಿಹಿತವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನೆಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕದ್ದಿ
 ತೆಯಲ್ಲದೆ ಕಾಣದಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ಅದೃಷ್ಟವಾದಿಗಳಿಂದ ಅದೃಷ್ಟರೂಪವಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾ
 ಣದಿರುವುದು ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಿತಂದು ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ವಿದ್ವಾಂಸನು—ಕೃಷಿ,
 ಗೋರಕ್ಷಣೆ, ವಾಡಿದ್ಯ, ದಂಧನೀತಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೇ ಯಾ
 ವಾಗಲೂ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಸರ್ವಖಾದಿಕಚಾರ್ವಾಕ
 ಮತವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಅರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಪ್ರಾಪ್ತೃಸ್ಥಾನಭೂತಶಿವಪದ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ—ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ | ಷಡ್ವತಾನಾಂ ಪದ್ಧರ್ಶನಾನಾಂ ಪದ್ವಾ
ದಾನಾಂ ಚ ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ತೃಸ್ಥಾನಸ್ವರೂಪಂ ಚ ನಿಗದ್ಯತಾಂ,

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಮತದರ್ಶನವಾದನಾಮಧೇ
ಯಾನ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ, ತದನಂತರಂ ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ತೃಸ್ಥಾನಶಿವಪದಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ,
ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರೇ,—“ ತಾನಿ ಲೋಕಾಯತಂ ಬೌದ್ಧಮೂರ್ಹತಂ ಶೈವವೈಷ್ಣವೇ || ಮೈ
ದಿಕಂ ಚೇತಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ಷಡ್ವತಾನ್ ವದಂತಿ ತೇ || ಸೌರಂ ಮೈನಾಯಕಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ
ಶಾಕ್ತೇಯಂ ಶೈವವೈಷ್ಣವೇ || ಇತ್ಯಾಯುದರ್ಶನಾನ್ಯನ್ಯೇ ಷಡ್ವೈವತಸಮಾಶ್ರಯಾ
ತ್ || ಕಾಲವಾದಃ ಕರ್ಮವಾದೋ ಮಾಯಾವಾದೋ ನಿರೀಶ್ವರಃ || ಸೇಶ್ವರಶ್ಚ ತತೋ
ಬಹ್ವೇಶ್ವರೋ ವಾದಾಷ್ಟಾಧಿಕತಾಃ’ ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—ಮನುಃ, “ಮಾರ್ಗೋ ವೇ
ದವಿರುದ್ಧೋ ಯಸ್ಯೋಪ ಕಾಲೇನದೇಹಿನಾಂ || ತತ್ರ ನಾನ್ಯಾರ್ಗಭಿಮಾನಿನಾಃ ದೇವತಾ
ಯಾಃ ಪ್ರಸಾದತಃ || ಹೇತುಸ್ವಾಭ್ಯುದಯಾರ್ಗಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ನ ಹಿ ಸಂಶಯಃ ||

ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಗಮ್ಯಸ್ಥಾನಪಾದ ಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

ಜೋ—ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶನೇ | ಷಡ್ವತ, ಪದ್ಧರ್ಶನ ಪದ್ವಾದಗಳ ನಾಮಧೇಯ
ಗಳನ್ನೂ, ಸರ್ವರಿಂದ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಷಡ್ವತ ಪದ್ಧರ್ಶನವಾದಗಳ ಹೆಸ
ರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಸರ್ವಮತದವರೊಂದಿಗೂ ಹೊಂದಲಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ
ಶಿವಾಖ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರವಲ್ಲ—“ಪದಸ್ವರ ಭಿನ್ನವಾಗಿ
ರುವ ಲೋಕಾಯತ, ಬೌದ್ಧ, ಆರ್ಹತ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ವೈದಿಕಗಳೆಂಬವುಗಳನ್ನು ಷಡ್ವತಗ
ಳೆಂದೂ, ಸೌರ, ಮೈನಾಯಕ, ಬ್ರಾಹ್ಮ, ಶಾಕ್ತೇಯ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವಗಳು ಪದ್ಧರ್ಶನಗಳೆಂ
ದೂ, ಕಾಲವಾದ, ಕರ್ಮವಾದ, ಮಾಯಾವಾದ, ನಿರೀಶ್ವರವಾದ, ಸೇಶ್ವರವಾದ, ಬಹ್ವೇಶ್ವ
ರವಾದಗಳು ಪದ್ವಾದಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದ
ಮಾರ್ಗವು ಜೀವರಿಗೆ ಆಯಾ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಭಿಮಾನೀಯಾದ ದೇವತೆಯ ಅನುಗ್ರಹದವೆಯೆಂದ ವೇದ
ಮಾರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು ವೇದಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ರತಕ್ಕೆ ರುದ್ರನು ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿವೆ ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—

ವೇದಮಾರ್ಗಸ್ಥಿ ತೋ ರುದ್ರಸ್ತಾತ್ಮಾನ್ಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಃ” ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,-
 “ವಾದಿಧರ್ಮನೈಸ್ಸರೈರ್ಧೃತ್ಯತೇ ವಸ್ತುನೇಕವತ್ || ವೇದಾಂತವೇದ್ಯಂ ತಂ
 ರುದ್ರಮೇಕರೂಪಮುಪಾಸ್ಮಹೇ” ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಧವ
 ಖಂಡೇ,- “ಯಥಾ ತೋಯಪ್ರವಾಹಾಣಾಂ ಸಮುದ್ರೈಃ ಪರಮಾವಧಿಃ || ತಥೈ
 ವ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಮೇಕೋ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ಥಾನಭೂತಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಸ್ತು
 ತೀರ್ಥೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಸಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚಿತೇ ಜೋಶ
 ರೇಣುಕಸಂವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣಿ ಕಾವಾಲಿಕಾ
 ದಿಸಪ್ತಸಂವಾದವಿಚಾರಸ್ತು ತೀರ್ಥೋಪದೇಶಃ.

..ಸಮಸ್ತವಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ದರ್ಶನದವರಿಂದಲೂ, ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವು
 ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷದ್ವೇದನಾದ, ಆ ರುದ್ರಪದವಾಚ್ಯನಾದ
 ಶಿವನನ್ನು ಏಕರೂಪವನ್ನಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿ
 ರುವ ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಜ್ಞವೈಧವಖಂಡದಲ್ಲಿ - “ಜಲಪ್ರವಾಹಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರವು
 ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನೆಂಬವನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರು
 ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಗಮ್ಯಸ್ಥಾನವಾದ ಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ
 ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
 ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮಹಾನಟಾಯನಮಃ.

ಚತುರ್ಥೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭಃ.

ವಿಷ್ಣುಪದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋಳಃ—ಸ್ವಾಮಿ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! “ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ಸದಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ” ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಸಕಲಜೀವ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರಮಸ್ಥಾನತ್ವಮಧಿಕತಂ, ನ ತು ರುದ್ರಸ್ಯ. ತತ್ರತ್ಯವಿಷ್ಣುಪದಂ—ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಿದ್ಧಂ “ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣಃ” ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್ ಕಿಂತು ವ್ಯಾಪ್ತೃರ್ಧರೇನ ವರ್ಷಧಾತುನಾ ನಿಷ್ಪನ್ನಂ, ವ್ಯಾಪ್ತುಂ ಶೀಲಮಸ್ಯಾಸ್ತೀತ್ಯಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ ಕಾರ್ಯಃ.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಚೋಳ! ತಥಾವಿಷ್ಣುಪದಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ, ವಿ—ಪಕ್ಷೀ ಗರುಡಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ. “ವಿವಿಷ್ಟಿರಪತತ್ರಯಃ” ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತೇಃ, ತೇನ, ಪ್ಲಾತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ಲಗತಾವತಿ ಧಾತೋಃ, ಇತ್ಯಂ ತಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ತದುತ್ತಂ “ಗರುಡೇನ ವಿನಾ ಪ್ಲಾತಿ ಗಗನೇ ಮಧುಸೂದನಃ”

ನಾಲ್ಪನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

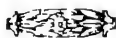
ವಿಷ್ಣುಪದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋಳನು ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ! “ವಿಷ್ಣುಪದವನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಎದ್ದಾಂಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಕಲ ಜೀವಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದು ರುದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವು. ಆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುಪದವು—“ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣಃ”, ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ವ್ಯಾಪ್ತೃರ್ಧರವಾದ ವರ್ಷ ಎಂಬ ಧಾತು ವಿನಿಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತುಂ ಶೀಲಮಸ್ಯ ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು “ವಿವಿಷ್ಟಿರಪತತ್ರಯಃ” ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ, ವಿ ಎಂದರೆ ಪಕ್ಷಿಯು—ಗರುಡನಿಂದರ್ಥವು ತೇನ-ಆ ಗರುಡನಿಂದ, ಪ್ಲಾತಿ—ಸಂಸಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ವಿಷ್ಣುವೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ಲಾತಿ ಎಂಬುದು ಗತ್ಯರ್ಥವಾದ ಪ್ಲು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಶ್ರಧಮಪುರುಷೈಕವಚನರೂಪವಾ

ಇತಿ. ಅಶಸ್ತಸ್ತಂತ್ರೇ ವಿಷ್ಣೋರಿತಿ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಃ. ಪದಂ-ರುದ್ರಪದಂ, ಪರಮಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠಂ, ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನಾತ್ ಶೈವಂ ಪದಂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿಭಕ್ತಿರ್ಧಃ. ತದುಕ್ತಂ ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ, —“ ಪರಾತ್ಪರತರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತತ್ಪರಾತ್ಪರತೋ ಹರಿಃ | ತತ್ಪರಾತ್ಪರತತ್ಯಂಭುಃ ತನ್ನೇ ಮನಶ್ಚಿವಸಂಕ-ಮಸ್ತು ,, ಇತಿ. ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ, —ಪರಾಶರಃ, “ಛಿದೇವತಾಭ್ಯಸ್ತನುಸಾರಾಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪರಸ್ಪೃತಃ || ಬ್ರಹ್ಮಗಾಸ್ತು ಮಹಾವಿಷ್ಣುರ್ವಾಂಷ್ಯ ಸ್ವರ್ದವಾಲಕಃ || ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ವರಸ್ತಾಕ್ಮಾದ್ರುದ್ರಸಂಹಾರಕಾರಕಃ || ಸರ್ವೇಪಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ಪರಿಷ್ಕಂ ಪರಮಶ್ಚಿವಃ” | ಅತ್ರ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮಿತಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಪ್ರಕಾಶಕೇ ಪುರಾಣವಚನೇ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿರ್ನಿಷ್ಠಿತವ್ಯಾ) ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ, —ಬ್ರಹ್ಮಾ, “ಪದಂ ಯತ್ಪರಮಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ತದೇವಾವಿಂಶೋಪನಿಷದ್ || ಪದಂ ಪರಮಮಗ್ನೈತಂ ಸ ಶಿವಸ್ತಾಂಭಿ ಈಶ್ವರಃ” ಇತಿ.

ಇತಿ ವಿಷ್ಣುಪದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪನಿಷದೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧಃ

ಗದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವು “ನಾರಾಯಣನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗರುಡವಾಹನವಾಗಿ ನೆಲೆನಿಂತಾನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣೋಃ, ಎಂಬ ಪದವು ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಪದಕ್ಕಿಂತಲೂ ರುದ್ರಪದವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಅರ್ಥವು. ಆ ವಿಷಯವು ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನದೇನೆಂದು ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆ ವಿಷ್ಣುನದೇನೆಂದು ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆ ಶಿವಸ್ವರೂಪವೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವಸಂಕಲ್ಪವು ಉದಾಗಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಮನ್ವ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವರ್ಗಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅತನಿಗಿಂತ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅತನಿಗಿಂತ ಲಯಕರ್ತೃವಾದ ರುದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಪರಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರವನು, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ಜನ್ಯವಾದ ಪರಮಪದವು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದೇ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗೆ ಅದ್ವೈತವಾದ ಪರಮಪದವಾಗಿರುವುದು. ಉಪಾಸಕತನಾದ ಶಿವನು ಆ ಪರಮಪದವಾಗಿರುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಪದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಪ್ರೀತಿ

ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಃ.

ಶೋ-|| ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ ||-|| ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ||-
|| ವ್ಯಾಪ್ತು ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಿಃ || ಇತಿ ಯಜುರ್ವೇದ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾ
ಕ್ಯಬರಾತ್, ನಾರಾಯಣ ಏವ ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕ ಇತಿ ನಿಶ್ಚೀಯತೇ.

ರೇ-|| ಹೇ ಶೋಕ | ಶಿವಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯಬಲಾನ್ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ
ಕತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಂ, ತದುಕ್ತಂ ವೇದಸಾಧನವೇ, ||-|| ಹರಿಂ ಹರಿನಿಯಂತಾರಂ ಪರಂ
ತಮಹಮಾನತಃ ||ಯದಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ತು ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಿಃ||-
||ನಾರಾಯಣಪರೋಜ್ಯೋತಿರಾತ್ಮಾ|| ||ನಾರಾಯಣಪರಂಬ್ರಹ್ಮ|| ಇತಿ ಪೂರೋ
ಕ್ತೋಪನಿಷದಿ ವರ್ತತೇ, ||ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ|| ಇತ್ಯುಕ್ತ ಯಥಾ ಪಂಚ
ಮಾಘಕ್ತಿರತಿ ವ್ಯೂಹಂ ನಿಶ್ಚಿತಾ, ತಥಾಽತ್ರ ನಾರಾಯಣಪರೋಜ್ಯೋತಿಃ, ನಾರಾ
ಯಣಪರಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಯತ್ರಾಪಿ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿರ್ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಾ. ತದುಕ್ತಂ ಶಿವಸಂಕ
ಲೋಪನಿಷತ್, ||ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಯಚ್ಚ ತತ್ಪರಾಜ್ಯೈವ ಯತ್ಪರಂ| ತತ್ಪರಾತ್ಪರೋ
ಜ್ಞಾನಂ ತನ್ನೇ ಮನಶ್ಚಿವಸಂಕಲ್ಪಮಸ್ತು|| ತಥಾ ಲೈಂಗೀ, ||ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಪ್ರಾ

ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು

ಶೋ - ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ವಿಶ್ವರೂಪನೆಂದೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚ
ವ್ಯಾಪಕನೆಂದೂ, ಹೇಳುವ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಬಲದಿಂದ ನಾರಾಯಣನೇ
ಸಕಲ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನೆಂಬಂಥವು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ

ರೇ - ಎಲೈ ಶೋಕನೇ | ನಾರಾಯಣನು - ಶಿವಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರ್ಪ
ನು ಆ ವಿಷಯವು ವೇದಸಾಧನವಾದಲ್ಲಿ ||ಯಾವನು ಅಪ್ಪನೆಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ಸರ್ವ
ಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಹರನನ್ನು ನಮ
ಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಕ್ತವಾಗಿದೆ ||ತೇಜೋರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾರಾಯಣ ನಿಂತ
ಪರನು|| ||ನಾರಾಯಣನಿಂತ ಪರವಾದದ್ದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವು, ಎಂದು ಪೂರೋಕ್ತವಾದ ಉಪ
ನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ, ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಪ
ದವು ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತ್ಯಂತವಾದುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆ ||ನಾರಾಯಣಪರೋಜ್ಯೋತಿಃ,
||ನಾರಾಯಣಪರಂಬ್ರಹ್ಮ|| ಎಂಬಾಥಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಸಶಯ
ವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ||ಶಿವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುವಾಯ್ವುಗ್ನ ಮೊದಲಾ
ದವರಿಗೆ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದವನ್ನಾಗಿಯೂ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ

ಹುಪರಾಶ್ವರತರಂ ಧ್ಯವಂ || ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಕಂ ಎಷ್ಟೋರ್ವಹ್ನೇರ್ವಾರ್ಯೋಸ್ತದಾ ಶಿವಂ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ಎಷ್ಟು, “ ಹೃತ್ಪುಂಡ ರೀಕಸುಷಿರೇ ಯೋಗಿನಾಂ ಸಂಸ್ಕೃತತ್ಯವಃ || ವದಂತಿ ಸೂರಯಸ್ತಂ ತ್ವಾಂ ಪರಬ್ರ ಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣಂ || ಭವಂತಂ ತತ್ರಮಿತ್ಯಾಹುಸ್ತೇಜೋರಾಶಿಂ ಪರಾಶ್ವರಂ || ಪರ ಮಾತ್ಮಾನ ಮಿತ್ಯಾಹುಸ್ಸರ್ವಜ್ಞಂ ತ್ವಾಮನಾಮಯಂ” ಅಶ್ವ ಎಷ್ಟುವಾಕ್ಯೇನ ಶಿವ ಸ್ಯ — ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರತತ್ತ್ವ ಪರಮತೇಜೋರಾಶಿಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ, ತ ಧಾ ಸ್ಯಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ನಾರಾಯಣಾಶ್ವರಂಜ್ಯೋತಿರಾ ತ್ಮಾ ನಾರಾಯಣಾಶ್ವರಃ || ನಾರಾಯಣಾಶ್ವರಂಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ತ್ವಂ ನಾರಾಯಣಾ ಶ್ವರಂ” ಇತ್ಯಾದಿಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಹೇ ಜೋಳ ! ಇದಾನೀಂ ನಾರಾಯಣಕಲ್ಪ ವಿಗ್ರಹಶ್ಚೈವತಾಂ, ನಾರಾಃ — ಆಶಃ ತಾಸು, ಅಯನಂ — ಸ್ಥಾನಂ ಶಯನಂ ವಾ ಯಸ್ಯಸ ನಾರಾಯಣಃ, ತದುಕ್ತಂ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ಆಪೋ ನಾರಾ ನರೋ ರುದ್ರಃ ಪುರುಷಃ ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಲಃ || ತತ್ಸೂನವಸ್ತೃಪ್ಸೃಪ್ಸಯನಂ ತೇನ ನಾರಾ ಯಣೋ ಹಲಃ” ತಥಾ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ, — “ ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋ ಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ || ತಾಸು ಯಸ್ಯಾಯನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತತೋ ನಾ ರಾಯಣಸ್ತೃಪ್ತಃ” ತಥಾ ಲೈಂಗೀ, — “ ಅಮ್ನ ಶೇತೇ ಯತಸ್ತಸ್ಮಾದಸೌ ನಾರಾ ಯಣಸ್ತೃಪ್ತಃ” ಇತಿ.

ಹೇಳುತ್ತಿರುವವು, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಶಿವನೇ ! ಯೋ ಗಿಗಳ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಾಗಿಯೂ, ತೇಜೋರಾಶಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಭವರೋಗರಹಿತನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವ ಜ್ಞಾನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನೆಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವೂ, ಪರಮಾತ್ಮತ್ವವೂ, ಪರತತ್ತ್ವಮಯತ್ವವೂ, ಪರಮತೇಜೋ ರಾಶಿಸ್ವರೂಪತ್ವವೂ ನಿಶ್ಚೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ತೇಜೋರೂಪವಾದ ಶಿವತತ್ತ್ವವು ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತ ಪರವಾದುದು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಈಗ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೇಳು, ನಾರಾಃ — ಅಯನಂ — ಅಥವಾ ಶಯನಂ — ಯಸ್ಯಸಃ — ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು ಕ್ಷೇರಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಶಯ ನಮಾಡಿದವನೆಂದರ್ಥವು ಆ ವಿಷಯವು ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ನರಃ ಎಂದರೆ ಶಿವನು ಆವ ನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಜಲಗಳು ನಾರಾಃ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ನದ್ರಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಶಿವರಾಘವಸಂ ವಾದದಲ್ಲೂ, ಲೈಂಗದಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತಿ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪದೇಶಃ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ-|| ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಾರಣಂ ದೇವಃ ಕೇಶವಶ್ಚೇತಿ ಸೂರಯಃ||ವದಂತಿ ತತ್ಪು
ಥಂ ಶಂಭೋಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಕರ್ತೃತಾ || ಇತಿ ಭಾಗವತೋಕ್ತೇಃ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
ರುದ್ರಾಣಾಮುತ್ಪತ್ತಿಹೇತುಃ ಕೇಶವಃ, ತಸ್ಯ ನಿಘಂಟುಪ್ರಸಿದ್ಧಕೇಶವಶಬ್ದಸ್ಯ, ಕಶ್ಚ-
ಚಶ್ಚ-ಈಶಶ್ಚ ಕೇಶಾಃ—ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಃ ಆಸ್ತಿ ಸಂತೀತಿ ವಿಗ್ರಹಃ. || ಮಾ
ರುತೇ ವೇಧಸಿ ಬ್ರಹ್ಮೇ ಪುಂಸಿ ಈ ಕಂ ತಿರೋಂಬುನೋ|| ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್,
|| ಆಕಾರೋ ವಾಸುದೇವಸ್ಯಾತ್, ಇತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರ ನಿಘಂಟುವಾಕ್ಯಾತ್, || ಶಂ
ಭುರೇಶಃ ಪಶುಪತಿಃ || ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್, || ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಸ್ಸತ್ಯಂ ನ ದೇ
ವಃ ಕೇಶವಾಕ್ಷರಃ|| ಇತಿ ಸ್ತೋಮದೇ ವ್ಯಾಸವಾಕ್ಯಾಜ್ಞಾ. ಇತ್ಯಂ ಜ ಆದಿನಾರಾಯ
ಣೇ ಕೇಶವಶಬ್ದಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ನಿಘಂಟುಪ್ರಸಿದ್ಧಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಸ್ತು ಕ್ಷಯ
ತಾಂ, ಕಚಃ ಕೇಶಶ್ಚಿರೋರುಹಃ || ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್, || ಕೇಶಾದ್ವಿಷ್ಣುಸ್ಯತರ

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು.

ಜೋ- ಕೇಶವನನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ
ಶಿವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಸಂಗತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂ
ಬ. ಶವನ್ನು ಹೇಳುವ ಭಾಗವತಗ್ರಂಥದ ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಕೇಶವನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರ
ರಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿರುವನು. ನೈಘಂಟುಕವಾದ ಆ ಕೇಶವಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಶ್ಚ, ಚಶ್ಚ, ಈಶಶ್ಚ ಕೇಶಾಃ
ಆಸ್ತಿ ಸಂತಿ. ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರರು ಈ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ
ರೆಂದರ್ಥವು. || ಕೇಶವನಿಗಂತ ಬೇರೊಬ್ಬ ದೇವನಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಸ್ತೋಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನ ವಚನ
ವಿರುವುದರಿಂದ, ಆದಿನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಕೇಶವಶಬ್ದವು ರೂಢವಾಗಿರ್ತುದು.

ರೇ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ನೈಘಂಟುಕವಾದ ಕೇಶವಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೇಳು;
|| ಕಚಃ ಕೇಶಶ್ಚಿರೋರುಹಃ, ಎಂದು ಆಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ || ಕೇಶಃ, ಎಂದರೆ ಈಕೆಂಬ

ಸ್ಯಾಂ” ಇತಿ ವಾಣಿನಿಸೂತ್ರಾತ್, ಪ್ರಶಸ್ತಾಃ ಕೇಶಾಃ ಅಸ್ಯ ಸಂತೀತಿ ಕೇಶವಃ. ಅಥವಾ ಸ್ವಧತ್ತಸ್ಯ ವಸುದೇವಸ್ಯ ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಸಮಿತ್ತಾರ್ಥಂ, ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣ ರೂಪಂ ಸ್ತುತಿರೇಕೇಶದ್ವಯಮುತ್ಪತ್ತೃ ಪ್ರದಾನಾತ್ ಕೇಶವೋ ವಾ ಭವತು, ಶದುಕ್ತಂ ಭಾಗವತೇ, — “ಸ ಚಾಸಿ ಕೇಶೋ ಹರೀರುದ್ಧಬರ್ಹ ಶುಕ್ಲಂ ಜೈಕಮ ಪರಂ ಚಾಪ ಕೃಷ್ಣಂ, ತೌ ಚಾಸಿ ಕೇಶಾವಾವಿಶೇತಾಂ, ಯದೂನಾಂ ಕುಲೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ರೋಹಿಣೀಂ ದೇವಕೀಂ ಚ, ತಯೋರೇಕೋ ಬಲದೇವೋ ಒರ್ಭಾವ ಯೋಗಸೌ ಶ್ವೇತಸ್ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಕೇಶಃ, ಕೃಷ್ಣೋ ದ್ವಿತೀಯಃ, ಕೇಶವಸ್ಸಂಬಭಾವ ಯೋಗಸೌ ಕೇಶೋ ವರ್ಣತಃ ಕೃಷ್ಣ ಶೂಕಃ” ಇತಿ ತಥಾ ಗುಹಾಭಾರತೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಲೋಕೇ ಭೃತ್ಯಸ್ವಕರ್ಮಾಃ ಕೇಶಾಂಗುಲಿಪ್ರದಾತಾ, ಅತ್ರ ಸ್ವದಾಸಸ್ಯ ವಸು ದೇವಸ್ಯ ಕೇಶಪ್ರದಾತಾ ಅದಿಕೇಶವಃ, ಸ್ವದಾಸಸ್ಯ ದಾಸ ಇತಿ ಜ್ಞೇಯಃ” ತದುಕ್ತಂ ಮನುಸ್ಮೃತೌ, — “ಪದ್ಯಮಂಗುಲಿವಿಜ್ಞೇದ ಉರೋವಿನ್ಯಸ್ತಮುಕ್ತಗಂ || ತನ್ನಾಮಕರಣಂ ಜೈವ ದಾಸಭಾವಂ ಚತುಷ್ಟಯಂ” ತತ್ತಾವದಾಸ್ರಾಂ,

ಎಂದರ್ಥವು. ಆ ಕೇಶಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶಸ್ತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ “ಕೇಶಾದ್ವೋನ್ಮತರಸ್ಯಾಂ”, ಎಂಬ ವಾಣಿನೀಯ ಸೂತ್ರದಿಂದ, ಈ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದುದರಿಂದ “ಕೇಶವಃ”, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಪ್ರಶಸ್ತಾಃ ಕೇಶಾಃ ಅಸ್ಯ ಸಂತಿ ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕೇಶಗಳಿರುವುದರಿಂದ “ಕೇಶವಃ”, ಎಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು.

ಅಥವಾ ತನಗೆ ಭಕ್ತನಾದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಕೂದಲೊಂದನ್ನೂ, ಕಪ್ಪು ಕೂದಲೊಂದನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ “ಕೇಶವಃ”, ಎಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆ ವಿಷಯವು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ — “ಅದಿಕೇಶವನ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣವರ್ಣಗಳಾದ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳೆರಡು ವಸುದೇವನ ಹೆಂಡತಿಯರಾದ ರೋಹಿಣಿ ದೇವಕಿ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಸುರನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು ಬಿಳಿಕೂದಲಿನಿಂದ ರೋಹಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮನು, ಕಪ್ಪು ಕೂದಲಿನಿಂದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಹುಟ್ಟಿದನು”, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ವಿಷಯವು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೃತ್ಯನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೇಶಾಂಗುಲಿಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದಿಕೇಶವನ ತನ್ನ ಭೃತ್ಯನಾದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಕೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನಾದ್ದರಿಂದ ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ಭೃತ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೇಶವನ್ನೂ ಬೆರಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಭೃತ್ಯಲಕ್ಷಣವೆಂಬಂತವು ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ — “ಒಡೆಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದೂ, ಒಡೆಯನಿಗಾಗಿ ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಆತನ ಹೆಸರನ್ನು ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಅಥವಾ ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಡವಾಲಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಅವನ

ಶ್ರೀ.

ಪುರುಷಶಬ್ದನಿರ್ಣಯಃ.

ಬೋ—“ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾಪುರುಷಃ” ಇತಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಚನೇನ, “ಶ್ರೀಶಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ” ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತಾ ಚ ಶ್ರೀಶಃ ಹರಾವೇವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾಃ ಸ್ತು ನತು ರುದ್ರೇ.

ರೇ—ಹೇ ಬೋಳ! ಹರಾ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಕಥನಂ ಭ್ರಾಂತಿಮೂಲಕಂ, ತತ್ ಶಿವವಿಷ್ಣಾವತ್ ರಮಣೀಯಂ. ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ ತು ಶಿವಪ್ರತಿಪಾದಕಂ, ತತ್ತಿಷ್ಠತು, ಪುರುಷತ್ವಂ ತು ಶಿವಸ್ಯೈವ ವರ್ತತೇ, ನ ವಿಷ್ಣೋರಿತಿ ಜಾನೀಹಿ, ಕುಶಲೇಶ್ವರಾದುಕ್ತಂ ಯಜುರ್ವೇದೀಯನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ,—“ತತ್ಪುರುಷಾಯ ಎದ್ಮಹೇ ಮಹಾದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ತಥಾ ಸಾಮವೇದೀ,—ಸೋಭ್ಯಾಯ ಪುರುಷಾಯೋತ್ತಮಪುರುಷಾಯ ಮಹಾಪುರುಷಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ಚಂದ್ರಲಲಿತಾಯ ಕೃತ್ತಿವಾಸನೇ ನಮೋ ನಮಃ” ಆಧರ್ವಶಿರಸಿ,—“ತಮಾಶಾಸಂ ಪುರುಷಂ ದೇವಮಾಚ್ಯಂ” ಮುಂಡಕೋಪನಿಷದಿ,—“ಯದಾ ಪಶ್ಯೇ ಪಶ್ಯತೇ ರುಕ್ಮವರ್ಣಂ ಕರ್ತಾರಮಾಶಂ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ತದಾ ಎದ್ರಾಸ್ತುನ್ಯಾಸಾವೇ ಎಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಇತಿ. ಧಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ,—ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಃ, “ತಮೇ ವ ಚಾಡ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಯ

ಪುರುಷಶಬ್ದನಿರ್ಣಯಃ.

ಬೋ—“ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ”, ಎಂಬ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ಶ್ರೀಶಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ”, ಎಂಬ ಆಮರವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಐಶ್ವರನಶ್ರೀ ಪುರುಷಶಬ್ದವು ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ರೇ—ಎಲೈ ಬೋಳನೇ! ಏಷ್ವಪು ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದು ಭ್ರಾಂತಿಮೂಲಕವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದು ಮೊಲಕ್ಕೆ ಕೋಡಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಎಷ್ಟು ರಮಣೀಯವೋ ಆಷ್ಟು ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವು ಶಿವಪರವಾದುದಲ್ಲದೆ ಏಷ್ವಪರವಾದುದಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವಿರಲಿ, ಪುರುಷತ್ವವು ಶಿವನಗೇ ಇರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಏಷ್ವರಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನಾಗು. ಏತಕ್ಕೊಂದರೆ ಆ ವಿಷಯವು—ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲ, ಸಾಮವೇದದಲ್ಲ, ಆಧರ್ವಶಿರಸಿನಲ್ಲ, ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದೀ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗಿಳಿಯಲ್ಲಿ—ಯಾವ ಪರಬ್ರಹ್ಮದವೆಸೆಯಿಂದ ಆನಂದಕಾಲಸಿದ್ಧವಾದ ಜಗತ್ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಪರಶಿವನನ್ನೇ ನಾನು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ,

ತಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾ
ಚ್ಯಃ ನಾನ್ಯಃ ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ, ಭೋ ಜೋಳಿ ಭವದಿಷ್ಟದೇವತಾಯಾ ನಾರಾ
ಯಣ್ಯಾಸ್ತದಾ ಸ್ತ್ರೀತ್ವಂ ಶ್ವಯತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ, — "ವಾಸುದೇವಃ ಪರಾಪ್ರ
ಕೃತಿ" ವಿಷ್ಣುರೋನಿಃ ಕಲ್ಪಯತು" ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದ್, — "ಮಾ
ಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿಂಶ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಂ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ" ಇತಿ. ಸತ್ಯಂದೇ
ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ, — ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಭೇಶ್ವರವಾಕ್ಯಂ, "ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತ್ವಂ ಪುಮಾನ್ಪ್ರ
ದ್ರಸ್ತೃಯಿ ಶವ್ರೀರ್ಯಮಾಹಿತಂ || ತ್ವನ್ನಾಭಿಪಂಕಜಾಜ್ಞಾತಃ ಪಂಜವಕ್ತ್ರಃ ಪಿತಾಮ
ಹಃ" ಶಿವಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, — ವಿಷ್ಣುಃ, "ಶಂಕರಶ್ಚೂಲವಾಣಿಶ್ಚ
ಖಟಾಂಗೀ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಃ" ಇತಿ ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, —
ನರಹರಿಃ, "ನಮೋ ವಿಷ್ಣು ಕಳತ್ರಾಯ ವಿಶ್ವಕ್ಷೇತ್ರಾಯ ಭಾನವೇ" ಬೋಧಾ
ಯನಮುನಿಃ, — "ಅಶ್ವೀಕೃತಶ್ಚೈಕೃತವೇದರಾಶಿರಪ್ರೀಕೃತಸ್ತೋಕೃತದಾಸವಾರಿಃ"
ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಪುರುಷಶಬ್ದ ನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ರುದ್ರನೆಂಬವನೇ ಪುರುಷ
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಆದಂತಿರಲಿ, ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ
ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀತ್ವವಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — "ವಾಸುದೇವನು ಪರಾಶ್ಚ
ವಾದ ಮಾಯೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಡಲಿ" ಎಂದೂ, ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿ
ನಲ್ಲಿ — "ಮಾಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗ
ಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಂಧದಲ್ಲಿರುವ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ —
"ಎಲೈ ನರಹರಿಯೇ! ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯು, (ಮಾಯೆಯು) ರುದ್ರನು ಪುರುಷನು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ಆ ರುದ್ರನ ವೀರ್ಯವು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟದಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದದಿವ್ಯಮಂದ
ಹುಟ್ಟಿದನು, ಎಂದು ಶರಭೇಶ್ವರನಿಂದ ನರಹರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಶಿವಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮ
ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — "ವಿಷ್ಣು ವಲ್ಲಭನು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋ
ತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — "ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಹದಿಯಾಗುಳ್ಳವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು,
ಎಂದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಿದ್ಧಿವಾಗಿದೆ ಬೋಧಾಯನಮುನಿಯು — "ವೇದಗಳ ಸಮೂಹವು ಅತ್ಯ
ಸಮೂಹವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಡದಿಯುಂಟಿರುವ ವಿಷ್ಣುವು ಬಾಣವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟನು,
ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇತ್ಯಾದ್ಯಂಶವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರ್ತದಂ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪುರುಷಶಬ್ದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ:

ಶಿವಸ್ಯ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! “ ಅಚ್ಯುತಃ ಪುರುಷೋಮೃತಃ ” ಇತಿ ಎಷ್ಟು ಸಹಸ್ರನಾಮವಾಕ್ಯಾತ್, ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ಅದಿಕೇಶವನವ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶ ! ಅದಿಕೇಶವಸ್ಯ ಶಿವಪತ್ನೀತ್ವಂ ಶಿವಸ್ಯ ಪುರುಷತ್ವಂ ಚಾ ಸ್ತೀತ್ಯಸ್ಯಾಧಿಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ನಿಗದಿತಂ, ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಾಃ ಶಿವಸ್ಯೈವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ, ಅಪಿತು ಅದಿಕೇಶವಸ್ಯ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಚೌ ಪಚಾರಿಕೀತಿ ಜಾನೀಹಿ, ಪುರುಷಶಬ್ದಾಧಿಧೇಯಶ್ಚಿವ ಎವ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಇತಿ ಕಥನೇ ತು ಬಹುಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಪರ್ಮಂತೇ ಶೃಣು; ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, “ ಅಥ ಹೃ ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿ ಉಚುಃ, ಕಿಂ ಜಮ್ಯೇ ನಾಮೃತತ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮೀತಿ, ಸಹೋವಾಚ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಃ, ಶತರುದ್ರೀಮೇಣೇತ್ಯೇಕಾನಿ ಹವಾ ಅಮೃತಸ್ಯ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಧಿ ವಂತಿ ತೈರ್ವನಾ ಅಮೃತಾ ಭವಂತೀತಿ ” ಕರವಲ್ಕ್ಯುಪನಿಷದಿ, “ ಶದೇವ ಶುಕ್ಲಂ ತ ದ್ವಿಹೃತದೇವಾಮೃತಮುಚ್ಯತೇ ” ಕೃವಲೋಪನಿಷದಿ, “ ಶಿವಂ ಪ್ರಶಾಂತಮಮೃ

ಶಿವನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ಜೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಎಷ್ಟು ವು-ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು,, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಸಹಸ್ರನಾಮವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಅದಿಕೇಶವನೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು

ರೇ ಎಲೈ ಜೋಶನೇ ! ಅದಿಕೇಶವನು ಶಿವನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯೆಂಬಂತೆ, ಶಿವನು ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂಬಂತೆ, ಎಂದೇ ಹೇಳಿದೆವು. ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವು ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂದೂ ಅದಿಕೇಶನಿಗೆ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಉಪಚಾರಾರ್ಥವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು. ಪುರುಷಶಬ್ದಾಧಿಧೇಯನಾದ ಶಿವನೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು; ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಮಹಾರುದ್ರನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸತಕ್ಕವರು ಅಮೃತಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗುವರು ” ಎಂದೂ, ಕರವಲ್ಕಿಯಲ್ಲಿ — “ ಸರ್ವಜೀವರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ತೇಜಸ್ಸೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು, ” ಎಂದೂ, ಕೃವಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತನೂ, ಸಕಲ ವೇದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು,, ” ಎಂದೂ, ಶ್ಲೋಕಾತ್ಮಕವೂ

ಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ” ಶ್ರೀತಾತ್ಪರ್ಯೋಪನಿಷದಿ,— “ ತದ್ವೇದಗುಹ್ಯೋಪನಿಷತ್ಸು ಗೂಢಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ವೇದಶೇ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ಯೇ ವ್ಯೂರ್ವಂ ದೇವಾ ಋಷಯಶ್ಚ ತದ್ವಿದುಸ್ತೇ ಶನ್ತಯಾ ಅಮೃತಾ ವೈ ಬಭೂವುಃ” ಇತಿ. ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ,— ಯಜ್ಞೋತ್ಥಿರಂತರಮೃತಂ ಪ್ರಜಾಸು” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪದೇಶೇ
ಪಂಚಮಸ್ತಂನಾದಾಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚಿಶೇ ಜೋಶ
ರೇಣುಕಸಂವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಶಾಮಣೌ ವಿಷ್ಣುಪದ
ವಿಗ್ರಹಾದಿಪಂಚಮಸಂವಾದವಿಚಾರಶ್ಚ ತು
ರ್ಥೋಪದೇಶಃ.

ಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವೂ, ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿರುವ
ಆ ಪದ್ಧಿಬ್ರಹ್ಮವಾದ ಶಿವತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇ
ವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಆ ಶಿವತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದರೋ, ಅವರು—ಆ ಶಿವಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗಿ,
ಅಮೃತಸ್ವರೂಪರಾದರು, ಎಂದೂ, ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸಮಸ್ತಜನರ ಅಂತರಂ
ಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಲಿಂಗವೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು,
ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಜಾಲದಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವು ಪ್ರತಿ
ಪ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇರುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ಸಮಶ್ಶಿವಾಯಮಶಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡಪ್ರತಿ
ಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಯನಮಃ.

ಸಂಚಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ಶಿವಸ್ಯ ಭವಮ್ಬುಡಹರನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯಃ.

ಶ್ರೀ ಶೇಷಕಃ- ಶ್ರೀಮನ್ವಿಜಯಚೋಳೇಂದ್ರ ಮಹೇಶಾಧಿಕೃತಮೂಲಕಂ ||
 ಪ್ರಶ್ನಂ ವಿಧಾತುಮಜ್ಞಸ್ಯ ಬ್ರಾಮಸ್ತುಂ ಕೇ ಶೃಣು ಕ್ರಮಾತ್ " ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ
 ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಪಂಚಕರ್ಮಯುಕ್ತಸ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಭವಮ್ಬುಡಹರನಾಮಧೇಯಾನಿ
 ವರ್ತಂತೇ. "ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಸರ್ವಾಣಿ ಜೇಂದ್ರಿ
 ಯಾಣಿ" ಇತಿ ಪೂರ್ವೋದ್ಯಾತಾಧರ್ಮಶಿಖಾಶ್ರುತಿವಚನೇನ ತು ಶಿವವಿವ ಬ್ರಹ್ಮವಿ
 ಷ್ಣುರುದ್ರಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಪಿ ಜನಕತಯಾ, ಸರ್ವ
 ಕಾರಣತ್ವೇನ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನತ್ವೇನ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವೇನ ದಹರಾಕಾಶಮಧ್ಯೇ ಸರ್ವೈ
 ಶ್ಚಿಂತನೀಯತ್ವೇನ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್, ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಾದಿಪಂಚಕರ್ಮ
 ಧಿಕಾರತ್ವಂ ಸ್ಥಂ. ಆತೋ ಭವಾನಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಮಪಿ ಸಿದ್ಧಮೇವ. ಇತ್ಯ
 ಲಂವಿಸ್ತರೇಣ

ಐದನೆಯ ಗುಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶಿವನಿಗೆ ಭವಮ್ಬುಡಹರನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯವು

ಶ್ರೀ ಶೇಷಕನು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನೂ, ವಿಷಯಾಕಾಲಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಚೋಳರಾಜನೇ!
 ಶಿವೋತ್ಕರ್ಷತೆಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನಾಗುವ ನಿನಗೆ ಕ್ರಮಾನುಸಾರ
 ವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು, ಬ್ರಹ್ಮ ವೊದಲಾದವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು, ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಸಂಹ
 ರಿಸುವುದು, ತಿರೀಕಧಾನಗಳಿಸುವುದು, ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಎಂಬ ಶಂಚತ್ಯುತ್ಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
 ರುವ ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಭವ, ಮೃಡ, ಹರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. "ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ" ಎಂದು ವೊದಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಥರ್ವಶಿಖಾ
 ಶ್ರುತಿವಚನದಿಂದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರಾದಿಗಳೂ, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ,
 ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ತಂದೆಯೂ, ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಎಲ್ಲರಿಂದ ದಹರಾ
 ಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೂ, ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾದಿ ಪಂಚತ್ಯು
 ತ್ಯಕರ್ಮತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಭವ, ಮೃಡ, ಹರ ಕಬ್ಬಗಳಿಂದ
 ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವತನವೂ ಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿದೆ. ಬಹಳ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಕು?

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಭವಮೃಡಹರನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯಃ ಪಂಚಮೋಪದೇಶೀ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಕ ! ಶಿವಸ್ಯ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಕೃತ್ಯಾಶಾಂ, ಅಥರ್ವ
ಶಿರಸಿ,—“ ಅಥ ಕಸ್ಯಾದುಚ್ಯತೇ ಭಗವಾನ್ ಯಸ್ಸಂವಾನ್ವಾನೀತ್ಯುತ್ಯಾತ್ಮ
ಜ್ಞಾನಂ ನಿರೀಕ್ಷಯತಿ ಯೋಗಂ ಗಮಯತಿ ಸ ಏವ ಕಸ್ಯಾದುಚ್ಯತೇ ಭಗವಾನ್”
ಇತಿ. ಆತ್ಮಾಶ್ರಮೋಪನಿಷದ್,—“ಧರ್ಮಾವಹಂ ವಾಪನುದಂ ಭಗೇಶಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾತ್ಮ
ತ್ವನಿಷ್ಠಮಮೃತಂ ಎಶ್ವಧಾಮ” ಧನಂಜಯನಿಘಂಟು,— “ ಎಶ್ವರೈಶ್ಚ ಸಮಗ್ರ
ಸ್ಯ ವೀರ್ಯಸ್ಯ ಯಶಸ್ವಿತ್ಯುತ್ಯಾನ್ವೇಗಾಗ್ಯಯೋಶ್ಚೈವ ಷಣ್ಮಾಂ ಭಗ ಇತಿ
ರಿತಃ” ಇತಿ. ಭಗ-ಸಮಗ್ರೈಶ್ಚರ್ಯಾದಿಃ, ಅಸ್ಯ ಅಸ್ಮೀತಿ ಭಗವಾನ್. ತದಸ್ಯಾ
ಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥೇ ಮತುಪ್. ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ಚರೈಶ್ಚಂಪನ್ನವಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ. ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಭವಮೃಡಹರ ನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಐದನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಕನೇ ! ಶಿವನಿಗೆ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು, ಅಥರ್ವ ಶಿರಸಿ
ನಲ್ಲಿ,— “ಯಾವ ಪರಮೇಶ್ವರನು—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಕಲ ಭಾವಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ
ರುವನೋ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ನೋಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಸರ್ವಜೀವರಿಗೂ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನೇ ಭಗವಾನ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡು
ತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ, ಆತ್ಮಾಶ್ರಮೋಪನಿಷದಿನಲ್ಲಿ —“ಪುಣ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಪಾಪವನ್ನು
ನಾಶಮಾಡುವ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರರೊಳಗೊಡೆಯನಾದ, ಸಕಲ ಶೇಷೋರೂಪನಾದ, ಅಮೃತಸ್ವ
ರೂಪನಾದ ಶಿವನನ್ನು ತನ್ನೊಳಗಿರತಕ್ಕವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು,, ಎಂದೂ, ಧನಂಜಯನಿಘಂಟುನ
ಲ್ಲಿ —“ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಕೀರ್ತಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಗೆ
ಭಗ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ
ಐಶ್ವರ್ಯದಿಗಿಂತ ಈತನಿಗೇನೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಭಗವಾನ್, ಎಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು.
[ಭಗ! ಅಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಸಮಗ್ರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದುದು ಈತನಿಗೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ
ಮತುಪ್, ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಿದೆ] ಇವು ಮೊದಲಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೇನೇ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದ
ವಾಚ್ಯತೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿವಸ್ತುಭಗವತ್ಥಬ್ಧವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯಃ ಪಂಚಮೋಪದೇಶೀ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಃ

ಶಿವಸ್ವಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶ | ಶಿವಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ತಾವತ್ಥವಾ
ಯಶಾಂ. ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—“ ನಮೋ ಜಘನ್ಯಾಯ ಹ ಬುಧ್ನಿಯಾಯ ಹ ” ವೇದ
ಪಾದಪ್ರವೇ,—“ ನಮಸ್ತೃವಾಯ ತ್ರಿಪುರಾಂಶಕಾಯ ಜಗತ್ತಯೇಶಾಯ ದಿಗಂಬ
ರಾಯ || ನಮೋಸ್ತು ರಕ್ತಾಯ ಹರಾಯ ಭೂಯೋ ನಮೋ ಜಘನ್ಯಾಯ ಹ ಬು
ಧ್ನಿಯಾಯ ಹ ” ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—“ ಭವಸ್ಯ ಹೇತ್ಯೈ ಜಗತಾಂ ಪತಯೇ ನಮೋ
ನಮಃ ” ವೇದಪಾದಪ್ರವೇ,—“ ಕಾಮಾರಯೇ ಹ ಸೋಮಾಯ ಯೋಗಿನೇ ಕೂ
ಲಪಾಣಯೇ || ಅಸ್ಥಿಭೂಷಾಯ ಶುದ್ಧಾಯ ಜಗತಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ” ಇತ್ಯಾ
ದ್ಯುಲಂ ಎಸ್ತರೇಣ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಭಗವತ್ಥಬ್ಧವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಐದನೆಯ ಶಾಪವೇಶವಲ್ಲಿ
ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವನಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಶಿವನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪವೆಂದೊಂದೆಂಬ
ದ್ವಿವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳು; ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ,—“ ಕಾಲತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ತಡೆಯಾಗಿರುವ, ಕಾಲ
ತತ್ತ್ವದ ಬುಡವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ, ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ
ವೇದಪಾದಪ್ರವೇದಲ್ಲಿ — “ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನೂ, ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಕನೂ, ಮೂರುಲೋಕಗಳ
ಗೊಡೆಯನೂ, ದಿಗಂಬರನೂ ಆದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸರ್ವಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ, ಸರ್ವ
ಸಂಹಾರಕನೂ ಆದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವನೂ, ಬುಡದಲ್ಲಿರು
ತ್ತಿದ್ದವನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಮತ್ತೂ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದುತ್ತರಾ
ಗಿದೆ. ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಭಕ್ತರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪನೂ,
ಕಲಾ, ಕಪ್ಪ, ಛುನಾದ್ಭರಣವಿಳಾದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಪುಲಸ್ತ್ಯಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿ
ಪಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಪ್ರಜ್ಞೆದನೆಂಬ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು | ನಮಸ್ಕಾರವು || ಎಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೇದಪಾದಪ್ರವೇದಲ್ಲಿ — “ ಕಾಮಶ್ಚರಿಯೂ, ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನೂ, ಪಶ್ಚಿಮಯೂ,
ತ್ರಿಕೂಲಧಾರಿಯೂ, ಎಷ್ಟು ಕಂಕಾಳಾಭರಣನೂ, ಅತಿಶಯದ್ಭವನೂ, ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ
ಆಗಿರುವ ನಿನಗಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಸ್ತಾರಂಶ ಸೇತು.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪವಿರ್ಭವತೀತಿ ಪಂಚಮೋಪದೇಶಃ
ಕೃತೀಯಮುದಾಹರತಃ.

—ಶ್ಲೋಕ—

೧೬೦

ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧಮುಖೇನ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಃ ||

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ ! ಅನ್ಯದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧವುಂಟಾದರೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತೆ
ಧಿಕ್ಕವಿಧಿಶ್ಚಾಯತಾಂ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತೋವನಃ ಸದಿ — “ಯದಾ ಭವತ್ಯದಾಂತಾ
ತಂ ವೇಷ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ ಮಾನವಾಃ | ಅದಾ ಶಿವಮವಿಜ್ಞಾಯತು ಧುರ್ಮುಖೇನ ಭ
ವಿಷ್ಯತಿ” ಲೈಂಗೀ, — “ಕೋಟಿಕೋಟಿಶತಾನ್ಯೇವ ಜಾಂತಾಸು ಲೈಂಗಿಕಾಃ ||
ಶತ್ರು ಶತ್ರು ಜತುರ್ವಾಪ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಹರಯೋ ಹರಾಃ || ಅಂದೇಶ್ವೇತೇನು
ಸರ್ವೇಷು ಭುವನಾನಿ ಜತುರ್ದಶ || ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ದ್ವಿವಿವಿಧರೂಪಾನ್ವೇಷಾಂ ಪೇತು
ಮರ್ಹೇಶ್ವರಃ || ಧೇಯಾನವಾರ್ವಾಪ್ತೇಶ್ಚ ಸ ಪತೇ ಹರವೇಶ್ವರಃ || ಯದಾ ಚರ್ಮ
ವದಾಮ್ನಾ ಮಾತ್ರಂ ವಿನಾಶಸ್ಯೋನು ಲೈಂಗಿಕ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ, — “ಯದಾ
ಯ ಸಾಂಬರೂಪಾಂತಂ ಯಜಂತೇ ದೇವತಾಂತರಂ || ಅಸ್ಮಾದ್ಭಾರದವಾಂತೇ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನ ಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೆ
ವದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರನನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಗಮನ

—ಶ್ಲೋಕ—

ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧಮುಖೇನ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಃ ||

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಅನ್ಯದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧವುಂಟಾದರೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂತೆ
ಧಿಕ್ಕವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತೋವನಃ ಸದಿ — “ಯದಾ ಭವತ್ಯದಾಂತಾ
ತಂ ವೇಷ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ ಮಾನವಾಃ | ಅದಾ ಶಿವಮವಿಜ್ಞಾಯತು ಧುರ್ಮುಖೇನ ಭ
ವಿಷ್ಯತಿ” ಲೈಂಗೀ, — “ಕೋಟಿಕೋಟಿಶತಾನ್ಯೇವ ಜಾಂತಾಸು ಲೈಂಗಿಕಾಃ ||
ಶತ್ರು ಶತ್ರು ಜತುರ್ವಾಪ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಹರಯೋ ಹರಾಃ || ಅಂದೇಶ್ವೇತೇನು
ಸರ್ವೇಷು ಭುವನಾನಿ ಜತುರ್ದಶ || ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ದ್ವಿವಿವಿಧರೂಪಾನ್ವೇಷಾಂ ಪೇತು
ಮರ್ಹೇಶ್ವರಃ || ಧೇಯಾನವಾರ್ವಾಪ್ತೇಶ್ಚ ಸ ಪತೇ ಹರವೇಶ್ವರಃ || ಯದಾ ಚರ್ಮ
ವದಾಮ್ನಾ ಮಾತ್ರಂ ವಿನಾಶಸ್ಯೋನು ಲೈಂಗಿಕ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ, — “ಯದಾ
ಯ ಸಾಂಬರೂಪಾಂತಂ ಯಜಂತೇ ದೇವತಾಂತರಂ || ಅಸ್ಮಾದ್ಭಾರದವಾಂತೇ

ಪತಂಪರಿನೋಹಿತಾಃ" ಸಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,--"ಶಿವಮೇಕಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಯೇನೈವಂ
ದೇವಮುಪಾಸತೇ||ತ್ಯುಪಿತೋ ಜಾನ್ವ ವೀತೀರೇ ಕೂಪಂ ಖನತಿದುರ್ಮತೀ" ಇತ್ಯಾದಿ

ಇತ್ಯೇವೇವತಾಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖೇನ ಪ್ರತಿನಾದಿತಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿ.

ಪಂಚಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಸಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚಿತ್ರೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾ

ದರೂಪಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣಿ ಶಿವಸ್ಯ ಭವಮೃದಹರನಾಮಧೇಯಾದಿಚತು

ಸ್ತಂವಾದವಿಚಾರಃ ಪಂಚಮೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀಸ್ಥಾನವೇನಮಃ.

ಷಷ್ಠೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭತೇ.

ಪರಮಶಿವಸ್ಯ ಸಕಲನಿಷ್ಕಳಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ಶ್ರೀರೇವಕಃ--ಭೋ ಜೋಳ ! ಅಥ ನಿಗಮಾಗಮಾದಿಷು ಕ್ರಮೇಣ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಶಿವ, ಪರಲಿಂಗನಾಮಧೇಯಸ್ಯ ಪರಮಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಿತ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣವ

ದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು ಎಂದೂ, ಸಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ--"ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ
ಅನ್ಯದೈವವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು- ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲಿಚ್ಛಿಯಿಂದ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಯು
ನ್ನು ತೋಡುವ ದರ್ಬಾದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೆಂತೆ, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖದಿಂದ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಐದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶಿವಾಯಾಮಃ ಶ್ರೀ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ

ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಪರಮಸಕಲ ನಿಷ್ಕಳಮೂರ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ--ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಶಿವ, ಪರಲಿಂಗ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಾದ್ದಿ ಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವು

ಸ್ತುನಸ್ವರೂಪಂ ಕೃತ್ಯತಾಂ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದಿ, — “ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವ
ತಂಶೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ | ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್ನಬಿಭೇತಿ ಕುತ
ಶ್ಚನ” ತವಲಕಾರಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದಿ, — “ಯದ್ವಾಚಾ ನಭ್ಯುದಿತಂ ಯೇನ ವಾಗ
ಭ್ಯುದ್ಯತೇ | ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ವಂ ವಿದ್ಧಿ” ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದಿ, — “ಸಹೋ
ವಾಚ್ಯತದ್ವೈತದಕ್ಷರಂ ಗಾರ್ಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಅಭಿವದಂತ್ಯಸ್ಯೂಲಮನಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ವಮ
ದೀರ್ಘಮರೋಹಿತಮನ್ನೇಹಮಚ್ಛಾಯಂ” ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — “ಶಿವಂ ಪರಾತ್ಪರಂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಸತ್ಯಂ ಸರ್ವಗಮವ್ಯಯಂ || ಅನಿಂದಿತಮನೌಪಮ್ಯಮಪ್ರಮಾಣಮನಾ
ಮಯಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಕ್ಯೈಃ ಕೇವಲನಿಷ್ಕಲವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಂ.
ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ.

ಹೇ ಚೋಳ | ಅಥ ತದಪರಾವತಾರಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪಂ ಕೃತ್ಯತಾಂ, ಏಕ
ತಗೀತಾಂ, — “ಫುತಕಾರಿವ ಸೂರ್ತಿಸಾಕ್ಷಿ ದಾನಂದಬ್ರಹ್ಮಣಾ || ಶಿವಾದ್ಭೇ
ದ್ಭೇ ನೈವಾಸ್ತಿ ಶಿವಂ ಹಿ ಸಾ ವಾಚಿ” ಇತಿ ಚಂದ್ರಿಕೇಖರತ್ನಾದಿ ಮುಕ್ತಾಂತ್ರಾ

ವೇದಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳಲಸಮರ್ಥಗಳಾಗಿ ಹಿಂಡಿರುತ್ತ
ವೋ, ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅನುಭವದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಿದ್ವಾಂಸನು
ಭವಬಂಧದೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಅಂಜುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ತವಲಕಾರಿ ಹೋದನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಯಾವುದು ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವುದರಿಂದ ವಾಕ್ಯ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೋ,
ಅದೇ ನಿಷ್ಕಲಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯುವವನಾಗು, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬೃಹದಾರ
ಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಗಾರ್ಗಿಯೇ | ನಾಶರಹಿತವಾದೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು — ಬ್ರಹ್ಮ
ರ್ಷಿಗಳು ಸ್ಥೂಲವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಹ್ರಸ್ವವಲ್ಲದುದನ್ನಾ
ಗಿಯೂ, ದೀರ್ಘವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ರಕ್ತವರ್ಣವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸ್ನೇಹವಲ್ಲದುದ
ನ್ನಾಗಿಯೂ, ಭಾಯಾರಹಿವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದೂ, ವಾತುಲತಂತ್ರ
ದಲ್ಲಿ — “ಶಿವತತ್ತ್ವವು ಪರಶಿಸ್ತದ ವಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾನಿಗಳಿಗಿಂತ ಪರವೂ, ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತ ಸೂ
ಕ್ಷ್ಮರೂಪವೂ, ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವೂ, ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕವೂ, ನಾಶರಹಿತವೂ, ಅನಂದಿತವೂ, ಉಪ
ಮಾರಹಿತವೂ, ಅಪ್ರಮಾಣವೂ, ಜನನ ಮರಣ ರೋಗರಾತವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾ
ಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಚನಗಳಿಂದ ಕೇಳಿ ನಿಷ್ಕಲವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು.
ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ

ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ಆ ನಿಷ್ಕಲಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಬೇರೊಂದೆ ತಾರವೆನಿಸುವ ಮಹೇಶ್ವರನ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — “ಘಟ್ಟಗೊಂಚ ತುರ್ಬದಂತೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಿ
ಲಿಂದ ಘಟ್ಟಮಾದ ಮೂರಿಯು ನಿಷ್ಕಲನಾದ ಶಿವನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಆ ಮೂರ್ತಿ

ಧಾರಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾಯತಾಂ, ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — " ಪ್ರಥಮಂ ಸೋಮಧಾರೀ
ವಾಲ್ಮೀಕೀಯನುಮಾಸನಾ ಸಹ || ಶ್ವತೀಯಾನ್ವಸಭಾರೂಢಂ ಚತುರ್ಥಂ ನೃತ್ಯಕೋ
ಪಮಂ || ಮೈನಾಕಂ ಪಂಚಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಷಷ್ಠಂ ಭಿಕ್ಷಾಟನಂ ತಥಾ || ಕಾಮಾರಿಂ
ಸಪ್ತಮಂ ವಿದ್ಯಾತ್ಯಾಶಾಶ್ವತ್ಥಾಷ್ಟಮೋ ಭವೇತ್ || ನವಮಂ ತ್ರಿಪುರಾಂಸ್ಸಾಸ್ತ
ಜ್ಜಲಂಧರವಧೋ ದಶ || ಏಕಾದಶಮಜಾರಿವಾಸ್ತದ್ವಾದಶಂ ವೀರಭದ್ರಕಃ || ಶ್ರ
ಯೋದಶಂ ಹರಿಧ್ವಂಸಮರ್ಧನಾರೀ ಚತುರ್ದಶಂ || ಕಿರಾತಸ್ಸಾಸ್ತಂಜದಶಂ ಕಂ
ಕಾಳೀ ಷೋಡಶಂ ಭವೇತ್ || ಜಂಡೇಶಾನುಗ್ರಹಶ್ಚೈವ ತಥಾ ಸಪ್ತದಶಂ ಭವೇ
ತ್ || ವಿನಾಪಶರಣಂ ಚೈವಮಪ್ಸಾದತಮತಿ ಸ್ತುತಂ || ಚಕ್ರದಾಸಸ್ವರೂಪಂ
ತು ಏಕೋನನಿಶಿತಸ್ತುತಂ || ವಿಘ್ನಪ್ರವಾದೋ ವಿಂಶತ್ಸಾಸ್ತದುಮಾಸ್ತಂ ದೈಕವಿಂ
ಶತಿ || ದ್ವ್ಯಾಂಶನೇಕಸಾದವಸ್ತುತ್ವಯೋವಿಂಶಂ ಸುಖಾವಹಃ || ದಕ್ಷಿಣಾಮೂ
ರ್ತೀರೂಪಂ ತು ಜರುಂಗಾತ್ಯತೀತಂ || ಏಕೇ ಮಹೇಶರೂಪಾಸ್ಸು ಮೂರ್ತಿಭೇ
ದಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ "

ಇತಿ ಸರ್ವಶಿಕ್ಷಾ ಸರ್ವಸಂಸ್ಕಾರಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಸರ್ಗಯಷ್ಟಷ್ಟೋ
ಪದೇಕ ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧಃ.

ಯಂ ಯಾನಾಗೂ ಏವೇ ಅಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಕಲ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ
ಪರಮೇಶ್ವರನ ಧರಿಸಿರುವ ಚಂದ್ರೋಬರತ್ತಾದಿ ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು;
ವಾತುಲತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — "ಗನೆಯದು ಚಂದ್ರಧರಲೀಲೆ, ೨ನೆಯದು ಉಮಾಸಹಿತಲೀಲೆ, ೩ನೆಯದು
ವ್ಯಸಭಾರೂಢಲೀಲೆ, ೪ನೆಯದು ತಾಂಡವಲೀಲೆ, ೫ನೆಯದು ಗಿರಿಜಾವಾಹಲೀಲೆ,
೬ನೆಯದು ಭಿಕ್ಷಾಟನಲೀಲೆ, ೭ನೆಯದು ಕಾಮದಹನಲೀಲೆ, ೮ನೆಯದು ಕಾಲದಹನಲೀಲೆ,
೯ನೆಯದು ತ್ರಿಪದಸಂಹಾರಲೀಲೆ ೧೦ನೆಯದು ಜಲಂಧರಹರಣಲೀಲೆ, ೧೧ನೆಯದು ಬ್ರಹ್ಮಶಿರ
ಶ್ಛೇದನಲೀಲೆ, ೧೨ನೆಯದು ವೀರಭದ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಲೀಲೆ, ೧೩ನೆಯದು ನರಸಿಂಹಸಂಹಾರಲೀಲೆ,
೧೪ನೆಯದು ಆರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಲೀಲೆ, ೧೫ನೆಯದು ಕಿರಾತಲೀಲೆ, ೧೬ನೆಯದು ಕಂಕಾಳಧರ
ಲೀಲೆ, ೧೭ನೆಯದು ಜಂಡೇಶರಾನುಗ್ರಹಲೀಲೆ, ೧೮ನೆಯದು ಏಷಧರಲೀಲೆ, ೧೯ನೆಯದು
ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರಪ್ರದಾನಲೀಲೆ, ೨೦ನೆಯದು ಗಣೇಶವೇದಾರಲೀಲೆ, ೨೧ನೆಯದು ಕುಮಾರೋ
ತ್ಪತ್ತಿಲೀಲೆ, ೨೨ನೆಯದು ನಿಲವಾದಲೀಲೆ ೨೩ನೆಯದು ಸುಖಾವಹಲೀಲೆ, ೨೪ನೆಯದು
ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಲೀಲೆ, ೨೫ನೆಯದು ಮಹಾಲಿಂಗೋದ್ಭವಲೀಲೆ, ಇವು ಮಹೇಶ್ವರನ ಲೀಲಾ
ವಿಗ್ರಹಭೇದಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಎಂದು ನೆರವುತಪ್ಪಾಗಿದೆ.

೨ ಬಲ್ಲಿಗೆ ಪರಮನ ಸಕಲ ಸಿಕ್ಕಳಮುದ್ರಿಸ್ತದೌಪನರ್ಗಾಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಅರಿಯು ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ:

ಶ್ರೀಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಿಧಿ:

ದೇ-ಕೇ ಜೋಳಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಸ್ಥ ಸಕಲಸ್ವರೂಪಸ್ಥ ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯಂತಾಂ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ಎಂದ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಃ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ” ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ, — “ಯೋ ನೇ ರಾದಾ ಸ್ವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೇದಾಂತೇ ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಲೀನಸ್ಯ ಯಃ ಪರಸ್ತಮಹೇಶ್ವರಃ” ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷದಿ, — “ಪ್ರಪಂಚೋಪಶಮಂ ಶಾಂತಂ ಶಿವಮದ್ವೈತಂ ಚತುರ್ಥಂ ಮನ್ಯಂತೇ” ಋಗ್ವೇದೇ, — “ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ” ಇತಿ, ಅಸ್ಯ ತ್ರಿಯಂಬಕಮಂತ್ರಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ತು ಲಿಂಗಪುರಾಣೇ, — “ಶ್ರಯಾಣಾಮಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಮಪಿ ಯಃ ಪ್ರಭುಃ || ತ್ರಿವೇದಾ ನಾಂ ತ್ರಿದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಶಾಮಪಿ || ತಥಾ ಪೋಮಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ವ ಹ್ನೇರಗ್ನಿತ್ರಯಸ್ಯ ಚ || ಉಮಾಹ್ಯಂಬಾ ಮಹಾದೇವಸ್ಯೈಂಬಕೋಶಸ್ತ್ರಿಯಂಬ ಕಃ || ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತ್ರಿಯಂಬಕಮುನೂಪತಿಂ || ತ್ರಿಯಂಬಕೇನ ಮಂ

ಶ್ರೀಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು.

ದೇ—ನಲ್ಕಿ ಜೋಳಿನೇ | ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರರ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ, ಸಕಲ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ “ಮಾ ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನನ್ನು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು”, ಎಂದೂ, ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ “ವೇದಗಳ ವೊಡಲು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು ವುದೂ, ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವದಲ್ಲದಿಗಿದುದೂ ಆಗಿರುವ “ಓಂ” ಎಂಬ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಪರನೊಸಿರುವವನೇ ಮಹೇಶ್ವರನು”, ಎಂದೂ, ಮಾಂಡೂಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸತ್ಯ ರೂಪ ಸ್ತವೋರೂಪವಾಗಿ ರುವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ, ಎರಳು ದಿರುವವನೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳದೇಸಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯವನನ್ನಾಗಿ ವೇದಪುರುಷರು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ”, ಎಂದೂ, ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ತ್ರಿಯಂಬಕವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ”, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. “ತ್ರಿಯಂ ಬಕಮ್”, ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಮಹಾದೇವನು—ಮೂರುಲೋ ಕಗಳಿಗೂ, ಮೂರುವೇದಗಳಿಗೂ, ಮೂರುಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರು ಗಳಿಗೂ, ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯಗ್ನಿಗಳಿಗೂ, ತಾಯಿಯಾಗಿರುವ ಅಂಬೆಯೊಂದಿ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ದವನಾಗುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಯಂಬಕನೆಂದೊಸಿರುವನು. ಆ ಕಾರಣದದೇಸಿಯಿಂದ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ

ಶ್ರೀಣಿ ಪೂಜಯೇತ್ಸುಸಮಾಹಿತಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಅಸ್ತಿನಿಪಯೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ
 “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ” ಇತಿ ವಾಕ್ಯಮಪಿ ಪ್ರಮಾ
 ಣಮಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—“ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
 ರುದ್ರೇಂದ್ರವೈವಂಕಂ || ಮಹಾಭೂತೇಂದ್ರಿಯೈಸ್ಸರ್ವೈಃ ಪ್ರಥಮಂ ಸಂಪ್ರಸೂಯ
 ತೇ || ಸರ್ವೈಶ್ಚರೈಣಿ ಸಂಪನ್ನೋ ಸಾಮಾನ್ಯಾ ಸರ್ವೇತ್ತರಸ್ತಯಂ || ಸರ್ವೈರ್ಮು
 ಮುಕ್ತಾಧಿಭ್ಯೋಯಶ್ಯಂಭುರಾಕಾಶಮಧ್ಯಗಃ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಿಧಿಷ್ಠೋ
 ಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

■ ■ ■

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯಃ

ರೇ—ಮೋ ಚೋದೇ | ತಸ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಅಧಿಕೃತಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಶ್ವೇತಾ
 ಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, —“ತಸ್ಮಿನ್ಮಹೇಶ್ವರಾಕಾಶಂ ಪರಮಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ತು ದೇವತಾ ನಾಂ
 ಪರಮಂ ಚ ದೈವತಂ | ಪತಿಂ ಪತಿನಾಂ ಪರಮಂ ಪರವಾದ್ವಿದಾಮ ದೇವಂ ಭುವ
 ನೇಶಮಾಡ್ಯಂ | ನ ತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಕರಣಂ | ನ ವಿದ್ಯತೇ ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾತ್ಮಾಧಿಕಶ್ಚಿದ್ಭೂತ್ಯ

ಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪಾರ್ವತೀವಲ್ಲಭನಾದ ತ್ರಿಯಂಬಕನನ್ನು ತ್ರಿಯಂಬಕಮಂತ್ರದಿಂದ ಟೀಸುವ
 ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪುನಃಪುನಃ, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
 ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ, ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಮೂಲ
 ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ, ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವು
 ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಿದಂ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
 ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂಗತಿವು ಮುಗಿದುದು

ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋದೇ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನ ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಕೇಳಿ,
 ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರೊಳಗೆ
 ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪರಮದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಪತಿಗಳೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಪರಮ

ಶೇ ” ಶೈವೇವಾಯವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ತಮೋಶ್ವರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ದೇವ
ತಾಣಾಂ ಹ ದೈವತಂ || ಪತಿಂ ಪತೀನಾಂ ಪರಮಂ ವಿಹಾಮ ಧುವನೇಶ್ವರಂ || ನ ತಸ್ಯ
ವಿದ್ಯತೇ ಕಾಡ್ಯಂ ಕರಣಂ ಚ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ನ ತತ್ಸಮತ್ವಾಪ್ಯಧಿಕೋ ದೃಷ್ಟತೇ ಕೃಚಿದ
ಪೃತ ” ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವಚನೈರ್ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯಷ್ಷ ಷಷ್ಠೋಪದೇಶೇ ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪರಾಘನಾನಾಮವಿಚಾರಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪರಾಘನಾನಾಮ
ವಿಧಿಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಅರ್ಥವತಿಸಿ,—“ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಏಕಸ್ಯ ಏಕೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಈ
ಶಾನಸ್ಸಭಗವಾಂತ್ಸಮಹೇಶ್ವರಸ್ಸಮಹಾದೇವಃ ” ಇತಿ. ಶೈಂಗೇ,—“ ತತ್ಪರಂಬ್ರ
ಹ್ಮ ಈಶಾನ ಏಕೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಏಕಕಃ || ಭಗವಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಸಾನ್ಮಾನ್ಮಹಾದೇವೋ
ನ ಸಂತಯಃ ” ಇತ್ಯಾದಿ. ನಾರಾಯಣಗ್ರಂಥೇತಭವಾದಿಸರ್ವತತ್ತ್ವಾವಲಂಬನಾಂಶಂ

ಪತಿಸುನ್ಮಾಯೂ, ಪರವಾದುದರತ್ತಣಿಂ ಪರನನ್ನಾ ಗಿಯೂ, ಸರ್ವಲೋಕಗಣಿಗೊಡೆಯನನ್ನಾ
ಗಿಯೂ, ಸರ್ವರ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನನ್ನಾ ಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೀವೆ. ಆತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯವೂ ಕರ
ಣವೂ ಇಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ಆತನೊಡನೆ ಸಮಾನನೂ, ಆತನತ್ತಣಿಂದ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಂ
ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಿಯ ಅರ್ಥವು ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವು ರೊ
ಡಲಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಏಸ್ತಾರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಮಹೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪರಾಘನಾನಾಮವಿಚಾರವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸ
ರುಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು; ಅಥರ್ವಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ —“ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರೈಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ಮಹೇಶ್ವ
ರನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೂ, ಈಶಾನನೂ, ರುದ್ರನೂ, ಮಹಾದೇವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ
ವು.” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ಲಿಂಗವುರಾಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಭವ, ಎಂಬ ನಾಮವು ಮೊದಲಾಗಿ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಾವಲಂಬನ, ಎಂಬ ನಾಮವು ಕಡೆಯಾಗುಳ್ಳ

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ತು ಸಹಸ್ರನಾಮಧೇಯಸ್ತೋತ್ರಂ ಜಗತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಶದುಕ್ತಂ ಲೈಃ
ಗೀ;—“ ಲಿಂಗಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಂ ಹಿಮವಚ್ಚಿಖರೇ ಶುಭೇ || ಹರಿರ್ನಾ
ಮ್ನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ಧವಾದ್ಯೈರ್ಭವಮಾಶ್ವರಂ || ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಹ ವಿಭುಂ ಪ್ರ
ಣವಾದಿನಮೋತಕೈಃ || ಪ್ರಶಿನಾಮ್ನಾ ಸವದ್ಮೇನ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಶಂಕರಂ ”
ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಪರಾತ್ಮನಾಮವಿಚಾರಷ್ವಷ್ಟೋಪದೇಶೇ
ಚತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾದ
ರೂಪಶಿವಾರ್ಥಕ್ಕಶಿಖಾಮಣಿ ಪರಶಿವಮೂರ್ತಿದ್ವೈತವಿಧ್ಯಾದಿಷ
ತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದವಿಚಾರಷ್ವಷ್ಟೋಪದೇಶಃ.
ಇತಿ ಪೂರ್ವಭಾಗಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ.

ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರವು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದೇ
ಐತಯವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ನಾರಾಯಣನು — ಹಿಮಾಚಲದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು
ರಘುಕ್ರಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಆ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಶ್ರೀ ಪರಶಿವನನ್ನು
ಹಿಂಕಾರಾಡಿಯಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವೇ ಕಡೆಯಾಗುಳ್ಳ — ಭವ, ಶಿವ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳನ್ನು
ಜ್ಞರಿಸುತ್ತ ಸಹಸ್ರಕೆತುಲಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದನು, ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಪರಾತ್ಮನಾಮಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮಶಾಫ್ಯಕ್ತು ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಚಿತ್ರಣಿಯಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಪೂರ್ವಭಾಗ ಸಮಾಪ್ತವು.

ಶ್ರೀ ಸಾಂಬಸರಾಶಿವಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀಕಂಠಾಯಪರಮಾತ್ಮನೇನಮಃ

ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭಶ್ಚೇ.

ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಮುಖೇನ
ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯಃ.

ಶೀ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಶಿವೇತರದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಮುಖೇನ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಧಿ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ವಾಯತಾಂ, ಅಥರ್ದಶಿತಾಯಾಂ, — “ಶಿವಸೂತ್ರೇ ಧೈಯಶ್ಚಿವಂಕ ರಸ್ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಮುಗ್ಧೇದೀಯಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, ಅರ್ಧವಗಾವೇದೇ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ ಚ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಾನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ ಸ್ವಾದೇ ಸನತ್ಕು ಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣುಸಂಪಾದೇ — ಎಷ್ಟು, “ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಶಿರಂ ದೇವಂ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಶೂಕರಂ || ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ತೈನವ್ವೇದಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶ್ಚಿದಿ ಕಾಂಸ್ತಥಾ|| ಯೋ ಮಹಾದೇವಮನ್ಯೇನ ಹೀನದೇವೇನ ರುಮಾತಿ|| ಸತ್ಯವ್ನಾಧಾರ ಣಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ಸೂಕ್ತೀಂಶ್ಚಜೋ ನಾಂಶ್ಚಜೋಷಂಶ್ಚಜಃ || ಕರ್ತಾಹಂ ಸರ್ವಜಗತಾಂ

ಎಳನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು

ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವು

ಶೀ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳು, ಅಥರ್ದಶಿತೆಯಲ್ಲಿ “ಶಿವಸಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಎಷ್ಟುಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಿವನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಈ ಅಥರ್ದಶಿತೋಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಪರಿಸತಕ್ಕವನು ಭವರಹಿತನಾಗುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳು - ಮುಗ್ಧೇದಿಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪ ನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಅಥರ್ದಹತೋದದಲಲ್ಲಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ರುತ್ತವೆ. ಆ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣುಸಂಪಾದದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ವ್ಯಾಸನೇ ! ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶ್ಚಿದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜೋಪಮಾನರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದನಾದ ಶಂಕರನನ್ನೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದು. ಯಾವದು ರಾಕ್ಷನು - ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಅನ್ಯದೇವತೆಯೊಡನೆ ಸಮಾನನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೋ, ಆತನು - ಅಂತ್ಯಜನು, ಜಾತಿತಃ ಅಂತ್ಯಜನು - ಅಂತ್ಯಜನಲ್ಲವು. ನಾನು -

ಮಮಕರ್ತಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ತಸ್ಯ ದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಕೋಽಪಿ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ಆ
ಶ್ರಮೇ ವಚನಂ ವ್ಯಾಸ ಶೃಣು ಮೂಢ ಯಥಾರ್ಥವತ್ || ಯಜ್ಞಾತ್ಮಾ ಸರ್ವ
ಧೂತಾನಾಂ ಶಿವವಿವ ಧವೇನ್ಮತಿ || ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋತ್ತೇನ ಶಿವಂ ಧ್ಯಾಯೇ
ಚ್ಛಿವಂಕರಂ || ಶಿವಾದನ್ಯತ್ಪ್ರದೃಶ್ಯ ದೈವತಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಯೇ || ಸರ್ವವೇದಶಿಖಾ
ರ್ಥವಶಿಖಾ ಪ್ರಾಹ್ಮವಮೇವ ಹಿ || ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞಮೈಧವ
ಖಂಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ.—ಬ್ರಹ್ಮಾ, .. ಎಷ್ಟುಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಮಧುಕ್ತ್ಯಾ
ನಾಸ್ತಿ ನಾಸ್ತಿ ಪರಾಗತಿ || ತಂಭು ಭಕ್ತ್ಯೈವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸತ್ಯಮೇವ ಮಯೋ
ದಿತಂ || ಅತಸ್ಸರ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿವಾದನ್ಯತ್ಪ್ರದೈವತಂ || ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗ
ರ್ಹ್ಯೇತ್ಸದ್ಗೋ ಮುಕ್ತಿಂ ಯದೀಚ್ಛತಿ || ಆಯಮೇವ ಹಿ ವೇದಾರ್ಥೋ ನಾ ಪರಃ
ಪರಮಾಸ್ತಿಶಾಃ || ಅನ್ಯಥಾ ಜೇತ್ಸುರಾಸ್ತತ್ಯಂ ಮೂರ್ಛಾ ಮೇಘತ್ರ ಪತಿಷ್ಯತಿ || ವಿಶ್ವಾ
ನಾರ್ಥಂ ಶಿವಂ ಸ್ತುಷ್ವಾನ್ ತ್ರಿವಿಧಸತ್ಯಯಾಮೃತಂ || ತಸ್ಮಾದ್ವೇದೋದಿತೋತ್ಕರ್ಥ

ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರನಾಗಿದ್ದರೂ, ನನಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವದೇವಾ
ಧೀಶನಾದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯಾವನೂ ಕರನಲ್ಲವು. ಎಲೈ ಮೂಢಾತ್ಮನಾದ ವ್ಯಾಸನೇ !
ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಶಿವನೇ ಕರ್ತನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗು
ತ್ತದೋ, ಸತ್ಯವಾದ ಆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜೇಳುವುದರಿಂ
ದೇಕು ? ಶಿವನಿಂದನ್ಯವಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಂಗಳಪ್ರದವಾದ ಶಿವನನ್ನು 'ಭೋಗಿ
ವೋಕ್ಷುಸಿದ್ದಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಿಗೆ ಶಿಖಾರೂಪವಾದ ಅಥರ್ವಶಿಖೆಯು
ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಏನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆ
ಯಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ
ದರಿಂದಲೂ, ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವನನ್ನು ಶಪಕರ್ಮದಿಂದ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ
ಲೇ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಎಂದು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಮಾತು
ಸತ್ಯವಾದುದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಪಿಸುವವರು
ವಿಶ್ವಾನ್ಯದ್ಯಾದೇವತೆಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂ
ದಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಎಲೈ ಆಸ್ತಿಶರಾದ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಿದುದೇ ಅಥರ್ವಶಿಖೀಪನ
ಸದರ್ಥವಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಬೇರೆಯಿರುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ತಲೆಯು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲೇ ಬಿಡು
ಳುವುದು. ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ನಂಬುಗೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವರಿಂಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ
ಮೂರಾವತ್ತಿ ಆನೆಯನ್ನಿಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೆಯಿಂದ ವೇದದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ನಾನು
ಹೇಳಿದನೆಂಬುದು ಸತ್ಯವು ! ಸತ್ಯವು ! ನಿಮ್ಮಿಗಳಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿ ಸಂ

ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಮಯೋದಿತಂ || ಗೃಹಾ ಮಿ ವರಶಂ ತತ್ಯಂ ಸತ್ಯಮೇವ ನ ಸಂತಯ ||
 ಅನ್ಯಥಾ ವೇದವಾಕ್ಯಾನಾಮರ್ಥ ಇತ್ಯಭಿಶಂಕನಾ || “ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಶ್ಚೇನೈವಾರ್ಥಾ
 ಯುಕ್ತಾಕಂ ಚ ಪತಿಷ್ಯತಿ || ಸತ್ಯಮೇವ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶಂಭೋಃ ಗಾದಾ
 ಸ್ತೃತಾಮೃತಂ || ಸದಾ ಸ ಏವ ಸಿದ್ಧಾಂತಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ತುತಃ ಪರೀ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಪ
 ರಾಶರಪುರಾಣೇ,-ಪರಾಶರ, “ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತಿವವಿವ ಶಿವಂಕರ || ಧೈಯ ಇ
 ತ್ಯಾಹ ಪರಮಾ ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥವರ್ಗೇ ಖಲು” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,-ವ್ಯಾಸ, “ ಅ
 ತೋ ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಪ್ರಾಜ್ಞೈಶ್ಚ ತಿವವಿವ ಶಿವಂ ಕರಃ || ಧೈಯಸ್ಸರ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿ
 ವಾದನ್ಯತ್ ದೈವತಂ || ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಶ್ರುತಿಸ್ಸಾಧ್ವೇ ಸಮಾವ್ರಾ ವೇದವತ್ತಮಾಃ ”
 ಶಶ್ವಿವಸೂತಃ,-“ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಸ್ಸತ್ಯಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಧುಜಮುಜ್ಯತೇ || ಪ್ರಸಾ
 ದಾದೇವ ಸರ್ವೇತಾಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿರ್ಮಾರ್ಗೇತಿತುಃ || ಅತೋಪಿ ಸ ಶಿವೋ ಧೈಯಃ
 ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಶಿವಂಕರಃ || ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ದೈವತಂ ಪರಮೇಶ್ವರಾತ್ || ಶಿ
 ಖಾ ಚಾರ್ಥವರ್ಗೇ ಸಾಧ್ವೇ ಸರ್ವವೇದೇಶ್ಚಮೋತ್ತಮಾ || ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಸಮಾವ್ರಾ
 ಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಯಶ್ಚ ಪರಾ ಅಸಿ ” ಇತ್ಯಪುರಾಣೇ,-ಅದಿತ್ಯ, “ ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಪ್ರಾ
 ದಾರ್ಥೇಯಶ್ಚಿವೇಕೋ ನಂಬನಃ || ಸತ್ಯಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಧುಜಮುಜ್ಯೇವಂ ವಿಮು
 ಜ್ಯತೇ ” ಅಥಾ ಸತ್ಯಮೇವಪುರಾಣೇ,-ಮೇವಾಂ, “ ಅತೋ ಮುಮುಕ್ಷು
 ಷಿಸ್ತೇವೈವಾನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿವವಿವ ಶಿವಂಕರ || ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿವಾರ್ಥವರ್ಗೇಶ್ಚ
 ತಃ ” ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯಂತಿ, ತಾಂ ಮುಮುಕ್ಷುಂ ದೇವಸ್ತೇವ ವಿಖಿತಾಸು

ಶಶ್ವವಾದ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಕೇವಲ-
 ನಾನು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಪಡುತ್ತ ವೇದವಚನಾರ್ಥವು ಬೇರೆಯರುತ್ತದೆಯೆಂದ ಸು
 ಕ್ಲಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸತಕ್ಕವರಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಶರಿಯು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು.
 ನಾನು ಹೇಳಿದುದು ಸತ್ಯವೆಂದು ಶಿವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದು
 ದೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಅರ್ಥಗಳು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳ
 ಣ್ಣ ಪಡೆಯತಕ್ಕವುಗಳು, ಇದು ವೇದವಲಾದುದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ
 ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ
 ಸೂತರ ವಚನಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯನ ವಚನವೂ, ಮಾನವೀಯಪುರಾ
 ಣದಲ್ಲಿ ಮನುವಾಳ್ಕವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
 ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವಸ್ತುರಭೇದಿಯಿಂದ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವು.

ಇತ್ಯುನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗವಿಧಿಮುಖೇನ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯ
ಸ್ಪಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವಂ ಶ್ವಯತಾಂ,
ಯುಗ್ಮೇದೇ,—“ಸೋಮಃ ಪವತೇರ್ಜುನಿತಾ ಮತೀನಾಂ ಜನಿತಾ ದಿವೋ ಜನಿತಾ
ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಜನಿತಾಗ್ನೀರ್ಜನಿತಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಜನಿತೇಂದ್ರಸ್ಯ ಜನಿತೋಶ ವಿಷ್ಣೋಃ”
ಅಧರ್ವಶಿರಸಿ,—“ದ್ಯಾವಾಭೂಮಿಾಜನಯನ್ದೇವ ಏಕಸ್ಸ ಏಕ್ಷತ ಲೋಕಾನಸ್ಯ
ಜತ” ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ದಧೀಚಿಮುನಿಃ, “ಉಮಯಾ ಸಹಿತೋ ದೇವ
ಸ್ಸೋಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ || ಸ ಏತ ಕಾರಣಂ ನಾನೋ ವೀಕ್ಷೋರಪಿ ಚ
ವೈ ಶ್ರುತಿಃ” ಇತಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ,—“ಮತೀನಾಂ ಚ ದಿವಃ ಪೃ
ಥ್ವ್ಯಾ ವತ್ಸೇಸೂರ್ಯಸ್ಯ ವಪ್ರೇಣಃ || ಸಾಕತ್ವಾದಪಿಚ ವಿಷ್ಣೋರ್ವೈ ಸೋಮೋ ಜನ
ಯಿತೇಶ್ವರಃ” ಇತಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ಕಾಳಿಕಾಖಂಡೇ,—“ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರಿಂದ್ರಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗವಿಧಿಮುಖದಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವನ್ನು
ಹೇಳುವ ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ - ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಪರಶಿವನೇ ವಿಷ್ಣುವಾದಿಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯೆಂಬಂಶವನ್ನು ಕೇಳು;
ಯುಗ್ಮೇದದಲ್ಲಿ —“ಉಮಾಸಹಾಯನಾದ ಶಿವನು ಧೀಮಂತರಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಜನ
ಕನಾಗಿ, ಭೂತಗಳಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ
ಜನಕನಾಗಿ, ಮತ್ತೂ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ ಪಾವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ,
ಅಥರ್ವಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ —“ಆದಿತ್ಯೇಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೂ, ಸಕಲಲೋ
ಕಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಉಮಾಸಹಿತನಾದ
ಪರಮೇಶ್ವರನು—ಸೋಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನೇ
ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಕಾರಣನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಲ್ಲವು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳ

ಗೋಷ್ಠೀರ್ಥಿಯಾಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಧ್ಯಮಸ್ಯ ಚ || ವರುಣಸ್ಯ ಶಶಾಂಕಸ್ಯ ಜನಿತಾ ಪರಮೇಶ್ವರಃ || ಇತಿ.

ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವ ನಿರ್ಣಯಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೋ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಸದೃಷ್ಠಾಂತತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—ಚೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! “ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ” ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ” ಇತ್ಯುಧವಶಿಖಾವಾಕ್ಯಾಜ್ಞ ಏಕಸ್ಯ ಸುತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಣಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಭೇದೋ ನಾಸ್ತಿ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಮಹೇಶ್ವರಜ್ಯೇಷ್ಠವುತ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯಾಧಿಕ್ಯಂ ತ್ರಿಲೋಕವಸ್ತದೃಷ್ಠಾಂತಪುರಸ್ಕರಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ, —“ಮತ್ಸ್ಯಕಥ್ಥಪಪದ್ಮಾನ್ತಾಂ

ಲುಟ್ಟಿದಿ ಈ ಅರ್ಥವು ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲ, ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂದಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ದೃಷ್ಠಾಂತಪೂರ್ವಕ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! “ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ”, ಎಂದು ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ”, ಎಂದು ಅಥರ್ವಶಿಖಾವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಶಿವನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ರುದ್ರನಿಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ದೃಷ್ಠಾಂತದಿಂದ ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು; ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಒಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಖಾನು, ಆಮೆ, ಕಾವ

ಸರಸ್ವೀಕೃತ ಸಂಧವಃ || ಏಕಯೋನಿಪ್ರಸೂತಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಧರ್ಮಃ ಪೃಥಕ್ಪೃ
ಥಕ್ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ತಾಂಡಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸಾಲಗ್ರಾಮೋ ಮೃತಕ್ರಮಃ || ಶಿವನಾಥಸ್ತ್ವ
ಯಂ ಲಿಂಗಂ ತದ್ಭೇದೋ ಗಂಡಕಿಸ್ಥಿತಃ || ಆರಾರುಡೋ ಮೃಗವ್ಯಾಧ ಇಲ್ವ
ಲಾತ್ಮಾ ಹರಿಶ್ಚರಃ || ಆದ್ಯಾಪಿ ದಿವ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಮೃಗಗೀರ್ವಾ ಎಧಿರ್ಮುಗಃ " ಹು
ಗ್ರೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ, — " ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಮೇ ಸ್ತಾಂ ದುಹಿತರಮಧ್ಯಧಾಯತ್ " ಯ
ಜುಸ್ಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — " ಆದ್ರಯಾ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಥಮಾನ ಎತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಂ
ಪತಿರಘ್ನಯಾನಾಂ ತ ಇಷುಂ ನಮಸ್ತುರ್ವತಾಮಗ್ನಿಮನೀಕಂ ಸೋಮಂ ಶಲ್ಯಂ
ಎಷ್ಣುಂ ತೇಜನಂ " ಇತಿ. ಇತಿ ತ್ರಿಲೋಕೇಷು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.
ಕಿಂಚ " ನದಾ ಪಿತೃಸಮೋ ಜ್ಞೇಷ್ಠೋ ಜ್ಞೇಷ್ಠಾ ಮಾತೃಸಮಾ ಧರ್ಮೇತ್ " ಇತಿ
ಮನುಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಶಿವಸ್ಯಾತ್ಮಜೇಷು ಜ್ಞೇಷ್ಠೇನ ರುದ್ರೇಣ ಕನಿಷ್ಠಯೋರ್ವ

ರಗಳಿಗೆ ಏಕಯೋನಿಪ್ರಸೂತತ್ವವಿದ್ದರೂ, ಒಂದರ ಧರ್ಮವು ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆಬೇರೆ
ಧರ್ಮಗಳೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವೆಂಬ ಶಿಲೆಯು ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸಾಲಗ್ರಾಮ
ವೆಂಬ ಶಿಲೆಯು ಒಳಗೇ ಸತ್ತುಹೋದ ಕ್ರಿಮಿಯುಳ್ಳದಾಗಿದೆ. ಶಿವನಾಥವೆಂಬ ಶಿಲೆಯು ತಾ
ನಾಗಿಯೇ ಲಿಂಗವಾರವನ್ನು ಕೊಂದಿದೆ. ಆ ಮೂರರ ಭೇದವು ಗಂಡಕಿಯೆಂಬ ಪರ್ಮದಲ್ಲಿ
ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ರಾನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಾದ ರುದ್ರನೇ ಆರಾರುಬೃಹಕಲುಚ್ಯತೇ, ಎಂಬ ನಿಘಂ
ಟುವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ಮೃಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಿರಾತನಾದನು.
ಆಗ ಆ ಕಿರಾತನಿಗೆ ಇಲ್ವಲಾ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಎಷ್ಣುವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನೇ ಬಾಣವಾ
ದನು. ಮೃಗಶೇಷನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೃಗವಾದನು ಈಗಲೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
ಆದ್ರಾನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಿಂದ ರುದ್ರನು, ಇಲ್ವಲಾ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಿಂದ ಎಷ್ಣುನು, ಮೃಗಶಿರನಕ್ಷ
ತ್ರರೂಪವಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹುಗ್ರೇದಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ದಲ್ಲಿ — " ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದಿರಾಗಿ ಹೋದನು, ಎಂದೂ,
ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — " ವಶುಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಎಷ್ಣುವು ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ
ಆಗಿರುವ ರುದ್ರನು — ಆದ್ರಾನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯೆಂಬ ನೇತ್ರ
ವನ್ನು ಅಂಬಸ್ಸಾಗಿಯೂ, ಚಂದ್ರನೆಂಬ ನೇತ್ರವನ್ನು ಅಂಟಿನ ಕೋಲನ್ನಾಗಿಯೂ, ಎಷ್ಣು
ವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಂಟಿನ ಅಲಗನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ
ಸಂಹಾರ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಶ್ರಯರೂಪವಾದ ಅಂಬನ್ನು ಕುರಿತು ನಮಸ್ಕಾರವು,
ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಭೇದವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿದೆ. " ಹಿರಿಯಮಗನು ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನನೆಂದೂ, ಹಿರಿಯಮಗಳು ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾನಳಿ
ಂದೂ, ಮನುಷ್ಯವಿವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ರುದ್ರನೆಂದನೆ ಕಿ

ಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಕಸ್ಮಿನ್ನಾಶೇ, ಕುತ್ರಚಿದ್ವೇಶೇಷಿ ಸಮಾನತಾ ನಾಸ್ತೈವ. ಸೂ
ತಗೀತಾಯಾಂ,—ಸೂತಃ, “ಮಾಯಾಕಾರ್ಯಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮ
ಹೇಶ್ವರಾಃ || ತೇಷು ರುದ್ರೋ ವರಿಷ್ಠಸ್ತು ತಸ್ಮಾನ್ನಾಯಾಪತ್ಯಿವಃ || ಶಿವಾ
ದ್ವರಿಷ್ಠೋ ನೈವಾಸ್ತಿ ಮಯಾ ಸತ್ಯಮುದೀರಿತಂ || ಕೇಚಿದದ್ವೈತಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಬೈ
ಡಾಲವ್ರತಿಕಾ ನರಾಃ||ಸಾಮ್ಯಂ ರುದ್ರೇಣ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಪ್ರವದಂತಿ ವಮೋಹಿತಾಃ”
ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ,—ದೇವಾನೃತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ಯೂಯಂ ಸತ್ಪೋತ್ಕಟಾಃ
ಪ್ರಾಜ್ಞಾಸ್ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಹೇ ಸುರಾಃ|| ಯುಷ್ಮತ್ಪೋಷಕಂ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಮ
ತ್ತಃ ಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಜನಾರ್ದನಃ||ತಸ್ಮಾದಪಿ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಶ್ಚಿತ್ತೈರುದ್ರೋ ಗುರುಮೂ
ರ್ತಿಮಾಹ || ತತಃ ಪ್ರಾಜ್ಞತಮಸ್ಸಾಕ್ಷಾ ಚೈವಸ್ಸಾಂಬಸ್ಸನಾತನಃ || ಸ ಏವ ಸಾ
ಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ತತೋನೋನಾಸ್ತಿ ಕಶ್ಚನ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ವರೂಪಾಂತರ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದವಿರ್ಣಯ

ಸ್ವಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಯವರಾಡ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಯಾವದೇಶದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವೇ
ಇಲ್ಲವು ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಮಾಯಾಕಾರ್ಯಗುಣಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು
ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಆತನಿಗಿಂತ ಮಾಯಾಪತಿಯಾದ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶಿವನಿ
ಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿಲ್ಲವೆಂದು ಸನ್ನಿಹಿಸರಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದುದು ಬೆಕ್ಕು ವ್ರತವನ್ನು ತಾ
ಳಿದಂತೆ ಆದ್ವೈತವ್ರತವನ್ನು ತಾಳಿದ ಕೆಲವರು ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ರುದ್ರನೆಡೆಗೆ ವಿಷ್ಣುರಿಗೆ ಪಾದ್ಯ
ತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ನಿಜವಲ್ಲ, ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯಿಂದ ನೂ
ಟವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ! ನೀವು ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿ
ಶಾಲಿಗಳು, ನಿಮಗಿಂತ ನಾನು, ನನಗಿಂತ ವಿಷ್ಣುವು, ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ರುದ್ರನು, ರುದ್ರನಿಗಿಂತ
ತಕ್ಕವಿರಿಲ್ಲವೂ ಸನಾತನನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಶಿವನೆಂಬ
ನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರಲ್ಲವು. ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ವೈಪಾಂತರೂಪ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದವಿರ್ಣಯವನ್ನು

ಹೇಳುವ ಏಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಭೇದಃ.

ರೇ—ವುನರಪಿ ಎಶೇಷೇಣ ಮಹೇಶ್ವರಸಂಜಾತತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದಸ್ವಮ್ಯು
 ಕ್ಲಯತಾಂ, ಸತ್ಯಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಬಂಧೇ,—“ಮಾ
 ಯಾ ಮಾಹೇಶ್ವರೇ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವತ್ವಾದಿಗುಣಭೇದತಃ || ಜೇವಮಾತ್ರಮ್ಯ ಸಂಸಾರೇ
 ಭ್ರಾಮಯತ್ಕನಿಕಂ ದ್ವಿಜಾಃ || ಸತ್ವತ್ವತ್ಸುಖಂ ಚ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಮೈರಾಗ್ಯಂ ಶೌ
 ಕ್ಯಮೇವ ಚ || ದುಃಖಪ್ರವೃತ್ತಿರಾಗೌ ಚ ಲೌಹಿತ್ಯಂ ರಜಸೋ ಭವೇತ್ || ಮೋ
 ಹೋ ಭ್ರಾಂತಿಸ್ತಥಾಸ್ಥಲಸ್ಯಂ ಕಾಷ್ಠ್ಯಂ ಚ ತಮಸೋ ಭವೇತ್” ಸೂತಗೀತಾ
 ಯಾಂ,—“ಅಸ್ತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಎಪ್ರೇಂದ್ರಾ ಅಂತಸ್ಸತ್ತ್ವಂ ಬಹಿಸ್ತಮಃ || ವಿಷ್ಣೋ
 ರಂತಸ್ಸಮಸ್ಸತ್ತ್ವಂ ಬಹಿಸ್ತಿ ರಜೋಗುಣಃ || ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ಎಪ್ರೇಂದ್ರಾ ಅಸ್ತಿ ತಸ್ಯ
 ಪ್ರಜಾ ಪತೇ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—“ಸತ್ತ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರಥಮಂ ಜಾತಂ ತತೋ
 ಜಾತಸ್ತು ಪೋಗುಣಃ || ರಜೋಗುಣಸ್ತು ತೋಜಾತಸ್ತು ವ್ಯಾದ್ರದ್ರಸ್ತು ಯೋರ್ವರಃ ||
 ಗುಣಾಭಿಮಾನಿದೇವಾನಾಂ ರುದ್ರಾದ್ರಾದೀನಾಂ ತು ಎಗ್ರಹಾಃ || ಲೀಲಾರೂಪಾಶ್ಚ

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಭೇದವು.

ರೇ—ಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಶಿವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗಿರುವ ಭೇದವನ್ನು ಮ
 ತ್ತೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಬಂಧದಲ್ಲಿ —
 “ಎಲೈ ದ್ವಿಜರೇ ! ಶಿವನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಮಾಯೆಯು ಸತ್ತ್ವ ರಜ ಸ್ವರೋಗುಣಗಳಿಂದ ಜೀವರ
 ನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಆ
 ಜೀವರಿಗೆ ಶುಭ್ರವರ್ಣವಾದ ಸತ್ತ್ವಗುಣದಿಂದ ಸುಖ ಜ್ಞಾನ, ಸೈರಾಗ್ಯಗಳೂ, ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿ
 ರುವ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಚ್ಛೆಯೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಿ
 ಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನ ಭ್ರಾಂತಿ ಅಲಸ್ಯಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ,
 ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ! ರುದ್ರನಿಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವಗುಣವೂ,
 ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣವೂ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಒಳಗೆ ತಮೋಗುಣವೂ, ಹೊರಗೆ ಸತ್ತ್ವಗುಣವೂ,
 ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ರಜೋಗುಣವು ಇರುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ, ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —
 “ಸತ್ತ್ವಗುಣವು ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿತು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣವು ಹುಟ್ಟಿತು. ತದನಂತರ
 ದಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣವು ಹುಟ್ಟಿತು ಆಕಾರಜಡದೇವಿಯಿಂದ ತಮೋಗುಣವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ
 ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತಲೂ, ರಜೋಗುಣವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ, ಸತ್ತ್ವಗುಣವೇ ಪ್ರ
 ಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ರುದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವನು ಆಮದಿಂದ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ

ಜಾಯಂತೇ ಗುಣಾನಾಂ ವಾಸನಾಽಲಾತಾ” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡೇ.—“ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಮೂರ್ತಯೋಽನಂತಾ ಜಾಯಂತೇ ಗುಣಭೇದತಃ || ತಥಾ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತುಭೇಶಸ್ಯ ಗುಣಭೇದೇನ ಸುವ್ರತಾಃ || ಕಾಶ್ಚಿತ್ತತ್ವಗುಣೋದ್ರೇಕಾ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಮೂರ್ತಯೋ ದ್ವಿಬಾಃ || ಕಾಶ್ಚಿತ್ತಮೋಗುಣೋದ್ರೇಕಾ ನಿಷಿದ್ಧಾ ವೇದ ವಿಶ್ವಮಾಃ || ಕಾಶ್ಚಿದ್ರಜೋಗುಣೋದ್ರೇಕಾ ಮಧ್ಯಮಾ ಮೂರ್ತಯಸ್ಸದಾ || ರುದ್ರ ಮೂರ್ತಿಷು ಸರ್ವಾಸು ಶಿವೋಽತಿವ ಪ್ರಕಾಶತೇ || ಅನ್ಯಾಸು ತಾರತಮ್ಯೇನ ಶಿವ ಸ್ವಾತ್ಮಾತ್ಮಕಾಶತೇ || ರುದ್ರಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಮಾರಾಧ್ಯಪ್ರಸಾದಾತ್ಕ್ರಮವರ್ಜಿತಾಃ || ಅಯತ್ನೇನೈವ ಜಾನಂತಿ ಶಿವಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಂ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಭೇದಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಃ

ಸಶಕ್ತಿತ್ರಿಲೋಕತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯಃ

ಚೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | “ಇಂದಿರಾರಮಣೋದರೇಮಹಂ ||

ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರುದ್ರ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರ ಶರೀರಗಳಾದರೂ ಗುಣಗಳ ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ಅನೇಕರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡದಲ್ಲಿ—
“ಎಲೈ ಹುಸಿಗಳೇ! ಗುಣಭೇದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳುಂಟಾಗಿರುವಂತೆ, ಗುಣ ಭೇದದಿಂದ ವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಿಗೂ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತವೆ ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ಸತ್ವಗುಣಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ತಮೋಗುಣಾಧಿಕ್ಯವಿಶಿಷ್ಟವುಗಳೂ, ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ರಜೋಗುಣಾಧಿಕ್ಯವಿಶಿಷ್ಟವುಗಳೂ ಆಗಿರುವವು ಶಿವನು - ರುದ್ರನ ಸಕಲ ಶರೀರಗಳ ಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ, ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವರು—ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದೊಡನೆಂದು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಯಾವಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖದಿಂದ ತಿಳಿಯುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನದೇಶಿಯೊಡುತ್ತನ್ನರೂ ಗುಣತ್ರಯಸಹಿತರೂ ಆದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಳಸೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸಶಕ್ತಿತ್ರಿಲೋಕತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಹಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವ

ಭಾವಯಾಮಿ ಪರದೇವತಾಂ ಹೃದಿ" ಇತಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯಾತ್, ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ದೇವರವಿವ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಶ್ವಶ್ವತಶಂಕಾಪಂಹಾರಶ್ಚೈಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— "ಮಹೇಶ್ವರೇಣ ಸಾ ಮಾಯಾ ಕ್ಷೋಧಿತಾ ಸುಷುಮೇ ಪುರಾ || ಸಿತಾಸಿತಸುವರ್ಣಾಧಮಂಡರೂಪಂ ಗುಣಶ್ರಯಂ || ಸಂಜಾತೇ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಂಗೇ ಸಾತ್ವಿಕೇ ರುದ್ರಶಾರದೇ || ತಾಮಸೇ ಕೃಷ್ಣಕಾಳ್ಯೌ ಚ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣೇ ತತಸ್ತಥಾ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೌ ಚ ಸ್ವರ್ಣಾಂಗೇ ರಾಜಸೇ ತತಃ || ರುದ್ರಃ ಕಾಳೇಪತಿಃ ಕೃಷ್ಣಶ್ಚ್ರೀಪತಿರ್ವಾಕ್ಪತಿರ್ವಿಧಿಃ" ಇತಿ. ಹೇ ಜೋಳ! ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಾಣೇವೋಕ್ತಂ, ಸಂಪ್ರತಿ ತಥೈಕ್ಯತ್ರಯಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ತತ್ರ ರುದ್ರಸೋದರೇಶಾರದಾಸ್ವರೂಪಂ. "ಶುಭ್ರಸ್ವಚ್ಛವಿಲೀಕಮಾಲೃವಸನಾಂ ಶೀತಾಂಶುಖಂಡೋಜ್ವಲಾಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಮ್ಯಕ್ಷಗುಣಂ ಸುಧಾಧ್ಯಕಲಶಂ ಪುಸ್ತಂ ಚ ಹಸ್ತಾಂಬುಜೈಃ || ಬಿಭ್ರಾಣಾಂ ಕಮಲಾಸನಾಂ ಕುಚನತಾಂ ವಾಗ್ಗೀ

ಕಾದ ಪರದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಭಾವಮೈದುನನಾಗಿಬೇಕು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವಂ ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಂದ ಚಲನೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಮಾಯೆಯು ಬೆಳಸಾದ ಸತ್ಯ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಡವನ್ನೂ, ಕಪ್ಪಾದ ತನ್ನೋಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಡವನ್ನೂ, ಕೆಂಪಾದ ರಜೋಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಡವನ್ನೂ ಹೆತ್ತಳು ಸಾತ್ವಿಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಶಾರದೆಯರು, ತಾಮಸಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಕಾಳಿಯರು, ರಾಜಸಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶಿವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಕಾಳೇದೇವಿಗೆ ಗಂಡನಾದನು ವಿಷ್ಣುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಗಂಡನಾದನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಶಾರದಾದೇವಿಗೆ ಗಂಡನಾದನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈಗ ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶಕ್ತಿ ಶ್ರಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಆ ಶಕ್ತಿಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರುದ್ರನೊಡಹುಟ್ಟಿದ ಶಾರದೆಯು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, "ಆತಿಶಯವಾಗಿ ಶುಭ್ರವೂ ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಲೀಲನದ್ರವ್ಯ, ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಿಕಾ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಚಂದ್ರಬೀಜದಂತೆ ಸ್ವಕಾಶಮಾನಳೂ, ಕೈಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗ್ವೆಯನ್ನೂ ಜಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ ಆಮೃತದಿಂದ ರುಂಬಿದ ಕಲಶವನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡವಳೂ, ಕಮಲಪೀಠಾಳಸಗಳೂ, ಕುಚಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿದವಳೂ, ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಯುಳ್ಳವಳೂ, ವಾಗ್ವೈಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಜ್ಞಾನಚಕ್ರಸ್ಪರ್ಶವಳೂ, ಸಾಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಆದ ಶಾರದಾದೇವಿಯನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇ

ವತಾಂ ಸಸ್ಮಿತಾಂ ವಂದೇ ವಾಗ್ವಿಧವಪ್ರದಾಂ ತ್ರಿನಯನಾಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪತ್ಕರೀಂ" ಇತಿ. ಅಥ ಕೃಷ್ಣಸೋದರಾಃ ಕಾಳ್ಯಾಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯತಾಂ, ಲೈಂಗೀ, — ವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರತಿ ರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, " ಭಗಿನೀಂ ತವ ಕಲ್ಯಾಣೇಂ ಎಷ್ಟೋ ಹೈದು ವತೀಮುಮಾಂ || ನಿಯೋಗಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕಾಳೀಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಸಿ ಮಮೈವ ತಾಂ || ಮತ್ಸಂಬಂಧೀ ಚ ದಾರಾಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವೈಃ ಪೂಜ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯಸಿ" ತತ್ಪ್ರವ ಎಷ್ಟುಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, " ಭವಾನಗ್ರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಭವಾನ್ಯಾ ಸಹ ಕೇಶವ || ವಾಮಾಂಗಾದಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಾದಹಂ ತಥಾ || ರುದ್ರೋಽಯಂ ಜಗತಾಂ ಕರ್ತಾ ಶವಾಪಿ ಚ ಮಮಾಪಿ ಚ || ತಥಾಪಿ ತಸ್ಯೈವ ದಾತವ್ಯಾ ವಚನಾಜ್ಜಗರೀರ್ಮಮ || ತತಸ್ತೋತ್ರಾಽಯ ಭಗವಾನ್ಸದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಂ || ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಕಮಲೇಕ್ಷುಣಃ || ಅಭ್ಯುಕ್ತ್ಯ ಚಾತ್ಮನೇನ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚ ಗರೀಮ್ನಥಾ || ಶ್ವದೀಯೈವಾ ಶ್ವದೀಯೈವಾ ಗುಣಾ ಹ್ಯನುಜಾಮಮ || ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸೋದಕಂ ದತ್ತಾ ದೇವೇಂ ದೇವೇಶ್ವರಾಯ ತಾಂ || ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮಪಿ ದೇವಾಯ ಸೋದಕಂ ಪ್ರದದೌ ಹುಃ" ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ ಸ್ಥಿತೇ, ಶ್ರೀಮನ್ನಿಖಿಬೃಂಭಾಶಕಬೃಂದವಂದಿತವದಾಂಬುಜಸ್ಕಲಭುವನಾಧಿಪೋ ಮಹಾದೇವಃ ದಕ್ಷ್ಯತಾಮಾತಾ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ದೇವರ ಇತಿ ಲೋಕವಾರ್ತಾ ಮಾ

ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ (ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಲಕ್ಷಣವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.) ಕೃಷ್ಣನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳಾದ ಕಾಳಿಯು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ಮಂಗಳಕರಳಾದ ನಿನ್ನ ಕಂಠಿಯಾದ ಆ ಕಾಳಿಯನ್ನೂ ಹಿಮವಂಶನ ಮಗಳಾದ ಉಮೆಯನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಪ್ತನೆಯ ಮೇರೆ ನನಗೆ ಕೊಡುವೆ. ಮತ್ತಂ ನೀನು - ನನಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತಮಾ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೇ — ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ಈ ಶಿವನ ವಾಮಾಂಗದದೇಸಿಯಿಂದ ವೊಡಲು ನೀನು ಗಂಜಿಯೊಡನೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಾನು ಈ ಶಿವನ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದದೇಸಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದನು ನನಗೂ ನಿನಗೂ ಮತ್ತೆ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಈ ಶಿವನ ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಗರಿಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಲು, ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುವು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಾಳಿಸಿ, ಆ ಶಾಡೋದಕವನ್ನು ತನ್ನ ಶಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪೋರಿಸಿ, ಈ ನನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಗುಣಿಮು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು, ಎಂದು ಧಾರಾಡಲವ ಧಾರೆಯು ನೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಕನ್ನನ್ನೂ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ — (ಖಟ್ಟಾಂಗವಿಷ್ಣುವಲ

ಶ್ರಂ. "ವಾಸುದೇವಃ ಪರಾಪ್ರಕೃತಿಃ" — "ವಿಷ್ಣುರೋಪನಿಂ ಕಲ್ಪಯತು" ಇತಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶ್ಚಿತ್ತವಾಕ್ಯಾತ್, ನಾರಾಯಣೇರುದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಯಮೇವ ಸ್ವರ್ತದಾಸೀತಿ ಮಂತ್ರವ್ಯಾ. ತತ್ತಾವವಾಸ್ತಾಂ. ಅಥ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸೋದರೋಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಾಯ ತಾಂ, ಸ್ಥಾಂದೇ, — ಲಕ್ಷ್ಮೀಂಪ್ರತಿ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿವಾಕ್ಯಂ, "ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕ್ಷಮಸ್ತು ವಜ್ರನೀಯಮಿದಂ ದುರುಕ್ತಂ ಮಂದೀಧವಂತಿ ಪುರುಷಾಸ್ತವ ಸಂಗಮೇನ || ನೋ ಜೇತ್ಯಧಂ ಕಥಯ ಪನ್ನಗಭೋಗಮಧ್ಯೇ ನಾರಾಯಣಸ್ತಪಿತಿ ಪಂಕಜಪತ್ರನೇತ್ರಃ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃಪ್ರಮಾಣೀಕೃತಾಂ ಶಕ್ತಿಶ್ರಯಸ್ವರೂಪಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ. ಹೇ ಚೋಳ ! ತತ್ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಲೋಕಾನಾಂ ನ್ಯೂನಾಧಿಕತ್ವಮಪಿ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸ್ಥಾಂದೇಕಾತಿಕಾ ಖಂಶೇ, — "ಪಾದಗಮ್ಯಂ ಹಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಸ್ತುಸ್ತು ಧರಣೀತಲೇ || ತದ್ಭೂಲೋ ಕಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ನಾಂದ್ರಿದ್ರೀಪಾಬ್ಧಿಕಾನನಂ || ಭೂಲೋಕಾಜ್ಞ ಭುವಲೋಕೋ ಬುದ್ಧಿಮುನ್ವಿರುದಾಹೃತಃ || ಆದಿತ್ಯಾದಾದ್ಧೃವಂ ಸುವ್ರಾಸ್ವಲೋಕ ಇತಿ ಗೀಯ ತೇ || ಮುಖಲೋಕಃ ಕ್ಷುಪೀರೂರ್ಧ್ವಮೇಕಕೋಟಿಪ್ರಮಾಣತಃ || ಕೋಟಿದ್ವಯೇನ

ಭಿ, "ನಮೋ ವಿಷ್ಣುಕಳತ್ರಾಯ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಚನಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪದ್ಧುಕ್ಯಶ್ರಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗಿಡುಬೆಯನೂ, ಆಗಿರುವ ಮಹಾದೇವನು - ದಕ್ಷನಿಗೆ ಅಳಿಯನು, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಭಾವಮೈದುನನು ಎಂಬುದು ಲೋಕವಾರ್ತೆಯಲ್ಲದೆ ನಿಜವಲ್ಲವು. "ವಾಸುದೇವಃ ಪರಾಪ್ರಕೃತಿಃ, — ವಿಷ್ಣುರೋಪನಿಕಲ್ಪಯತು, ಎಂಬ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶ್ಚಿತ್ತವಚನಗಳಿಂದ ನಾರಾಯಣಿಯು ತನ್ನ ಚೈಯಿಂದಲೇ ಶಿವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ತದಾಸಿಯಾದಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದಂತರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಹೋದರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ಥಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ! ನನ್ನ ಮಾತು ನನಗೆ ಬಹಳ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೂ ಕ್ಷಮಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿದವರು ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ವಿಷ್ಣುವು ಆದಿಶೇಷನ ಹೆಡೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ ಹೇಳು? ಎಂದು ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶಕ್ತಿಯರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಲೋಕಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು, ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಪರ್ವತಗಳೆಂದೂ, ದ್ವೀಪಗಳೆಂದೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೆಂದೂ, ಅರಣ್ಯಗಳೆಂದೂ ಕಾಲ್ಪಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಂದಲಾಯ್ದೇಗ್ಗುವ ಆಗಿರುವ ಲೋಕವೇ ಭೂಲೋಕವೆಂದು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭೂಲೋಕದ ಮೇಲಿರುವ ಲೋಕವು ಭುವಲೋಕವು ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಲೋಕವು ಸುವಲೋಕವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವದೆ ಭೂಲೋಕದ ಮೇಲ್ಗಡೆ - ಎಂದು ಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರವಲ್ಲ ಮುಖಲೋಕವು, ಎರಡು ಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರ

ಸಂಖ್ಯಾತೋ ಜನೋ ಭೂಲೋಕತೋ ಜನ್ಯಃ | ಚತುಷ್ಕೋಟಿಪ್ರಮಾಣೇನ ತಪೋ
ಲೋಕೋಽಸ್ಮಿ ಭೂಲತಾತ್ || ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ಕ್ವಿತ್ವೇರಷ್ಟಾ ಕೋಟಿಯಸ್ಸತ್ಯಮಾಂ
ಶಂ || ತಸ್ಮಾದುಪರಿ ವೈಕುಂಠೋ ಯೋಜನಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣಶಃ || ಭೂಲೋಕಾ
ತ್ಪರಿಸಂಖ್ಯಾತಃ ಕೋಟಿಷೋಡಶಸಮ್ನಿಶಂ || ಯತ್ರಾಸ್ತೇ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರವೇ
ಷಾಮಧಯಪ್ರದಃ || ತತಸ್ತು ಷೋಡಶಗುಣಃ ಕೈಲಾಸೋಽಸ್ಮಿ ಶಿವಾಲಯಃ ||
ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತತ್ಯಂಭುರ್ಗಜಾಸ್ಕಸ್ತಂದನಂದಿಧಿಃ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—
“ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪದ್ಮರಾಗಸಮಪ್ರಭಂ || ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾತ್ಪರಂ ಜ್ಞೇ
ಯಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನಂ ಸನಾತನಂ || ಇಂದ್ರನೀಲಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಮಹಾಭೋಗೈರಲಂಕೃ
ತಂ || ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾತ್ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಮಹಾಶ್ವನಃ || ಸ್ವಚ್ಛಮಾಕ್ತಿಕ
ಸಂಕಾಶಂ ವರಭೋಗಸಮನ್ವಿತಂ || ಸ್ಕಂದಸ್ಯ ನಾಪ್ತರಂ ಸ್ಥಾನಮುಮಾದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರ
ಕೀರ್ತಿತಂ || ತಪ್ತಚಾಮಾಕರಪ್ರಖ್ಯಮಶೇಷಗುಣಸಂಯುತಂ || ಉಮಾಸ್ಯ ನಾಷ್ಟ
ಪರತಸ್ತು ಧನದಾದ್ಯುಮಾಪತೇಃ || ಶಶಭೃತ್ಕೋಟಿಸಂಕಾಶಂ ಸದ್ರಕಾಮಸಮನ್ವಿ
ತಂ || ಅಪ್ರಸೇವ್ಯಗುಣಂ ಶುದ್ಧಮನೌಪಮ್ಯಂ ಸನಾತನಂ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ದಲ್ಲಿ ಜನಲೋಕವು, ನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ತಪೋಲೋಕವು, ಎಂಟುಕೋಟಿ
ಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕವು, ಹದಿನಾರುಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಲೋಕವು
ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸಕಲಲೋಕದವರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ
ವೈಕುಂಠದ ಮೇಲ್ಮಡೆ ಹದಿನಾರುಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸವು ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಿ
ವನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯಿಂದಲೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಪದ್ವುಬು ನಂದಿ ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾ
ಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗಾಗಲಿವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕ, ವೈಕುಂಠ
ಲೋಕ, ಕೈಲಾಸಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ—ಪದ್ಮರಾಗರತ್ನ
ದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೈಕುಂಠವು ಇಂದ್ರನೀಲರತ್ನದೋಪಾದಿಯ
ಲ್ಲಿ ಏರಾಜಮಾನವಾಗಿ ನಾನಾಬಗೆಯಾದ ಸುಖಗಳಿಗಾಗಲೂ ಸತ್ಯನವಾಗಿದೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕಿಂತ ಪ
ರವಾದ ಮಹಾಶ್ವನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನವು ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ಸುಖಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದೆ ಪದ್ವುಬು ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಸ್ಥಾನವು ಆ
ಗ್ನಿಸಂತತವಾದ ಭಂಗಾರದ ಹೊಳೆಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುವುದಾಗಿ ಸಮಸ್ತಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತ
ದೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದ ಶಿವಸ್ಥಾನವು ಅನೇಕಕಡೆಯಿಂದ ಕಾಂತಿಯುಂಟೆ ಕಾಂ
ತಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಇಷ್ಟಾಂಶಗಳಿಂದಕೂಡಿದುದೂ, ವರ್ಣಸಲಶಕ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳು
ಳ್ಳುದೂ, ಶುದ್ಧವೂ ಹೋರಿಕೆಯಿಲ್ಲದುದೂ, ಸನಾತನವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಇತಿ ಸಕತ್ತಿತ್ರಿಲೋಕತ್ರಮೂರ್ತಿಭೇದಾರ್ಥಯಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ
ಸಂಜಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರಿಮೂರ್ತಿಷುರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋರ! ಶ್ರಿಮೂರ್ತಿಷು ರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಶ್ಲೋಕಾ
ಶ್ಚತರೋಪನಿಷದಿ,—“ಎಕವವ ರುದ್ರೋ ನ ದ್ವಿತೀಯಾಯ ತಸ್ಯೇ” —“ನ ತತ್ಸ
ಮಶ್ವಾಪ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ” ಇತಿ. ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—“ಯಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ಚಾಗ್ನಿ
ವಾಳೇ ಹುಗ್ವೇದೇ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ತುತಂ || ಪೂಜಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಭೃಂ ತಸ್ಯ ಕೋ
ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ಆದ್ಯಂತಂ ಯಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟುಕಾಮೌ ಸುರೋತ್ತಮೌ ||
ಜಾತೌ ವರಾಹಗೃಹ್ಣಾಂಜ ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ಶಿವವಿಕೋ ಧೈಯ
ಇತಿ ಯಮಾಹಾರ್ಥವೇದೇಶಿಖಾ || ಯಂ ದಧ್ಯತುರ್ವಧಿವಿಧೂ ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕ
ಸ್ಸಮಃ || ಯಸ್ಯ ಹಸ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರೋ ಯಸ್ಯ ಶೂಲೇ ಹರೇಶ್ಚವಃ || ಯಂ ಭರ್ಗ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸಕತ್ತಿತ್ರಿಲೋಕತ್ರಮೂರ್ತಿಗಳಭೇದಾರ್ಥಯವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋರನೇ! ಪೂರ್ವೋದಿತವಾದ ಶ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗಿರುವ ಅಧಿ
ಕೃತವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ಲೋಕಾಶ್ಚತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಒಬ್ಬ ರುದ್ರನೇ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿವನು,—
“ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ಅಧಿಕನೂ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಶಿವಧ
ರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ —“ಯಾವ ರುದ್ರನ ಶರೀರವಾದ ಲಿಂಗವು ಹುಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ || ಅಗ್ನಿ ವಾ
ಲೇ ಪುರೋಹಿತಂ ,, ಎಂಬ ಮುಕ್ತವಿಂದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿಂದ
ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವು ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರು
ಯಾವ ಮಹಾಲಿಂಗದ ಆದ್ಯಂತಗಳನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಯಿಂದ ಹಂದಿಕಂಸಗಳಾದರೋ, ಆ ಶಿವ
ನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಅಥವಾ ಶಿಖೋಪನಿಷತ್ತು ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಧ್ಯಾನಾರ್ಹನೆಂ
ದು ಯಾವನನ್ನು ಹೇಳಿತೋ, ಯಾವಲಿಂಗವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಿದ
ರೋ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಯಾವ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರಿಯು, ತ್ರಿಶೂ
ಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶವವು ಇರುತ್ತದೋ, ಯಾವನನ್ನು ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವು ಭರ್ಗನನ್ನಾಗಿ
ಹೇಳುತ್ತದೋ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವನ ರಥಕ್ಕೆ —ವೇದಗಳು ಕುದ

ಮಾಹ ಗಾಯತ್ರೀ ಶಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ವೇದಾನಾಹಾ ಯದ್ರಥಸ್ಯ
ಧಾತಾ ಸೂತಶ್ಯರೋ ಹರಿಃ || ಯಸ್ಯ ಹಸ್ತೇ ಪುರಂವೋಸ್ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸ
ಮಃ || ಯಸ್ಯ ಶ್ರೀಶಬರೇಶಸ್ಯ ವೇದಾಶ್ಚಾನ್ಯಃ ಪದಂ ಎದುಃ || ಸ್ವೇದಜಾತಾ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಶಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ಹಿತ್ವಾ ಎಧಿವಧಿ ಯಸ್ಮೈ ವೇತ್ಯಾ
ಧರತಶಿಕ್ಷಿತಾಃ || ನಮಶ್ಚಕ್ರಸ್ಸಾಂಜಲಿನ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ಯದಾ
ಚರ್ಮವದಾಕಾಶಂ ವೇಷ್ಮಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ || ತದಾ ಶಿವಮವಿಜ್ಞಾಯ ದುಃಖ
ಸ್ಯಾಂತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ದೇವಾಧಿದೇವ ಭವತಾ ಸಮತಾಮುದೀರ್ಯ ಹಂಸೋಽಭವ
ತ್ಕಮಲಧೂಮಾರ್ಭದ್ರರಾಹಃ || ಎತದ್ಧಿ ಶಘ್ಯಮ್ಯುಷಯಃ ಖಲು ವಾಚಕಸ್ಯ ಪಾಪ
ಸ್ಯ ಪಕ್ಷಿಮೃಗತಾಂ ಫಲಮಾಮನಂತಿ'' ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ,— ಸೂತಃ, ''ದೇಹಾ
ಕಾರಸ್ಯ ಜೈಕಶ್ಚೇ ಸತ್ಯಪಿ ದ್ವಿಜಪುಂಗವಾಃ || ಶಿರಸಾ ವಾದಯೋಸ್ಸಾಮ್ಯಂ ಸರ್ರ
ಥಾ ನೈವ ಎದ್ಯತೇ|| ಯಥಾಽಪ್ಯಸ್ಯಾಪಾನಯೋಸ್ಸಾಮ್ಯಂ ಧಿದ್ರಶ್ಚೇಪಿ ನ ಎದ್ಯತೇ||
ದೇವಶ್ಚೇ ಎಧಿವಿಷ್ಣೋಽಸ್ತು ರುದ್ರಸಾಮ್ಯಂ ನ ಎದ್ಯತೇ'' ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ,—

ರೇಕಾದಪೋಃ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾರಥಿಯಾದನೋ, ಯಾವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವು ಬಾಹವಾದನೋ,
ಪ್ರಪುರವೈರಿಯಾದ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಶಬರವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಯಾವ
ಶಿವನಿಗೆ ವೇದಗಳು ಬೇಟೆ ನಾಯಿಗಳಾದವೋ, ಯಾವನ ಬೆರನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರು ಹುಟ್ಟಿ
ದರೋ, ಭರತಾಚಾರ್ಯನಿಂದಭಿಭೂತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ವೇಶೈಯರು ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ನಮಿಸದೆ
ಯಾವನಿಗೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೋ, ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿ
ಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಯಾವ ಮಾನವರು ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಯಾವಾಗ ಮಹದಾಕಾಶವನ್ನು ಚರ್ಮ
ದಂತ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಆಗ ಅವರು ಶಿವಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ದೇವಾಧಿ
ದೇವನಾದ ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾನು ನಿನಗೆ ಸಮಾನನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಹಂಸ
ಪಕ್ಷಿಯಾದನು. ಎಷ್ಟು ವು ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಹಂದಿಯಾದನು ಎಲೈ ಮುನಿಗಳೇ!
ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದದ್ದು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು—ವಾಕ್ಯಿ ನಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಸ'
ಮೃಗಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದನ್ನೇ ಫಲವನ್ನಾಗಿ ಪಾಞ್ಜರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ,, ಎ
ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ''ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ದೇಹದ ಆಕಾರವು ಏಕಶ್ಚ' ನ'
ತಲೆಮೊಡನೆ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ಸವ್ಯಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಂಟು ಖ
ಗುದಗಳಿಗೆ ರಂಧ್ರವು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಖದೊಡನೆ ಗುದವು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಿರುವಂಟು
ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟು ರುದ್ರರಿಗೆ ದೇವತ್ವವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ರುದ್ರನೆಡೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟು ಸು ಸಮಾನರಲ್ಲವು,,
ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ''ಕೆಲವರು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ,
ಎಷ್ಟು ಶಿವಸಮಾನನೆಂದೂ, ಕೆಲವರು ನನ್ನನ್ನು ಶಿವಸಮಾನನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಇದರಿಂದ

ಬ್ರಹ್ಮಾ, “ಮಾಯಾಬಲೇನ್ನೈವ ಹರಿಂ ತಿವೇನ ಸಮಾನಸೂತುಃ ಪುರುಷಾಧಮಾ
ಶ್ಚ || ಮೋಹೇನ ಕೇಚಿನ್ನಮ ಸಾಮ್ಯಮಾತುರ್ಮಾಯಾ ಚ ಶೈವೀ ಖಲು ದುಸ್ತು
ರೈವ || ಖದ್ಯೋತೋ ಯದಿ ಚಂಡಭಾನುಸದೃಶಸ್ಸಾಮ್ಯೋ ಹರಿಶ್ಚಂಭುನಾ ಕಿಂ
ಕಾಷ್ಠೋ ಯದಿ ಚಂದನೇನ ಸದೃಶಸ್ಸಾಮ್ಯೋಽಹಮಾಶೀನ ತು || ಅಜ್ಞಾನಂ ಯದಿ
ವೇದನೇನ ಸದೃಶಂ ಶಕ್ರಸ್ಸಮತ್ಯೂಲಿನಾ ಕಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸುರವುಂಗವಾ ಆತಮಹೋ
ಮೋಹಸ್ಯ ದುಶ್ಲೇಷ್ವಿತಂ” ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ,—ಸೂತಃ, “ಶಿವಸ್ಯಾಜ್ಞಾ ಬಲಾ
ದ್ವಿಷ್ಟುರ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರಿಯತೇಷು ಚ | ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಎಷ್ಟು ಲೋಕ
ಸ್ಯ ಪಾಲಕಃ || ತತ್ರೈವ, “ಹೀನಂ ವಾ ಸದೃಶಂ ವಾ ತು ಹರಿಣಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ
ಹರಿಂ || ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸದಾ ತೇ ತು ಪಶ್ಯಂತೇ ನರಕಾರ್ಥವೇ || ಹರಿಬ್ರಹ್ಮಾದಿ
ದೇವೇಭ್ಯಶ್ಚೈಷ್ವಂ ವಶ್ಯಂತಿ ಯೇ ಹರಿಂ || ತೇ ಮಹಾಘೋರಸಂಸಾರಾನ್ಮುಚ್ಯಂ
ತೇ ನಾತ್ರ ಸಂತಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ
ಇತಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಷು ರುದ್ರಾಧಿಕೃತಿಯವಿಧಿಸ್ತು ಪ್ರಮೋದದೇಶೇ ಷಷ್ಠ ಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶಿವನೊಡನೆ ನಿತ್ಯಸಮವೇತವಾಗಿರುವ ಮಾಯಾಬ್ರಹ್ಮತತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅಪ್ರತಿಹತವಾದುದು
ದೊಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಮೀನ ಹ ಕವು ಪ್ರಚಂಡಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂ
ರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದರೆ ವಿಷ್ಣುವು ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಬಹುದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯು ಶ್ರೀಗಂಧದ
ಮರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದರೆ ನಾನು ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಬಹುದು, ಅಜ್ಞಾನವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ
ಸಮಾನವಾದರೆ ಇಂದ್ರನು ಶಿವನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಬಹುದು ಎಲೈ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ! ಅಜ್ಞಾ
ನದ ಕೆಟ್ಟ ಡೀಷ್ಟೆಯನ್ನು ನಾನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ, ಇದು ಅಶ್ವತ್ಥವು || ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು
ದುಕ್ಕವಾಗಿದೆ ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುವು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾವುಗಳವನು
ಭವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವಜಗತ್ಕರ್ತನು, ವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವಜಗತ್ಪಾಲಕನು, ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ,
ಎಂದೂ, ಆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ — “ರುದ್ರನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುಗಳೊಡನೆ ಹೀನನನ್ನಾಗಾದರೂ
ಸಮಾನನನ್ನಾಗಾದರೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರು ನರಕವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೀಯಿಸ
ಲ್ಪಡುವರು. ಶಿವನನ್ನು ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರು
ಅತಿಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತವು ಶ್ರುತವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತಿಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಏಳನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀಃ.

ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಮಧ್ಯೇನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ಶಿವಾಯ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯ ಶಿವರೂಪಾಯ ವಿಷ್ಣುವೇ || ಶಿವಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಹೃದಯಂ ಶಿವಃ” —“ಯಥಾ ಶಿವಮಯೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಮಯಶ್ಶಿವಃ” ಇತಿ ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | ಕಥಂ ಹರಿಹರಯೋರ್ಭೇದಃ ?

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ತ್ವದುಕ್ತಖಿಲಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಯೋರರ್ಥತ್ವಾಯ ತಾಂ, ಬೋಧಾಯನಮುನಿನಾ, —“ಪಾದೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಿಲೋಚನಂ ಕಟಿತಟೀ ಸತ್ಯಂ ನೃಸಿಹತ್ವಾದಿನಂ ಹಾರೇ ಕೂರ್ಮಶಿರಃ ಕರೇ ತು ವಿಲಸತ್ಕಂಠಾಳನಾಮಾಯುಧಂ || ತೂಲಾಗ್ರೇ ಶವಕೇಶವೋ ಹರಿಶಿರೋ ಮಾಲಾ ತ್ವ ವಂಶೌ ಸದಾ ತಸ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣುಮಯಶ್ಶಿವಸ್ತು ತು ಪರಂ ವ್ಯಕ್ತಂ ಪುರಾಣೋದಿತಂ” ಅಯಂ “ಶಿವಾಯ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯೇತಿ” ಮಂತ್ರಸ್ವಾರ್ಥಃ. ತೇನೈವ, —“ಘಾಲೇ ಭೂತಿವಿಲೇಪನಂ ಕರಶಲೇ ಲಿಂಗಂ ಹೃದೀಶಸ್ತೃತಿಗ ರುದ್ರಾಕ್ಷಾನ್ವಲಯಂ ಗಳೇ ಶಿರಸಿ ವೈ ಬಿಭ್ರಜ್ಜಟಾನುಂಡ

ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪುಗಿತಿ ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—“ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವನ ಹೃದಯವಾಗಿದುವನು ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೃದಯವಾಗಿರುವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಷ್ಣುರೂಪನಾದ ಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು ಶಿವರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವಮಯನಾಗಿದುವಂತೆ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುಮಯನಾಗಿದುವನು, ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೃತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ | ಹರಿಹರರಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ?

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಖಿಲಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು, ಬೋಧಾಯನಮುನಿಯಿಂದ—“ಯಾವನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನೇತ್ರವು, ಯಾವನ ಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಲೆಯು, ಯಾವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಾನವಾದ ಕಂಠಾಳವೆಂಬ ಆಯುಧವು, ಯಾವನ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ನರಸಿಹನ ಚರ್ಮವು, ಯಾವನ ಶರೀರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶವವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶರೀರವು, ಯಾವನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶರೀರಗಳ ಮಾಲೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುಮಯನು ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಬೋಧಾಯನವಾಕ್ಯವು “ಶಿವಾಯ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯ, ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಆ ಬೋಧಾಯನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ —“ಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮಂತ್ರಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಭಸ್ಮವನ್ನು, ಕರಬೀರದಲ್ಲಿ ಶಿವರಿಂಗವನ್ನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಧ್ಯಾನವನ್ನು, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು,

ನಂ || ಜೆಹ್ವಾಗ್ರೇ ಶಿವಮಂತ್ರಮಿತ್ಥಮಸುಶಂ ರಾತ್ರೌ ದಿವಾಕೀರ್ತನಂ ಕುರ್ವಾ
ಶೈವಮುನಿರ್ಹಂಸ್ಸಯಮಿತಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ಪುರಾಣೋದಿತಂ” ಇತಿ. ಅಯಂ “ ಶಿವರೂ
ಪಾಯ ಎಷ್ಟವೇ” ಇತ್ಯಸ್ಯಾರ್ಥಃ. ಭೋ ಜೋಳ! ಇತ್ಥಂ ಬಹಿಸ್ಪ್ರರೂಪೇ ಹರಿಹರ
ಯೋರ್ಭೇದಃ, ಶಯೋರಂತಸ್ಪ್ರರೂಪೇ ಭೇದಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಪುರಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಮಹಾ
ರಾಜಸಭಾಯಾಂ ಶಿವಶರ್ಮವಿಷ್ಟುಶರ್ಮನಾಮಾನ್ ಹರಿಹರಿಭಕ್ತೌ “ಮದ್ದೇವೋಃ
ಯಮಧಿಕಃ” “ಮದ್ದೇವೋಃಯಮಧಿಕಃ” ಇತಿ ಪರಸ್ಪರಂ ಎವದಮಾನ್, ನ್ಯಾ
ಯಂ ಸದ್ವಿಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೋಽಪ್ಯಿದ್ವಿದ್ಯೋಶ್ಚ ಶ್ರವತುಃ, ತೇ ನ್ಯಾಯಶೋಕಾಃ ಕ್ರಮೇಣ
ಶ್ವಯಾ ಸಮ್ಯಕ್ಚೈವಯತಾಂ, ಶಿವಧರ್ಮೇ, — “ತೃಣಾಗ್ರಾಹೀಂದ್ರನೀಲಸ್ಯ ವಜ್ರಸ್ಯಾ
ಕ್ಷಯಸಂಪದಃ || ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತಥಾ ಕೃಷ್ಣಸೋಮಶೇಖರಯೋರ್ಧ ರೇತ್ || ೧||
ಅಧೋಮುಖಕೃಪೀಟಸ್ಯ ಸೋರ್ಧ್ವಚ್ಛಾಯಾಯಾಚೋ ಯಥಾ || ಭೇದಃ ಕೃಪೀಟ
ಯೋನೇನ್ಯಾಸ್ತತ್ಥಾ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಭರ್ಗಯೋಃ || ೨|| ಉರ್ಧ್ವರಂಧ್ರಧಗಸ್ಯೈವ ತಿರ್ಯ
ಗ್ರಂಥ್ರಮುಖಸ್ಯ ಜ || ಯಥಾಭೇದಃ ಕೇಶವಾಗ್ನಿರೇಶಸೋಸ್ತು ತಥಾ ಭವೇತ್ || ೩||
ಸುರಾಯಾಃ ಪೂತಿಗಂಧಾಯಾಸ್ಸುಗಂಧಸ್ಯಾಪ್ಯುತಸ್ಯ ಜ || ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತಥಾ
ಸಾರಾಯಣೇಶಂಕರಯೋರ್ಧವೇತ್ || ೪|| ಪೂಗಸ್ಯ ಜೈಕನೇತ್ರಸ್ಯ ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ಯ

ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಜಟಾಪಟಲವನ್ನು, ಜಹ್ವಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾನಾಗಲೂ ಶಿವಮಂತ್ರಜಪವನ್ನು, ಹಗ
ಲುರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನಾಮಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹರಿಯು ತಾನು ಶಿವಸ್ವರೂಪನಾಗಿ
ರುತ್ತಾನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದು “ಶಿವರೂ
ಪಾಯ ಎಷ್ಟವೇ”, ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹರಿಹರರ ಬಹಿ
ಸ್ಪ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಹರಿಹರರ ಅಂತಸ್ಪ್ರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭೇದವನ್ನು
ಕೇಳು; ಪೂರದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರೂರಾರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರ್ಮನೆಂಬ ಶಿವಭಕ್ತನೂ,
ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನೆಂಬ ವಿಷ್ಟುಭಕ್ತನೂ ಇವರೂ ಪನ್ನ ದೇವಾಧಿಕನು, ನನ್ನ ದೇವಭಕ್ತನೆಂದು
ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಗಳವಾಡ ತ್ತು ಸಕಲ ಕಾಸ್ತಗ ಳ್ನು ತಿಳಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರವೆಸೆಯಿಂದ ನ್ಯಾಯ
ವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆ ನ್ಯಾಯಶೋಕಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇಳು; ಶಿವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ — “ತೃಣದ
ಹೋಲಿಕೆಯ ನ್ನು ಹೊಂದುಂ ಇಂದ್ರನೀಲಕಕ್ಷ, ಅಧಿಕಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವ ವಜ್ರಕಕ್ಷ, ಭೇ
ದವಿರುವಂತೆ, ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು. ಅಧೋಮುಖಕೃಪೀಟನಿಗೂ
ಉರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಸರಿರುವ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಲ್ಲ ಅಗ್ನಿನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಹರಿಹರರಿಗೆ ಭೇದ
ವಿರುವುದು. ಉರ್ಧ್ವರಂಧ್ರಭಗಿನಿಗೂ ತಿರ್ಯಗ್ರಂಥ್ರಮುಖವುಳ್ಳವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಕೇಶವ
ನಿಗೂ ಅಗ್ನಿರೇಶಸ್ತನಾದ ಶಿವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು. ದುರ್ಗಂಧಪೂರಿತವಾದ ಮದ್ಯಕಕ್ಷ ಸು
ಗಂಧಪೂರಿತವಾದ ಅಮೃತಕಕ್ಷ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಸಾರಾಯಣಿಗೂ ಶಂಕರನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು

ಧಾ ಭವೇತ್ || ಭೇದಸ್ತು ನಾಂ ಕರಣಂ ತಥಾ ಕಂಚಾಕ್ಷತ್ಯಕ್ತಯೋಃ ||೫|| ತ್ರೀ
ತುಲಸ್ಯಸಿಲತೋಸ್ತು ಸರ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಃ ||೬|| ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತು ಧಾ ಪೀತಾಂ
ಬರಸರ್ವವಿಭೂಷಯೋಃ ||೭|| ಯಥಾ ಸರ್ವಾಭ್ಯಾಂ ದ್ವೇದಶ್ಚಂದ್ರಕರಸ್ಯ ಚ ||೮|| ತಥಾ
ಭೇದಶ್ಚಕ್ರವಾಣೇಚಂದ್ರಶ್ಚ ಯಥಾ ಸರ್ವಾಭ್ಯಾಂ ||೯|| ಪಾಪಾಣಾಜನ್ಯನಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ
ಸತ್ಪ್ರೀತನಕಸ್ಯ ಚ || ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತು ಧಾ ಪುಷ್ಕಲಿಂಜ್ಯವಪುಷೋರ್ಭವೇತ್ ||೧೦||
ಇತಿ ಭೋ ಜೋಃ || ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾನ್ಯಪಿ ಕ್ರಮೇಣ ಶ್ಲಾಘತಾಂ, ನಾ
ರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ, — “ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ” — “ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ
ರುದ್ರೋ ಮಹರ್ಷಿಃ” ಇತಿ, ಋಗ್ವೇದೇ, — “ಯಜ್ಞೋ ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ” — “ಗಾ
ಧಪತಿಂ ಮೇಧಪತಿಂ ರುದ್ರಂ” ಯಜುರ್ವೇದೇ, — “ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜ್ಞಃ” — “ಆವೋ
ರಾಜಾನಮಧ್ವರಸ್ಯ ರುದ್ರಂ” ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತಾಯಾಶ್ಚಾಪಂತರೇ, — “ವಾಸುದೇ
ವಃ ಪರಾಪ್ರಕೃತಿಃ” ಪೃಥದಾರಣ್ಯಕೇ, — “ವಿಷ್ಣುರ್ದ್ಯೋನಿಂ ಕಬ್ಜಯತು” ಅಥರ್ವ
ಶಿರಸಿ, — “ಯೋ ಯೋನಿಂ ಯೋನಿಮಧಿಷ್ಠತೈಕಃ” ಇತಿ ಸ್ವಾಂದೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾ

ದು ಒಂದುಕಡ್ಡುಳ್ಳ ಅಡಿಕೆಗೂ ಮೂರುಕಡ್ಡುಗಳುಳ್ಳ ವೇಗಿನಕಾಯಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ
ಕಮಲಾಕ್ಷಿ ನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಸೂರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು.
ಸುಲಭವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ತುಲಸಿಗೂ ಸುಲಭವಾದ ಒಂದು ಕಡ್ಡುಗೂ
ಕತ್ತಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಸರ್ವಾಭರಣನಾಗಿರುವ
ಶಿವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ತ್ರಾಕಯೋಧವನ್ನು ಹಿಡಿದವನಿಗೂ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ
ನ್ನು ಹಿಡಿದವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ಶಿವನಿ
ಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು ಕಬ್ಬಿ ಒಕ್ಕೂ ಚಿಕ್ಕ ಕಬ್ಬಿ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುವಿ
ಗೂ ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಶಿವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು, ಎಂದು ಹೇ
ಳುತ್ತಿದ್ದ ಎಲೈ ಜೋಃನೇ! ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇಳು;
ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ವಿಶ್ವರೂಪನಾದ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನು,,
,,ರುದ್ರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನು ಮಹರ್ಷಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಧಿಕನು,, ಎಂದೂ, ಋ
ಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ವಿಷ್ಣು ವೇ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು,, — “ಗಾಧಪತಿಯೂ ಮೇಧಪತಿಯೂ ಆದ ರುದ್ರ
ನನ್ನು,, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ವಿಷ್ಣು ವೈ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು,, — “ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ರಾಜನಾದ
ರುದ್ರನನ್ನು,, ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತೆಯ ಭಿನಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ — “ವಾಸುದೇವನೇ ಪರಯೇನಿಸುವ ಪ್ರಕೃ
ತಿಯು,, ಎಂದೂ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ — “ವಿಷ್ಣು ವೈ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಕವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ
ಎಂದೂ, ಅಥರ್ವಶಿರಸಿನಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶರಭಾಧ್ಯಾ

ಯೇ,—ನರಹರಿಂಪ್ರತಿ ಶರಭದ್ರದ್ರವಾಕ್ಯಂ, "ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತಂ ಪುಮಾನ್ಪ್ರದ್ರಸ್ತು
ಯಿ ತದ್ವೀರ್ಯಮಾಹಿತಂ || ತ್ವನ್ನಾಭಿವಂಕಜಾಜ್ಞಾತಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಃ ಪಿತಾಮಹಃ"
ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ನಾರಾಯಣಂಪ್ರತಿ ಶಿವವಾಕ್ಯಂ, "ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತಂ ಸುರ
ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷೋಽಸಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ತ್ವಮೇವ ಮಾಯಾ ಎತ್ತಸ್ಯ ಮಾಯುಹಂ
ಪರಮಾರ್ಥತಃ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವಾಚರಯೋರ್ಭೇದೋ ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಃ.

ಇತಿ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಮಧ್ಯೇ ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಸ್ಸತ್ತಮೋ
ಪದೇಶಃ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

೩೩.

ಶ್ರೀ ೩.

ರುದ್ರಸ್ಯೈಕತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸಪ್ರಶೋ ಯೇ ರುದ್ರಾ ಅಧಿಭೂಮ್ಯಾಂ” ಇತಿ
ಯಜುರ್ವೇದಃ, “ರುದ್ರಾಶ್ಚ ಗಣದೇವತಾಃ” ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತೇಶ್ಚ, ಹೇ ರೇಣು
ಕಗಣೇಶ! ರುದ್ರೈಕತ್ವಂ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ.

ಯದಲ್ಲಿ — ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯೆನಿಸುತ್ತೀಯೆ ರುದ್ರನು ಪುರುಷನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ ಆ ಕಾರಣ
ದಿಂದ ಅವನ ವೀರವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬೆವಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದವನಿ
ಯಿಂದ ಐದುಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು,, ಎಂದು ಶರಭೇಶ್ವರನಿಂದ ನರಹರಿಯನ್ನು
ಕೂರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ!
ನೀನೇ ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ನಾನೇ ನಿನ್ನ ಪುರುಷನು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.
ವಿಶ್ವರೂಪನಾದ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನೇ ಮಾಯೆ, ನಾನೇ ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನು,, ಎಂದು
ಶರಭೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನಿಂದ ನರಹರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕೂರಿತು ನರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ
ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿಹರಗಿರತಕ್ಕೆ ಭೇದವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತಲೂ ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು
ಹೇಳುವ ವಿಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ಏಕತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶ್ವರನೇ. ರುದ್ರರು ಆನೇಕರುಮರು, ಎಂದು ಹೇಳುವ
ಯಜುರ್ವೇದಕ್ರತಿಯೂ, ಆಮರವಾಕ್ಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ
ದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶ | ಸತ್ಯಮಿ ರುದ್ರಬಾಹುಕ್ಕೇ ಅಸಂಖ್ಯಾಕಾನಾಂ ರುದ್ರಾಣಾಮಧೀಶ್ವರೋ ಆದಿರುದ್ರಸ್ತೇಕ ಏವೇತಿ ಸರ್ರತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ, ತದೇವ ಕ್ಷುಯತಾಂ, ಅಧರ್ವತಿಸಿ, —“ ದೇವಾಣಾಂ ವೈ ಸ್ವರ್ಗಂ ಲೋಕಮಗಮಂತೇ ದೇವಾ ರುದ್ರಮಪ್ಯುಚ್ಛತ | ಕೋ ಭವಾನಿತಿ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ ಅತಮೇಕಃ | ಪ್ರಥಮಮಾಸಂ ವರ್ತಾಮಿ ಜ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಜ ನಾನ್ಯಃ ಕಶ್ಚಿನ್ಮತ್ತೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಃ ಸೋಽಂ ಶರಾದಂಶರಂ ಪ್ರಾವಿಶತ್ ” ಲೈಂಗೀ, —“ ದೇವಾ ಹ್ಯಪ್ಯುಚ್ಛಂತಂ ದೇವಂ ಕೋ ಭವಾನಿತಿ ತಂಕರಂ || ಅಬ್ರವೀದ್ಭಗವಾಸ್ಪ್ರದೋ ಹ್ಯತಮೇಕಃ ಪುರಾತನಃ || ಆಸಂ ಪ್ರಥಮಮೇವಾಹಂ ವರ್ತಾಮಿ ಜ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ || ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಜ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿಸ್ತಶೋ ನಾನ್ಯಃ ಕುಶಶ್ಚನ || ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಂ ನ ಮತ್ತೋಽಸ್ಮಿ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡೇ, —“ ಆದ್ಯಷ್ಟಪೂರ್ವಂ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾ ಎಷ್ಟುಪುರೋಗಮಾಃ || ಪ್ರದೇವತ್ಯ ಮಹಾದೇವಮಪ್ಯುಚ್ಛನ್ನೋ ಭವಾನಿತಿ || ಸೋಽಬ್ರವೀದ್ಭಗವಾಸ್ಪ್ರದ್ರಃ ಪತುನಾಂ ಪತಿರೀಶ್ವರಃ || ಸಂ ವರ್ತಾಮಿ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ಮತ್ತೋಽನ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಶಶ್ಚನ || ಮನ್ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಂ

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಅನೇಕಮಂದಿ ರುದ್ರರುಕ್ಮಾರಿಯಾದಾಗ್ಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ರುದ್ರರಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಆದಿರುದ್ರನು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಸಮಸ್ತ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು, ಅಥರ್ವತಿಸಿನಲ್ಲಿ —“ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆದಿರುದ್ರನನ್ನು ನೀನು ಯಾವನೆಂದು ಕೇಳಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಆದಿರುದ್ರನು—ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ನಾನು—ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೂ ಇದ್ದೆನು, ಈಗಲೂ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವೆನು, ನನಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂಬುದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಸರೂಪಿಸಿ ಮರೆಯಾದನು, ಎಂದು ಕ್ರವಾಗದೆ ಲಿಂಗಧರಾಡದಲ್ಲಿ —“ ದೇವತೆಗಳು ಶಿವನನ್ನು ನೀನಾವನೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಭಗವಂತನಾದ ರುದ್ರನು ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಆನಾದಿಯೂ, ಅದ್ವಿತೀಯನೂ ಆಗಿರುವ ನಾನು ಮೊದಲೂ ಇದ್ದೆ, ಈಗಲೂ ಇದ್ದೇನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುತ್ತೇನೆ, ನನಗಿಂತ ಬೇರೊಬ್ಬ ಅಧಿಕನು ಈಲೋಕದಲ್ಲೂ ಬೇರಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವು. ನನಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದುದ್ದಾವುದೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇಲ್ಲವು, ” ಇದು ಮೊದಲಾದುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡದಲ್ಲಿ —“ ಎಷ್ಟು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ಸೋಡಲ್ಪಡದವನಾದ ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ನೀನು ಯಾವನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಇದ್ದು ಹೈತ್ತರೈಸಂಪನ್ನನೂ, ಪತುಪತಿಯೂ, ಈಶ್ವರನೂ ಆದ ಆ ರುದ್ರನು—ಈಗಲೂ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವೆನು, ನನ್ನದೇನಿಂದು ಬೇರೆಯಾದದ್ದೇನಾದವನೂ ಇಲ್ಲವು. ಸ್ಕಾವರ ಒಂಗೆ ಮಾತೃಕವಾದ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವ್ತನ್ನನ್ನ ಮಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಎಂದು ಜೋ,

ಕ್ಷೃಪಂ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಡರಾಡರಂ || ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ಪ್ರದ್ರಸ್ತಂ ಪೂರ್ಣಂ
ರೂಪಮಾಪತತ್ || ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, — “ ಅತ್ಯಧಾತಾನ್ಮಹಾದೇವಾಶ್ಚೀರಾವಗ್ರ
ಹರೂಪಿಣಃ || ಅದಿಸರ್ಗೇ ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಯಸ್ಸುರಾಃ || ಪೃಷ್ಠೋ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಧರ್ಮೈಃ ಕಸ್ಯಂ ದೇವ ಇತಿ ಪ್ರಭುಃ || ಅಬ್ರವಿದಹಮೇವೈಕೋ
ನಾನ್ಯಃ ಕತ್ತಿದಿತಿ ಶ್ರುತಿಃ ” ; ಇತ್ಯಾದಿವಚನಜಾಲಂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯೈಕತ್ವ ಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯಸ್ವಪ್ನವೋಪದೇಶೇ ಅಷ್ಟಮಾಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ತಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವಂ
ಕ್ಷೃಪಯತಾಂ, ಶ್ರೇತಾಶ್ಚತರೋಪನಿಷದಿ, — “ ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ ರುದ್ರೋ ಮಹರ್ಷಿಃ |
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಂ ಜನಯಾಮಾಸ ಪೂರ್ವಂ ಸ ನೋ ಬುದ್ಧಾಃ ಶುಭಯಾ ಸ್ತೃತಾಃ
ಸಂಯುತಕೃತ್ ” ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — “ ರುದ್ರಂ ವಿಶ್ವಾಧಿಕಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮ

ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —
“ ಸಕಲ ಜೀವಂಗೆ ಚೈತನ್ಯರೂಪನೂ, ಚಂದ್ರಶೇಖರತ್ವಾದಿ ಬೀಜಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವ
ನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನದೇಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಥಮಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳು
ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದ “ ನೀನು ಯಾವನು,, ಎಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಭುವಾದ
ಶಿವನು—ನಾನೊಬ್ಬನೇ ನನಗಿಂತ ಅನ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಸಾ
ಲುತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಜಾಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಏಕತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಆ ಆರುದ್ರನಿಗೆ ಸಕಲ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ
ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ರೇತಾಶ್ಚತರೋಪನಿಷದಿನಲ್ಲಿ — “ ಮಹರ್ಷಿಯೆಂದೆನಿಸಿರುವುದ
ರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಧಿಕನಾದ ರುದ್ರನು—ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ಸಿದನೋ, ಆ ರುದ್ರನು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಲಿ,, ಎಂದೂ,
ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಮಹರ್ಷಿಯಾಗಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಧಿಕನನ್ನಾಗಿ

ಹರ್ಷಿಂ ಶ್ರುತಿರಾಹ ತಂ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸಂಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಜನಕಂ ತಥಾ || ಬ್ರಹ್ಮ
ವಿಷ್ಣ್ವಾದಯೋ ದೇವಾಃ || ವ್ಯೂಜಯಾಮಾಸುರಾದರಾತ್ || ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿ
ತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಖಂಡೇ, — || ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವಾನಾಂ ವಿಶ್ವಾಧಿತ್ಯಂ
ವದಂತಿ ಯೇ || ಅಧೋಮುಖೋರ್ಧ್ವಪಾರಾಸ್ತೇ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ನರಕಾರ್ಣವಂ ||
ಇತಿ. ಅಸ್ತಿಸ್ತಿಷಯೇ ಬಹುಷು ಪ್ರಮಾಣೇಷು ಸತ್ಸಪಿ ಶಾನಿ ಗ್ರಂಥವಸ್ತುರಭಯಾ
ನ್ನೋಕ್ತಾನಿ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಶಿಲೀವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋತರೇಣುಕಸಂವಾದ
ರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿ ಶಿವೇಶ್ವರದೇವತಾಸಂತ್ಯಾಗಾದಿ
ನವಸಂವಾದವಿಚಾರಸ್ಯಪ್ತಮೋಪದೇಶಃ.

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು,, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆ
ಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗಖಂಡದಲ್ಲಿ — ಯಾರು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಧಿಕ
ತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಮೋರೆಯನ್ನು ಕಳಗಮಾಡಿ ಕಾಲ್ಗಲನ್ನು ಮೇಲೆಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ನರಕವನ್ನು ಹೋದುವರು,, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಮಾ
ಣಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರಭೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನ ಹೇಳುವ ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಾಮರಾಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಮಶಿಲೀಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಳನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮೈಮಕೇಶಾಯನಮಃ.

ಅಷ್ಟಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ರುದ್ರಸ್ಯ ವರ್ಣೋತ್ತಮತ್ವಂ ತ್ವಯತಾಂ, ಸಾಮ ವೇದೇ,—“ ತ್ವಂ ದೇವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಯಹಂ ಮನುಷ್ಯೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಪಧಾವತ್ಯುಪಧಾವಾಮಿ” ಇತಿ ಪ್ರಪದಮಂತ್ರಃ. ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—ಪರಾಶರಃ, “ ಸಂಕರಾಸ್ಪದ್ವದೇವಾಸ್ತು ವೃಷಲಸ್ತು ಪುರಂ ದರಃ || ಪಿತಾಮಹಸ್ತು ವೈಶ್ಯಸ್ಯಾತ್ಯುಕ್ತಿಯಃ ಪರಮೋ ಹರಿಃ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಧಗವಾನ್ರುದ್ರಸ್ಸರ್ವೇತಾಮುತ್ತಮೋತ್ತಮಃ || ಬ್ರಹ್ಮಭಾವೋ ಹಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ನೈವ ಹೇತುಜಂ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮೈ ಸರ್ವಾ ಲೋಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಚೋಪಧಾವತಿ || ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾಶಾನಮುಪಧಾವೇನ್ನ ಜೇತರಂ” ಇತಿ. ಮಾನ

ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು

ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇಹುಕ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಆದಿರುದ್ರನಿಗಿರುವ ವರ್ಣೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು;—ಸಾಮವೇದಪ್ರಪದಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ,—“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿ ತುತ್ತೀಯೆ. ನಾನು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವನಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿರುವ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಂದೂ, ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,—“ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಸಂಕರಹಾಸೀಯರಾಗಿರುವರು ಇಂದ್ರನು ಶಿವದ್ರವಾಗುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ವೈಶ್ಯನಾಗಿರುವನು. ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು. ಇದ್ದು ನಿತ್ಯ ಶರ್ಮಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ರುದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನೆಂದಿಸಿರುವನು. ರುದ್ರನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆತನಿಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಂಟಾದುದೇ ಆಲ್ಲವು. ಅಂದರೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಆದಿರುದ್ರನಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ಸೇವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಶಿವತರದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು, ಎಂದೂ, ಮಾನವಪುರಾ

ವಪುರಾಣೇ,—“ರುದ್ರ ಏವ ಸದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಲೋ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವತಃ ||”
 ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಾಲಕೋ ರಾಜಾ ವಿಷ್ಣುಸ್ತನ್ಮಾಸ್ಯ ಪಾಲಕಃ || ತೇನ ರಾಜಾ ಷರ
 ಸ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ತ್ವಾಪಚಾರಾಕಂ || ಜಗದ್ವಿಸ್ತರಣೇನೈವ ಕಾರ್ಣೇಣ ಭಗವಾನ
 ಜಃ || ಕೇವಲಂ ಮೈತ್ಯ ಏವ ಸ್ಯಾನ್ನ ರಾಜಾ ನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿ
 ಯೋ ಮೈತ್ಯೋ ರುದ್ರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಿತಾಮಹಃ || ತತ್ತ್ವೇವಾತತ್ಪರತ್ಯಾದ್ರ ಇಂದ್ರ
 ಸ್ತುಪ್ರಥಿತಃ ಖಲು || ಸಂಕರಪ್ರಭವಾನಾಂ ತು ದೇವತಾಃ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತಾಃ || ಶೂ
 ದ್ರಾಣಾಂ ದೇವರಾಜೇಂದ್ರೋ ಮೈತ್ಯಾನಾಂ ಭಗವಾನಜಃ || ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ
 ರಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ನಾನಾಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ ||”

ಇತಿ ಶ್ರೀರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿರಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಆದಿರುದ್ರಾದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣೋರೈರುತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಃ

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಆದಿರುದ್ರಾದ್ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಣೋರುತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚೈವತಾಂ,

ಇದಲ್ಪಿ—“ಆದಿರುದ್ರನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೆನಿಸಿದವನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುವನು,
 ಶ್ರೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕವನೇ ರಾಜನನಿರುವನು ವಿಷ್ಣುವು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ
 ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ರಾ ನನಿರುವನು. ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು
 ವಿಪಚಾರಿಕವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೋ ಜಗದ್ವನ್ನು ವಿವರಗಣಿಸುವ
 ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಮೈತ್ಯನೇ ಆಗಿರುವನಲ್ಲದೆ ರಾಜನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಆಲ್ಲವು ಆಕಾರದಿಂದ
 ಆದಿರುದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೂ, ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷತ್ರಿಯನೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೈತ್ಯನೆಂದೂ ಆ
 ಮೂವರೂ ಸೇವೆಯಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರನು ಶೂದ್ರನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
 ಸಂಕರಜಾತಿಯರಿಗೆ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುವರ. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಇಂದ್ರನು, ಮೈತ್ಯ
 ರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ಆದಿರುದ್ರನು ದೇವ
 ತೆಯಾಗಿರುವನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಆದಿರುಬ್ರಹ್ಮನವೆಂಬುದು ಬ್ರಾಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಆದಿರುದ್ರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳು;

ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ, — “ ಅಂಡಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಮಧ್ಯೇ ಸಮುದ್ರಂ ರುದ್ರವೀ
 ರ್ಯಾತ್ಮಧಮಂ ಬಧಿವ || ಅಂಡಾದ್ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾಜಾತವೇದಾಶ್ಚ ತನ್ನೇ ಮನಶ್ಚಿವ
 ಸಂಕಲ್ಪಮಸ್ತು ” ಲೈಂಗೀ, — “ ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಪ್ರಾಣಃ ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಧೃವಂ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಕಂ ಎಷ್ಟೋರ್ದೃಷ್ಟೇರ್ವಾಯೋಸ್ಸದಾಶಿವಂ ” ಸ್ಕಾಂದೀ ಎಷ್ಟು ಸ
 ನಶ್ಚ ಮಾರಸ ವಾದೇ, — ಎಷ್ಟುವಾಕ್ಯಂ, “ ಜಾತೋಽಸಮಸ್ಯ ವಾಮಾಂಗೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ
 ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ || ಮುಖಾಶ್ಚ ವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವರಸ್ವಾಂಗೋಪಾಂಗಾಶ್ಚ ಕೃತ್ಸ್ನಶಃ ”
 ಶಾಶಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, — ದಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ ಯಸ್ಯ ವಾಮಾಂಗಡೋ ಎ
 ಷ್ಣುರ್ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಭವೋಽಹ್ಯುತಂ || ಯಸ್ಯಾಷ್ಟಯಾಃ ಪಿಲಂ ಎಶ್ವಂ ಸೂರ್ಯೋ ಭ್ರಮ
 ತಿ ಸರ್ವದಾ || ಯಸ್ಯ ಪಾದರಜಸ್ವರ್ಶಾದ್ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನಹಂ || ಶಾರ್ಙ್ಗ
 ಣಾಪಿ ಸದಾ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಧಾರ್ಯತೇ ಕಶ್ಚಿವೇಪರಃ ” ಲೈಂಗೀ, — ನಾರಾಯಣಂ
 ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ ಭವಾನಗ್ರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಭವಾನ್ಯಾ ಸಹ ಕೇಶವ ||
 ವಾರುಣೋದಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಾದಹಂ ತಥಾ || ಶಿವೋಽಯಂ ಜಗತಾಂ
 ಧಾತಾ ತವಾಪಿ ಜ ಮಮಾಪಿ ಜ ” ಸ್ಕಾಂದೀ ಕಾಳಿಕಾಮಂಡೀ, — ರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ,

ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಡವು
 ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನ
 ಸ್ಸು ಶಿವಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳುದು. ಗಲಿ, ಎ. ದೂ, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ,
 ಅಗ್ನಿಗೂ, ವಾಯುವಿಗೂ ತಂದೆಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪರವಾದುದಕ್ಕಿಂತ ಪರನನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ಶಾಶ್ವ
 ತನನ್ನಾಗಿ ಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿ — “ ಆದಿರುದ್ರನ ವಾ
 ಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದನು ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜನಿಸಿದನು. ಮುಖದಿಂದ
 ಆಗೋಪಾಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಸನ
 ತ್ತುಮಾರಾಗಿ ನಡುಪಿತವಾಗಿದೆ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಯಾವನ — ವಾಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು
 ಹುಟ್ಟಿದನೋ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದನೋ, ಯಾವನ ಅಷ್ಟೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನು
 ಯವಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನೋ, ನಾನು ಯಾವನ ಪಾದರಜಸ್ವರ್ಶ
 ದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೋ, ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಿವನು ಯಾ
 ವಾಗೂ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಯೋ, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
 ರಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ಈ ರುದ್ರನ ವಾಮಾಂಗದಡಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಭವಾ
 ನೆಸಗಿತನಾಗಿ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ನಾನು ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಡಸೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಭವಶಬ್ದ
 ದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಈ ರುದ್ರನು ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸತ
 ಕೈವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿ — “ ನನ್ನ — ವಾ

“ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಧವೋ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಮತೋ ಮೇ ಚನಾರ್ದನಃ || ಮದಂಗಸ್ರೇದಸಂ
ಧೂತಾ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾವಮೌ ” ಮಾನವಪುರಾಣ-ಮನಃ, “ ಕಾರ್ಯಕೋ
ಟಿನಿವತ್ಸಾ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣೌ ಬುಧಾಃ || ರುದ್ರಃ ಕಾರಣಕೋಟಿಸ್ಥೋ ಸ್ಯ
ನಪೇಕ್ಷಸ್ತಮೂರ್ತಿಷು || ಅಂತೀಧೂತೌ ವಿಲೀಯೇತೇ ಸುಖ ರುದ್ರೀ ಸ್ವಕಾರಣೇ ”
ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಾದೇವ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಣೋರುತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿರಷ್ಟಮೋಪದೇಶಃ

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ನಾರಾಯಣಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾದಿಧಿ.

ಜೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! “ ಎಕೋ ವೈ ನಾರಾಯಣ ಚಕ್ರೇಶ್
ತಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾರೂಢಸ್ಯ ಲಲಾಟಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ಲೋಕವಾಣಿಃ ಪುರುಷೋಜ್ಜಾಯತ ” —
“ ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರೋಜ್ಜಾಯತ ” ಇತಿ ಲಘುನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಾ

ಮಾಂಗದಿಂದ ಎಷ್ಟು, ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು
ನನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟಿ ಬೆವರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು,, ಎಂದು ರುದ್ರನಿಂದ ಹೇಳುವಾಗಿದೆ. ಮಾನ
ವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ! ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು ಇಂದ್ರಕುಲದಿಂದ ಶ್ರುತಿಧ್ವ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಪೇಕ್ಷತೆನಲ್ಲದಿರುವ ರುದ್ರನು ಕಾರಣನಾದವನೊಂದು ಪ್ರ
ತಿಷ್ಠಾನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ರುದ್ರಾಂಶಜಾತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು ತಮಗೆ ಕಾರಣನಾದ ರುದ್ರ
ನಲ್ಲಿ ಲೈಸುವರಷ್ಟೆ,, ಎಂದು ಮನುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಶ್ರುತಿಧ್ವ
ವಾಗಿರುತ್ತವೆ

ಎಂಬಿರಿಗೆ ರುದ್ರನವತೆಯಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ನಾರಾಯಣನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು.

ಜೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ಜಗತ್ತೆಂಟಾನುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಾರಾಯಣ
ನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು ಧ್ಯಾನನಿರತನಾದ ಆ ಅದಿನಾರಾಯಣನ ಇಂದ್ರಮಧ್ಯದವತೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತ
ನೂ, ತ್ರಿಶೂಲವಾಣಿಯೂ ಆದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು,, — ನಾ
ರಾಯಣನವತೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಜನಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಲಘುನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವು

ಹ್, “ಅಹಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವೋ ಮತ್ತಸ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ” ಇತಿ ಗೀತಾಯಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಾಕ್ಯಾಜ್ಞ ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ತಚ್ಚೈತ್ಯರ್ಥನಿರ್ಣಯಸ್ತು ಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈಃ ಕ್ಷು ಯತಾಃ, ಸ್ಯಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಆಕಟೀಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂ ಪಮಾಕಂರಾದ್ವಿಷ್ಟುರೂಪಕಂ || ಆಮೂರ್ಧ್ನೋ ರುದ್ರರೂಪಂ ಸ್ಯಾತ್ತತೋ ದೇಹಾ ಸ್ತಿದೇವತಾಃ||ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತೋ ರುದ್ರೋ ಧ್ಯಾನಾದ್ವಹಿರದ್ವೈತ್||ರುದ್ರೋ ನಾ ರಾಯಣಾಜ್ಞಾತ ಇತ್ಯಾಹ ಶ್ರುತಿರಾದರಾತ್” ಹೇ ಜೋಳ ! “ಯಂ ಯದಾ ಯಥೋಪಾಸತೇ ತದೇವ ಭವತಿ | ಯದ್ಭಾವಂ ತದ್ಭವತಿ” ಇತಿ ಬೃಹದಾರಣ್ಯ ಕೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಾತ್ “ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ರೂಪೇಣ ಸಾಧಕಸ್ಸಂಸ್ಕರೇದ್ಯದಾ || ತದಾ ಶನ್ಮಯತಾಂ ಯಾತಿ” ಇತ್ಯಾದಿಕಾರಣಶಂತ್ರವಾಕ್ಯಾತ್, ಧ್ಯಾನಾರೂ ಢಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಲಲಾಟಮಧ್ಯಸ್ಥಾಜ್ಞಾಚಕ್ರೇ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋ ಎಷ್ಟೇಯಃ. ಭೋ ಜೋಳ ! ಕಿಂಬಹುನಾ, ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮಾಜ್ಞಾಚಕ್ರಂ ರುದ್ರ

ಹೇರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ನಾನು ಸಕಲ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನು, ನನ್ನದಿವ್ಯವಿಂ ದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ತೋರುತ್ತದೆ,, ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಾರಾಯಣನದಿವ್ಯವಿಂ ದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ರೇ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಆ ಶ್ರುತಿಯ ನಿಜವಾದರ್ಥವನ್ನು ಪುರಾಣವಚನಗಳಿಂದ ತೇಳು; ಸ್ಯಾಂದದಲ್ಲಿ —“ಸಮಸ್ತಜೀವರ ಶರೀರಗಳು—ಪಾದಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ನಡುವಿನವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ನಡುವಿನಿಂದ ಕತ್ತಿನವರೆಗೆ ಎಷ್ಟುಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಕಂಠ ದಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ ರುದ್ರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿ ರುತ್ತವೆ. ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರನು ಧ್ಯಾನದವಿಷಯದ ಹೊರಗೆ ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯು ರುದ್ರನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ನಾರಾಯಣನದಿವ್ಯವಿಂ ದುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಪ್ರೀ ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿತು,, ಎಂದಭಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಯಾರು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾ ವುದನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ತತ್ತ್ವರೂಪರೇ ಆಗುವರು ಯಾವಭಾವವೋ ಅವೇ ಆಗುತ್ತದೆ,, ಎಂದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೂ, “ಸಾಧಕನು ಯಾವಾಗಿ ಯಾವಯಾವ ರೂಪವಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವನೋ, ಆಗ ಅವನು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೊಂದುವನು,, ಇತ್ಯಾ ದಿಕಾರಣಶಂತ್ರವಚನವಿರುವುದೂ, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆದಿನಾರಾಯಣ ಧ್ಯಾನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ರುವ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಮೂಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಬಹು ನೂತನದೇನು ? ಸಕಲ ಜೀವರ ಧ್ಯಾನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರವು ರುದ್ರ ಸ್ಥಾನವೆಂಬಂ

ಸ್ಥಾನಂ, ತದುಕ್ತಂ ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, — “ಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಜ ಯಸ್ಯಂ
ಧಿಸ್ವ ಎಷ ದ್ವ್ಯಾಲೋಕಸ್ಯ ಎರಸ್ಯ ಜ ಸಂಧಿಃ” ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — “ಜನಾರ್ದ
ನೋ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಭೂಮಧ್ಯೇ ತಾರಕಂ ತಿವಂ || ಧ್ಯಾನೇನ ಪೂಜಯತ್ಯೇವ
ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ತ್ವೇವ ಸಂಸ್ಕರೇತ್” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಗಾರಾಣಸೀ ಮಹಾ
ಪ್ರಾಜ್ಞಾಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಮಧ್ಯಮೇ || ಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಾ ಸಂಧಿರಿತಿ
ಜಾಬಾಲಿಕೀಶ್ರುತಿಃ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — “ಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಾ ಸಂಧಿ
ಸ್ತತ್ರ ವಾರಾಣಸೀ ಸ್ಥಿತಾ || ತತ್ರಾವಿಮುಕ್ತಕಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತಸ್ಮಿನ್ರುದ್ರಸ್ಸದಾ ಸ್ಥಿ
ತಃ || ಲಿಂಗಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಪರೂಪೇಣ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಭಿಧಂ” ಶಾಂಕರಸಂಹಿ
ತಾಯಾಂ, — “ಭ್ರೂಘ್ರಾಣಮಧ್ಯೇತ್ವವಿಮುಕ್ತದೇಶೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಖ್ಯಂ ಪರಮಾ
ತ್ಮಲಿಂಗಂ || ಧ್ಯಾನಾಮೃತಸಕ್ತಧಿಯೋ ಮಹಾಂತೋ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪರಾಂ ಮು
ಕ್ತಿಮವಾಪುರನ್ಯೇ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕವಚನಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಲಲಾ
ಟಮಧ್ಯೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ. ಅಥವಾ “ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರೋಽಪಿ
ಯತ” ಇತ್ಯೇವ ನೆಚ್ಚಿತ್ತೇಶ್ವರೇ ರುದ್ರಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ನಾಸ್ತೀವ,

ಶವು ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸರ್ದದೇಹಿಗಳ ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮತ್ತು ನಾಸಿಕದ ಸಂಧಿಯೇ
ಕೈಲಾಸವು,, ಎಂದು ನರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ವಾತುಲತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಲಿಂಗಧಾರಣದಿಂದ ಪರಶು
ಧ್ವಜನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭವಸಾಗರದದೇಸೆಯಿಂದ ದಾಟಿಸುವ ಶಿವನನ್ನು
ಧ್ಯಾನಮೆಚ್ಚಿದಿಂದ ರಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಾರಣದದೇಸೆಯಿಂದಲೇ ಆ ಅಜ್ಞಾಚಕ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಶಿವನನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟರೇಕು,, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೇ !
ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮತ್ತು ಮೂಗಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವಿರುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದಲೇ “ಭ್ರೂವೋ
ಘ್ರಾಣಸ್ಯಯಾ ಸಂಧಿಃ,, ಎಂದು ಜಾಬಾಲಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ,, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಭ್ರೂಘ್ರಾಣಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ
ವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗವೆಂದು ಜಿಸುಧ್ಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗದ್ದು ಯಾವಾ
ಗಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು,, ಎಂದೂ, ಶಾಂಕರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಭೂನಾಸಿಗಂ” ಮಧ್ಯದ
ಲ್ಲಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಖ್ಯನು ಪರಮಾಂಶವಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವು ಪೂ
ಜ್ಯರು ಧ್ಯಾನಾಮೃತಪಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ, ಆ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಕಾಯಜ್ಞವನ್ನು
ಹೊಂದುವರು,, ಎಂದೂ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಇದ್ದೇನೇಕವಚನಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ
ನಾರಾಯಣನ ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅಥ
ವಾ ನಾರಾಯಣನದೇಸೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಿಸುವುದಾದರೆ, ರುದ್ರನಿಗೆ ನಾ
ರಾಯಣಸ್ವರೂಪತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವು ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆ

ತದುಕ್ತಮಾದಿತ್ಯವುರಾಣೀ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಪ್ರಜಾಸ್ವಜೀತಿ ವಿ
ಜ್ಞಪ್ತಶ್ಚಂದ್ರಮಾಕೃರಂಚಿನಾ || ಸರ್ವಜ್ಞ ಮನಸಾ ರುದ್ರಾಣಾತ್ಮತುಲ್ಯಾನ್ಮಹೇಶ್ವ
ರಃ || ನೀಲಕಂಠಾಂಪ್ರೀತಾಂಶ್ಚ ಧೃತಜಂದ್ರಾರ್ಥಶೇಖರಾಃ || ವೃಷಧ್ವಜಾಪ್ತೇ
ಶರಾಗಾಃ ಜರಾಮರಣವರ್ಜಿತಾಃ || ಸರ್ವಜ್ಞಾಃ ಶತಕೋಟೀಂಸ್ತಾನ್ಸರ್ವಾನು
ಗ್ರಹತತ್ಪರಾಃ || ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಃ ವಿವಿಧಾಃ ರುದ್ರಾನ್ಸಿರಂಚಃ ಪ್ರಾಕ ಶಂಕರಂ”
ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈಃ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಮಹೇಶ್ವರಾದುತ್ಪತ್ತಿರ್ದೇಯಾ. ಹೇ ಚೋಶ |
ಇದಮನಾಲೋಚ್ಯ “ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣಾದಜಾಯತ” ಇತಿ ಪುನರ್ವದಸಿ
ಜೇತ್ಸುರ್ಹ || ನಿರ್ಭಿದ್ಯ ಹೃದಯಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರಮಥವುಂಗಮೈ || ಎವೇಶ
ಶೂಲೇನಾದಾಯ ತತ್ಕಳೇಬರಮಾಶ್ವರಃ” ಇತ್ಯಾದಿಕೂರ್ಮಪುರಾಣವಚನಾಂ
“ಅವಶ್ಯಂ ಪಿತುರಾಚಾರಾನ್ಸತ್ಪ್ರಸ್ತುನುವರ್ತತೇ” ಇತಿ ಮನುಸ್ಮೃತಿವಚನೋಽಪಿ
ವಿರೋಧಪ್ರಸಂಗಾದ್ಧ್ಯಾನಾರೂಢಸ್ಯಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಜ್ಞಾಚಕ್ರೇ ರುದ್ರಸ್ಯ
ಪ್ರಸನ್ನತಾ ವಿಚ್ಛೇದೋತ್ಕಲಂ ಎಸ್ತರೇಣ.

ಯಲ್ಲಿ — “ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನನಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮ
ನಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು — ತನಗೆ ಸಿಮಾನರಾದ ಅನೇ
ಕರುದ್ರರನ್ನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ತೋರಿಸಿ, ಈಗ ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತನು ಬ್ರಹ್ಮನು — ವಿಷದಿಂದ ಕಲಾಪದ ಕೊರಳುಳ್ಳವರೂ,
ಮೂರುಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಧಚಂದ್ರನನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ, ವೃಷಭವೇ ಧೃತವಾ
ಗುಳ್ಳವರೂ, ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವರೂ, ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಮುಖ್ಯ ಸಾವುಗಳಲ್ಲದವರೂ, ಸಮಸ್ತರನ್ನ
ನುಗ್ರಹಿಸುವುದರ ಸ್ವಯಂವುಳ್ಳವರೂ, ನಾನಾಪ್ರಕಾರವುಳ್ಳವರೂ, ಶತಕೋಟಿಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ
ವರೂ ಆದ ಆ ಸಮಸ್ತರುದ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದನು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನದೇಸೆಯಿಂದ ರುದ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕ
ದ್ದು. ಎಲೈ ಚೋಶನೇ | ಇದನ್ನಾಲೋಚಿಸದೆ, “ನಾರಾಯಣನಿಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು,,
ಎಂದು ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತೀಯಾದರೆ ? ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಅವನ ಕಳೇಬರವ
ನ್ನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ತಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಮಥಶ್ರೇಷ್ಠರೊಡನೆ ಕೈಕಾಸವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ
ದನು,, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ, “ಸುತುತ್ವನು ತನ್ನ ಶಂ
ದಯ ನದವಕಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ,, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮನುಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯ
ಕ್ಕೂ ವಿರೋಧಪ್ರಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಧ್ಯಾನನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಆಜ್ಞಾ
ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಮೂಡಿ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬಹಳ
ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಕು.

ಇತ್ಯಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಷ್ಠಮೋಘದೇಶೇ
ತೃತೀಯಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಃ.

ಚೋ—“ಲಲಾಟಾದ್ರೋಷಜಾಯತ” ಇತಿ ಜಾಬಾಲಶ್ರುತೇ, ಪ್ರಾ
ಣಾತ್ಮಕಸ್ವಮುದ್ಧೋಷೋ ಲಲಾಟಾದ್ರೋಷೋ ಹರಃ” ಇತ್ಯಾದಿತ್ಯುರಾಣವಚ
ನಾಡ್ವ, ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ ! ಆದಿಬ್ರಹ್ಮೋ ಲಲಾಟಾದ್ರೋಷೋ
ಪ್ರತಿಃ ಕ್ಷಾಯಶೇ ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳಮಂದಬುದ್ಧೇ ! ಪ್ರಾಗೇವಾಸ್ಮಾಭಿರುತ್ತರಂ ದತ್ತಂ ಪುನ
ರಪಿ ಕ್ಷಾಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಕಾಳಕಾಶಂಧೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ,—ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರ
ಭರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, “ಸೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಜಗತಃ ಪೂರ್ವಂ ಶಂಕರಂ ನೀಲರೋಹಿತಂ || ಲಲಾ
ಟೇ ಚಂಶಯನ್ಪ್ರಹ್ಮಾ ಕಪಸ್ಯುಗ್ರೀ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ತಲ್ಲಲಾಟಾದಧೂದ್ರೂದ್ರಸ್ಯ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಃ.

ಚೋ—“ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಿಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಜಾಬಾ
ಲಶ್ರುತವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಿಂದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಾದ ರು
ದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲೈ ಸ್ವಾ
ಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ ! ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದದೇಸಿಯಿಂದ ರುದ್ರನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು
ಕೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದಕ್ಕೇನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ ?

ರೇ—ಎಲೈ ಮೂಢಮತಿಯಾದ ಚೋಳನೇ ! ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಮೊದಲೇ
ಹೇಳಿದನಾದರೂ, ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಕೇಳು, ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿ—“ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀಲಕಂಠನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು
ಮಾಡಿದ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದದೇಸಿಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಆದು ನಂದಿಯಲ್ಲ,,

ಷ್ಠ್ಯರ್ಥಂ ತನ್ನ ದ-ಷಣಂ” ಕತಳಂ ಪಂಡೇ—“ ಪ್ರಾದುರಾಸೀದ್ವಿರೂಪಾಕೋ
ಧ್ಯಾಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಕಿಕಾತ್ || ಉಮಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ ನಾಮ್ನಾ ಸಧಾ
ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತೇ” ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ -ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ ನಮಸ್ತ್ರೀಮೂರ್ತ
ಯೇ ಶುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಕಾಯ ಮೇ || ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿ
ದ್ಯಾಪ್ರದಾಯಿನೇ” ತತ್ರ-ದಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ ಸಾ ಜ ಶಕ್ತಿಃ ಪರಾ
ಗೌರೀ ಸ್ತೇಷ್ಠಾ ಎಗ್ರಹಧಾರಣೀ || ತವ ಪುತ್ರೀಂ ಶು ದುರ್ಬುದ್ಧೀ ಮನ್ಯಸೇ ತಮ
ಸಾವೃತಃ || ಕಸ್ಯಾಂ ಜಾನಾತಿ ಎಶ್ವೇತಿಮಾಶ್ವರಾರ್ಥಶರೀರಣೀಂ || ಅಹಂ ನಾ
ದ್ಯಾಪಿ ಜಾನಾಮಿ” ಇತ್ಯೇ ಶಕ್ತೃಶ್ಚ ಕಾ ಕಥಾ || ಸ್ತೇಷ್ಠಾ ಎಗ್ರಹದೂಷಿಣ್ಯಾ ಗೌ
ರ್ಯಾ ಸಹ ಪಿನಾಕಧೃತ್ || ಭ್ರಾಮತ್ಯುಖಿಲಂ ಎಶ್ವಮಿತಿ ಸತ್ಯಂ ನ ಸಂಶಯಃ”
ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈಃ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ಎಜ್ಜೇಯಾ ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.
ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿವ್ಯಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಎಂದು ಶರಭರುದ್ರನಿಂದ ನೃಸಿಂಹನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಳಿಕಾಮಂಡದಲ್ಲಿ —“ ಶೋಕಸೃಷ್ಟಿ
ಗಾಗಿ ಧ್ಯಾನನಿರತನಾದ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಹಣೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಆ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಉಮಾದೇವಿಯು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಗ
ಳಾಗಿ ದಕ್ಷನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ತ್ರಿಮೂ
ರ್ತಿಸ್ವರೂಪನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೊಂದನನೂ, ಒಂದೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು
ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ, “ ಎಂದೊಡನೆಯೇ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಎಂದು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಸ್ತೇಷ್ಠಾ ನುಸಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಲೀಲಾಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೊಂ
ದುವವಳಾದಗೌರೀದೇವಿಯು ಶಿವನ ಪರಾಖ್ಯಾನದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಎಲೈ ದುರ್ಮತಿಯಾದ
ದಕ್ಷನೇ ! ನೀನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ಶಿವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತೀಯೆ.
ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆರ್ಥಶರೀರಿಯಾದ ಆ ಜಗನ್ನ-ತೆಯನ್ನು ಯಾವನೂ ತಿಳಿಯಲಾರನು. ನಾನೂ
ನಾಲಾಯಾಣನೂ, ಇಂದ್ರನೂ, ಈವರೆಗೂ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯದವರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ಪರ
ಮೇಶ್ವರನು ಸ್ತೇಷ್ಠಾ ಶರೀರಧಾರಣೆಯಾದ ಗೌರೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರ
ಪಂಚವನ್ನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಸತ್ಯವು. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಎಂದು
ದಕ್ಷನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇತರ ದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರ
ಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿವರಾದಿಂದ ನಾಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತ್ವವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಃ

೦೬—ಭೋ ಜೋಳ ! ಮಹಾವತ್ಸವತಯಾ ಅತ್ರಿಮುನಿಪತ್ನಿಯಾ ಅನಸೂಯಾದೇವ್ಯಾಃ ಕರಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ಸ್ವಾಮಿತಾಂ, ಸ್ವಾಮಿದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಇ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುರ್ಽದಿತ್ಯಾಶ್ಚೇತತ್ಸುತಾ ಪುರಾ || ದೂರ್ವಾಸನಾಮಾ ಪುತ್ರೋಽಭೂತ್ತಸ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲೀವಃ ” ಇತಿ. ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ, — ಅನಸೂಯಾವಚನಂ, “ ದಧಾಶ್ಚ ಸುಮ ಪುತ್ರತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ || ರುದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಽದಿತ್ಯಾಶ್ಚೇತಯೋ ನೃಜಾಯತ || ಅತಃ ಕರಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇಷು ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಂತಃ ಪಿನಾಕಿನಾ || ಗರ್ಭವಾಸೋತಿದುರ್ವಾಸಸ್ಸರ್ವವಾಸೇಷ್ಟತೀರಯತ್ || ದೂರ್ವಾಸನಾಮಪುತ್ರೋಽಭೂದ್ಧೃತಸಂಸಾರಬಂಧನಃ ”

ಅನೃತೋಪದೇಶಃ
ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಪುಷ್ಪೋಪದೇಶಃ
ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧಾಃ

ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು.

೦೭— ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಮಹಾವತ್ಸವತಯಾದ ಅತ್ರಿಮುನಿಪತ್ನಿಯಾದ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಯ ಕರಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ವ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ವಾಮಿದದಲ್ಲಿಯ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ರುದ್ರನು ಆಕೆಯ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯದೆಸೆಯಿಂದ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರುಸೇರಿ ದಿತ್ಯಾಶ್ಚೇತಯನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರಾಗಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ರುದ್ರನ ಒಂದಂಶವು ನನ್ನ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವಾಸವು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದಾದ ವಾಸವುಳ್ಳದೆಂಬಂಶವನ್ನು ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗಿ ಸಂಸಾರಬಂಧಕನಾದ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿತು,, ಎಂದು ಅನಸೂಯೆಯಿಂದಾಕ್ಷವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನಾತ್ಮನಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಃ.

ರೇ-ಭೋ ಚೋಳ ! ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನಾತ್ಮನಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ತಯಾಪ್ರಸಿದ್ಧೀತಿ ಶ್ವಯತಾಂ, ಹುಗ್ವೇದೇ-—“ ಪಿಂಡಾನಾಂ ಮಧ್ಯಮಂ ಪತ್ನೀಂ ಪ್ರಾತಯೇತ್ ” ಯಜುರ್ವೇದೇ-—“ ಮಧ್ಯಮಂ ಪಿಂಡಂ ಪತ್ನೀಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ ” ಸಾಮವೇದೇ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷದಿ-—“ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನೋ ವದಂತಿ ಯದ್ರಸೂನಾಂ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಂ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಮಾಧ್ಯಂ ದಿನಂ ಸವನಮಾದಿ ತ್ಯಾನಾಂ ಎತ್ತೇಷಾಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ ತೃತೀಯಂ ಸವನಂ ” ಇತಿ. ಲೈಂಗೇ-—“ ವಸುರುದ್ರಾರ್ಕರೂಪೇಷು ಮಧ್ಯಪಿಂಡಸ್ತು ಪುತ್ರದೇ||ವೇದೋಕ್ತಂ ರುದ್ರನಿರ್ಮಾ ಣ್ಯಂ ಕಿಂ ಪುನರ್ನಮಭಾಸಿತೈಃ ” ಸ್ವಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ-—“ ಪಿಂಡಾನಾಂ ಮಧ್ಯಮಮೃಚೀಮನಃ ಪ್ರಾತಯೇತ್ಪ್ರಾತ ಪತ್ನೀಂ ತತ್ಪಿಂಡಂ ಮಧ್ಯ ಮಾಮಪಿ ಯಜುಃ ಪ್ರಾತ ಪತ್ನೀಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್||ಸಾಮಃ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಮಿತಿ ಯಾ

ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು.

ರೇ - ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪಿಂಡವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು; ಹುಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ-—“ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು-ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಸು, ರುದ್ರ, ಆರ್ಕ ಎಂಬ ಮೂರು ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ರುದ್ರಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಪಿಂಡವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಕೊಟ್ಟು ಉಚಿತವೇಕು,, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ-—“ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಪಿಂಡವ ನ್ನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು,, ಎಂದೂ, ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷ ತಿನಲ್ಲಿ-—“ ಬ್ರಾತಸ್ಸವನವು ಆತ್ಮವಸುಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಮಾಧ್ಯಂ ದಿನಸವನವು ರುದ್ರರ ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ತೃತೀಯಸವನವು ಎತ್ತೇದೇವತೆಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದುದು,, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ವಾದಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,, ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-—“ ವಸು, ರುದ್ರ, ಆರ್ಕ ಎಂಬ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮವಾದ ರುದ್ರಪಿಂಡವು ಸಂತಾನಪ್ರದವಾದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ರುದ್ರಾರ್ಕಾಲ್ಪಮಹತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು?,, ಎಂದೂ, ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ-—“ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪಿಂ ದಗಳೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮಪಿಂಡವನ್ನು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹುಗ್ವೇ ದಮಂತ್ರವೂ, ಯಜುರ್ವೇದಮಂತ್ರವೂ, ಮಾಧ್ಯಂ ದಿನಸವನವು ರುದ್ರಸಂಬಂಧಿಯಾದುದು

ಯದ್ವಸೂನಾಂ ಶ್ರಯಾ ಸಾ ಯೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯಾ ಶಿವಸಮಯನಸ್ತೇಷ್ಯದೇವೇನ
ಭಕ್ತಾಃ || ರುದ್ರಪಿಂಡೋದ್ಭವೋ ಎಪ್ರಶ್ನಿತಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಂ ಗುರುಂ || ಮೋಹೇನೈ
ವ ನ ಜಾನಾತಿ'' ಕೂರ್ಮೇ ಶಿವಗೀತಾಯಾಂ, — ಶಿವಃ, ಮಾಮೇವಂ ಯೋ ವಿಜಾ
ನಾತಿ ಜಗತಃ ಪಿತರಂ ವಿಧುಂ || ಸ ಧೀರಸ್ವರ್ಮಲೋಕೇಷು ನಮೋಽಹಮಧಿಗಚ್ಛತಿ''
ಇತ್ಯಾದಿಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನಾತ್ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿ
ರಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ಷಷ್ಠಸ್ಸಂಗಾಧಃ.

೨೫

ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಸ್ಯಪೂಜಾವಿಧಿಃ.

ರೇ — ತು. ಜೋಲ | ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರ
ಪೂಜಾವಿಧಿಃ ಕ್ಷೈಯಾಂ, ಐಹ್ಯೇಯೇ — ಪ್ರೈಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ'' ಯಜು
ರ್ವೇದೇ, — ಸಮಪ್ನೋಮಃ, ಚ ವ ದ್ರಾಢಾ ಚ'' ಸಾಮವೇದೇ, — ಚಂದ್ರ

ಸಾಮವೇದಮಂತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ನೇದತ್ರಯವು ಯಾರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದೋ,
ಶಿವಾಚಾರಸಂಪನ್ನರೆ ಅವನರು ಶಿವೇಶ್ವರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣನು ರುದ್ರಪಿಂಡಸಂಜಾತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗುರುವ
ನ್ನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದ
ಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ''ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವ
ನು ಸರ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ನರೂಪಿತ
ವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಶ್ರುತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ
ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ
ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನ ಪೂಜಾವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಲೋಕೇಶ | ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಅದಿರು
ದ್ರನ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ವಿಧಿವಚನಮುಖದಿಂದ ಕೇಳು, ಐಹ್ಯೇದದದಲ್ಲಿ — ಪ್ರೈಂಬಕನಾದ
ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ'' ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — ''ಉಮಯೇವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ

ಲಲಾಟಾಯ ಕೃತ್ತಿವಾಸವೇ ನಮೋ ನಮಃ" ಅರ್ಥವರ್ತಿಸಿ,—"ಶೇ ದೇವಾ ರು
ದ್ರಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ತತೋ ದೇವಾ ಉರ್ಧ್ವಬಾಹವಸ್ತುಂತಿ" ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಿಧಿಮುಖೇನ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪೂಜಾ ನಮಸ್ಕಾರಸ್ತುತಯಃ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈ
ರವಶ್ಯಂ ಕರಣೀಯಾಃ ನಿಷೇಧಮುಖೇನ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾದಿಷು ನಿರತಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ
ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧದೋಷಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ,—"ಯೋ ವೈ ಸ್ವಾಂ ದೇವತಾ
ಮತಿಯುಷತೇ ಪ್ರಸ್ವಾಯೈ ದೇವತಾಯೈ ಜ್ಯವತೇ ನ ಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಾಪೀ
ಯಾನ್ಯವತಿ" ತಥಾಪ್ಯಹ ನೈರುಕ್ತಃ,—"ಅವ್ಯಾರ್ಥಃ ಕಥ್ಯತೇ ವಿಪ್ರೋ ಯಸ್ತು ಸ್ವಾಂ
ದೇವತಾಂ ಶಿವಂ || ಅತ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯಯುಷತೇ ಪೂಜಯತ್ಯನ್ಯದೇವತಾಂ || ಸ ಹಿ ಪ್ರ
ಜ್ಯವತೇ 'ಪ್ರೇಮಾದೇವತಾಯೈ ಸಂಪಾದಮಃ || ಭೂತ್ವಾಪರಾರ್ಥೇನಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋ
ತಿ ಗತಿಮುತ್ತಮಾಂ || ನ ಗಜ್ಞತ್ಯಧ ವಾಪೀಯಾನತಿವಾಪೀ ಧವೇದ್ಭವಂ" ಇತಿ.
ವೀರಕಂತ್ರೇ ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ"ಹಂತಾಯಾಂ,—ಶಿವಃ, "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂತಾ ತು ಸರ್ವೇ
ಷಾಂ ಶಿವೋಽಹಂ ಧಿದೈವತಂ || ನಿಷ್ಕೋರಾರಾಧನಾರ್ದೇವಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ನೈವ ವಿ

ಕೂಡಿದವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ಎಂದೂ,
ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ —"ಚಂದ್ರಶೇಖರನೂ, ಗಿಜಬರ್ಮಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆದ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ
ನಮಸ್ಕಾರವು ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ, ಅರ್ಥವಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ —"ಆ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರನನ್ನು
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಶೋಕಗಳುಳ್ಳವ
ರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈಗಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ
ವಿಧಿವಚನಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ರುದ್ರಪೂಜಾ ಪ್ರಣಾಮ ಸ್ತವಗಳು ಸಕಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ರಿಂದಲೂ ಅವಶ್ಯಕರಣೀಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ನಿಗೆ ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಷೇಧವಚನಮುಖದಿಂದ ದೋಷವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು; ಯಜುರ್ವೇದ
ದಲ್ಲಿ —"ತನ್ನ ಕುಲದೈವವಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲದೆ, ತದಿತರದೈವಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಗಾಗಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾಗಿರು
ವುದರಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದನು. ಆತಿಶಯಶಾಪಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ
ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿರುಕ್ತಿಕಾರನು —"ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು—ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ಶಿವನ
ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯಾರ್ಥಮನು ತನ್ನ ದೇವತೆಗಾಗಿ
ಅಪರಾಧಿಯಾದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು. ಆತಿಶಾಪಿಯಾಗುವನು, ಎಂ
ದು ಹೇಳಿದನು. ವೀರಕಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —"ಎಲೈ ದೇವಿಯೇ |
ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವ ನಾನೇ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿರುವೆನು. ವಿಷ್ಣು
ಪೂಜಕನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲವು ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ

ದೃಶೇ || ಎಸ್ಯಂ ಮಹಂ ತು ದೇವೇತಂ ವಿಷ್ಣುಮಾರಾಧಯನ್ದ್ವಿಜಃ || ವಾಯುಸಾ
ನ್ನಂ ಎಸ್ಯಂ ಪಾಧ ತುನೋಚ್ಚಿಷ್ಟಂ ಚ ಭಕ್ತಯೇತಃ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವಿಧಿವಿಷೇಧಪ್ರತಿಪಾದಿತಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರ
ಪೂಜಾವಿಧಿರಷ್ಟಮೋಪದೇಶಃ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

||

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪೂಜಾನಮಸ್ಕಾರಸಂಕ್ಷೇಪತ್ರ ತತ್ಪರಸ್ಯಲಕ್ಷಣಂ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಸ್ಯ ಪೂಜಾಪ್ರಣಾಮಸ್ತವಾ
ಸಕ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಕ್ಷಯತಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ರವಿ, . ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಶೂದ್ರೋ ವಾಃ ಪುಂಶೈಃ ಜಾತಿಃ || ಶಿವಭಕ್ತಸ್ಸ ದಾ ಪೂಜ್ಯ
ಸ್ತು ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಃ || ತದುಕ್ತಂ ವಬ್ರಹ್ಮಾಚಿವರಮಹಂಸಾಚಾರ್ಯೇಣ,—
“ವಬ್ರಹ್ಮಾಚಿವ ಪ್ರವಶ್ಯಾಮಿ ಶಪ್ತಮಜ್ಞಾನಧೇದನೇ || ದೂಷಣಂ ಜ್ಞಾನಹೀನಾ
ನಾಂ ಧೂಷಣಂ ಜ್ಞಾನವಚ್ಛುಷಾಂ || ದೇವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇದತೀತಾನಾಗ

ಲದಿ, ಏಷು ವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸು ಸರವಗನ್ನವನೂವೆ ನಾಯಯೇಂಜನ್ನು ತಂದ
ವನಂತಾಗುವನು ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ವಿಧಿವಿಷೇಧಮುಖದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಏಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರಪೂಜಾನಮಸ್ಕಾರಸಂಕ್ಷೇಪತ್ರಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಲಕ್ಷಣವು

ರೇ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಲ್ಲೂ,
ನಮಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಸ್ತುತಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳುವವ
ನಾಗು; ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಶಿವಭಕ್ತನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದರೂ, ವೈ
ಶ್ಯನಾದರೂ, ಶೂದ್ರನಾದರೂ, ಅಂತಃಕವನಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜ್ಯನು ಆತನೇ ಸಮಸ್ತ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮನು,, ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅದೇ ಏಷಯವು ವಬ್ರ
ಹ್ಮಾಚಿವರಮಹಂಸಾಚಾರ್ಯನಿಂದ — “ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಯುಧವೂ, ಅಜ್ಞಾನಿ
ಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಒಡವೆಯೂ ಆಗಿರುವ ವಬ್ರಹ್ಮಾಚಿಯನ್ನು ಹೇಳುವನು,

ತಾಸ್ಕಿ ಶಾ || ತಾತಾನಾಂ ಶನಮಃ ಪುತ್ರೈರ್ನದಹ್ಯಾಸ್ತುತತೋ ನ ಹಿ || ಜೀವೇ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇಷ್ಠ ಸರ್ವವ್ರಾಣಿಸಂಸ್ಕಿತಃ || ಹಂಸರೂಪೇಣ ಚರತಿ ಬಹಿರಂಶರ
 ತೋ ನ ಹಿ || ಸಾತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇಷ್ಠ ಭೂಮೌ ಘಟತೇ ಹಿ ಸಾ ||
 ರುಕ್ಮಶೃಂಗವತಿಷ್ಠಾಗ್ರವ್ಯಾಧೀನಾಂ ಜಾತಿರತ್ರ ಕಾ||ವರ್ಣೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇ
 ನ್ಮುಖಬಾಹೂರುಪಾದಜಾಃ || ಶ್ರೇತಾದಯಸ್ಸಮಾವರ್ಣಾ ಏಕತ್ರ ಸತತಂ ನ ಹಿ||
 ಧರ್ಮೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇಷ್ಠಿದ್ರಾಹಾರರತಾದಯಃ || ಸರ್ರೇಷಾಮಪಿ ಶೇ ಧ
 ರ್ಮಾಸ್ಸಮಾನಾಸ್ತು ತತೋ ನ ಹಿ || ಕರ್ಮಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇಷ್ಠಮೋಘನ
 ಯನಾದಿಕಂ || ಸಮಾನಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದೀನಾಂ ತಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಮತೋ ನ ಹಿ ||
 ಪಾಂಡಿತ್ಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಮಿತಿ ಶಂಕಾ ಜೇಷ್ಠ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿಷು || ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ
 ಜನ್ಯಪಾಂಡಿತ್ಯಂ ಚಾಸ್ತಿ ತನ್ನ ಹಿ || ಧಾರ್ಮಿಕತ್ವೇ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಮಿತಿ ಶಂಕಾ ಧ
 ವೇದ್ಯದಿ || ಯಾಗಾದಿಸದ್ಧರ್ಮಭಾಗ್ಯಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದ್ಯಾಸ್ತತೋ ನ ಹಿ || ತ್ವಂ ದೇ
 ವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸೀತ್ಪಾದಿಸಾಸುಶ್ರುತೇಶ್ಚಿನಃ || ದೇವೋಽಸ್ಮೇಕೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾದರೆ, ಮೃತರಾದ ತಂದೆಗಳ ದೇಹಗಳನ್ನು
 ಸುಡುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಜೀವನಲ್ಲಿ (ಪ್ರಾ
 ಣವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ) ಉಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸಿದರೆ, ಆ ಜೀವನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ
 ಒಳಹೋಗಿ ಹುಸರೂಪದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವಂತಾದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಜಾತಿಯಲ್ಲುಂಟೆಂ
 ದು ಶಂಕಿಸಿದರೆ ಅದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ-ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾಗಿ, ವಂಶಕ್ಕೆ,
 ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳ ಜಾತಿಯಾವು? ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವು. ವರ್ಣ
 ದಲ್ಲುಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸುವುದಾದರೆ, ಮುಖ, ಬಾಹು, ತೊಡೆ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇತಾದಿವರ್ಣಗಳು
 ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ವರ್ಣದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಧರ್ಮದಲ್ಲುಂಟೆಂದು
 ಶಂಕೆಯುಂಟಾದರೆ ಅಹಾರ, ನಿद्रೆ, ಭಯ, ಮೃಥಾನ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಸರ್ವರಿಗೂ
 ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಕರ್ಮದಲ್ಲುಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸಿದರೆ ಉಪನಯನ ಮೊ
 ದಲಾದ ಕರ್ಮವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ, ವೈಶ್ಯರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವು.
 ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲುಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸುವುದಾದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ
 ನ್ನೋದಿ ಪಾಂಡಿತರಾಗುವುದರಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಧಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂ
 ಟಾದರೆ ಯಾಗಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಕ್ರರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಳಗಿಲ್ಲವಾಗ
 ಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ೧೨೨೨ ದೇವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಮಹಂ
 ಎಂಬುದು ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಶ್ರುತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ದೇವನೊಬ್ಬನೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾ
 ಹ್ಮಣನೆಂದು ಆ ದೇವನು ಭಕ್ತನೇ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ ಬೋ

ಸ್ವಾತ್ಮದ್ಭಕ್ತೋ ನೃಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ" ಹೇ ಜೋಳಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಭಕ್ತ ಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಃ ಶ್ವಯೇತಾಂ. ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ರುದ್ರಂ, ಆನಮಂತಾತ್, ಚರತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಜಾನಾತೀತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ, "ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಎಕಸ್ಯ ಎಕೋ ರುದ್ರಃ" ಇತ್ಯರ್ಥವಿರೋಧಾತ್ಯಾತ್, "ಆಪೇಷದರ್ಥೇನ ಧಿವ್ಯಾವೃ" ಇತ್ಯಮರವಾತ್ಯಾತ್, ಚರ X ಗತಿಭಕ್ತೃಣಯೋಃ, ಇತಿ ಧಾತೋಃ, "ಸರ್ವೇ ಗತ್ಯರ್ಥಾ ಧಾತವೋ ಚ್ಛಾನಾರ್ಥಕಾಃ" ಇತಿ ಭಾಷ್ಯೋಕ್ತೇಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. "ಜನ್ಮನಾ ಜಾಗೃತೇ ಶೂದ್ರಃ ಕರ್ಮಣಾ ದ್ವಿಜಃ ಉಚ್ಛೇತೇ || ವೇದಾಭ್ಯಾಸೇನ ವೈಶ್ಯಸ್ಯಾನ್ವೈತ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ಮಹೋ ಧವೇತ" ಇತಿ ಕಾರಣತಂತ್ರಸ್ಯ ವಿಧಿವಚನೇನ, - ಅಯುಜ್ಞಸೂತ್ರಗಾಯತ್ರೀ ಮೂತಾ ಪ್ರಥಮತೂ ದ್ರಿಣೇ || ತತ್ಸೂತ್ರಂ ತಥಾ ಶೂದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚರತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ" ಇತಿ ಸ್ವಾಂ ದಪುರಾಣೋಕ್ತವಧಿಸಚನೇನ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಬ್ರಹ್ಮಣಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ, ಛೋ ಜೋ

ಳನೇ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರುದ್ರಭಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಇರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೇಳಿ, (ಬ್ರಹ್ಮ, ಆ, ಚರತೀತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ) ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿವಿಧಕ್ತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದನ್ನಿಳಿಸಬಹುದು. ಆ ರುದ್ರನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು, ಆ ರುದ್ರನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರೋಧಾತ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ರುದ್ರನೆಂದರ್ಥವು. ಆಜಾ ಎಂಬ ಅಪ್ರಯವು ಸ್ವಲ್ಪವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆಜಾ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಎಂದರ್ಥವು ಚರಧಾತುವು ಗತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಭಕ್ತೃಣಾರ್ಥದಲ್ಲೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಗತ್ಯರ್ಥಕಗಳಾದ ಧಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಛಾನಾರ್ಥಕಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಭಾಷ್ಯೋಕ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಜೀವನು ಜನ್ಮದಿಂದ ಶೂದ್ರನಾಗಿದ್ದು ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರಬಲದಿಂದ ದ್ವಿಜತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಶಾಖೆಯಾದ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಶ್ವತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣತಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಿವಾಕ್ಯದಿಂದ, "ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಧಾರಣವೂ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಾಯಿಯು ಮೊದಲಿಂದ ಶೂದ್ರಿಯೇ ಆಗಿರುವಳು. ಆಕೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳೂ ಶೂದ್ರರಾಗುವುದರಿಂದ ಜನ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವುಂಟಾಗದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಧಿವಚನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಬ್ರಹ್ಮಣವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಬ್ರಹ್ಮಣವನ್ನು

೪ | ನಿಷೇಧಮುಖೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ವಯಂಶಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರ
ಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ವೇದವೇದಾಂತವಿದ್ವಿಪ್ರಃ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನ ವಿಂಡತಿ || ವೇದ
ಭಾರಧರಾಶ್ರಾಂತಸ್ತು ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗರ್ವಭೀ ” ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, — ರವಿ,
“ ಆತ್ಮರಂ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಶೈವಂ ಜ್ಯೋತಿರನಾನುಯಂ || ಯಸ್ತುಂ ನ ವೇದ ಕಿಂ
ವೇದೈರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಸ ಚ ವೇದೈಸ್ಸಯಂ ನ ತ್ವ ರುದ್ರ ಏಕೋ ನಿರಂ
ಜನಃ || ಶಸ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಾಶೇಷಬಿಂಬಂ ಜ್ಞಾತಮಿತ್ಯಾಹುರ್ವೇದವಾದಿನಃ || ಆಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ
ಹ ವಷ್ಣುಶ್ಚ ಶಕ್ರಶ್ಚಾನ್ಯೇ ದಿನಾಕಸಃ || ಅದ್ವಾಪ್ಯುಪಾಯೈರ್ವಿವಿಧೈಶ್ಚಂಭೋರ್ವ
ರ್ವನಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ನಿಧಿನಿಷೇಧಮುಖಪ್ರತಿಪಾದಿತಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣವಿಧಿವಿಷಯೇ
ಪದೇಶೇ ಅಷ್ಟಸುಸ್ಸಂವಾದಃ

ಹೇಳು, ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ವೇದವೇದಾಂತಗಳನ್ನರಿತ ವಿಶ್ವನು-
ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯದಿದ್ದರೆ ವೇದವೆಂಬ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ
ಕತ್ತಿಯು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಭವರೋಗವಲ್ಲದುದೂ, ಸಾಶರ
ಹಿತವೂ, ತೇಜೋರೂಪವೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವಾಬ್ಧವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ
ವೇದಗಳಿಂದ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಮಾರ್ಯಾರಹಿತನೂ, ನತ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ ಆ ರುದ್ರನೂ
ಬೃನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನು. ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಸರ್ವವೂ
ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದು ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ರುದ್ರ
ದರ್ಶನವನ್ನು ನಾನೀಗಲೂ ಅನೇಕೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುವಿ
ದೇವತೆಗಳೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ,, ಎಂದು ಸೂರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಧಿನಿಷೇಧಮುಖಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ವಿಷ್ಣೋ ದೀನಾಂ ಸಮಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿ-
ನಮಸ್ಕಾರಾಣಾಂ ನಿರಾಕೃತಿಃ

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಣೇನ ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಸಮೀಪ್ಯಾ ದಿ
ದೇವಾನಾಂ ಸಮಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿನಮಸ್ಕಾರನಿರಾಕೃತಿಃ ಶ್ಲೋಕತಾಂ, ಋಗ್ವೇದಃ —
“ಮಾತೃರುದ್ರಚುಕ್ರಧಾಮಾನವೋಭಿವಾರ್ದುಷ್ಪತೀ ವೃಷಭಮಾಸಹುತೀ”
ಇತಿ, ತಸ್ಯಾರ್ಥಃ ಏವೋಕ್ತಃ ನೈರುಕ್ತೇನ, “ಕಿಂಜ ಸಾಮ್ಯಾನಮಸ್ಕಾರೈರ್ನಿರ್ವತರಾಂ
ದೇವಗಾಮಿಭಿಃ || ದುಷ್ಟಶ್ಯಾ ಸದೃಶಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನಕರ್ಮಣಾ || ನ ವ
ಯಂ ಚುಕ್ರಧಾಮ ತ್ವಾಂ ಸದ್ವಿಶೋಕಮಹೇಶ್ವರಂ” ಇತಿ.

ಜೋ—ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ! ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮದೀನಾಂ ಸಮಾನಾ
ಹ್ವಾನಂ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮೇವೇತಿ ಚೇತ್, ಯಜುರ್ವೇದೇ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷ
ದಿ,—“ಒದ್ಮ ಕೋಶಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಹೃದಯಂ ಚಾಪ್ಯಧೋಮುಖಂ | ತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ
ವಹ್ನಿಶಿಖಾ|ಅದೇಯೋಧಾರ್ತ್ರವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ|ತಸ್ಯಾಶ್ಚಿಖಾಯಾ ಮಧ್ಯೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವ್ಯ
ವಸ್ಥಿತಃ | ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಶಿವಸ್ವಹರಿಸ್ಸೇಂದ್ರಸೋಮಕ್ಷುರಃ ಸರಮಸ್ಸುರಾಟಃ” ಇತಿ.

ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣೋ ದಿಸಮಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳ ನಿರಾಕರಣವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಜನಾದ ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು
ಆವಾಹನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲವೆಂಬವನ್ನು ಕೇ
ಳು; ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ ! ನನ್ನನ್ನು ವಿಷ್ಣೋ ದಿದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ತೋತ್ರ
ನಮಸ್ಕಾರಾಹ್ವಾನಗಳಿಂದ ಸಮಾನನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿ, ನನಗೆ ಕೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು,
ಎಂದು ನರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನರೂಕ್ತಿಕಾರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಜೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ರುದ್ರನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಹ್ವಾನವು ಶ್ರುತಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದು ಹಾಗೆಂದರೆ —ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಹೃದಯವು ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವುದು, ಅದು ಆಧೋಮುಖವಾಗಿರುವುದು, ಆ ಹೃದ
ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಶಿಖೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆ ಅಗ್ನಿಶಿಖೆಯು ಮಧ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಶಿವನೂ, ಹರಿಯೂ,
ಇಂದ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ರುದ್ರನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು
ನರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳಿ ! ಶ್ವದುಕ್ತಶ್ರುತೇರರ್ಥಶ್ವಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ ಸನತ್ಕು
ಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಹೃದಯಕಮಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಕ್ಷುಶಿ
ತಸ್ಯಾಶ್ವಿಪಾಯಾ ಮಧ್ಯೇ ತು ಪರಮಾತ್ಮಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬೃಹತ್ಕತ್ವಾ
ಜ್ಞ ಸ ತಿವೋ ಮಂಗಲಾಶ್ರಯಾತ್ || ಸ ಹರಿದೋಷಸಂಹಾರಾಶ್ನೇಂದ್ರೋ ಎಶ್ವೇ
ಶ್ವರತ್ವತಃ || ನೋಽಗ್ನಿಶ್ಚೈತನ್ಯರೂಪತ್ವಾಶ್ಲೋಕ್ಷರೋ ನಿತ್ಯಭಾವತಃ || ರಾಜಶೇ
ಪರಮೇ ಸ್ವಸ್ಮಿತ್ ಸ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪರಮಸ್ವರಾಟ್” ಇತಿ. ಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈ
ಶ್ಚುತ್ಯರ್ಥೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಜೋ—ಹೇ ಗಣೇಂದ್ರ ! “ಕಾಚಂ ಮಣಿಂ ಮಾಕ್ಶಿಕಮೇಕಸೂತ್ರೇ ನೇ
ವ್ಯಂತಿ ಮೂಢಾ ಇತಿ ತನ್ನಚಿತ್ರಂ || ಸ ಸರ್ವವಿತ್ತಾನಿರೀಕಸೂತ್ರೇ ಶ್ವಾನಂ ಯು
ವಾನಂ ಮಘವಾನಮಾಹ” ಇತ್ಯಾದಿಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಕ್ಯಾತ್, ರುದ್ರೇಣ ಸಹ
ಹರಿವರಿಂಚ್ಯಾದೀನಾಂ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನೇ ಕೋ ದೋಷಃ ?

ರೇ—ಅಯೇ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಳಿ ! ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಕವಿವಾಕ್ಯದೃಷ್ಟಾಂತಂ

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳಿನೇ ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ಯಾಂದದಲ್ಲಿ
ರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ನಾರಾಯಣನ ಹೃದಯಕಮಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಕ್ಷುಶಿ
ಖಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವ ಸ್ವ
ಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೂ, ಸಕಲ ಮಂಗಗಳಿಗಾವಾಸಭೂಮಿಯಾಗಿರುವುದ
ರಿಂದ ಶಿವನೆಂದೂ, ಪಾಪಶಾಶಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿಯೆಂದೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಇಂದ್ರನೆಂದೂ, ಸರ್ವಶೈತನ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೆಂದೂ, ನಿತ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮರ
ನೆಂದೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಸ್ವರಾಟ್ ಎಂದೂ ಉಕ್ತನಾ
ಗಿರುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಪುರಾಣವಚನಗಳಿಂದ ತಿಳಿ
ಯಬೇಕು. ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು.

ಜೋ — ಎಲೈ ಗಣೇಂದ್ರನೇ ! ಮೂರ್ಖರು—ಗಾಚನ ಮಣಿಯನ್ನೂ ಮುಕ್ತನನ್ನೂ ಒಂ
ದೇ ದಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವು. ಎತಕ್ಕೆಂದರೆ—ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆಪಾಣಿ
ಮುನಿಯು ಒಂದೇ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ “ಶ್ವಯುವಮಘೋನಾಮತದ್ಧಿತೇ” ಎಂದು ಶ್ವಶಬ್ದವ
ನ್ನೂ, ಯುವಶಬ್ದವನ್ನೂ, ಮಘಶಬ್ದವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು ಇದು ಮೊದಲಾದ ಯುಕ್ತಿ
ಯುಕ್ತವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನವಾಗಿ
ಆಹ್ವಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನಿದೆ ಹೇಳು ?

ರೇ — ಎಲೈ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಳನೇ ! ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕವಿವಾಕ್ಯದೃಷ್ಟಾಂ
ತವು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾಗದು.

ಯಥಾ ವಾ ಧವಶು, ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಜೋದ್ಯಂ ನೋಲ್ಲಂಘನೀಯಂ. ರುಕ್ಮೇಣ ವಿಷ್ಣು
ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಸಮಾನತಾ ನಾಸ್ತ್ಯೇವೇತಿ ಮಂತ್ರಯಂ. ತತ್ತಾವರಾಸ್ತಾಂ,
ಭೋ ಜೋಃ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನವಾದಿಭಿರ್ವಿರಬ
ತನಮಸ್ಕಾರಾಶ್ರಯ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಂ ಕ್ಷಯತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯೇ,—
“ಯಸ್ಯೈ ನಮಸ್ತಚ್ಛಿರೋ ಧರ್ಮೋ ಮೂರ್ಧಾಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಾಹನುರ್ಯಜ್ಞೋಽಧ
ರೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಹೃದಯಂ ಸಂವತ್ಸರಃ ಪ್ರಜನನಮಶ್ವಿನೌ ಪೂರ್ವವಾದಾವತ್ರಿಮಧ್ಯಂ
ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಪರವಾದಾವಗ್ನೀ ವೃಷಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಕಾಂಠಂ ತತ ಇಂದ್ರಸ್ತತಃ
ಪ್ರಜಾಪತಿರಧಯಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸ ವಾ ಏಷ ದಿವ್ಯಶಾಕ್ತೃರಶ್ಚಿಂತುಮಾರಾಃ” ಇತಿ ಭರ
ತಶಾಸ್ತ್ರೇ,—“ವಜ್ರೇಣ್ಯಾ ಮುದ್ರಯಾ ಶಕ್ರಂ ಪದ್ಮಿನ್ಯಾ ದರ್ಶಯೇದ್ವಿಧಿಂ || ಶಂ
ಖಿನ್ಯಾ ಕೇಶವಂ ರುದ್ರಂ ತಿರಸ್ಕಂಜಲಿಮುದ್ರಯಾ” ವೇದಪಾದಸ್ತವೇ,—“ಸರ್ವಂ
ಕಾರ್ಯಂ ಯುವಾಘ್ರಾಂ ಹಿ ಸುಕೃತಂ ಸುಷ್ಮದೌ ಮಮ || ಅಂಜಲಿಂ ಕುರುತಂ ಹ
ಸ್ತಾ ರುದ್ರಾಯ ಗಿರಿಧನ್ವನೇ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅದಂತಿರಲಿ.
ಎಲೈ ಜೋಃನೇ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಮತದವಂಛಲೂ, ಸಕಲ
ದರ್ಶನದವಂಛಲೂ ನಾಶವಾದುವ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವ
ನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು, ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವೋ, ಆತನ
ಶಿರಸ್ಸು ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು ನೆತ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಮೇಲಣತುಟಿಯು ಯ
ಜ್ಞಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು ಕೆಳಗಣತುಟಿಯು ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಹೃದಯವು ಸಂವತ್ಸರಸ್ವ
ರೂಪವಾದದ್ದು ಲಿಂಗವು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಮುಂಗಾಲುಗಳು ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪ
ವಾದದ್ದು ಮಧ್ಯವು ಮಿತ್ರಾವರುಣಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಹಿಂಗಾಲುಗಳು ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪ
ವಾದವುಗಳು. ಬಾಲದ ಮೊದಲಗಿಣ್ಣು ದೇವೇಂದ್ರನು. ಅನಂತರ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಐರಕ್ತಿಯು
ನಾಲ್ಕನೆಯಗಿಣ್ಣು ಅಂತಹ ಈ ವೃಷಭೇಶ್ವರನು ಶಿಂಶುಮಾರನೆಂದು” ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭರತಶಾ
ಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ — “ನರ್ತನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಕ್ರಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪದ್ಮಿನೀ
ಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶಂಖಿನೀಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ರುದ್ರನನ್ನು ಅಂಜಲಿಮುದ್ರೆಯಿಂದ
ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನರ್ಪಿಸಲು ತೋರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಭರತನಿಂದ ಉಕ್ತವಿ, ರಂಭೆ ಮೊದಲಾದ
ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ವೇದಪಾದಸ್ತವದಲ್ಲಿ — “ನನಗೆ ಮಿತ್ರರಾದ ಎರೈ ಹಸ್ತಗಳೇ |
ನಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೇರುವರ್ವತವೇ
ಖಲ್ಲಾಗುಳ್ಳ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ” ಎಂದು ಜೈಮಿನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಹರಿವಿರಿಂಚಿ
ಸುರೇಶಾನಾಂ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿನಮಸ್ಕಾರನಿರಸನವಧಿ
ರಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲೀಲಾಕಾಂಡ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರ್ಮವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂ
ವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾತೆ ರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿವಿಶಾ
ರಪ್ರತಿಪಾದಕನವಮಸ್ಸಂವಾದನಿಚಾರೋಷ್ವನೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀ ಭವಹರಾಯನಮಃ

ನವಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಃ.

ಪೋ— ಪರೋಪಕಾರಂ ಲೈವಲ್ಪಂ ತಲಾಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ || ಅಂ
ಗೀಕರೋತಿ ಭಗವಾನವತಾರಾನ್ ದಶ ಕ್ರಮೇತ್ ಇತಿ ಮಹಾಭಾರತವಾಕ್ಯಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನೊಡನೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರರಾದ ಏಷು ಬ್ರಹ್ಮೇಂ
ದ್ರಂಗೆ ಸಾಮ್ಯಸ್ತುತಿನಮಸ್ಕಾರ ನಿರಸನವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪ
ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಚಿವಾಯಾಮರಾಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಮಲೇಖರವ್ಯಾಮಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯು.

ಪೋ— ಏಷು ವು ತಾನು—ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಈ ಎರಡನ್ನು ತೊಳ
ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಪರೋಪಕಾರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.
ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಹಾಭಾರತವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, "ದಾಶಾರ್ಹೋದಶರೂಪಭೃಶ್"

త్, “ దాశాక్షోఽదశరూపభృత్ ” ఇత్యమరవాక్యాజ్ఞ పర్యోగకారరూప
వాస్త్యేఽభిప్రాయసంభవా నారాయణదశావతారా న నింద్యా ఏవ.

రే—కే జ్యోతిః! తథా న హి, ఆదినారాయణస్య దశావతారప్రా
ప్తిః భృగుమునిశాపాదాగతీతి శ్రృయతాం, రామాయణే, —విశ్వామిత్రః,
“ ఎష్ఠానాపి పురా రామ భృగుపత్నీ దృఢవ్రతా || అనింద్రలొకమిచ్చం
తి కావ్యమాతా నిషేదితా ” బ్రహ్మణ్డపురాణే, —“భృగోఽరసి జ శా
పేన ఎష్ఠః పరమవిద్యవాన్ || అవతారాన్ దశ ప్రాప్నో దుఃఖితాంత
నిరాశృతాన్ ” స్కాందే సనత్కుమారసంహితాయాం, —ఎష్ఠం ప్రతి భృగు
మునివాక్యం, “ న వేదీ త్ర్యంబకాదన్యం దేవం చాపి మహేశ్వరాత్ ||
తేన సత్వేన గోవింద నరకాంతత యాస్యసి || మాత్స్యకజ్ఞపరూపస్త్వం
మాంసాశృక్ష్వియభిగ్భవ || తథా సూకరరూపేణ జగద్విష్ణాక్షయం శు

ఎందు అమరవాక్యవిరుద్ధబోధల నారాయణను పర్యోగకారవే ప్రయోజనవా
గుల్ని యత్తు అవతారగళన్న తన్ని జ్ఞేయింద యేదిదనాద్దరింద ఆ అవతారగళు నిం
దేగి యోగ్యగళల్లవు

రే: ఎట్టి జ్యోతిసే! ఆ సంగతియు నిను యేకద ప్రకారమగల్గవు ఎష్ఠు
వు—భృగుమునిశాపదింద దశావతారగళన్న యేదిదనంబుదన్న తేలు, రామాయ
ణదలి — “ఎట్టి శ్రీరామనే! పూర్వదలి ఆదినారాయణను—మహామహా ఖాతిప్ర
త్యదీంద స్వర్గసుఖవన్న బయసదవళాగిద్ద భృగుమునియ మడదియన్న కేందను,
ఎందు విశ్వామిత్రనింద యేళల్పట్టిదే. బ్రహ్మాండపురాణదలి — “మహాపరాక్రమశా
లియాద ఆదినారాయణను దుఃఖవిశిష్టగళు, తిరస్కారాక్షగళు ఆద వాను, ఆమె,
యేది వేదిదలాద యత్తు అవతారగళన్న భృగుమునిశాపదింద యేదిదను,, ఎందు
యేళల్పట్టిదే స్కాందదలిరువ సనత్కుమారసంహితయేలి — “ఎట్టి ఆదినారాయణనే!
త్రియంబకనాద మహేశ్వరనింద బేరేయాద దేవతయన్న నాను శ్రీశ్రవన్నాగి భావిశ
తక్యవనల్ల ఆ నిజవు నన్నల్లరువుదరింద ఎట్టి నారాయణనే! నిను నరకానుభవక్య
సమానగళాద దశావతారగళన్న అనుభవిసువే. వాను ఆమెగళ స్వరూపవన్న యేది
మాంసాదిగళన్న భుంజసువనాగు. యేదియాగి లొకద ఆమెధ్యవన్న భుంజసు
వనాగు. మత్తు ఎట్టి యేయే! నృసింహాదిగళ లొకరగళన్న బయకాలదవరిగా
యేదిందువనాగు,, ఎందు ఆదినారాయణనన్న కురితు భృగుమునియేది నిరూపిల్ల

ರು || ನರಸಿಂಹಾ ದಿಧಿದೇಹ್ಯಯುಕ್ತೋ ಭವ ಚರಂ ಹರೇ ' ' ಇತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧಂ.
ಇತಿ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿವರ್ಮೋಪದೇಶೇ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಹರಿವಿರಿಂಚೋ ರನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ! ಹರಿವಿರಿಂಚೋ ರನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಃ ಶ್ವಯಂತಾಂ,
ವಾರಾಶರಪುರಾಣೇ, -ಶುಕಮುನಿಂಪ್ರತಿ ಪರಾಶರವಾಕ್ಯಂ, " ರುದ್ರಾಧಿಕೃತಮಿಷ್ಟಾ
ಯ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣೌ ಪುರಾ || ಅಹಂ ಪ್ರಭುರಹಂ ಚೇತಿ ಭ್ರಮಾದಕುರುತಾಂ
ರಣಂ || ಮಹಾಕ್ರೋಧಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವಜಗತ್ಪತಿಃ || ಶಶಾಪ ಎಷ್ಟಂ
ಗರ್ಭಸ್ಥೋ ಭವೇತ್ಕೃತಿನೋಹಿತಃ || ಶ್ವದ್ಭಕ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ಸರ್ವೇ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರೇ
ಭಸ್ತುಕುಂಠನೇ || ಭವೇಯುರ್ವಿಮುಖಾ ನಿತ್ಯಂ ವೇದಸಿದ್ಧೇ ಎಮುಕ್ತಿದೇ || ತ್ರಿಶೂ
ಲೇ ಚತುರಶ್ರೇ ವಾ ವೇದಾಃ ಸಂಕ್ರೋಮಮೇವಧಿವಾ || ಪುಂಡ್ರಾಂತರೇ ಚ ತೇ ನಿತ್ಯಂ

ಟ್ಟಿದ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವ್ರಮಾ . ಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭೃಗುಮುನಿಯ ಶಾಪವು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದು ಮೆ

ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರುಗಳ ಆನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ವಿಷ್ಣುನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಉಂ
ಟಾದ ಶಾಪವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ವಾರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ " ಪುಂಡ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಣುಗಳು
ಜಗದಾದಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ, " ನಾನು ಜಗತ್ಪತಿಯು ನಾನು
ಜಗತ್ಪತಿಯು, ಎಂದು ಭ್ರಮೆಪಡುತ್ತ, ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಕಾದಾಡಿದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕುಪಿತ
ಶಾಗಿ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನೀನು ಗರ್ಭವಾಸಿಯಾಗು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದ
ರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದವರಲ್ಲರೂ ವೇದೋಕ್ತವೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ ಆದ ಭಸ್ತು ದಿಂದ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರ
ಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೂ, ಉದ್ಭೂತನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತರಾಗದೆ
ತ್ರಿಶೂಲಮುದ್ರೆ, ಚತುರಶ್ರಮುದ್ರೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಾಸಕ್ತರಾ

ಸಕ್ತಾಸ್ತು ಸ್ವಾಂತ್ರೀಕೇ ದ್ವಿಜಾಃ || ಆಯುಧೈಶ್ಚಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯೈಶ್ಚ ದಸ್ತೈರಂಕಿತಾ ಜನಾಃ || ಅಗ್ನಿಶಸ್ತ್ರೈರ್ಮಹಾಮೋಹಾದ್ಭವೇಯುಶ್ಚಾಂಸಯೋರ್ಧ್ವಯೋಃ || ವೇದಸಿದ್ಧೀನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಶಿವಸ್ಯಾರಾಧನೇ ದ್ವಿಜಾಃ || ಶ್ವದ್ಭಕ್ತಾ ಎಮುಖಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುಃ ಪರಿಮೋಹಿತಾಃ || ಶ್ವದೀಯೇ ಪಾಂಡರಾಶ್ರೇ ಚ ತಂತ್ರೇ ಭಾಗವತೇ ತಥಾ || ದೀಕ್ಷಿತಾಶ್ಚ ದ್ವಿಜಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುರ್ನಿರ್ಭಯಾ ಹರೇ || ಶ್ರುತಸ್ಯಾರ್ಥ ಸದಾಚಾರೇ ಶ್ವಪವರ್ಗಪ್ರದೇ ಶುಭೇ || ಶ್ವದ್ಭಕ್ತಾ ಎಮುಖಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುರತಿಮೋಹಿತಾಃ || ತಪೋ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಂಶತೀನ ಮಹಾಮೋಹವಶಂ ಗತಃ || ಮಹಾಕ್ರೋಧೇನ ಸಂಯುಕ್ತಶ್ಚ ಶಾಪ ಚತುರಾಸನಂ || (ವಿಷ್ಣುಃ) ಶಂಕರೇಣ ಭವೇಚ್ಛಿನ್ಮಂ ಶ್ವದೀಯಂ ಪಂಚಮಂ ಶಿರಃ || ಪಂಕಜೋದ್ಭವ ಕೇನಾಪಿ ಕಾರಣೇನಾಚರೇಣ ಶು || ಶ್ವದ್ಭಕ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಲೋಕೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯ ಸಂಧವಾಃ || ಶೂದ್ರೇಷು ಸಂಕರಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುಸ್ತೇ ಪಿತಾಮಹಾ || ಶಂತ್ರಂ ಶ್ವದೀಯಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ಮಂ ಭವೇಶ್ಚರತ್ ಸರ್ವದಾ | ನ ಭವೇಶ್ಚರತ್ ಶ್ವತಿಷ್ಠಾ ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯಾ ಪದ್ಮಸಂಭವ || (ಪರಾಶರಃ) ಏವಂ ಸಂಲಪಿತಾ ಮೋಹಾತ್ತಾಪಹ್ಯಕುರುತಾಂ ಶುಕ || ಅವಿ

ಗಲಿ, ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಆಯುಧಗಳಾದ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತೋಳುಗಳಮೇಲೆ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರಾಗಲಿ, ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಎಲೈ ಹರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪಾಂಡರಾಶ್ರತಂತ್ರವನ್ನೊದುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಾಗಲಿ, ಎಲೈ ನಾರಾಯಣನೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಜ್ಞಾನಹೀನರಾಗಿ ಮಂಗಳಕರಗಳೂ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಗಳೂ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಲಿ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆದಿ ನಾರಾಯಣನು ಬಹು ಕೋಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ನಿನ್ನ ಪದನೆಯ ಶಲೆಯು ಶಿವನಿಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡುವುದಾಗಲಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ನುಸರಿಸುವವರಾಗಲಿ, ವೈಶ್ಯರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವವರಾಗಲಿ, ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವವರಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಆಗಮವು ಸಕಲದೇಶಗಳಲ್ಲೂ, ಸಕಲಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲಿ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನೈಯು ಆಗದೇ ಹೋಗಲಿ, ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರನು—ಎಲೈ ಶುಕಮುನಿಯೇ! ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಗಳಹುತ್ತಾ ಶಿವೋತ್ಕರ್ಷವನರಿಯದೆ

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ ಮಹಾವೋಹಮಯಂ ರಣಂ || ರುದ್ರಂ ವಿಶ್ವಾಧಿಕಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹರ್ಷಿಂ ಒನಕಂ ವಿಧೇ || ಸಂಸಾರಸಾಗರಂ ತೀರ್ತ್ವಾಣವಾರಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಹರಿವರಿಂಚ್ಯೋರನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿರ್ನವೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಃ.

ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರುದ್ರಭಕ್ತಿವರಹಿತಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ದಕ್ಷಾ ದ್ವರಸಮಯೇ ದಧೀಚಿಮುನೇಶ್ವರವಿಧಿಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ದಧೀಚಿಃ, “ಏಕ ಏವೇತಿ ಯೋ ರುದ್ರಸ್ವರ್ದವೇದೇಷು ಗೀಯತೇ || ತಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಲೇಶೇನ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ಶಾಂಕರೀ || ಪ್ರಸಂಗಾತ್ಪಿತೃಕಾಲೋಭಾದ್ಧಯಾದಜ್ಞಾನಶೋಷಿ ವಾ || ಹರ ಇತ್ಯುಚ್ಚರಿಸ್ಮರ್ಮ್ಯಸ್ವರ್ದವಾಮೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಛತೇ || ತಸ್ಮಾತ್ಸ ಏವ ದೇವಾನಾಮಧಿಕಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಃ || ಇಚ್ಛತೇ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ಕಥಂ ಜಗತ್ಪಾಡಿದರು ಮಹರ್ಷಿಯೋ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದೆಯೂ ಆಗಿರುವ ಆದಿರುದ್ರನನ್ನು ಸರಸ್ವೀಶ್ವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಆಪಾರವಾದ ಭವವೆಂಬ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರುಗಳ ಅನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿವಭಕ್ತಿವಿಹೀನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಧೀಚಿಮುನಿಯು ಕೂಟ್ಟ ಶಾಪವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —ಯಾವ ರುದ್ರನು ಆದ್ವಿತೀಯನೆಂದು ಸಕಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ರುದ್ರನ ಅನುಗ್ರಹವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವುಂಟಾದಾಗ್ಯೂ ಶಿವಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಸಂದರ್ಭದಿಂದಾದರೂ, ಕುತೂಹಲದಿಂದಾದರೂ, ಲೋಭದಿಂದಾದರೂ, ಭೀತಿಯಿಂದಾದರೂ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾದರೂ ಹರನಾಮವನ್ನು ಜ್ಞೇಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತ ಶಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು. ಆ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ರುದ್ರನೇ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ್ದರಿಂದ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಎಲೈ ದಕ್ಷನೇ | ನೀನು ಆತನನ್ನು ಏಕೆ ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲವು ?

ದಕ್ಷ ನ ಮೂಙ್ಗತೇ || (ದಕ್ಷಃ) ನಾಹಂ ನಾರಾಯಣಾದನ್ಯತ್ಪ್ರಶ್ಯಾಮ್ಯದ್ಯ ದ್ವಿಜೋ
ತ್ತಮ || ಕಾರಣಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ನಾಸ್ತೀತ್ಯೇವ ಹಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ || (ದಧೇಚಿ)
ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಾಲಕೋ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಯನ್ನಶ್ಚಿತಂ ತ್ವಯಾ || ಭವಿಷ್ಯತ್ಯನ್ಯಥಾ ಶತ್ರು
ಪಶ್ಯಂತಃ ಕಮಲಾಪತಿಂ || ಎತೇ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ಸರ್ವೇ ಯೇ ದ್ವಿಷಂತಿ ಮಹೇಶ್ವ
ರಂ || ಭವಂತಿ ವೇದಬಾಹ್ಯಾಸ್ತೇ ವಾಪೋಪಹತಚೇತಸಃ || ವಾಷಂಢಾಚಾರ್ವರತಾ
ಸ್ಸರ್ವೇ ನಿರಯಗಾಮಿನಃ || ಕಲಾಯುಗೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ದರಿಬ್ರಾಶ್ಯೋದ್ರಯಾಹ
ಕಾಃ || ಸರ್ವಸ್ಮಾದಧಿಕೋ ರುದ್ರಃ ಪಶುಪಾಶವಿಮೋಹಕಃ || ಪರಾಬ್ಧುಖೋಽಸ್ಮ
ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಮಾಧೂತ್ಯಾರತ್ರಕೇ ಗತಿಃ || ಇತಿ ಶಪ್ತಾ ಯಯೌ ವಿಪ್ರಾನ್ದಧೀ
ಜೋ ಮುನಿಪುಂಗವಃ” ಸ್ವಾಮೀ ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ,—ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರತಿ ದಧೇಚಿ
ಮುನಿವಾಕ್ಯಂ, “ಶಂಕುಕರ್ಣಗಣೇಶೇನ ಛಿನ್ನಸ್ತೇ ಕೇಶಸಂಜಯಃ || ವೀಂಧದ್ರ
ಗಣೇಶೇನ ಶಿರಶ್ಛೇದೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ” ಕೂರ್ಮೇ,—ಸ್ವಧಕ್ತಾನ್ಪ್ರತಿ ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ,
“ಯೇ ತು ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ ಶಪ್ತಾ ದಧೇಚೇನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಕಲಾ
ಭ್ರಷ್ಟಾಃ ಪರಿಹಾರ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ದ್ವಿಷಂತೋ ದೇವಮಾಶಾನಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ

ದಕ್ಷನು — ಎಲೈ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನಾದ ದಧೇಚಿಮುನಿಯೇ ! ಈಗ ನಾನು ನಾರಾಯಣ
ನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಯಾವನನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯೆನು, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನಾರಾಯ
ಣನೇ ಕಾರಣನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ದಧೇಚಿಯು — ಎಲೈ ದಕ್ಷನೇ !
ನೀನು ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಯಜ್ಞದಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಬೇರವಧವಾಗಾಗು
ವುದು. ಯಾವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಧಿಕನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಶಿವನನ್ನು ನಿಂದಿಸು
ತ್ತಿರುವರೋ ಅವರು ವೇದಬಾಹ್ಯರಾಗಿ ಪಾಶಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ವೇದವರು
ದ್ಧವಾದ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸುವರು ಅವರು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಬಶವ
ರಾಗಿ ಶೂದ್ರರಿಂದ ತಿರುಪೆಯನ್ನೆತ್ತುವರು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣಾದಿ ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವ
ಮಲ ಮಾಯಾದಿ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ರುದ್ರನು ನಿಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡದವ
ನಾಗಲಿ, ನಮಗೆ ಪರಲೋಕಗತಿಯುಂಟಾಗದೇ ಹೋಗಲಿ, ಎಂದು ದಕ್ಷಯಾಗದಲ್ಲಿ ನೆರವಿರ್ದ
ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ತಿರಳಿದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಮಿದಲ್ಲಿರುವ
ದಕ್ಷಾಧ್ಯರದಲ್ಲಿ — “ಪ್ರಮಥಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶಂಕುಕರ್ಣನು ನಿನ್ನ ಶರಿಯ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು
ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಗಣಾಧಿಪತಿಯಾದ ವೀಂಧದ್ರನು ನಿನ್ನ ಶರಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸುವನು, ಎಂದು ನಾ
ರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ದಧೇಚಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ದಕ್ಷಾಧ್ಯರ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಧೇಚಿಮುನಿಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವ್ಯಸಾರಾ
ಗುವರು. ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ನಿಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ

ವಂತಸಂಧವಾಃ || ಶವ್ರಾಶ್ಚ ಗೌತಮೇನೋರ್ರಾಂ ನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೈಃ || ತಸ್ಮಾತ್ಸಾ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಾ ನಿಂದಾ ಪಶುಪತೇರ್ದ್ವಿಜೈಃ || ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ತದ್ಭಕ್ತೇಷ್ಟಪಿ ಯತ್ನತಃ” ಇತಿ. ಲೈಂಗೀ,—ಶಕ್ರಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಮನ್ಯು ವಾಕ್ಯಂ, “ಯಸ್ಸಮುತ್ಪಾಟಯೇಜ್ಜಿಹ್ವಾಂ ಶಿವನಿಂದಾಕರಸ್ಯ ತು || ತ್ರಿಸಪ್ತಕುಲಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಶಿವಲೋಕಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ || ಶಿವನಿಂದಾಕರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಘಾತಯೇದಧವಾಽಪೇತ್ || ಸ್ಥಾನಂ ವಾ ತಪ್ತಂತ್ಯಜ್ಯ ಗಚ್ಛೇದ್ಧೃತ್ಯ ಕ್ಷಮೋ ಧವೇತ್” ಇತಿ. ಅತಃ ಏವ ಶಿವನಿಂದಾಸಕ್ತಾ ನ ದರ್ಶನೀಯಾ ನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾಶ್ಚ.

ಇತಿ ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತ್ರತಿ ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿರ್ನವಮೋ
ಪದೇಶೇ ಶೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

—:೩೩:—

ಶ್ರೀಃ.

ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಃ

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ಗೌತಮಮುನಿಸಾ ಸ್ವಾಶ್ರಮಸ್ಥಿತಿರ್ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ
ಭಿಕ್ಷೋ ದತ್ತಃ ಶಾಪವಿಧಿಃ ಶ್ವಾಮತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈ

೦೧ ಗೌತಮಮುನಿಯಿಂದ “ನೀವು ಛೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಸಂಭಾಷಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯರಾಗುವಿರಿ, ಎಂದು ಶಾಪವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ಶಿವನನ್ನೂ ಅವನ ಭಕ್ತರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಬಾರದು. ಆ ನಿಂದೆಯನ್ನು ವಾಙ್ಮನಃಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಎನಿಂದ ರನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಶಿವನಿಂದಕನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕೀಳುವವನು ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಶಿವನಿಂದಕನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಶಪಿಸಬೇಕು. ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಶಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅರಕ್ತನಾದರೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು, ಎಂದು ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಿವನಿಂದಕರನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಗೌತಮನು ತನ್ನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ
ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಾಂದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಜ್ಞ

ಧವಖಂಡೇ, — ಗೌತಮವಚನಂ, “ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತಾಸ್ಸರ್ವಾ ವಿಶಿಷ್ಟಾಶ್ಚಂಕರಾ ದಿತಿ || ಭ್ರಾಂತಿವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಾ ಭವೇತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ಜೋತ್ಸರ್ವೇ ತ್ರಿವೃಂದ್ರೋದ್ಧೂಳನಾದಿಷು || ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣೇ ರುದ್ರಲಿಂಗಸ್ಯೈವ ತು ಪೂಜನೇ || ರುದ್ರಾಲಯಾದಿದೃಕ್ಪ್ರಿಯಾಂ ರುದ್ರಯಾತ್ರಾದಿಕರ್ಮಸು || ಯದ್ಯಶ್ಚ ರುದ್ರಸಂಬಂಧಿ ತತ್ರ ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಜನಾಃ || ಭವೇತ ವಿಮುಖಾ ಯೂಯಂ ಸರ್ವಥಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ವರ್ತುಲಾಶ್ಚ ತ್ವಪಕ್ರಾರ್ಥಜಂದ್ರದೀಪಾದಿಲಿಂಗಿನಃ || ಭವೇತ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಲಲಾಟೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ಪಾಂಜರಾಶ್ಚೇ ಚ ಕಾಪಾಲೇ ತಥಾ ಕಾಲಾಮುಖೇಪಿ ಚ || ಶಾಕ್ತೇ ಚ ದೀಕ್ಷಿತಾ ಯೂಯಂ ಭವೇತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ವೇದಬಾಹ್ಯೇಷು ತಂತ್ರೇಷು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿಷು ದ್ವಿಜಾಃ || ಭವೇತ ದೀಕ್ಷಿತಾ ಯೂಯಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ವಂಶಜಾಸ್ತಥಾ || ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಕಿಂ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛಿವೇ ಸಂಸಾರಮೋಹಕೇ || ತತ್ಸಂಬಂಧಿಷು ಸರ್ವೇಷು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುಪದೇಷು ಚ || ಯುಷ್ಮಾಕಂ ವಂಶಜಾತಾನಾಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಚ ತದೈವ ಚ || ಶ್ರದ್ಧಾಭಾವಸ್ಸದೈವಾಸ್ತು ಶಾಪಸ್ತೀವ್ರಃ ಕೃತೋ ಮಯಾ || (ಸೂತಃ) ಏನಂ ಮುನೀಂದ್ರೇಣ ಕೃತೇ ಚ ಶಾವೇ ದ್ವಿಜಾಧಮಾಶ್ಚಾಪಿ ತದಾಜ್ಞಯೈವ ||

ವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ - “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮರೇ! ನೀವು ಶಿವನಿಗಿಂತ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಲ್ಲ, ಭಕ್ತಿಸ್ಥಾನೋದ್ಧೂಳನಾದ್ರಿಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲ, ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲ, ಶಿವಾಲಯದರ್ಶನದಲ್ಲ, ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲ ಸರಸ್ವತೀಕಾರದಿಂದ ಆಶೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಆರಳಿಯಿಶಿ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರ, ದೀಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಪಾಂಚರಾತ್ರ, ಕಾಪಾಲ, ಕಾಲಾಮುಖ, ಶಾಕ್ತೀಯ ಮತಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ದೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವವರಾಗಿ, ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ವೇದವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ವೈಷ್ಣವಾಗಮಗಳನ್ನೋದುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತರಾಗಿ. ಬಹು ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ಹುಟ್ಟಿತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂಸಾರನಾಶಕನಾದ ಶಿವನಲ್ಲ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಧರ್ಮಗಳಲ್ಲ ಯಾವಾಗಲೂ ನಂಬುಗೆಯಲ್ಲದವರಾಗಿ. ಎಂದು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಈ ಶಾಪವು ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಎಂದು ಗೌತಮಮುನಿಯಿಂದ ಸುರಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೂತನು—ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗೌತಮಶಪ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮರು ಅವನು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಆದರು. ಗೌತಮನ ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನಿಂ

ತಥಾಧವ ತತ್ಕುಲಜಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ಸ್ವಭಾವಜೋ ಹ್ಯೇಷ ಮುನೇಃ ಪ್ರಭಾವಃ”

ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿರ್ನವಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ! ತಪೋನಿಷ್ಠಾನ್ಯಾದಿಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ,
ಅಧರ್ಮಶಿಖಾಯಾಂ,—“ಬ್ರಹ್ಮಾ ತುರಿಯಂ ಸರ್ವಕರಣಾನಿ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ಪ್ಸ್ಯ ಧ್ಯಾತಾ” ಇತಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ನೂತನಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡೇ,—
“ಪುರಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯಾ ಸಹ || ಧರ್ಮೋದ್ಧಿಗತಸ
ವಾಂಗಸ್ತಪುಂಡ್ರಾಂಕಿತಮಸ್ತಕಃ || ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಧರಣೋ ಜಟಾವಲ್ಕಲನಂ
ಯುತಃ || ಸದಾ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯಸ್ಥಸ್ಸಾಂಬಧ್ಯಾನವರಾಯಣಃ || ತತಾಪ ಪರಮಂ
ಘೋರಂ ತಪಸ್ಸಂವತ್ಸರತ್ರಯಂ || ಸ ಪುನಶ್ಯಂಕರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾದಂಬಿಕಾಪತೇ ||
ಪೃಥಿವೀಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ದಿವಂ ಚಾಸೃಜದಾಸ್ತಿ ಕೌಃ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೌತಮಶಾಪವುಂಟಾದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಿ,
ಅಧರ್ಮಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ — “ಅದಿರುದ್ರನ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತ್ರಿಮೂರ್ತೀತನಾದ ಅದಿರುದ್ರನನ್ನು
ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದನು, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಪುರದಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಶೇಷಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಭರ್ಮೋದ್ಧಿಗತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು,
ಹಸಿಯಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮದಿಂದ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಲಂಕೃತನಾಗಿ, ಜಟಾಧಾ
ರಿಯೂ, ಅಜಿನಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆಗಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಶಿವಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡು
ತ್ತಾ ಮೂರುವರ್ಷವರ್ಷಗಳ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಎಲೈ ಆಸ್ತಿಕರೇ! ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು
ಶಿವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ
ಸಿದನು, ಎಂದಭಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ವರೂಪವಿವರ್ಣವಮೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ತವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ.

ಕೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯ ತಾಂ, ಅಧರ್ದಶಿಖಾಯಾಂ, — “ ಎಷ್ಟುಃ | ಪ್ರಾಣಂ ಮನಸಿ ಸಹಕರಣೈಸ್ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಧ್ಯಾತಾ ” ಇತಿ ಸ್ಥಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡೇ, — ಸೂತಃ, “ ಪುರಾ ನಾರಾಯಣಶ್ರೀಮಾನ್ಧೀರೀಗಿರಿಗರುಡಧ್ವಜಃ || ಶ್ರೀಮತ್ಕೃತಲಾಸವಾನಾ ಚ ತತಾಪ ಪರಮಂ ತಪಃ || ಭಸ್ಮೋದ್ಧೃತಿತಸರ್ವಾಂಗಸ್ತಿಪುಂಡ್ರಂ ಕಿತ್ತಮಸ್ತಕಃ || ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಭರಣೋ ಜಟೀಮಂಕಲಮಂಡಿತಃ || ತಪತಸ್ಸಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ಪ್ರಾದುರಾಸೀನ್ಮಹಾದೇವಶ್ಯಂಕರಃ ಕರುಣಾಕರಃ || ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷೋ ಮಹಾದೇವಂ ಘೃಣಾನಿಧಿಂ || ಅಂಬಿಕಾಸಹಿತಂ ಗುದ್ರಂ ಜಃದ್ರಮೌಶಿಂ ಸನಾತನಂ || ಪ್ರಣಮ್ಯ ದಂಡದ್ವಯಮೌ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಸಹ || ಸ್ತೋತುಮಾರಭತೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರ್ಣೋಕಹಿತಾವಹಃ ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪವಿವರ್ಣವಮೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ತವಾದಃ.

— — — — —

ಎ ಬಿಲ್ಕಿ : ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ

ಕೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಅಧರ್ದಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ — , ರುದ್ರನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಿಯು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಬಹಿರಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ತಡೆದು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು, ಎಂದು ಕ್ತವಾಗಿದೆ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧಿಸ್ತ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕರುಣಾನಿಧಿಯೂ, ಸುಖಪ್ರದನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ:

ರುದ್ರಸ್ಯಸರ್ವಜಗದುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನವಿಧಿಃ.

ಜೋ—“ತತ್ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಏಕಸ್ಸ ಏಕೋ ರುದ್ರಸ್ಸ ಈಶಾನಸ್ಸಭಿಗ
ವಾಂಶ್ಚಮಹೇಶ್ವರಸ್ಸ ಮಹಾದೇವಃ” ಇತ್ಯರ್ಥವಶಿರೋವಾಕ್ಯಾತ್, ಪರಬ್ರಹ್ಮರು
ದ್ರೇಣ ಕಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಂ ಕೃತಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ತತ್ಪರಿಹಾರಶ್ಚೈಯತಾಂ, ಪಾದ್ಮೇ ಶಿವರಾಘವಸಂ
ವಾದೇ, —“ಅಧೋತ್ತರಮುಖಶ್ಯಂಭುರ್ನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಾಪ ಚ|| ಅಥ ಎಷ್ಟು
ಮಹಾತೇಜಾ ಮಹೇಶಮಿದಮುಕ್ತವಾಕ್ || ಸರ್ವೈರ್ನಮಸ್ಯತೇ ಯಸ್ಮಾ ಸರ್ವೈರಿ
ಹಸಮರ್ಚ್ಯತೇ || ಹೂಯತೇ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ಸ ಭವಾನ್ದಿಂ ಜಪಿತ್ಯತಿ|| ರಚಿತಾಂ
ಜಲಯಸ್ಸರೈ ತತ್ಪ್ರಮೇಮೈಕಮುಪಾಸತೇ || ಸ ಭವಾನ್ದೇವದೇವೇಶ ಕಸ್ಮೈ ವಾ
ರಚಿತಾಂಜಲಿಃ || ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಘಟದ್ವಯ ಮಹೇಶ್ವರ || ತವ
ಕಃ ಫಲದೋ ವಂದ್ಯಃ ಕೋ ವಾ ತ್ವತ್ತೋನಧಿಕೋ ವದ || (ಶ್ರೀರುದ್ರಃ) ಧ್ಯಾ

ಸಕಲಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರನು ಸ್ವಸ್ವ ರೂಪಧ್ಯಾನವಂ ಮಾಡಿದುದು.

ಜೋ —ಆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನೂ, ಸಕಲ ವಿಧ್ಯಾಧೀಶತ್ವವ
ನ್ನೂ, ಪದ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನೂ, ಮಹೇಶ್ವರತ್ವವನ್ನೂ, ಮಹಾಪ್ರಕಾಶಮಾನತ್ವವನ್ನೂ
ಅರ್ಥವಶಿರೋವನಿಷತ್ಪು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಆದಿರುದ್ರನು ಯಾವನನ್ನು
ಚಿಂತಿಸಿದನು ?

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ನೀನು ಈಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಪದ್ಮಪುರಾಣದ
ಲ್ಲಿರುವ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ - “ರುದ್ರನು ಉತ್ತರದಿಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪಡಂಗಳನ್ಯಾಸವಂ
ಮಾಡಿ, ತನ್ನನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಪಂಚಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆದಿನಾರಾ
ಯಹನು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು—ಯಾವನು ಸರ್ವರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಪೂಜಿಸಲ್ಪ
ಡುತ್ತಾನೋ ಆ ನೀನು ಸಮಸ್ತಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹವರ್ಧನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತೀಯೆ,
ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಏನನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತೀಯೆ? ಎಲೈ ದೇವಾದಿದೇವನಾದ ಮಹಾದೇವನೇ !
ಸರ್ವರೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ನಿನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಯಾರಿಗೆ ಕೈ
ಮುಗಿದೆ ? ನಮಸ್ಕಾರ ಪೂಜಾ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊ
ಡುವನಾವನು ? ನಿನ್ನಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾವನು? ನಿನ
ಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾವನು? ಹೇಳು ? ಎಂದು ಈಳಿದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ (ರುದ್ರನು) ಎಲೈ

ನೇನ ಕಿಂಚಿದ್ಗೋವಿಂದ ನನಮಸ್ಯೇಹ ಕಂಚನ || ನೋಪಾಸ್ಯೇ ಕಂಚನ ಹರೇ ನ
ಜಪಿಷ್ಯೇ ಹಿ ಕಂಚನ || ಕಿಂತು ನಾಸ್ತಿ ಕಜಂತೂನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಮಿದಂ ಶ್ರು
ಯಾ || ದರ್ಶನೀಯಂ ಹರೇ ತೇ ಸ್ಮರನ್ಯಥಾ ಪಾಪಕಾರಿಣಃ || ತಸ್ಮಾಲ್ಲೋಕೋ
ಪಕಾರಾರ್ಥಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಕೃತಂ ಮಯಾ ” ಇತ್ಯಾವಹಿಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಜಗದುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನವಿಧಿರ್ನವಮೋ
ಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿ
ಧಿಃ ಶೈವಯತಾಂ, ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ ಸಾಷ್ಟೋಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ, — “ ಶಿವವಕ್ಷಸ್ತಿ
ಸ್ಥಿತಂ ಭಸ್ಮ ನಖೇನಾದಾಯ ಪ್ರಣವೇನಾಭಿವಾಚ್ಯ, ಗಾಯತ್ರಾ ಪಂಚಾಕ್ಷರೇ
ಣಾಭಿಮಂತ್ರೈ ಹರ್ಷಸ್ತುಕಗಾತ್ರೇಷು ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ತಥಾ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾಯಸ್ತೇತಿ

ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನನಗೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು. ನಾನು ಯಾವನನ್ನೂ ನಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಜಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನಾನು
ಮಾಡಿದ ಈ ಧ್ಯಾನಪೂಜಾರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿ ನಾಸ್ತಿಕರಿಗೆ ನನ್ನ ಧ್ಯಾನ
ಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು
ಮಾಡಿ ನಿನಗೆ ತೋರಿಸಿದನು ನೀನು ಅದನ್ನು ತೋರಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ನಾಸ್ತಿಕರು ಪಾಪಿಗಳಾಗು
ವರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಸಕಲಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಯು.

ರೇ— ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ
ವಾದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ಶಿವನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ರಿಶ್ತ
ವಾಗಿದ್ದ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಉಗುರನಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಣವದಿಂದಲೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದಲೂ, ಪಂ
ಚಾಕ್ಷರದಿಂದಲೂ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲೂ, ಅವಯವಗಳಲ್ಲೂ ಪೋಷಿಸಿ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನು. ಬಹಳ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಹೃದ

ಹರಿಮುಕ್ತಾ ಶಿವಃ ಸ್ವಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದೃಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟ ಇತಿ ಶಿವಮಾಹ|ತತೋ ಭ
 ಸ್ಮ ಭಕ್ಷಯೇತಿ ಹರಿಮಾಹ ಹಸ್ತತಃ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯೇ ಶಿವಂ ಭಸ್ಮ ಸ್ನಾತ್ವಾಹಂ
 ಭಸ್ಮನಾ ಪುರಾ || ದೃಷ್ಟೇತ್ಪರಂ ಭಕ್ತಿಗಮ್ಯಂ ಭಸ್ಮಾಭಕ್ಷಯದಚ್ಯುತಃ |
 ತತ್ರಾಶ್ವರೈವತೀವಾಸೀಶ್ಚತಿದಿಂಬಸಮದ್ಯುತಃ | ವಾಸುದೇವಶ್ಯುಧ್ಧಮುಕ್ತಾಫಲವ
 ಣೋಽಭಿವತ್ಕ್ಯುಣಾತ್ | ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ಶುಕ್ಲಾಭೋ ವಾಸುದೇವಃ ಪ್ರಸನ್ನವಾನ್ |
 ನ ಶಕ್ಯಂ ಭಸ್ಮನೋ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಭಾವಂ ತೇ ಕುತೋ ವಿಭೋ | ನಮಸ್ತೇನಸ್ತು
 ನಮಸ್ತೇನಸ್ತು ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ | ತ್ವತ್ಪಾದಯುಗಲೇ ಶಂಭೋ ಭಕ್ತಿರಸ್ತು
 ಸಗಾ ಮಮ || ತಥಾ ವಾದ್ಮೇ ಶಿವರೂಪಾಃ ಸಂವಾದೇ, — ದಧೀಚಿಮುನಿವಾಕ್ಯಂ,
 “ ಸ್ವವಕ್ಷಸ್ಥಿತಧಸ್ತೈವ ನಖೇನಾದಾಯ ಶಂಕರಃ || ಪ್ರಣವೇನಾಭಿಮಂತ್ರಾಧ
 ಗಾಯತ್ರಾಽಽ ಬ್ರಹ್ಮಭಿಸ್ತಥಾ || ಅಂಗುಳಿಭ್ಯಾಮಧೋ ಗೃಹ್ಯ ಶಿವಃ ಪಂಚಾಕ್ಷರೇಣ
 ವೈ || ಹರಿಮಸ್ತುಕಗಾತ್ರೇಷು ಸರ್ವೇಷ್ವಪಿ ಸಮಾಕ್ಷಿಪತ್ || ಶಾಂತ್ಯದೃಷ್ಟಾಽಽ
 ನಿರೀಕ್ಷಾಽಽ ಭೀಷೇತ್ಪಾಪ ಹರಿಂ ಹರಃ || ಧ್ಯಾಯಸ್ವ ಕಿಂ ತೇ ಹೃದಯೇ ನ ಚ
 ಧ್ಯಾನಪದೋಽಭವತ್ || ಅಪಶ್ಯದ್ಧೃದಯೇ ವೀಸಂ ದೀರ್ಘಾಕಾರಮತಿಪ್ರಭಂ ||
 ಹರಿರಾಹ ಶಿವಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಪೋ ದೃಷ್ಟೋ ಮಯೇಶ್ವರ || ಹಿಂ ವ್ರಾಹ ನ ತೇ
 ಜ್ಞಾನಂ ಪರಿಪಕ್ವಸುಧೋ ಹಠೇ || ಭಸ್ಮ ಭಕ್ಷಯ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಸಮಗ್ರಂ ಸಂಧವಿ
 ಷ್ಯತಿ || ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯೇ ಶಿವಂ ಭಸ್ಮ ಸ್ನಾತ್ವಾಹಂ ಭಸ್ಮನಾ ಪುರಾ || ದೃಷ್ಟೇತ್ಪ
 ರಂ ಭಕ್ತಿಗಮ್ಯಂ ಭಸ್ಮಾಭಕ್ಷಯದಚ್ಯುತಃ || ತತ್ರಾಶ್ವರೈವತೀವಾಸೀಶ್ಚತಿದಿಂಬಸ
 ಮದ್ಯುತಃ || ವಾಸುದೇವಶ್ಯುಧ್ಧಮುಕ್ತಾಫಲವಣೋಽಭಿವತ್ಕ್ಯುಣಾತ್ || ತದಾಪ್ರ
 ಭೃತಿ ಶುಕ್ಲೋಽಸೌ ವಾಸುದೇವಃ ಪ್ರಸನ್ನವಾನ್ || ಪುನರ್ಧ್ಯಾನಪರೋ ಭೂತ್ವಾ
 ದೀಪವದ್ರೇದವೂರುಷಂ || ಶುಧ್ಧಸ್ಥಿತಿಕಸಂಕಾಶಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ದ್ವಿಭುಜಂ ಶಿವಂ ||
 ಬಿಭ್ರಂತಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಹಸ್ತೇ ವರಂ ವಾಮೇ ಕರೀಷಭಯಂ || ಪಂಚವರ್ಷೀಯವಪು
 ಷಂ ಶರಜ್ಜಂದ್ರನಿಭಪ್ರಭಂ || ದೃಷ್ಟವಾನಥ ತಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಭಿವತ್ತ್ವತಾ ||

ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಭಸ್ಮವನ್ನು
 ಭಕ್ತಿಸು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಮೊದಲು ಈ ರೀತಿ
 ಯಾಗಿ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಭಕ್ತಿಸುವನೆಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಯೋಗ್ಯ
 ನಾದ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿ, ಭಸ್ಮವನ್ನು ಭಕ್ತಿಸಿದನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾ
 ಯಿತು ವಾಸುದೇವನೆನಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಮುತ್ತಿನಾಶ ಹೊಳೆಯುತ್ತ
 ಶಿವನ ಕಾಂತಿಯೊಡನೆ ಸಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾದನು. ಆಗಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಶುಕ್ಲವರ್ಣ

ಅಥಾಹ ಶಂಭುರ್ಭೋ ಎಷ್ಟೋ ವದ ದೃಷ್ಟಂ ತು ಕಿಂ ಶ್ರುಯಾ || ಹರಿರಾಹ ಮಯಾ
 ದೃಷ್ಟಃ ಪುರುಷಶ್ಚಾಂತವಿಗ್ರಹಃ || ಇತ್ಯುದೀರ್ಘ ಮಹಾವಿಷ್ಟಾಶ್ಚಿವವಾದಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ
 ಜ || ನ ಶಕ್ತಿಂ ಭಸ್ಮನೋ ಪಾನೇ ಪ್ರಭಾವಂ ತೇ ಕುತೋ ವಿಧೋ || ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮಿ
 ಸ್ತು ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾವೇವ ಶ್ವೇತಂ ಗತಃ” (ಶಿವಶ್ಚ) ವರಂ ವ್ಯಥಾ ವ ಮಘಾ
 ಗ ಮನಸಾ ದೇವತ್ವಗುಣೈಸ್ಸುತಿಸ್ತೀರಿತಮುಕ್ತಾಂಜನ್ಯ ಮರೀಚೈ ವರೋತ್ತಮಂ ||
 |ಎಷ್ಟುಃ) ಶ್ವತೃದಿಯುಗೇ ಶಂಭೋ ಭಕ್ತಿರಸ್ತು ಸದಾ ಮಮ || (ದಧೀಚಿಃ)
 ಅಥ ದತ್ತಾ ವರಂ ಶಂಭುರಿದಮುಕಂ ವಚೋ ಹರಂ || ಭಸ್ಮಧಾರಣಸಂಪನ್ನೋ ಮ
 ಮ ಭಕ್ತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ” ಸ್ವಾಂಜೀ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಯಶ್ಚಿತ್ ಸ್ವರ್ವಭೂ
 ತಾನಾವಾಶ್ವರಸ್ವತ ಏವ ಶು || ಈಶಾನಸ್ವರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ ಏವಾದಿಗುರ್ಬುರ್ಬು
 ಧಾಃ || ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋ ಮಹಾವಿಷ್ಟಾಸ್ವರ್ವಜ್ಞಾನಮಹೋದಧಿಃ” ತಥಾ ತತ್ತ್ವವೆ
 ಮುಕ್ತಿಯೋಗಖಂಡೇ,—ಸೂತಃ, “ನಿಶಮ್ಯ ವೇದಾರ್ಥಮಶೇಷಮಚ್ಯುತಃ ಪ್ರಣ
 ಮ್ಯ ಶಂಭುಂ ಶಶಿಶೇಖರಂ ಹರಂ || ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ವಾದಾಂಬುಜಮಾಸ್ತಿಕೋ ಹರಸ್ವ
 ವೂರ್ಧ್ವ ಎನ್ಯಸ್ಯ ಕರದ್ವಯೇನ ಸಃ || ಅತಿಪ್ರಸಾದೇನಶಿವಸ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಸಮಸ್ತಸಂ
 ಸಾರವಿವರ್ಜಿತೋಭವೇತ್” ಇತಿ. ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ವಿಷ್ಟವಾಕ್ಯಂ, “ನಿಶ್ಚಲಾ

ವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಲೈ ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಶಿವನೇ ! ಭಸ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಈವರೆಗೂ ತಿಳಿಯದಿ
 ರುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇತು ಬಲ್ಲೆನು ? ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ ! ನನಗೆ ನಮ
 ಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ಎಲೈ ಸುಖವಾಸಸ್ಥಾನನಾದ ಶಿವ
 ನೇ ! ನಿನ್ನ ಚರಣಯುಗ್ಮದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿರಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
 ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪದ್ಮಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದಧೀಚಿಮುನಿಯಿಂದ
 ಸ್ತುಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಮುನಿಗಳಿರಾ !
 ಯಾರ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಕಲಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಿಗಧಿಪತಿಯಾದ ಆ ಶಿವನೇ—ವೇ
 ದವೇದಾಂಗಾದಿ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿಗುರುವಾಗಿರು
 ತಾನೆ. ಮಹಾವಿಷ್ಟು ವು ಆ ಶಿವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಸದೃಷ್ಟ ನೆನಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ದಧೀ
 ಚಿಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಿಯೋಗಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ವೇದಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ
 ಬ್ರಾಮಾಣ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅಚ್ಯುತನಾದ ವಿಷ್ಣುವು—ಶಿವನ ಮುಖದಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಸಂ
 ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ಶಿವನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಶಲೆಯ ಮೇಲಿರ
 ಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ವಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ಸಂಸಾರದೋಖರಹಿತನಾದನು,
 ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿ
 ತನಾಗಿರುವ ಎಲೈ ಶಿವನೇ ! ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ದೇವತಾಂತರಸಂಸರ್ಗರಹಿತವಾಗಿ ದೃಢ

ಶ್ವಯಿ ಮೇ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತ್ಯವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀ || ವರೈಃ ಕಿಮನ್ಯೈರ್ಭಗವನ್ಯರೋಮಿ ಸು
ರವೂಜಿತ || ಏವಮಸ್ತುತಿ ಸಂಭಾಷ್ಯ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಚ ಶಾಬ್ದಗುಣಂ || ಪಾಲಯಾ
ಳಂ ಮಮಾದೇಶಾದಿತ್ಯುಕ್ತಾಂತರ್ಹಿತೋನಭವತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಸಂವ
ಮೋಪದೇಶೋಷ್ಠಮಸ್ತುತವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿನಾನಾರಾಯಣಸ್ಯಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪ-
ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾವಿಧಿಃ.

ರೀ—ಭೋಜೋಳ ! ಉಪಮನ್ಯುಮಹಾಮುನಿನಾ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ
ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶವಿಧಿಶ್ಚೈವತಾಂ, ಅಥವಾಕರಸಿ, - ಒಂ ಆಗ್ನಿರಿತಿ ಭಸ್ಮ |
ವಾಯುರಿತಿ ಭಸ್ಮ | ಜಲಮಿತಿ ಭಸ್ಮ | ಸ್ಥಲಮಿತಿ ಭಸ್ಮ | ವೈಶ್ವೇದೇತಿ ಭಸ್ಮ | ಸರ್ವಂ
ಹವಾ ಇದಂ ಭಸ್ಮ | ಮನ ಇತ್ಯೇತಾನಿ ಚಕ್ಷುಃಪಿ ಭಸ್ಮಾನಿ | ಆಗ್ನಿರಿತ್ಯಾದಿನಾ
ಭಸ್ಮ ಗೃಹೀತ್ವಾ ವ್ಯಾಪ್ಯಾಂಗಾಂನಿ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ | ತನ್ಮಾದ್ವ್ರತಮೇತತ್ಪಾಶುಪತಂ |

ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಓಗಿರುವಾಗ್ಗೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾದ ವರಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು
ಹೇಳಿದ ಏಷ್ವರನನ್ನು ಶಿವನು - ನಿನ್ನಷ್ಟದಂತೆ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಬ್ಬಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಅಪ್ಪಡೆ
ಗನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಮರೆಯಾದನು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಂ
ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನು ಶಿವನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋ
ಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಏಷಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕ
ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾವಿಧಿಯು.

ರೀ — ಎಲೈ ಬೋಳನೇ ! ಉಪಮನ್ಯುಮಹಾಮುನಿಯಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾ
ಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶವಾದುದನ್ನು ಕೇಳು; ಅಥವಾಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ - ಒಂ ಆಗ್ನಿರಿತಿ ಭಸ್ಮ, ವಾ
ಯುರಿತಿ ಭಸ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಉಡ್ಡೊಳನಂ ಗೈದು ಧರಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪಾಶುಪತವ್ರತವು. ಇದನ್ನು ಪಶುಗಳು ಪಾಶಮುಕ್ತರಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಚರಿಸಿ

ಪಶುಪಾಶವಿಮೋಕ್ಷಾಯ” ಇತಿ. ಲೈಂಗೀ,—“ಒಶುಮಾನೇನ ವೈ ಕೃಷ್ಣಸ್ತ್ರಿಃ
ಕೃತ್ವಾ ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ || ನಮಶ್ಚಕಾರ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧಾಮ್ಯಾಗ್ರಜಮುನಿಂ ದ್ವಿ
ಜಾಃ || ಭಸ್ಮನೋದ್ಧಿಕ್ಕೃತಂ ಕೃಷ್ಣಮುಪಮನ್ಯುರ್ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ || ಓಮಗ್ನಿಂಶಿ
ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾ ವಾಯುರಿಶ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್” || ದಿವ್ಯಂ ಪಾಶುಪತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರ
ದದೌ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ || ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಮುನಯಸ್ಸಂಶ್ರಿತಪ್ರತಾಃ ||
ದಿವ್ಯಾಃ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತರ್ಪೇ ತಸ್ತು ಸ್ಸಂವೃತ್ಯ ಸರ್ವದಾ” ಸ್ವಾಮೀ ಶಿವರಹಸ್ಯೇ,—
“ಉಪಮನ್ಯುಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದೇವರ್ಷಿಗಣಸೇವಿತಂ || ತತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಥಾ
ನ್ಯಾಯಮುಗಮ್ಯಾಭಿವಂದ್ಯ ಹ || ವಾಸುದೇವೋ ಜಗದ್ವಂದ್ಯೋ ಭೂಮಾವುಪ
ವಿವೇಶ ಹ || ಅಧಾಪ್ರವೀತ್ಯುನರ್ವಿಷ್ಣುರುಪಮನ್ಯುಂ ತಪೋನಿಧಿಂ || ಕೃತಾಂಜಲಿಪು
ಟೋ ಭೂತ್ವಾ ದೇವೇಂದ್ರ ಇವ ವಾಕ್ತವಂ || ಯಥಾ ಪಶ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ದೇವಮು
ಮಾಕಾಂತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೀಕ್ಷಾಂ ಸ ಕೇಶ
ವಃ || ಶಿವಮಾರಾಧಯಾಮಾಸ ವಿಧಿವನ್ನಿಯಮಾನ್ವಿತಃ” ಶಿವಧರ್ಮಪುರಾಣೇ,—
“ಇಂದ್ರನೀಲಮಯಂ ಲಿಂಗಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂಜಯತೇ ಸದಾ || ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾಂಸ್ತೇನ ಸಾಧ್ಯತಂ ಚ ಸನಾತನಂ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—“ಲಿಂಗಂ ಮು

ಚೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ದ್ವಿಜಾ ! ಮುನೀಶ್ವರನಾದ
ಉಪಮನ್ಯುವು—ತನಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅಗ್ನಿಂಶಿ ಭಸ್ಮ,
ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಸ್ಮವನ್ನೆ ಭಸ್ಮನೋದ್ಧಿಕ್ಕೃತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಧಾರ
ಣಮಾಡಿ ಪಾಶುಪತವ್ರತವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದನು. ೨ ಪಾಶುಪತವ್ರತನಿಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳು ಸಮಾನ
ವ್ರತವುಳ್ಳವನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೃದಯ ಅಕಾಲಮೊದಲೊಂದು ಇರುವವರಾದರು,,
ಎಂದಭಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ —“ಸಕಲಲೋಕವಂದ್ಯನಾದ ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣುವು ದೇವರ್ಷಿ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಉಪಮನ್ಯುವನ್ನು
ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವ್ರತಾಂಜಲಿಮಾಡಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು, ನಾನು ನಿನ್ನ
ನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೂಗಳಿ, ಅಮುನಿಯದೆಸೆಯಿಂದ ದೀಕ್ಷಾ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಿಂಗಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕ್ರಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವ
ನ್ನಾರಾಧಿಸಿದನು,, ಎಂದೂ, ಶಿವಧರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ವಿಷ್ಣುವು ಇಂದ್ರನೀಲರತ್ನಮಯವಾದ
ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಲಿಂಗಪೂಜಾಬಲದಿಂದಲೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೂ,
ಸನಾತನವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು,, ಎಂದೂ, ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣುವು ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಇಂದ್ರನೀಲಶಿಲಾಮಯವೂ, ರಮಣೀಯವೂ ಆದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂ

ಹಾವಿಷ್ಣುರ್ಧಕ್ಕಾ ಶುದ್ಧಂ ಶಿವಾಯಂ || ಚಾರು ಚಿತ್ರಂ ಸಮಧ್ಯರ್ಧ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾಸ್ತವಮಂ ಪದಂ || ಇತಿ. ಮಹಾಭಾರತೇ, — “ ಅನಾದ್ಯಂತಂ ಪರಂ ರುದ್ರಂ ನ
ದೇವಾ ಋಷಯೋ ವಿದುಃ || ಎಕಸ್ತಂ ನೇದ ಭಗವಾನಾದಿನಾರಾಯಣೋ ಹಃ ||
ನಾರಾಯಣಾದೃಷಿಗಣಾಸ್ತೇಭ್ಯೋ ಮರತ್ಯಾ ಮಹೋರಗಾಃ || ದೇವಾ ದೇವ
ರ್ಷಯಶ್ಚೈವ ತಂ ಎದುರ್ದುಃಖಭೇಷಜಂ || ಹರ್ಮಯೋ ಗುಹಶ್ಚೈವ ರಾಮೋ
ಬಾಣಾಸುರಸ್ತಥಾ || ರಾವಣೋ ಭೀಮಸೇನಶ್ಚ ಸಪ್ತ ಮಾಹೇಶ್ವರಾಸ್ಸ್ಮೃತಾಃ ||
ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತ್ಯುಪಮನ್ಯಮಹಾಮುನಿನಾ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕ
ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಾನವಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಕಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲೀಲೆವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕ
ಸಂವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಶಾಲುಣಿ ನಿಷ್ಕೋಭ್ಯಗುಮು
ನಿಶಾಪಾದಿನವಮೋಪದೇಶೇ ನವಮೋಪದೇಶಃ.

ಜನಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ —
“ ಜನನಮರಣಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಜಗದಾದಿರುದ್ರನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ,
ಋಷಿಗಳೂ ತಿಳಿದವರಾಗಿಲ್ಲವು, ಪೂಜ್ಯನೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಾಚಾರ್ಯನೂ ಆದ ಅದಿನಾಚಾರ್ಯನೊಬ್ಬನೇ
ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ನಾರಾಯಣನದೇಸೆಯಿಂದ ಋಷಿನಮೂಹಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡುವು ಆ ಋ
ಷಿಬೃಂದದಿಂದ ಮಾನವರು ತಿಳಿದರು. ಅವರಿಂ ಮಹೋರಗರು ತಿಳಿದರು. ಜನುಂ ದ ದೇವತೆಗಳು
ತಿಳಿದರು. ಅವರಿಂದ ದೇವರ್ಷಿಗಳು ತಿಳಿದರು. ವಿಷ್ಣು, ಮಹಿ, ಗುಹ, ಶ್ರೀರಾಮ, ಬಾಣ,
ರಾವಣ, ಭೀಮಸೇನ ಈ ಎಳುಮಂದಿಗಳು ಶಿವಭಕ್ತರೆಂದು ನೆನೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು, ಎಂದು ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ಉಪಮನ್ಯಮುಂದ ಪಾಶು
ಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಉಪಮನ್ಯಮುನಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಾಮಹಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಚಾರ್ಯಮುನಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮೃಡಾಯನಮಃ.

ದಶಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಷಿ! ಪುರಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮೋ ನೈಜಪೂಜಾಮರ್ಜುನಕೃತಾಂ ರುದ್ರಾಯ ನಿವೇದ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ವಾರ್ಧಾಯ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ ಬೋಧಯಾಮಾಸ. ತದುಕ್ತಂ ಮಹಾಭಾರತೇ,—“ತಚ್ಚೋಪಹಾರಂ ಸಕಲಂ ನೈಶಂ ನೈತ್ಯಕಮಾತ್ಮನಃ || ದದರ್ಶ ಶ್ರೃಂಬಕಾಭ್ಯತೇ ವಾಸುದೇವನಿವೇದಿತಂ || ನ ಹಿ ಮಾಂ ಶಕ್ಯಸಿ ದ್ರಷ್ಟುಮನೇನೈವ ಸ್ವಚಕ್ಷುಷಾ || ದಿಸ್ಯಂ ದದಾಮಿ ತೇ ಚಕ್ಷುಃ ಪಶ್ಯ ಮೇ ಯೋಗ ಮೈಶ್ವರಂ” ಮಹಾಭಾರತೇ ಭೀಷ್ಮಪರ್ವಣಿ ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ,—ಅರ್ಜುನಃ, “ಕಿಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವಾಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಕಿಂ ಕರ್ಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮ || (ಕೃಷ್ಣಃ) ಆತ್ಮರಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಪರಮಂ ಸ್ವಭಾವೋಽಧ್ಯಾತ್ಮಮುಚ್ಯತೇ || ಭೂತಭಾವೋದ್ಭವಕರೋ ವಸರ್ಗಃ ಕರ್ಮಸಂಜ್ಞಕಃ || ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗಯುಕ್ತೇನ ಜೇತಸಾ ನಾನ್ಯಗಾಮಿನಾ ||

ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಷಿ! ನಿನ್ನ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಮಾವಲ್ಲಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಾದ್ದರಿಂದ ಶಿವನ ಪಾದ್ಯವು ಇದ್ದು ಆ ಪೂಜೋಪಹಾರವನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ನೋಡಿದನು. ಆಗ ಆ ನಿನ್ನವು ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ! ಶಿವನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಈ ನನಗಿರುವ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ನೋಡಲಾರೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಕೊಡುವ ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದ ನನಗಿರುವ ಶಿವಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೋಡು, ಎಂದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—ಅರ್ಜುನನು, “ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರೇನು? ಆಧ್ಯಾತ್ಮವೆಂದರೇನು? ಕರ್ಮವೆಂದರೇನು?”

ವಿಷ್ಣುವು—“ಯಾವಾಗಲೂ ನಾಶರಹಿತವಾಗಿರುವುದೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು. ಸ್ವಭಾವವೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವು ಭೂತಭಾವೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಕರ್ಮವು ಎಲೈ ವಾರ್ಧನೇ! ಬೇರೊಂದನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ ಶಿವನೊಡನೆ ಕೂಡುವುದನ್ನೇ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಹೊಂದುವ

ಪರಮಂ ಪುರುಷಂ ದಿವ್ಯಂ ಯಾತಿ ಪಾರ್ಥಾನುಚಿಂತಯತ್ || ಭ್ರೂವೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಾಣ
ಮಾವೇಶ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ಸತಂ ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಂ || ಯದಕ್ಷರಂ ಪ್ರಾಣವ
ದೋ ವದಂತಿ ವಿಶಂತಿ ಯದ್ಯತಯೋ ವೀತರಾಗಾಃ || ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜ
ಝಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ ಸದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ” ತತ್ಪ್ರವ, “ತತಃ ಪದಂ ತತ್ಪ
ರಮಾರ್ಗತವ್ಯಂ ಯಸ್ಮಿನ್ನತಾ ನ ನಿವರ್ತಂತಿ ಭೂಯಃ || ತಮೇವ ಚಾದ್ಯಂ ಪುರು
ಷಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಯತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ” ತತ್ಪ್ರವ, “ಈಶ್ವರಸ್ಸರ್ವ
ಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ಗೋಚರೋಽಸ್ಮಿ ತಿಷ್ಠತಿ || ಭ್ರಾಮಯಂತಸ್ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರಾ
ರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ || ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ || ತತ್ಪ್ರಸಾದಾ
ತ್ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಂ ಸಾಧನಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಶಾಶ್ವತಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣೇ,-
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ, “ದ್ವಿಷ್ಟವಾನಸು ತಂ ಪಾರ್ಥ ವಿಶ್ವಾಕ್ಷಂ ವಶ್ಯತೋ ಮುಖಂ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ಮೇವ ಸಮೇಶಂ ರುದ್ರಂ ಸರ್ವಜಗದ್ಗುರುಂ || ಜ್ಞಾನಂ ತದೈಶ್ವರಂ ದಿವ್ಯಂ ಯ

ನು. ಕುಬ್ಜಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಬಿಡ್ಡಾಗಿ ನಿರೋಧಿ
ಸುವವನು ಆ ಸರಮಾತ್ರನನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ
ಈ ಆದ ಯತಿಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ನಾರಕಚಿತ್ತವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೋ,
ಯಾರು ಯಾವುದನ್ನು ಹೊಲಬಿಡ್ಡಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವ
ರೂಪವನ್ನು ಸಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ,, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಗೀತೆಯಲ್ಲೇ ಪ್ರ
ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿ — “ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ರೇನರಾದವರು ಈವರೆಗೂ ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಅಲ್ಲೇ
ಇರುತ್ತಾರೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಸ್ತುವು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಯಾವನಿಂದ
ಅದಿಪ್ರಕೃತಿಯು ಸುಂಟಾಯಿತೋ ಆ ಅದಿಪುರುಷನನ್ನೇ ನಾನು ಮರೆಹೊಂದುವೆನು,, ಮತ್ತ
ಮಾಗೀತೆಯಲ್ಲೇ ಸ್ಥಳಾಂತರದಲ್ಲಿ* “ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ ! ಈಶ್ವರನು—ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮಾ
ಯಾಶಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರವೆಂಬ ಯಂತ್ರವನ್ನೇರಿಸಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ
ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಅವನ
ನ್ನೇ ಮರೆಹೊಂದು. ವಿಶಕ್ತೆಂದರೆ; ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು
ಹೊಂದಿ, ಪುನಃವ್ಯತಿರಿಕತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ,, ಎಂಬಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಕೂರ್ಮ
ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ ! ವಿಶ್ವಾಕ್ಷನೂ, ವಿಶ್ಯತೋಮುಖನೂ, ಸರೋಶನೂ, ಸರ್ವ
ಜಗದ್ಗುರುವೂ ಆದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ನೋಡಿದೆ, ನೀನು ಆ ಶಿವಸಂಬಂಧವಾದ
ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಕ್ಷಕನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಮರೆಹೊಂದಿ

* ಇದು ಶಿವಪರವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ “ತತ್ಪ್ರಕದರ್ಶನಭಾಷ್ಯ,,ವನ್ನು ನೋಡಿ
ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಥಾವದ್ವಿದಿತಂ ತ್ವಯಾ || ಯಜಸ್ವ ಪರಯಾ ಧಕ್ಕಾಶ್ಚ ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ಶಿವಂ ||
ಪಾಂಡವೋಪಿ ಸ ತದ್ವಾಕ್ಯಾಶ್ಚಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಶರಣಂ ಶಿವಂ || ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ಸರ್ವಕರ್ಮಾ
ನಿ ತದ್ಭಕ್ತಿಪರಮೋಭವತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಜುಫನಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿರ್ದಶಮೋ
ಪದೇಶಃ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯಃ.

ಕೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಂ ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದೇಪಿ ಕೃಯ
ತಾಂ ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತನಂತಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡೇ—“ ಪುರಾ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿ
ಜಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಃ || ಸತ್ಯಸಂಧಾಭಿಧೋ ನಿತ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೋ ವಿ
ಶೇಷತಃ || ಅಭೂತ್ತೇನ ಕೃತಂ ಸರ್ವಂ ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತ್ಯಾದಿತಂ ಸದಾ || ಶ್ರುತಿಷ್ಠಾಜ
ಕೃತಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜನುತಃ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮಃ || ಆಪಾದಿತಶ್ಚ ಭಗವಾಸ್ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಶ್ವ
ಜಗನ್ಮಯಃ || ಸರ್ವಸ್ತಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವೇ ದತ್ತಂ ಸತ್ಯಸಂಧೇನ ಸಾದರಂ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮು

ಖತ್ಯುಷ್ಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ
ಅರ್ಜುನನು ಶಿವನನ್ನು ಮರೆವೊಕ್ಕು ಸ್ವರ್ಗಾದ್ಯನಿತ್ಯಭೋಗಸಾಧಕಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ
ಬಿಟ್ಟು ಆ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತನಾದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಜುಫನಸಂವಾದದಿಂದಂಟಾದ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದದಿಂದಂಟಾದ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವು.

ಕೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಸತ್ಯಸಂಧನಿಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ನಡೆದ ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿರುವ
ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಮುನೀಶ್ವರಾ ! ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣನಿಗಿರಬೇಕಾದ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸತ್ಯಸಂಧನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಾಗಲೂ
ವಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸು
ತ್ತಾ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯೊಪ್ಪಿ
ಯಿಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣು ಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು, ವಿಷ್ಣು
ಆತನಿಗೆ ಶ್ರುತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, ನನಗೆ ಮಹಾಭಕ್ತನು, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತನೂ ಆಗಿ

ಧವತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಪಂಕಜೇಕ್ಷುಣಃ || ಪ್ರಾಹ ಗಂಧೀರಯಾ ವಾಚಾ ಸತ್ಯಸಂಧಂ
ಪ್ರತಿ ದ್ವಿಜಾಃ || ಸತ್ಯಸಂಧ ಮಹಾಭಕ್ತ ಮಮ ಸತ್ಯಪರಾಯಣ || ವರಂ ವೈಣು
ಮಹಾಭಾಗ ವರಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದುರ್ಲಭಂ || (ಸತ್ಯಸಂಧಃ) ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು
ಮೇ ದೇವ ಮುಚ್ಛೇಷ್ಯತಂ ಯೇನ ಬಂಧನಾತ್ || ಇತಿ ತಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸ ಸ
ತ್ಯಸಂಧೋ ಜನಾರ್ದನಂ || (ವಿಷ್ಣುಃ) ನಮಃ ಸಂಸಾರಮಗ್ನಾನಾಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಂ
ಸಾರಮೋಚಕಃ || ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತಾಶ್ಚಾನ್ಯಾ ನೈವ ಸಂಸಾರಮೋಚಕಾಃ || ಶಿವ ಏ
ವ ಹಿ ಜಂತೂನಾಂ ಮಹಾಸಂಸಾರವರ್ತಿನಾಂ || ಸಂಸಾರಮೋಚಕಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವ
ಜ್ಞಸ್ತಾಂಬ ಈಶ್ವರಃ || ನ ತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ವಸ್ತುತೋ ವಿಧ್ಯತೇನಘ ||
ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಪ್ಯಧಿಕಶ್ಚೇತನೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ಮಮ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವಾನಾ
ಮಪಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ || ವಿಜ್ಞಾನಾದಿತ್ರಯಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಸಂಧವ ಭವಮೋಚಕಃ ||
ತ್ವಂ ತತ್ಪೂರ್ವಪ್ರಸಾದಾಯ ಸತ್ಯಸಂಧ ಮಮ ಪ್ರಿಯ || ಮಹಾದೇವಂ ಮಹಾತ್ಮಾ
ನಂ ಭಜ ಕಾರುಣಿಕೋತ್ತಮಂ || ಮಹಾದೇವಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ವಾಂಛಿತಂ ನಾಪ್ನು
ಯಾದ್ಯದಿ || ಮಹಾದೇವಾನ್ಮಹಾದೇವಂ ಕಥಮನ್ಯಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ || ನಾಮತ
ಶ್ಚಾರ್ಥತಶ್ಚಾಪಿ ಮಹಾದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ತದನ್ಯೇ ಕೇವಲಂ ದೇವಾ ಮಹಾದೇ

ರುವ ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯಾದ ಎಲೈ ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ಇತರರಿಂದ ಪಡೆಯಲಶಕ್ತವಾದ ವರವನ್ನು
ನನಗೆ ಕೊಡುವೆನು ಕೇಳಿದನು ಸತ್ಯಸಂಧನು—ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ ! ಯಾವ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ
ನಾನು ಭವಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆನೋ, ಆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೇ ನನಗೆ ಮಾಡಿ
ದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು

ವಿಷ್ಣುವು—ಭವಬಂಧದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ
ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನೋರ್ವನೇ
ಭವಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನು, ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಕಾರ್ಯ
ಕಾರಣಗಳು ಸತ್ಯವಾಗೂ ಇಲ್ಲವು ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ಆತನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವು ನನಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದವಸ್ತುವೆಂದ
ವಿಜ್ಞಾನಾದಿತ್ರಯವುಂಟಾಯಿತಾದ್ದರಿಂದ ಆತನೇ ಭವಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ
ನನ್ನ ಶ್ರೀಮಪಾಶ್ರನಾದ ಎಲೈ ಸಂಧನೇ ! ನೀನು ಆತನ ಪೂರ್ವಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವನೂ, ಅತಿಕ್ರಪಾಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನೇ ಸೇವ
ಿಸು. ಮಹಾದೇವನನ್ನಾಶ್ರಿಸಿ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮಹಾದೇವನಿಂದನ್ನ
ನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಆಶ್ರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನು ನಾಮದಿಂದಲೂ,
ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಮಹಾದೇವನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ಶಿವನಿಂದನಿರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ದೇವತೆಗೆ

ಮಾ ನ ಚಾನಭಾಃ || ಮಹಾದೇವಂ ವಿನಾ ಯೋ ಮಾಂ ಭಜತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಃ || ನಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ವಿನಿಮೋಕ್ಷ ಸ್ವಸಾರಾಜ್ಜನ್ಮತೋಽಪಿಃ || ಸರ್ವಮುಕ್ತಂ ಸ ಮಾನೇನ ಮಮ ಭಕ್ತಸ್ಯ ತೇನಃ || ಶಿವಾಡನ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿವಂ ಸಾಂಬಂ ಸ ರಾಧಜ || (ಸೂತಃ) ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಸುಶ್ರೀಮಾನ್ಪಿರೀಟೀ ಗರುಡಧ್ವಜಃ || ಸರ್ವ ವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನ ಸ್ತತ್ಪ್ರವಾಂತರ್ಹಿತೋಽಭವತ್ || ಸತ್ಯಸಂಧೋ ವೇದಾಧೀಮಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದತಃ || ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಬಲಾನ್ವೇವಾನಾಶ್ರಿತೋಽಭವದೀಪ್ತರಂ || ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇನ ಸತ್ಯಸಂಧೋ ಮಹಾದ್ವಿಜಃ || ಜ್ಞಾನಂ ವೇದಾಂತಜಂ ಲ ಬಾಘ್ಯ ವಿಮುಕ್ತೋ ಭವಬಂಧನಾತ್ || ಭವಂತೋಽಸಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಶ್ರಿವಾದನ್ಯತ್ಪ್ರದೈವಶಂ || ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾಯ ಭಜಧ್ವಂ ಶಿವಮನ್ಯಯಂ || ಪ್ರಸಾದಾದ್ದೇವ ದೇವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮಾಗತಃ || ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ ಪೂಪೋ ರುದ್ರೋ ರುದ್ರತ್ವಮಾಗತಃ || ಅತಿರಹಸ್ಯಮಿದಂ ಕಥಿತಂ ಮಯಾ ಶ್ರುತಿಪರಂ ಪರಯಾ ತು ನಮಾಗತಂ || ಮುನಿಪರಂ ಪರಯಾಽಸಿ ಸಮಾಗತಂ ನ ಗದಿತವ್ಯಮುತ್ಕೇಷಜನಸ್ಯ ತತ್ ॥

ಲಿಂಢಸಿಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲದೆ, ಮಹಾದೇವಬಹು ವಾಚ್ಯರೂ ದೋಷರಹಿತರೂ ಆಗುವು ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವನಿಗೆ ಕೋಟಿಜನ್ಮಗಳು ಕಳೆದರೂ ಸಂಸಾರಬಂಧದವಸೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಸಕಲ ವಿಚಾರವೂ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ನೀನು ಶಿವನದೇವತೆಯಿಂದನ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವಿಸು.

ಸೂತನು— "ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನೂ, ಕಿರಿಟಿಯೂ, ಗರುಡಧ್ವಜನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಮಹಾಬಾಹುರಾಯಾದ ಸತ್ಯಸಂಧನು ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದದೇವತೆಯಿಂದ ಶಿವೇಶರದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ ಶಿವನನ್ನಾಶ್ರಿಸಿ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಪಸಂಪದ್ಧರ್ಮಪರಾಕ್ರೋಚನೆಯಿಂದಂಟಾಗತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಭವಪಾಶಮುಕ್ತನಾದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ನೀವು ಶಿವನಿಂದನ್ಯನಾದ ದೈವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿರಿ. ಶಿವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು, ವಿಷ್ಣುವು ವಿಷ್ಣುತ್ವವನ್ನು, ರುದ್ರನು ರುದ್ರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ಶ್ರುತಿಪರಂಪರಾಗತವೂ ಮುನಿಪರಂಪರಾಗತವೂ ಆದ ಅತಿರಹಸ್ಯವಾದ ಈ ವಿಚಾರವು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ನೀವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಬಾರದು, ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯಿಂದ ಮುನಿಗಳಿಗುಪದೇಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತಿ ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ನಿರ್ಣಯೋ
ದತನೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ಶ್ರೀ-ಭೋ ಜೋಶ! ಹರಿವಿಂಚಿಮ್ಯಗ್ಯ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಂ ತ್ವಯ
ತಾಂ, ಏ.ಗ್ರೇದೇ ಬಾಷ್ಪಳಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಲಿಂಗಸೂತ್ರೇ, — "ಯುದ್ಧೇ ಸಂಯು
ಕ್ತಾವುಭೌ ಜ ದೃಷ್ಟೌ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣೂರಜಸಾ ಬದ್ಧಮೈರಾ ಮಧ್ಯೇ ತಯೋರ್ಧ್ವತ್ಯತೇ
ಜಾತವೇದಾಸ್ಸಾ ಣುರುದತಿಷ್ಠ ದ್ವಿವನಸ್ಯ ಗೋಪ್ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜ ಸ್ಥಾಣುಮುಪ
ಯಮ್ಯ ಯದ್ಧಂ ಪ್ರತಸ್ಥತುರ್ದೂರಮನಾದಿದೃಕ್ಯಾ ವರಾಹೋ ವಿಷ್ಣುರ್ನಿಮಮಜ್ಜ
ಧೂಮೌ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಪವಾತ ದಿವಮಾಶು ಗೃಧ್ರಃ | ಬುದ್ಧ್ವಾ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಸುಚಿರಾಯ
ದೇವಂ ಸ್ತುತಿಂ ತೌ ಜಕ್ರತುಃ ಪರಮಂ ಸ್ವರಾಜಂ" ಕಂಜ ಶಿವಧರ್ಮವುರಾಣೇ,
ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ, " ಪೂರ್ವಮೇಕಾರ್ಣವೇ ಘೋರೇ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ ||

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸತ್ಯಸಂಧನಿಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದದಿಂದಂಟಾದ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ನಿರ್ಣಯ
ವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು

ಶ್ರೀ ಎಲೈ ಜೋಶನೇ! ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರಿಂದ ಹುಡುಕಲ್ಪಟ್ಟದಾದ ಉರಿಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂ
ಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಹುಗ್ರೇದದ ಬಾಷ್ಪಳಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಗಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ — "ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
ಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನು ಒಬ್ಬನನ್ನೊಬ್ಬನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲು
ಜ್ಯೋತ್ಸರಾಪ್ತರಿಂದ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ಸ್ಥಾಣುಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನು ಕೇ
ಜೋಲಿಂಗರೂಪನಾಗಿ ಅವರ್ಧವಾದನು ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಉರಿಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಯು
ದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆ ಲಿಂಗದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿಷ್ಣು ಹಂದಿಯಾಗಿ, ಪಾ
ದಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಂಸವಾಗಿ ಮಸ್ತಕ
ವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುದೂರದವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ
ದಾಗ್ಯೂ ಆ ಲಿಂಗದ ತುದಿ ಬುಡಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೆ ಯೋಚನಮಾಡಿ ತಿಳಿದು ಸರೋವಕ್ಕೆ
ತ್ಸನಾ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು
ಶಿವಧರ್ಮವುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಪೂರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಶ್ರವಂಚಿವಲ್ಲವು ಜಲಮಯ

ವಿವಾದಸ್ಸುಮಹಾನಾಸೀದ್ಭ್ರಾತೃವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಸ್ಪರಂ || ಅಹಂ ಕರ್ತೃತ್ವಹಂ ಕ
ರ್ತಾ ನ ಮತ್ತೋಜನೋಃ ಜಗತ್ಪ್ರಭುಃ || ಏವಮಾಹ ಹರಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ
ಽಹಂ ಹರಿಸ್ತದಾ || ತಯೋರ್ದರ್ಪಾವಹಾರಾಯ ಪ್ರದೋಧಾರ್ಥಂ ಽ ದೇವಯೋಃ ||
ಸುಧ್ಯೇ ಸಮುತ್ಥಿತಂ ಲಿಂಗಮೈತ್ತರಂ ತೈಜಸಂ ಪರಂ || ಜ್ವಾಲಾವೃತ್ತಂ ಮಹಾದಿ
ವ್ಯಮುಪ್ರಮೇಯಮನಾಮಯಂ || ಯೋಜನಾಯುತವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಸ್ಥಿತಂ ತದ್ವಿಮು
ಖೋಧಿಸಿ || ಜ್ವಾಲಾಧಿವೋಹಿತೌ ತಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಸುರಸತ್ತಮೌ || ತತೋ ಎಷ್ಟ
ಯಮಾವನ್ನಾ ಪಶ್ಯಂತಾವಮರಾಧಿಪಾ || ಗತಾವೂರ್ಧ್ವಮಧಸ್ತಸ್ಯ ಗೃಧ್ಧ್ರಸೂ
ಳರಹಸಿವಿಙ್ || ಅಧೋ ಪ್ರಷ್ಟುಂ ಗತೋ ಎಷ್ಟುರೂರ್ಧ್ವಂ ಚೈವ ಪಿತಾಮಹಃ ||
ನಾಪಶ್ಯಂತಾವಧಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ತೌ ಸಮೇತ್ಯ ಪರಸ್ಪರಂ || ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೌ ಭೂತ್ವಾ
ಲಿಂಗಂ ಶುಷ್ಕವತಸ್ತದಾ || ಲೈಂಗೀ-ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಕೃತಸ್ತವೇ, " ಅನಾದೇ ದೇ
ವದೇವೇಶ ಶೋಕರಕ್ಷಾಧುರಂಧರ || ನಮಶ್ಶಿವಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಲಿಂಗ
ಮೂರ್ತಯೇ || ಪ್ರಳಯಾಂಬುಧಿಸಂಸ್ಥಾಯ ಪ್ರಳಯೋತ್ಪತ್ತಿಹೇತವೇ || ನಮಶ್ಶಿವಾ

ವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ "ತಾನು ಜಗತ್ಕರ್ತನು," "ತಾನು ಜಗತ್ಕರ್ತನು," ತನ್ನ
ದೇಶಿಯೆಂದನ್ನನಾದ ಜಗದೀಶನಿಲ್ಲವೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷ್ಣುವು, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು
ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬನಿಗೊಬ್ಬನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಜಗಲವಾದುದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಹಂ
ಕಾರವನರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾಮಯ
ವೂ, ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಅಳತೆಗೆ ಶಿಲ್ಪದುದೂ, ಭವರೋಗರಹಿತವೂ, ಶೇಷೋಮಯವೂ ಅದ
ಶಿವಲಿಂಗವು-ಆ ನಿವೃತ್ತವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನದವಿಗೂ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು
ಹೊಂದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾರ್ಪಣತಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಆ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗದ ಪ್ರಾಣಿಕಾಂತಿ
ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ಆ ಲಿಂಗದ ಮಸ್ತಕದರ್ಶನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಂಸರೂಪ
ನಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗಿ, ವಿಷ್ಣುವು ಪಾದದರ್ಶನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಲೋಮಯನ್ನು ಲಗದು
ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನೋಡಲಾಗದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು.,
ಎಂದು ನಂದೀಶ್ವರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರವು ಲಿಂಗಿಣಿ
ರಾಕದಲ್ಲಿ - "ಅದಿಯಲ್ಲದವನೂ, ದೇವದೇವೇಶನೂ, ಜಗತ್ತರಿಣಾಲನಭಾರವಾಹಿಯೂ ಅಹ
ವಶ್ಯ ಶಿವನೇ! ಮಂಗಳಕರನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯೂ ಆಗಿರುವ
ನಿನ್ನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಮಹಾಶ್ರೇಯವುಂಟಾದಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮುದ್ರದಲ್ಲಿವೆವನೂ, ಪ್ರ
ಳಯವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೂ, ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ,
ಲಿಂಗರೂಪನಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾತಿ

ಯು. || ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಾವೃತಾಂಗಾಯ ಜ್ವಲನಸ್ತಂಭರೂಪಿಣೀ || ನ
ಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ವೇದಾಂತಸಾರರೂಪಾಯ ಕಾಲರೂಪಾಯ ಧೀಮತೇ ||
ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ನಿರ್ವಿಕಾರಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಸತ್ಯಾಯಾಮಲತೇಜಸೇ ||
ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಶೂನ್ಯಾಯ ಸ್ವಭಾವಾಮಲತೇಜಸೇ ||
ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ಮಹಾದೇವಾಯ ಮಹತೇ ಜ್ಯೋತಿರ್ವೇದನಂತತೇಜ
ಸೇ || ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶಾಯ ವೈದ್ಯಮರೂಪಾಯ
ವೇದಸೇ || ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || "ಅಗ್ನಿವಾಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ
ದೇವಂ" ಇತಿ ಹುಗ್ವೇದಾದಿಮಂತ್ರಮಾರಭ್ಯ, "ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತಿರಸೋಮೃತಂ
ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವರ್ತೋ" ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೀತಿರಃಪಠ್ಯಂತಮುಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರ
ರೂಪಮಾಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯೇನ ಹರಿವಿರಿಂಚಿಭ್ಯಾಂ ಮೃಗ್ಯಮಾಹಸ್ಯ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗ
ಸ್ಯ ಮಹತ್ವಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ. ವಿಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪವಿಧಿರ್ದಶಮೋಪದೇಶೇ

ತೃತೀಯಸ್ತಂವಾದಃ.

ಯಂದಾವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭರೂಪನೂ, ಉಪನಿಷತ್ತಾರೂಪನೂ, ಕಾಲರೂಪನೂ,
ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ವಿಕಾರರಹಿತನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ಸತ್ಸ್ವರೂಪನೂ, ನಿರ್ದೋಷವಾದ
ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಆದಿಮಧ್ಯಾವಸಾನಗಳಿಲ್ಲದವನೂ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದೇ ಮೂಲವಾದ ತೇಜಸ್ಸು
ಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ತೇಜೋರೂಪನೂ, ಆಪರಿಮಿತತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ
ವನೂ, ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗೊಡಿಯನೂ, ಆಕಾಶಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ
ಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹುಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ "ಅಗ್ನಿವಾಳೇ ಪುರೋಹಿ
ತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಂ, ಎಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾಗಿ "ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತಿರಸೋಮೃ
ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವರ್ತೋ" ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಶಿರಃಪಠ್ಯಂತವಾಗಿ ಉಪ
ಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರರೂಪವಾದ ಮಾಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯಸಾಹಾಯ್ಯದಿಂದ ಆ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಂಗದ
ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿಃ.

ಚೋ—“ ಪುರಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಿರ್ವಿಷ್ಣೋರೇಶ್ವರಸ್ಯ ತಥಾ ನ ಹಿ || ಆತ ಈಶಾ
ನದಿಕ್ವಾಲೋ ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾಹುರಾದರಾತ ” ಇತ್ಯಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತೇಃ ಭೋ ರೇಣು
ಕಗಣೇತ | ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ | ತತ್ಪರಿಹಾರಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಕಾಶ್ಯಪೀಯಶಿಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರೇ,-
“ ಭುವಾ ವಾದೌ ಯಾತುಧಾನದಿಶ್ಚೈಶಾನ್ಯಾಂ ಶು ತಚ್ಚರಃ || ಮಸ್ತುಕೇ ಶು ಭುವೋ
ರುದ್ರೋ ಮಧ್ಯೇ ಎಷ್ವರಜಃ ಪದೇ || ಆತೋ ನಗರನಿರ್ವಾಣೇ ಲಿಂಗಮಾಶಾನದಿಕ್ತ
ಟೇ || ಸ್ಥಾಪ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ಹುಃ ಪಾದೇ ವಿಧಿರ್ವಾಸ್ತು ವಿಚಾರಶ್ಚ || ಸ್ವಯಂಭು
ಲಿಂಗಯುಗ್ಗೃಹ್ಮಾ ಲಿಂಗಮಧ್ಯಂ ಪುರಂ ಬುಧಃ || ಕುರ್ಯಾದಾಪ್ಯಣೇ ಶಂಭೋಃ
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮನ್ಯನಾಕಿನಾಂ ” ಇತ್ಯಂ ಸದೃಶಿಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತೇಃ, ಭೂಮೇರುತ್ತಮಾಂ
ಗೇ ನಾರಾಯಣನಯನಕಮುಪವಾಷ್ಠಶಿವಲಿಂಗಸ್ಯ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಶ್ರೇಷ್ಠತರಾ. ಹೇ

ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿಯು

ಚೋ-- ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಪಟ್ಟಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಿಗ್ರಹದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು
ಗುತ್ತದೆ ಈಶ್ವರವಿಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನ ವಿಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ಪಟ್ಟಹದ ಈಶಾ
ನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನು ಈಶಾನದಿಕ್ವಾಲಕನೆಂದು ಹೇಳುವರು,, ಎಂಬಿರುವ ಅಭಿ
ಯುಕ್ತರ ವಚನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳು.

ರೇ-- ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಆದರ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಕಾಶ್ಯಪೀಯಶಿಬ್ಬರು ಶಿಬ್ಬ
ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ -- “ ಭೂದೇವಿಯ ಪಾದಗಳು ನೈರುತ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಶಿವನು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇರು
ವುದರಿಂದ ಭೂವಿಯ ಮಸ್ತಕವಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ, ಪಾದಗಳಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ ಮಾಡಲ್ಪ
ಡತಕ್ಕದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಾಸುಕಿಚಾರವನ್ನರಿತವರು ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಕಾ
ಲದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಹದ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ
ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ, ನೈರುತ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು ತಾನಾಗಿ
ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಲಿಂಗವುಳ್ಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಹವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಲಿಂಗದ ಸುತ್ತ
ಲೂ ಪಟ್ಟಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಆ ಸ್ವಯಂಭುಲಿಂಗಾಬಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿದೇವ
ತಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಬೇಕು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಶಿಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ
ರುವುದರಿಂದ ಭೂದೇವಿಯ ಮಸ್ತಕವಿರುವುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ನೇತ್ರಕಮುಪದ ಘಾತ

ಡೋಳ | ಕಿಂತು ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮುತ್ಸಮಾಂಗಂ ಶಿವಲಿಂಗಾತ್ರಯ
ಮಾತ್ಮಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಪೂರ್ವೋದಾಹೃತಂ “ ಧ್ರುವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಸ್ಸಂಧಿಃ ” ಇತಿ
ಜಾಬಾಲಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಂ, “ ಧ್ರುವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಾ ಸಂಧಿಸ್ತತ್ರ ವಾರಾಣಸೀ ಸ್ಥಿ
ತಾ ” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಂ ಚಾತ್ರಾನುಸಂಧೇಯಂ. ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾ
ಶ್ಚರ್ವದೇಹ್ಯುತ್ಸಮಾಂಗಂ ರುದ್ರಲಿಂಗಾತ್ರಯಂ. ಅಶವನ ರುದ್ರಸಾರೂಪ್ಯಪದಯು
ಕ್ತಸ್ಯ ಈಶಾನದಿಕ್ಪಾಲಕಸ್ಯ ಯಶೋವತೀ ಪುರೀ ರುದ್ರಭಕ್ತಾತ್ರಯಾ. ತದುಕ್ತಂ
ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ,—“ ಅಲಕಾಯಾಃ ಪುರೋಭಾಗೇ ಪುರೈಶಾನೀ ಯಶೋವತೀ ||
ಅಸ್ಯಾಂ ವಸಂತಿ ಸತತಂ ರುದ್ರಭಕ್ತಾಸ್ತುಪೋಧನಾಃ || ಶಿವಸ್ವರಣಸಂಯುಕ್ತಾಶ್ಚಿವ
ವ್ರತಪರಾಯಣಾಃ || ಶಿವಸತ್ಕೃತಕರ್ಮಾಣಾಶ್ಚಿವಪೂಜಾಪರಾಯಣಾಃ || ಸತ್ರ ರು
ದ್ರಪುರೀ ರಮ್ಯೇ ರುದ್ರರೂಪಧರಾಃ || ಅದೈಕವಾದಹಿರ್ಬುಧ್ನಮುಖ್ಯಾ
ವಿಕಾದತ ಸ್ಥಿತಾಃ ” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾತ್ ಭೂಮೀರುತ್ಸಮಾಂಗಧೂತಾ ಎಶಾನೀ
ದಿಕ್ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ ರುದ್ರಲಿಂಗಾಸ್ಪದಾ ತತ್ರಾವದಾಸ್ತಾಂ. ಮೃತಾನಾಂ ದೇ
ವಾನಾಂ ಪ್ರತಿಪ್ತಾ ತು ವೀರಶಿಲಾರೂಪೇಣೇತಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಎಷ್ಟೋರ್ಧ್ವಶಂ
ಜನ್ಮಮರಣಪೀಡಿತತ್ವಂ ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತದುಕ್ತಂ ಮಹಾಭಾರತೇ,—“ ದೂರ್ವಾ
ಸೋಚ್ಛಿಷ್ಣಶೇಷಸ್ಯ ಪಾದಬಾಹ್ಯಾಂಗಲೇವನಾತ ” || ಸಹಸಾ ವಪ್ರಕಾಯತ್ವಂ

ವಾದ ಶಿವಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಎಲೈ ಡೋಳನೇ! ಮ
ತ್ತೂ ಸರ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ತಮಾಂಗವು ಶಿವಲಿಂಗಾತ್ರಯವಾದುದೆಂದು
ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲು ಉದಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ “ ಧ್ರುವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಸ್ಸಂಧಿಃ, ಎಂಬ ಜಾಬಾಲ
ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, “ ಧ್ರುವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಾ ಸಂಧಿಸ್ತತ್ರ ವಾರಾಣಸೀ ಸ್ಥಿತಾಃ ” ಇತ್ಯಾದಿವಾ
ಕ್ಯ, ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಶಿವ
ಸಾರೂಪ್ಯಪದಯುಕ್ತವಾದ ಈಶಾನದಿಕ್ಪಾಲಕನ ಯಶೋವತೀಪಟ್ಟಣವು ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಾತ್ರಯ
ವಾಗಿರುವುದು ಈ ವಿಷಯವು ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ —“ ಅಲಕಾಪಟ್ಟಣದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ
ಶಾನ್ಮದಿಕ್ಪಾಲಕ ಇಂದ್ರ-ಕೃ ಯಶೋವತೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತಪೋಧನರೂ, ಶಿವಭಕ್ತಾನಯುತರೂ, ಶಿವ
ವ್ರತಾಸಕ್ತರೂ, ಶಿವಪೂಜಾಸಕ್ತರೂ ಆದ ಶಿವಭಕ್ತರು ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ
ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆಜ್ಞಾಪಕನಾದ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾದಶರುದ್ರರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಲೇಖಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಭೂದೇವಿಗೆ ಮಸ್ತಕವಾದ ಈಶಾನದಿಕ್ಪಾಲಕನು
ಯಾವಾಗಲೂ ರುದ್ರಲಿಂಗಾತ್ರಯವಾಗಿದೆ. ಆದಂತಿರಲಿ. ಮೃತರಾದ ದೇವತಾವಾಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು
ವೀರಶಿಲಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ —
“ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರನಾದ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವನ್ನು ಎಷ್ಟು ವು ಪಾದಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿ

ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ವಿಷ್ಣುರವ್ಯಯಃ || ಶಬರಸ್ಯ ಶರಾಹತ್ಯಾ ಧಿನ್ನೇ ವಾದತಲೇ ಹರಿಃ ||
 ಪಾರ್ಥಸ್ಯ ಶಕ್ತಿಮಾದಾಯ ಮಮಾರ ಮುನಿತಾಪತಃ || ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಂ ಹರೇಃ
 ಕೃತ್ವಾ ಪಾರ್ಥಃ ಪರಮಧರ್ಮವಿತ್ || ರಾಮಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಚಕ್ರೇ ಯಾದವಾನಾಂ ತ
 ಥಾ ವುನಃ || ಇತ್ಯಾದಿ. ತತ್ವಿಷ್ಣುತು, ಆದಿಕೇತವಸ್ಯ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧನವಿಧಿಃ ಶ್ವಯ
 ತಾಂ, ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಪಶ್ಯ, ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯೇ ಶ್ವತೀಯಪ್ರಶ್ನೇ ಪುರುಷಸೂ
 ಕ್ತೇ,--“ದೇವಾಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾಃ | ಅಬಧ್ನನ್ನಿರುಷಂ ಪಶುಂ” ಇತಿ. ಸ್ವಾಮೀ
 ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,--“ಕ್ಷೀರೋದಧ್ಯುತ್ಪರೇ ತೀರೇ ಶೇಷತಲ್ಪಂ ಹರಿಂ
 ದ್ವಿಜಾಃ || ಬದ್ಧಾ ಶೃಂಖಲಯಾನೀಯ ಬಂಧಿತಂ ಚಕ್ರತುರ್ಗಣಂ || ಆದ್ಯಾಪಿ
 ದೃಶ್ಯತೇ ವಿಷ್ಣುರ್ಬದ್ಧೋ ಎಶ್ವೇತಸನ್ನಿಧಾ” ಇತಿ. ಕಾಮಿಕತಂತ್ರೇ,--“ಸ್ವಯಂ
 ಭು ಶಿವಲಿಂಗಂ ತು ವಸೇದ್ಯತ್ರ ಮಹೀತಲೇ || ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಕೇಶವಸ್ತತ್ರ ಶೃಂಖಲಾ
 ಬಂಧಿತೋ ಬುಧ್ಧಿಃ” ಅಶವನ ಗಜಾರಣ್ಯೇ ವೈದ್ಯೇಶ್ವರಾಲಯೇ, ದುರ್ಗಾಕರೇ ರಾ
 ಮೇಶ್ವರಾಲಯೇ, ರಾಮೇಶ್ವರೇ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಿತಪುರುಷೋತ್ತಮಸ್ವರೂಪಂ ಪುರು

ತು, ಮಿಕ್ಕ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಲೇಖನಮಾಡಿದನಾದುದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಕಾಯನಾದನು. ಬೇ
 ದನ ಬಾಹದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದತಲವು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಜುನನ ಶಕ್ತಿಯ
 ನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಶಾಪದವೆಸೆಯಿಂದ ಮರಣವನ್ನೆಂದಿದನು.
 ಬಳಿಕ ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದ ಅರ್ಜುನನು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.
 ಮತ್ತೂ ಅದರಂತೆ ರಾಮನಿಗೂ, ಯಾದವರಿಗೂ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇತ್ಯಾದಿ
 ಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವಿರಲಿ ಆದಿಕೇಶವನ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧನವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು;
 ಮತ್ತೂ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು, ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ -- “ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವೇತಗಳು ಯಾವ
 ಪುರುಷನನ್ನು ದ್ವೀಶಿಸಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಶಶುವನ್ನಾಗಿ ಶೃಂಖ
 ಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದರೋ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ -- “ಅಲ್ಪಿ
 ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿರಾ! ಅತಿಬಲಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬ ರುದ್ರನ ಹುಂಕಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಿಡಗಳು
 ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಡುವಿಗೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು
 ಬಿಗಿದು ತಂದು ಶೃಂಖಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದರು. ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಿತವಾದ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯು ಈಗ
 ಲೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಎಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ” ಎಂದೂ, ಕಾಮಿಕತಂತ್ರ
 ದಲ್ಲಿ -- “ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭುಶಿವಲಿಂಗದ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೃಂಖಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ
 ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾ
 ರಣದಿಂದಲೇ ಗಜಾರಣ್ಯ (ಶಲಕಾಡು) ದಲ್ಲಿರುವ ವೈದ್ಯೇಶ್ವರಾಲಯದಲ್ಲೂ, ದುರ್ಗಾಕರದ
 ರಾಮೇಶ್ವರಾಲಯದಲ್ಲೂ, ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಿತನಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿನ

ಷವರೈರದ್ಯಾಪಿ ಪರೀಕ್ಷಿತವ್ಯಂ.

ಜೋ—“ ಎಷ್ಟರ್ಧಂ ಶಂಕರಸ್ಯಾರ್ಧಂ ಭವೇದ್ಧರಿಕರಾತ್ರಯಂ ” ಇತಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೀಕ್ಷವಾಕ್ಯಾತ್, ಶೃಂಖಲಾಬಂಧೋ ಹರಿಹರಯೋಸ್ಸಮೋ ಭವತ್ಯೇವ ಕೋಣತ್ರ ದೋಷಃ ?

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಶ್ರದೀಯಶಂಕಾಸರಿಹರಸ್ಯಾಧು ಕೃಯತಾಂ, ಕಾಮಿಕತಂತ್ರೇ,—“ ಗುಹಾಸುರನಧಾರ್ಧಂ ತು ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಪರಿದ್ಧಾ || ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಶಂಧುಂ ಶದ್ಭೂಪಮರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಾತ್ಮಕಂ ” ಸ್ವಾಮೀ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಹರವ್ಯವಧೂಷೇಣ ಬಭಾರ ಶಿರಸಾ ಭುವಂ || ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರೋ ಧೂತ್ವಾ ಸ ಜಘಾನ ಗುಹಾಸುರಂ ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣರಹಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೈರೇಕಸ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಯ ಬಹುರೂಪಧಾರಿತ್ವವತ್, ಹರಿಹರಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಂ ತದೇವ ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾದಿಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಶಿಲ್ಪಭಿಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ ಹೇ ಜೋಳ ! ಹರಿಹರಪತ್ನೀಲಕ್ಷ್ಮ್ಯರ್ಧಪಾರ್ವತ್ಯರ್ಧರೂಪಾ ನಾಸ್ತಿ. ಕಾಮಷಮ್ಮಾಖಾರ್ಧರೂಪೋ ನಾಸ್ತಿ. ಹರಿಹರಭಕ್ತಃ ಶ್ವೇತಮೃತ್ತಿಕಾರ್ಧಭಸ್ಮಾರ್ಧಧಾರೀ ನಾಸ್ತಿ.

ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರು ಈಗಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು

ಜೋ — “ ಎಷ್ಟು ಏನ ಅರ್ಧಶರೀರವೂ ಶಿವನ ಅರ್ಧಶರೀರವೂ ಸೇರಿ ಹರಿಹರೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು. ” ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವಚನವಿರುವುದರದಸಯಿಂದ ಹರಿಹರರಿಗೆ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧವು ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು?

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನ ಶಂಕೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಲೇಸಾಗಿ ಕೇಳು, ಕಾಮಿಕತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಎಷ್ಟು ವು ಗುಹಾಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಿವಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಾತ್ಮಕವಾದ ಆ ಶಿವನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ” ಎಂದೂ, ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ ಎಷ್ಟು ವು ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಷಭಾಕಾರನಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ರಥವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತನು ಆ ಎಷ್ಟುವೇ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನಾಗಿ ಗುಹಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದನು. ” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ರಹಸ್ಯವಾದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬ ಎಷ್ಟು ಏಗೆ ಅನೇಕರೂಪಗಳಂ ಧರಿಸುವಿಕೆಯುಂಟಾದಂತೆ ಹರಿಹರಸ್ವರೂಪವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಹರಿಹರಸ್ವರೂಪವೇ ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾದಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಜ್ಞರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿದೆ ಬಹಳ ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಹರಿಹರಪತ್ನಿಯೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಎಂದರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಿಹರಭಕ್ತನೆಂದರೆ ಶ್ವೇತಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವೈಷ್ಣವನೂ, ಭಸ್ಮಧಾರಿಯಾದ ಶೈವನೂ ಎಂದರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಹರಶ್ಚ — ಹರಿಹರ, ಎಂದು ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸವನ್ನು ಹೇಳದೇ ಹರಿಃ -

ಆತನು ಹಂಕರಾವಿತಿ ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸೋ ನ ವತ್ಸರ್ಯಃ. ಪರಿಂ-ಯಮಸಮಾಸಂ ಗು
ಹಾಸುರಂ, ಹರತಿತಿ ಹಂಕರಸದ್ವೈ ಎನ್ನೋ ಎಚ್ಚರಿಯು. ಎನ್ನರೇಣಾಂ.

ಇತಿ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಾದಿರ್ದಶನೋಪದೇಶೋ ಜತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

३५४.

ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾದಿನಿರ್ಣಯ:

జేదీ—భేదీ రేణుకగణేశ ! “ యోనోల్లం గవ్వ సయోగో రుద్ర
లింగమయోజ్యతే || తదేవ దృశ్యం శిం స్పృశ్యం శింవా హృద్యం శిముజ్య
తాం ” ఇత్యభియుక్త్యోక్త్యై శిముత్తరం ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ತೃತ್ವೃತಪ್ರತ್ಯಸ್ತ ಸಮಾಚೀನಃ ಪರಿಹಾರೋನಿತ್ಯ ಶ್ಲಾ
ಯತಾಂ, ಕಾಶ್ಯಪೀಯಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೇ,—“ ನಾರಾಯಣಮುಖಾಲೇಖಾ ನಿಖಿಲಾಶ್ಚ
ಕ್ತಿಲಿಂಗಜಾಃ||ಲಿಂಗಂ ಶಕ್ತಿಯುತಂ ಮೊಚ್ಚಂ ಸ್ವಯಂಭುಸ್ಸಾಸಿತಂ ತು ವಾ||ಪ್ರಯಂ
ಭು ಸೂತ್ರರಹಿತಂ ಸ್ವಾಸಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಯುಕ್” ಸ್ವಾದೇ ತಾಳಿಕಾಲಿಂವೇ ವ್ಯಾ

ಯಮಸಮಾನನಾದ ಗುಹಾಕುರನನ್ನು, ಹುಳಿ-ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದು
ಎಗ್ಗುವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದೆ ಇದು ಅತಿಯಾದವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಎಳೆ.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂಜಾ ಹತ್ತನೆಯ. ಈ ಪದೇಕದತ್ತ

ಸುಲ್ಪನೆಯ. ಸುಲ್ಪನೆಯ ಮಾರಿಗಿದ್ದು.

— [Signature] —

ಶಿವಲಿಂಗವೂ ಜಾಡಿಸ್ಸಣ್ಣಯ್ಯನು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಯೋಗನೆ ಶಿಶುವ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗಲು ಅದೇ ರುದ್ರಲಿಂಗವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಬಹುದೇ? ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದೇ? ಸ್ಪರ್ಶಿಸಬಹುದೇ? ಹೇಳಬಡಲಿ. ನಂದಿರುವ ಅಭಿಮುಕ್ತವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೆಂ ಎಟ್ಟಿ ಚೋನೇ! ನೇನು ಕೇಳಿದ ಪುರುಗೆ ಲೇದ ಉತ್ತರವಿರುತ್ತದೆ 'ಕೇಳು; ಕಾಡ್ಯಪೀಯುಶ್ಚಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ — ೧೦ ನಾರಾಯಣಾದಿ ಸರ್ವಾಡೇವತೆಗೂ ರಕ್ತಿವಿಶ್ವವಾದ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಾಸಾಗಿ ಉದ್ಯವಿಸಿದ ಲಿಂಗವಾದರೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಲಿಂಗವಾದರೂ ಶಕ್ತಿ ಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಪೂಜ್ಯವಾದದ್ದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭುಲಿಂಗವು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರವಿಲ್ಲದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಲಿಂಗವು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರವುಳ್ಳದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದೂಕ ಸಾಗಿದೆ.

ಸಾಷ್ಟಕೇ,-ವ್ಯಾಸಃ, “ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ರಲಿಂಗೇ ಶರತ್ರ ಜಾತಸ್ಸುರಾಸುರಾಶ್ಚೇದಮಿಹಾ
ರ್ಚಯಂತಿ||ಶಢಾಪಿ ಮೂಢಾ ನ ವಿಚಾರಯಂತಿ ಕೋ ವಾಢಾಧಿಕೋಪ್ಯಸ್ತಿ ಸಮೋ
ಹರಸ್ಯ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಸ್ವಾಂದೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ,-ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಧರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ,
“ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತಂ ವುಮಾನುದ್ರಸ್ತಯಿ ತದ್ವೀರ್ಯಮಾಹಿತಂ || ಶ್ವನ್ನಾಭಿಶಂಕಜಾ
ಜ್ಞಾತಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಃ ಪಿತಾಮಹಃ || ತಲ್ಲಿಂಗಸ್ಯ ಶು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯುವಾಂ ದ್ರ
ಷ್ಟುಂ ನಹಿ ಕ್ಷಮಾ” ಲೈಂಗಿಕೋಪರಿಭಾಗೇ,-“ಆಕಾಶಶ್ಚಂಕರೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಪೃಥಿ
ವೀ ಶಂಕರಪ್ರಿಯಾ||ಜ್ಞೇಯಂ ಸರ್ವಮುಮಾರೂಪಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ||
ಯೇ ಯೇ ಪದಾರ್ಥಾ ಲಿಂಗಾಂಕಾಸ್ತೇ ತೇ ಶಿವವಿಧೂತಯಃ || ಆರ್ಥಭಗಾಂಕಿತಾ
ಯೇ ಯೇ ತೇ ತೇ ಗೌರಾಢ್ಯ ವಿಧೂತಯಃ || ಪೀರಾಕೃತಿಮುಮಾಂ ದೇವೀಂ ಲಿಂ
ಗರೂಪಂ ಶು ಶಂಕರಂ || ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪೂಜಯಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ”
ಯಗ್ಗೀದೇ,-“ತವ ಶ್ರಿಯೇ ಮರುತೋ ಮರ್ದಯಂತ ರುದ್ರಯಶ್ಚೇ ಜನಿಮ

ಸ್ವಾಂದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕಾಳಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸಾಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ - “ಈ ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವೇಶಗಳೂ ದಾನವರೂ ಜನಿಸಿದವರಾಗಿ ಈ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾದ
ರೂ ಮೂಢಜನರು ಶಿವನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ಶಿವನಿಂದಧಿಕನೂ ಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ವಿಚಾರಪೂ
ರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರಾಗಿಲ್ಲವು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶರ
ಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ - “ಎಲೈ ನೃಪತಿಹೃದೇ! ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯು, ರುದ್ರನು ಪುರುಷನು ಆಗಿರುವ
ದರಿಂದ ನಿನಲ್ಲಿ ಆ ರುದ್ರನಿಂದ ವೀರ್ಯವು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದ
ದಸೆಯಿಂದ ಪಂಚಮುಖವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಾದರೂ ಬ್ರ
ಹ್ಮವಸ್ತುಗಳಾದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಕ್ತರಲ್ಲವೆಂಬಂಶವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ
ಇರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ನರಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶರಭರುದ್ರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗಪರಾಢ
ದಲ್ಲಿ - “ಆಕಾಶವು ಶಿವಸ್ವರೂಪವೆಂದು, ಪೃಥಿವಿಯು ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು
ಸಮಸ್ತವೂ ಶಿವಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಲಿಂಗಾಂಕಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿವ
ಸಂಪದ್ರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಭಗಾಂಕಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿವಶಕ್ತಿಯಾದ ಪಾರ್ವತೀದೇ
ವಿಯ ಸಂಪದ್ರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವಾಸುರರು ಶಿವಶಕ್ತಿಯಾದ ಉಮೆಯನ್ನು
ಪೀರವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಶಿವನನ್ನು ಲಿಂಗರೂಪವನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಿಂಗ
ವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಯಗ್ಗೀದದಲ್ಲಿ - “ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ!
ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕಾದಿಭೇದದಿಂದ ನಾನಾರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಶಿವಲಿಂ
ಗವು ಯಾವುದಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ನನ್ನ ಕಾರೋಕ್ಕ ಸಾವಿಾಪ್ಯ ಕಾರೂಪ್ಯ ಸಾಯು

ಚಾರು ಚಿತ್ರಂ" ಇತಿ. ತದೇವಾಹ ನೈರುಕ್ತಃ, — "ಹೇ ರುದ್ರ ಪರಮೇಶಾನ ಚಾ
ರು ಅತ್ಯಂತಶೋಧನಂ || ತಥಾ ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಂ ಪೂಜನೀಯಮಿತಿ ಸ್ಮೃತಂ ||
ಯತ್ತೇ ಜನಮಲಿಂಗಂ ಯತ್ತವತನ್ಮರುತಸ್ಸರಾಃ || ವಿಷ್ಣ್ವಾದಯಶ್ಚಿತ್ರಯೇ ಸ್ವ
ಸ್ವಪದವ್ರಾಪ್ಯರ್ಥಮಾವರಾತ್ || ಮರ್ದಯಂತ ಸ್ತ್ರೀಯಾಹಸ್ತಸ್ತರ್ಪಣವಂ ಯ
ಜಂತಿ ಹಿ" ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — ಮನುಃ, "ಯೇ ನೇದತ್ತಯಸಂಸಿದ್ಧಶ್ರೇಷ್ಠಭಸ್ಮಾವ
ಕುಂಠಿತಾಃ || ತ್ರಿಪುಂದ್ರಧಾರಿಣಸ್ತದ್ವತ್ಸದಾ ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಿಣಾಃ || ರೌದ್ರಂ ಲಿಂ
ಗಂ ತ್ರಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಮರುತೋ ಮರ್ದಯಂತಿ ತೇ" ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ, — "ರೌ
ದ್ರಂ ಲಿಂಗಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಜನಮಾಖ್ಯಂ ಶಿಲಾಮಯಂ || ಚಾರು ಚಿತ್ರಂ ಸಮ
ಭೃಚ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ಪರಮಂ ಪದಂ || ಸಾ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ಮಹಾವಿ
ಷ್ಣೋಸ್ತು ವಲ್ಲಭಾ || ರೌದ್ರಂ ಲಿಂಗಂ ಸಮಭೃಚ್ಯ ಸಂಪೂಜ್ಯಾಸ್ಸರ್ವಚೇತನೈಃ" ಇ
ತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಕಿಂಚ ಹೇ ಚೋಳ ! ಸ್ವಕೀಯಶಕ್ತಿಪೀಠಯುಕ್ತಂ ರೌದ್ರಲಿಂ
ಗಂ ತು ನಾರಾಯಣಾದಿದೇವೈರ್ವ್ಯಾಸಾದಿಮಹರ್ಷಿಭಿಸ್ಸದಾ ಪೂಜ್ಯಮೇವ. ತಚ್ಚ
ಕ್ರಿಸೀರಾಚ್ಛಾಯಮಾನನಾರಾಯಣಾದಿದೇವಾಃ ತಚ್ಚಕ್ರಿಸೀರಾಶ್ಚ ಪೂಜ್ಯಾ ಏವ.

ಜ್ಞ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದೇವತೆಗಳು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಆದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರುಕ್ತಕಾರನು "ಹೇ ರುದ್ರ ಪರಮೇಶಾನ, ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ
ವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ದೇವತೆಗಳು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಪಾ
ದಿತವಾಗಿರುವ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಸ್ನಾನೋದ್ಧೂಳನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತ್ರಿಪುಂದ್ರಧಾರಿ
ಗಳೂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಿಗಳೂ ಆಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ತಾವು ಧರಿಸಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸಂಪತ್ತನ್ನು
ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ" ಎಂದೂ, ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —
"ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಜನಮ, ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದುದೂ, ಮನೋಹರವೂ, ಸ್ಥಿತಿ
ಶಾಲಿಭೇದದಿಂದ ನಾನಾರೂಪಗಳುಳ್ಳದೂ, ಶಿಲಾಮಯವೂ ಆದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ವಿಧಾನುಸಾರ
ವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಮತ್ತೂ ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಯೆಂದು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯಳಾದಳು, ಎ
ಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿಂದ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು
ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಲೈ ಚೋಳನೇ! ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಪೀಠಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿವಲಿಂಗವು
ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ಯಾಸಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ನಿರಂತರವೂ ಪೂಜಿಸಲಾಗುವ
ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಗಿರುವುದು ಆ ಶಿವಶಕ್ತಿಪೀಠಗಳಿಂದಿದ್ದು ವಿಸಿದ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಆ
ಶಿವಶಕ್ತಿಪೀಠಗಳೂ ಪೂಜ್ಯಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಜೋ—ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! ಭವದೀಯವೀರಶೈವೈರೇತದ್ವದ್ರಲಿಂಗಮಾ ರಾಧ್ಯತೇ ಕಿಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ವೀರಶೈವೈಃ ಪೂಜ್ಯಮಿಷ್ಟಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಂ ತ್ವಯತಾಂ ಅರ್ಥವಶಿಸಿ, —“ ಇಷ್ಟಮೂರ್ಜಂ ತಪಸಾಸನುಯಚ್ಛತಿ ” ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — “ ಸಕಲಂ ದೃಕ್ಪ್ರಾಣಾಹುಮಿಷ್ಟಲಿಂಗಸ್ಥಲಂ ಮಹತ್ || ಇಷ್ಟವಾಪ್ತಿಕರಂ ಸಾ ಕ್ಷಾದನಿಷ್ಟಪರಿಹಾರಕಂ || ಇಷ್ಟಮೂರ್ಜಂ ಸ್ವಭಕ್ತಾನಾಮನುಯಚ್ಛತಿ ಸರ್ವದಾ || ಇಷ್ಟಲಿಂಗಮತಿ ಪ್ರಾಹ ತಸ್ಮಾದಾರ್ಥವರ್ಣೇ ಶ್ರುತಿಃ ” ವೀರತಂತ್ರೇ, —“ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಲಿಂಗಮಿಷ್ಟಂ ಯೋಗಿಭಿರರ್ಚ್ಯತೇ ” ಸ್ಕಾಂದೇ ಶಾಂಕರಸಂಹಿತಾ ಯಾಂ ಶಿವಸ್ಮಾಬ್ರಹ್ಮವಾದೇ, —ಶಿವಃ, “ ಯೋ ಹಸ್ತಪೀಠೇ ನಿಜಲಿಂಗಮಿಷ್ಟಂ ವಿಸ್ತೃತೃ ತಲ್ಲೀನಮನೇನುಚಾರಃ || ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಂಕುಲನಿಸ್ಪೃಹಾತ್ಮಾ ಸಂಪೂಜ ಯತ್ಯಂಗ ಸ ವೀರಶೈವಃ ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಹೇ ಜೋಳ ! ದೋಷಾಪವಾದವಿ ರಹಿತಮನುತಸ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಸ್ತೇ ಮಾಸ್ತು. ಶಿವಲಿಂಗಯುಕ್ತಕಾಶ್ಯಾದಿಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಾ

ಜೋ—ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರುವ ವೀರಶೈವರು ಈ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರು ವರೇ ಏನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ವೀರಶೈವರಿಂದ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ಳು, ಅರ್ಥವಶಿಸಿವಲ್ಲಿ—“ ಇಷ್ಟಮೂರ್ಜಂ ತಪಸಾನುಯಚ್ಛತಿ ” ಎಂದೂ, ಆ ಅರ್ಥವೇ ವಾ ತುಲತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಸಕಲವಾದುದರಿಂದ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಗೋಚರವೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ತನ್ನನ್ನು ತಪಶ್ಚರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಾರಾಧಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಅರಿಷ್ಟಪರಿಹಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೀಯುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂದು ಅರ್ಥವದಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ, ಎಂದೂ, ವೀರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಲಿಂಗವು ಇಷ್ಟಲಿಂಗರೂಪವನ್ನು ಹೊಂ ದಿ, ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಂಕರ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸ್ಮಾಬ್ರಹ್ಮವಾದದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ಸ್ಮಾತನೇ ! ತನ್ನ ಗುರುವಿನಿಂದ ತನಗೆ ದೀಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ತನ್ನ ವಾಮಹಸ್ತವೆಂಬ ಪೀಠದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಆ ಲಿಂಗದಲ್ಲೇ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡಿ ಪಶುಹಿಂಸಾಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯೋಮಾದಿ ರೂಪವಾದ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ಪಶುಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಲ್ಲದವನಾಗಿ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವನೇ ವೀರ ಶೈವನು, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ದೋಷಾಪವಾ ದಗಳಲ್ಲದಿರುವ ನನ್ನ ಮತದ ಪ್ರಸಂಗವು ನಿನಗೆ ಬೇಡ. ಶಿವಲಿಂಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಶಿ ಮೊದ ಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸಕಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈಳು;

ಣಾಂ ನೂಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸರ್ವಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ತೃಣುಃ ಮಾನವಪುರಾಣೇ, "ತತ್ತ್ವ
ಸ್ಯ ತು ಚುಹೃತವ್ಯಂ ವೈಭವಂ ಪರಮಂ ಮುಧಾಃ || ತದೀಯಾಸ್ಸಕಲಾ ದೇಶಾ ಎತಿ
ಷ್ಠಾ ಸೈವ ಸಂತಯಃ" ಕಾಶಿಕಾಹಂಸೇ, — "ಕಾಶೀವುರೇ ಸುತ್ಸುಜತಾಂ ಶರೀರಂ
ಶರೀರಿಣಾಂ ನಾಸ್ತಿ ಪುನಶ್ಶರೀರಂ || ತೇಷಾಂ ತು ಕಂಠೇ ಗರಲಂ ಲಲಾಟೇ ತ್ರಿಲೋ
ಚನಂ ಚಂದ್ರಕಳಾ ಚ ಮೌಳಾ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಶಿವಲಿಂಗಯುಕ್ತಪುಣ್ಯಕ್ಷೇ
ತ್ರನುಪತ್ತಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ, ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. ಪುರಾ ತಾರಕಾಸುರಪೀಡಿತಾ
ನಾರಾಯಣಾದಿದೇವಾ ರುದ್ರವೀರ್ಯವಾನತತ್ಪರಾ ಏವ. ತದುಕ್ತಮಾದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ
ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ತಾರಕಾಸುರವಾಕ್ಯಂ, "ಯೋಗಿಯಂ ದೇವಾಧಿದೇ
ವೇಶಃ ಕವರ್ವೀ ನೀಲಲೋಹಿತಃ || ತ್ವಂ ರೇತಸ್ಸುರಾಃ ಪೀತ್ವಾ ಸಗರ್ಭಾ ವಿಷ್ಣು
ನಾ ಸಹ" ಕಿಂಚ ತತ್ತ್ವೈವ ಪ್ರದೇಶಾಂಕರೇ, — "ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಸ್ತ್ರಾಂಜಲಿಂ ಶಂಭುಂ
ರೇತೋ ಮುಂಚೇತಿ ಸೇವೀಬ್ರವೀತ್ || ಸಂಸೇವಾಮೃತಂ ದಿವ್ಯಂ ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ
ಮಮ ಶಂಕರ || ಶೀಘ್ರಮೇವ ಪ್ರಯುಜ್ಯ ತ್ವಂ ಪಿಬಂತು ಸುರಪುಂಗವಾಃ || ಶತೋ
ಲಿಂಗಾದ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಂ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾತ್ಸುರಿಸುಲಂ || ಜಾತಿನೀಲೋತ್ಪಲಾಮೋದಂ

ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಎಲೈ ಪಂಡಿತರೇ! ಶಿವನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯಂತಿರಲಿ
ಸಕಲಸ್ಥಾನಗಳು ಅವನ ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ ಅವನ ದ ಕೂಡಿಸುವುಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ ಈ ಏಷಯ
ದಲ್ಲಿ ಸಂತುಮಿಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ಕಾಶಿಕಾಹಂಸದಲ್ಲಿ "ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯ
ಜಿಸತಕ್ಕ ಜೀವರಿಗೆ ಪುನಃ ದೇಹವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ಅವರು ನೀಲಕಂಠರಾಗಿ,
ತ್ರಿನೇತ್ರರೂ, ಚಂದ್ರಕಲಾಧಾರಿಗಳೂ ಆಗುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಗನ
ಳಾದ ಶಿವಲಿಂಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಹತ್ವವು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಆದಂತಿರಲಿ
ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾರಕಾಸುರನಿಂದ ಹಿಂಸಿತು, ದೇವತೆಗಳು ಏಷ್ವರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ
ಆದಿರುತ್ತನಾದ ಶಿವನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದರೆಂಬ ಏಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ
ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — "ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಜಡೆ ಮುಡಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಾಲಕೂಟವಿಷ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದರಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶಿವನ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಏಷ್ವ
ಸಹಿತರಾಗಿ ಸೇವಿಸಿ ಗರ್ಭಧಾರಿಗಳಾದರು, ಎಂದು ತಾರಕಾಸುರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತೂ
ಆ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — "ದೇವತೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಆಗ್ನಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆಗ್ನಿಯ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ರೇತಸ್ಸನ್ನು
ಆಗ್ನಿಯೂ ಏಷ್ವರಿ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸೇವಿಸಿದರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ
ಶಿವನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತರಾದ ಏಷ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳು ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಕರೆಂದು

ಪಾಣಾ ವಹ್ನೇರ್ಧದಾ ಶಿವಃ || ಪಪಾ ವಹ್ನಿಸ್ತತಶ್ಚುಕ್ಲಂ ಜ್ವಲತ್ತದ್ಭಾಸ್ವರಪ್ರಭಂ ||
ಅಥ ಸೀತೇ ತದಾ ಶುಕ್ಲೇ ವಹ್ನಿನಾ ಮುನಿಪುಂಗವಾಃ || ರೇತಃ ಪಾನೇನ ಸಂಶಪ್ಯ
ದೇವಾನ್ವಿಷ್ಣುಪುಸೋಗಮಾಃ || ವಿಸೃಜ್ಯ ತಾನ್ ಭಗವಾಂಸ್ತಶ್ಚೈವಾಂತರಧೀಯ
ತಃ' ಇತ್ಥಂ ರುದ್ರವೀರ್ಯವಾನತತ್ತರಾ ಪಿಷ್ಠಾಸ್ತದಯಃ ರುದ್ರಲಿಂಗವೃಷಾಕಾ ಇತಿ ಕಿ
ಮು ವಕ್ತವ್ಯಂ? ಇತ್ಥಂ ಶೃಂಗೇಷಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. " ಭಿಷಕ್ತ
ಮಂ ತ್ವಾ ಭಿಷಜಾಂ ಕೃಣೋಮಿ " ಇತಿ ಹುಗ್ರೇದವಾಕ್ಯಾತ್, " ಯಾ ತೇ ರು
ದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಶ್ಶಿವಾ ವಿಶ್ವಾಹ ಭೇಷಜೇ ಶಿವಾರುದ್ರಸ್ಯ ಭೇಷಜೇ ತಯಾ ನೋ
ಮೃಡ ಜೀವಸೇ " ಇತಿ ಯಜುರ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, ರುದ್ರ ಏಕವಿವ ಧವರೋಗವೈ
ದ್ಯಃ, ರುದ್ರಬೀಜಮೇಕಮೇವ ಸಕಲದೇಹಿದೇಹಲೋಕಗತಸರ್ವದೋಷನಿವಾರಕಮ
ಹೌಷಧಮಿತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವವಾದೋದಕಮಹತ್ವಮಪಿ ಕೃತಾಂತಂ,
" ನಿರ್ಮಾಲ್ಪಸಲಿಲಂ ಪ್ರಾಶ್ನ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ || ಕ್ಷಯಾಪಸ್ಮಾರಕುಷ್ಠಾ
ದ್ವೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ಕಿಲ್ಬಿಷೈರಪಿ " ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಹೇತಕ್ಕೆದ್ದೇನಿದೆ? ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಆ ಐಶಯವಂತಿ
ರಲಿ! ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ವೈದ್ಯರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಎಂ
ದು ಹುಗ್ರೇದವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಯಾವ ಇಷ್ಟ
ಲಿಂಗರೂಪವಾದ ದೇಹವುಂಟೋ, ಆ ದೇಹವು ಸರ್ವಮಂಗಳಯೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮಾಂ
ಗಲ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಆವದೇಹವುಂಟೋ
ಅದು ಮಾಂಗಳ್ಯವುಳ್ಳದಾಗಿ, ರುದ್ರಕೃತ್ವವಾಚ್ಯವಾದ ಮಾಹೇಶ್ವರಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧವಾಗಿರುವುದು.
ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಭಾವಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಯಾವ ದೇಹವುಂಟೋ, ಅದು ಮಾಂಗಳ್ಯ
ವುಳ್ಳದಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಮಾಯಾಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾದ ಭವರೋಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಔಷಧ
ವಾಗಿರುವುದು. ಎಲೈ ಮೃಡೇಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಶಿವನೇ! ನಿನ್ನ ಆ ತನುತ್ರಯವಾದ ಲಿಂಗತ್ರಯ
ಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಮ್ಮ ಅಂಗತ್ರಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಎಂದು ಯಜುರ್ರೇದವಾಕ್ಯವು ಹೇಳು
ತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆದಿರುದ್ರನಾದ ಶಿವನೇ ಭವರೋಗನಿವಾರಕನಾದ ವೈದ್ಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ
ಆ ರುದ್ರನ ವೀರ್ಯವೊಂದೇ ಸಕಲಜೀವರ ದೇಹಗಳನ್ನೂ ಸಕಲಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ ಸಕಲ
ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಎರಲಿ ಮಹಾಷಧವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಶಾಬ್ದೋದಕಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳು, " ಶಿವಶಾಬ್ದೋದಕವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ
ದವನು ಕ್ಷಯಾಪಸ್ಮಾರಕುಷ್ಠಾದಿರೋಗಗಳಿಂದಲೂ, ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ,
ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ

ಇತಿ ಶಿವಲಿಂಗವ್ಯಾಜಾದಿನಿರ್ಣಯೋ ದಶಮೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಲೋಕೇ ಸರ್ವದರ್ಶನಾಧಿದೇವಾಸ್ತದ್ಭಕ್ತಾಶ್ಚ ತಕ್ತಿವತಿ
ಷ್ಠರುದ್ರಮೂರ್ತಿ ಸಂಧನಾವಿವ, ಅಸ್ಮಾಛಿಃ ಪೂರ್ವಮುದಾಹೃತಂ “ಮಾಯಾಂ ತು
ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್” ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಚನಮತ್ರಾಪಿ ಯೋಜನೀಯಂ, ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ
ಲೈಂಗಪುರಾಣೇ,—“ ಭೂಮ್ಯಂಬುಗ್ನಿ ಮರುದ್ವ್ಯೋಮ ಭಾಸ್ವರೋ ದೀಕ್ಷಿ ತಶ್ಯತೀ||
ಧವಸ್ಯ ಮೂರ್ತಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಶ್ಚಿವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ಶಂಭೋರ್ವಿಶ್ವಂಧರಾ
ಮೂರ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಾ ದ್ಯುಖಿಧಾರಣೀ||ಸರಾಪರಾಣಾಂಭೂತಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಧಾರ
ಣೋದ್ಯತಾ || ಸಂಜೀವಿನೀ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ಭೂತಾನಾಮೇವ ವಾವನೀ || ಅಂದಿ
ಕಾಪ್ರಾಣನಾಧಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿರಂಬುಮಯಾ ಪರಾ || ಸರ್ವದೇವಮಯಾ ಶಂಭೋ
ಶ್ಚೈಷಾ ಚಾಗ್ನಿಮಯಾ ತನೂಃ ||ವದಂತಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾ ಯಜಂತಿ ಜ ಯಥಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವ್ಯಾಜಾದಿನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ವದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ರುದ್ರನ ಆಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತದರ್ಶನಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳೂ, ಆ
ಅಧಿದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತರೂ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಆದಿರುದ್ರನ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾ
ರಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ “ಮಾಯಾಂ
ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್”, ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಚನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಜನೆಯು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ
ಬೇಕು. ಆ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾ
ಯು ಆಕಾಶ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಆಸ್ತರು ಭವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶಿವನ ಶರೀರ
ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಿವನ—ವಿಶ್ವಂಧರಾಖ್ಯವಾದ ಶರೀರವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಶಕಲ
ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದೂ ಪೋಷಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಜಲಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಸಕಲ
ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಜೀವನವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಅಗ್ನಿಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು
ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸರ್ವದೇವತಾಮಯವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಏಧ್ವನುಸಾರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸು

ಎಧಿ || ಅಂತಸ್ಥಾ ಜಗದಂಡಾನಾಂ ಬಹಿಸ್ಥಾ ಚ ಶರೀರಣಾಂ || ಶರೀರಸ್ಥಾ ಚ ಸ
ವೇಷಾಂ ವಾಯುಮೂರ್ತಿಃ ಪಟೀಯಸೀ || ಅಂತಸ್ಥಂ ಜಗದಂಡಾನಾಂ ಬಹಿಸ್ಥಂ
ಚ ಎಯದ್ವಿಧು || ಶರೀರಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮೈತ್ರೀಮಮೂರ್ತಿರ್ಗರ್ಭೀಯಸೀ || ಸ
ವೇಷಾಮೇವ ಭೂತಾನಾಮಾತ್ಮನೈವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ || ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಕೋ ಮಹಾಶೇ
ಷಾ ದೇಹೋ ಹೇತುರುಮಾಶತೇ || ಶರೀರಣಾಮಶೇಷಾಣಾಂ ಮನಸ್ಸಂತರ್ವ್ಯವಸ್ಥಿ
ತಂ || ವಪುಸ್ಸೋಮಾತ್ಮಕಂ ಶಂಭೋಸ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಜಗದ್ಗುರೋಃ || ಆತ್ಮಾ ತಸ್ಯಾಷ್ಟಮಾ
ಮೂರ್ತಿರ್ಭೂಜಮಾಣಾಹ್ರಯಾಪರಾ || ಜರಾಚರಶರೀರೇಷು ಸರ್ವೇಷ್ಟೇವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ||
ಮೂರ್ತಿಯೋಽಪ್ತಾ ತಿವಸ್ಯೈತಾ ವಂದನೀಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ಶ್ರೀಯೋರ್ಧ್ವಭಿರ್ಸ
ರೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರೀಯಸಾಮೇಕಹೇತವಃ || ಇತಿ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದಂತರ್ಯಾಮಿ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ, — “ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ, ಎಸ್ತರಭಯಾ
ನ್ನೇಹ ಲಿಖಿತಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪವಿಧಿರ್ದಶಮೋಪದೇಶೇ

ಷಷ್ಠಸ್ತಂಪಾದಃ.

ತ್ತಾರಿ, ವಾಯುಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಸಕಲ ಜಗದಂಡಗಳೊಳಗೂ, ಸಕಲ ಶರೀರಧಾರಿಗಳ
ಹೊರಗೂ ಶರೀರಗಳೊಳಗೂ ಇರುತ್ತದೆ, ಆಕಾರಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಜಗದಂಡಗಳ ಒಳಗೂ
ಹೊರಗೂ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅತಿಶಯೋಜಿಸುಳ್ಳ ಸೂ
ರ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರವು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುತ್ತದೆ, ಚಂದ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರವು
ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂಟನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆತ್ಮನು ಯಜಮಾನ
ನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಸಕಲ ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು
ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣಗಳಾದ ಶಿವನ ಈ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳು
ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವಂದನೀಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯ
ಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನಿಗೆ ಪೃಥಿವಿಯು ಶರೀರವಾಗಿರುತ್ತದೆ
ಯೋ, ಎಂದು ನೊಂದಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಹುಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿ
ದೊಡ್ಡಗಿಟ್ಟು ಗ್ರಂಥವಿತ್ತಾರಭೇತಿಯಿಂದುದವರಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಪಂಪಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾನಾಮಧೇಯಾನಿ
ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಯಜುರ್ದೇವೇ ಶತರುದ್ರೀಯೇ, — “ನಮೋ ಭವಾಯ ಚ ರುದ್ರಾ
ಯ ಚ | ನಮಶ್ಚರಾಯ ಚ ಪತುಪತಯೇ ಚ | ನಮ ಉಗ್ರಾಯ ಚ ಭೀಮಾಯ
ಚ” ಇತಿ. ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರೇ, — “ಮಹಾದೇವಾ
ಯ ಧೀಮಹಿ” — “ಈಶಾನಸ್ತರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ” ಇತಿ. ಶ್ಲೋಕೇ, — “ಎತ್ತಂ
ಧರಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಶರತ್ಸ್ಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ || ಎಕೇಶೀ ಕಥ್ಯತೇ ಪತ್ತೀ ಸುತಶ್ಚಾಂಗಾರ
ಕಸ್ತ್ಯುತಃ || ಸಂಜೀವನಸ್ಯ ಲೋಕಾನಾಂ ಭವಸ್ಯ ಸಲಿಲಾತ್ಮನಃ || ಉಮಾ ಸಂಕೀ
ರ್ತಿತಾ ಪತ್ತೀ ಸುತಶ್ಚುಕ್ರಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ಸ್ವಾಹಾ ವಹ್ಯಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಪೋಕ್ತಾ
ಪತುಪತೇಃ ಪ್ರಿಯಾ || ಷಣ್ಮುಖೋ ಧಗವಾನ್ದೇವೋ ಬುಧೈಃ ಪುತ್ರ ಉದಾಹೃತಃ ||
ಈಶಾನಸ್ಯ ಜಗತ್ಪರ್ವದೇವಸ್ಯ ಪವನಾತ್ಮನಃ || ಶಿವಾ ಪತ್ತೀ ಬುಧೈರುಕ್ತಾ ಪುತ್ರ

ಅಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಮೊದಲು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳಧಿದೇವತೆಗಳ ನಾಮ
ಗಳನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ದೇವದಲ್ಲಿರುವ ಶತರುದ್ರೀಯದಲ್ಲಿ — “ನಮಸ್ತ ಜಗಜ್ಜಾಲಸೃಷ್ಟಿಗೆ
ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿರುವ, ಭಕ್ತರ ಭವಮುಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅಜನಂಬ ರುದ್ರನಿ
ಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸಮಸ್ತ ಜಗಜ್ಜಾಲವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಶಶುಗಳಿಗೊಡೆಯ
ನಾಗಿರುವ ಕಪಾಲೇಶನಂಬ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ರೋಗಗಳನ್ನೂ
ಭೂತಪ್ರೇತಶಿಶಿಲಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರನಾಗಿರುವ ಆ ಪಾಪರೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ
ಭಯಂಕರನಾಗಿರುವ ಪಾಶಹಸ್ತನಂಬ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು,, ಎಂದೂ, ನಾರಾಯ
ಣೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಮಹಾದೇವನಿಗೋಸ್ಕರ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತ್ತೇವೆ,
— “ಸರ್ವವಿಧ್ಯೆಗಳಧಿಪತಿಯು,, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ಲೋಕೋಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಪೃಥಿವ್ಯಾ
ತ್ಮಕನಾದ ಆ ಶರತ್ಸ್ಯನಿಗೆ ವಿಕೇಶಿಯು ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ, ಅಂಗಾರಕನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರನ್ನು ಭವರೋಗದಿಂದ ಬದುಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಜೀವನಾಪದ
ನಾದ ಜಾತ್ಯಕನಾದ ಭವನಿಗೆ ಉಮಾದೇವಿಯು ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಶುಕ್ರನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅಗ್ನಾತ್ಮಕನಾದ ಆ ಶಶುಪತಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಷಣ್ಮುಖನು
ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಗದೀಶನಾದ ವಾಯ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಈಶಾನನಿಗೆ ಶಿವಾದೇವಿಯು
ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಗಜಾನನನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಮಹಾಮಹಿಮಶಾಲಿಯಾದ ಆಕಾಶಾತ್ಮಕನಾದ ಭೀ

ಶ್ವಾಸ್ಯ ಗಜಾನನಃ || ಮಹಾಮಹಿಮದೇವಸ್ಯ ಭೀಮಸ್ಯ ಗಗನಾತ್ಮನಃ || ದಿಶೋ
ದಶ ಸ್ತೃತಾ ದೇವ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಗುರುಸ್ತೃತಃ || ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಕಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಭ
ಕ್ತಾನಾಂ ಭದ್ರದಾಯಿನಃ || ಸಮ್ಯಕ್ಭಯಾ ಸ್ತೃತಾ ದೇವೀ ಪುತ್ರಶ್ವಾಸ್ಯ ಶನೀಶ್ವ
ರಃ || ಸೋಮಾತ್ಮಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ಸೂರಭಿಃ || ದಯಿತಾ ರೋಹಿಣೀ
ಪೂರ್ವಾ ಬುಧಸ್ಯ ಶರೀರಜಃ || ಉಗ್ರಾಖ್ಯಸ್ಯ ಜ ದೇವಸ್ಯ ಯಜಮಾನಾತ್ಮನಃ
ಪ್ರಭೋಃ || ದೀಕ್ಷಾ ಪತ್ನೀ ಬುಧ್ವಿರುಕ್ತಾ ಸಂತಾನಾಖ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ತೃತಃ || ಸಪ್ತ
ಮೂರ್ತಿರ್ಜಗದ್ವಾಪ್ತಾ ಶಂಭೋರಂಗಾಣಿ ದೇಹಿನಾಂ || ಆತ್ಮಾ ತಸ್ಯಾಷ್ಟಮಾ
ಮೂರ್ತಿರ್ಸರ್ವಭೂತಶರೀರಗಃ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎತ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತ್ಯಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿದೃಶಮೋಪದೇಶೀ
ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

—:—:—

ಶ್ರೀಃ

ಶಿವಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿಧೀಕರಪ್ರೇರಕತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋ ! ಪುರಾ ಶಾಸ್ತ್ರೋನಿಶ್ಚಯಸಮುದತ್ತಾದ್ವೇದಾ ಜಾತಾಃ,

ಮನಗೆ ದಶದಿಗಂಗೆನೆಯರು ಪೂಯರೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆತಿಯು ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಂಗಳವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯಾತ್ರಕನಾದ ಭುಕ್ತನಿಗೆ ಭಾಗ್ಯದೇವಿಯು ಪತ್ನಿಯೆಂದೂ ಶನೀಶ್ವರನು
ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಚಂದ್ರಾತ್ರಕನಾದ ಮಹಾಪೇವನಿಗೆ ರೋಹಿಣಿಯು ಪತ್ನಿಯೆಂದೂ ಬುಧನು
ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಯಜಮಾನಾತ್ಮಕನಾದ ಉಗ್ರನಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾದೇವಿಯು ಪತ್ನಿಯೆಂದೂ ಸಂತಾನನೀ
ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವನ ಪೃಥ್ವಿ, ಅಶ್ವ, ಕೇಡಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಸೂರ್ಯ,
ಚಂದ್ರಾತ್ರಕಗಳಾದ ಏಳು ಶರೀರಗಳು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಸಕಲ ಜೀವರ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಎಂಟನೆಯ ತನುನಾದ ಆತ್ಮನು ಸಕಲಜೀವರ ಶರೀರಗಳ
ನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ವಿಸ್ತಾರ
ದಿಂದ ಸಾಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವದೇಹಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಗಳನೇ! ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ನಿಟ್ಟುಸರಿನದೇನೆಯಿಂದ ವೇದಗಳು

ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಯ ಸಕಲಪ್ರಾಣಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತಾಂ ಶೃಣು; ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧಾತಿ ಪೂರ್ವಂ ಯೋ ವೈ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಪ್ರಹಿಣೋತಿ ತಸ್ಯೈ | ತಂ ಸ ದೇವಮಾತ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಕಾಶಂ ಮುಮುಕ್ಷುರ್ವೈ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರವದ್ಯೇ” ಲೈಂಗೀ, — “ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧೇ ವೇದಾನಗ್ರಪುತ್ರೇ ಚತುರ್ಮುಖೇ || ಪ್ರಹಿಣೋತಿ ಸ್ಮ ತಸ್ಯೈ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಂ” ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ, — “ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ ರುದ್ರೋ ಮುಷರ್ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಂ ಪಶ್ಯತ ಜಾಯಮಾನಃ ಸ ನೋ ದೇವಶ್ಚುಭಿರಾಪ್ಯುತಾ ಸುಖಮನುಕು” ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ವಿಶ್ವಾಧಿ-ವಾ ರುದ್ರೋ ಮುಷರ್ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಂ ಜನಯಾಮಾಸ ಪೂರ್ವಂ ಸ ನೋ ಬುದ್ಧಾಧ್ಯಾತ್ಮಭವಃ ಸುಖಮನುಕು” ರುದ್ರಗಾಯತ್ರೀಂ, — “ತತ್ಪುರುಷಾಯ ವಿದ್ಧಹೇ ಮಹಾಶಿವಾಯ ಧೀಮಹಿ | ತನ್ನೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ತಿವಗಾಯತ್ರೀಂ, ತ್ರೀಂ, — “ಹಂ ತನ್ನವಿಶ್ವರೂಪೇಣ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧೀರ್ಭೋ ವಸವೇ ಸವಿತೇ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ಇತ್ಯಾದಿ. ಇತಿ ತಿವಸ್ಯ ಸರ್ವಗೇಹಿನಾಂಬುದ್ಧಿಪ್ರೇರಕತ್ವಂ ಭೂ ಚೋಪಾ ತಿವಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವಮಪಿ ಕ್ಷಣಮತಾಂ, ಪ್ರಕಾಶಮನಿಷದಿ, — “ಕರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷಸ್ತದ್ಭೂತಾಧಿವಾಸಃ” ಇತಿ. ವೃದ್ಧ ಚಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, — “ಸ್ಯ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷೀ ಪರಮಾತ್ಮಾಪತಿಷ್ಠ

ಹುಟ್ಟಿದವು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನಿಗಿರುವ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು; ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮರನ್ನು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನೋ, ಆ ಸಕಲಾತ್ಮರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷಿಯಾದ ನಾನು ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದುವೆನು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಆ ಅರ್ಥವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಥಿತವಾಗಿದೆ. ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಎಂದು ಧಿಕರಣ, ಮುಷರ್ಹಿಯೂ ಆದ ಯಾವ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದನೋ ಆ ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಲಿ, ಎಂದು ಕ್ಷಮಾಗುರುವುದು ಪರಮಪ್ರೇರಣಾಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲೂ, ರುದ್ರಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಶಿವಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬಂದಿ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನೇ ಸರ್ವಜೀವರ ಬುದ್ಧಿಪ್ರೇರಕನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಪರಶಿವನೇ ಸರ್ವಜೀವರ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು, ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಗಳ ಹೃದಯವಾಸಿಯಾಗಿರುವ ಶಿವನು ಆ ಜೀವರನ್ನು ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ವೃದ್ಧ ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಪರಮಾತ್ಮ

ತೇ' ಕಠವಲ್ಲು ಪನಿವದಿ,--"ಧಯಾದಸ್ಯಾಗ್ನಿಸ್ತಪತಿ ಧಯಾಶ್ವಪತಿ ಸೂರ್ಯಃ | ಧಯಾ ದಿಂದ್ರಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಿ ಪಂಚಮಃ" ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ,--"ಏಷಾ ತ ಸ್ಮಾದ್ವಾತಃ ಪವತೇ ಧಿಷೋದೇತಿ ಸೂರ್ಯಃ ಏಷಾಸ್ಯೇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಸ್ತ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಿ ಪಂಚಮಃ" ಲೈಂಗೀ,--"ಧುಕ್ತಮಾಹಾರಜಾತಂ ಚ ಪಚತೇ ದೇಹಿನಾಮಪಿ||ಉದರ ಸ್ಥಸ್ವರಾ ವಹ್ನಿರ್ವಶ್ವೇಶ್ವರನಿರ್ಯೋಗತಃ||ಉದಯಾಸ್ತಮಯಾ ಕುರ್ದ್ವ ಕುರುತೇ ಕಾಲಮಾಜ್ಞಯಾ||ಅದಿತ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಶರ್ದಸ್ಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ||ದೇವಾನ್ವಾತ್ಮಸುರಾಣಾಂ ಹಂತಿ ತ್ರಿಲೋಕೇಮಪಿ ರಕ್ಷತಿ||ಅಜ್ಞಯಾ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಸದ್ರದೇವೈರಲಂಘ್ಯಯಾ|| ನಿರ್ದೇಶೀನ ಶಿವಸ್ಯೈವ ಭೇದೈಃ ಪ್ರಾಣಾದಿಭಿರ್ನಿಜೈಃ || ದಿಧರ್ತಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಶರೀರಾಣಿ ಪ್ರಧಂಜನಃ || ಜೀವತಾಂ ವ್ಯಾಧಿಭಿಃ ಪೀಡಾಂ ಮೃತಾನಾಂ ಯಾತನಾಶ ಶೈಃ||ಅಧಾರ್ಮಿಕಾಣಾಂ ಕೀನಾಶಃ ಕುರುತೇ ಶಂಕರಾಜ್ಞಯಾ|| ಎತ್ತಂ ಎತ್ತೇಶ್ವರಸ್ತಸ್ಯ ಶಾಸನಾತ್ಪರಮೇಶಿತುಃ||ಪುಣ್ಯಾನುರೂಪಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಸಂಪ್ರಯುಜ್ಞ ತಿ || ಚತುರ್ವಿಧಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಚರಾಣಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚ||ನಿರ್ಯೋಗಾತ್ಸಸ್ಯ ವರ್ತಂ ತೇ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಧೀಮತಃ" ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ನಾದ ಶಿವನು ಸರ್ವಾತ್ಮರಕ್ಕರ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದೂ, ಕಠವಲ್ಲು ಪನಿವದಿ ನಲ್ಲಿರುವ, ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನದೇಸೆಯಿಂದ ಭಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಗ್ನಿಯು ತಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾಯುವು ಬೀಸುತ್ತಾನೆ. ಮೃತ್ಯುವು ಹಿಡುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥವೇ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ-ಏಷಾ ಪನಿವದಿವಲ್ಲು ಕ್ರವಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗೀಪುರಾಣದಲ್ಲಿ -- "ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಸದ್ರದೇವರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುತ್ತಾ ಅವರಿಂದ ಭುಂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಹಾರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬೇಯಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಾಸ್ತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಲವನ್ನು ವಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವಾಯುವು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಯಮನು ಬದುಕಿರತಕ್ಕವರಿಗೆ ರೋಗಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಯನ್ನೂ ಪಾತಿಗಳಾಗಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಯಾತನೆಗಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಬೇರನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅವರ ಪುಣ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಚರಾಚರರೂಪಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲವೂ ಆ ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯದೇಸೆಯಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಶಿವನೇ ಸರ್ವಾತ್ಮರುಗಳ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವಾತನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿಧೀಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವನಿರ್ಣಯೋ ದಶಮೋಪದೇಶಃ
ಅಷ್ಟಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಝದ್ರಸ್ಯಸರ್ವದೇಹಿನಾಂತತ್ತ್ವತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ! ಸರ್ವೇಶ್ವರಶೃಂಕರವಿವ ಸರ್ವದೇಹಿಧ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ತಕೃತಸುಕೃತ
ದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಪರ್ಮದ್ವಾರೇಣ ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿಫಲಪ್ರದಾತಾ ಇತ್ಯರ್ಥೇ ಶ್ರುತಿಃ ಶ್ಲೋ
ಕಾಂ, ವೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ,—“ಇದಂ ಮಹಂತಾ ಸ್ವರೂಪಾನಧಿಜ್ಞಾ ಸ್ವರ
ಜ್ಞೇಶ್ವರಪ್ರೇರ್ಯಾ ಜನ್ಮಾದಿಸಂಯುಕ್ತಾಸ್ಸಂಸಾರದುಃಖನಿಮಿಗ್ನಾಸ್ವಸ್ತಕೃತದು
ಷ್ಕೃತಕರ್ಮಣಾ ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರೇರಣಯಾ ಬದ್ಧಾಸ್ಸಂಸಾರಿಣೋ ಜೀವಾಃ ತತ್ತತ್ಸು
ಕೃತದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮದ್ವಾರಾತ್ ಸ್ವರ್ಗನರಕಪ್ರದಾನಾದಿನಾ ತನ್ನಿಯಾಮಕಃ ಪರಮೇ
ಶ್ವರಃ ಪತಿಃ” ಇತಿ. ಮುಂಡಿಕೋಪನಿಷದಿ,—“ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸ
ಖಾಯಾ ಸಮಾನಂ ವೃಕ್ಷಂ ಪರಿಷಸ್ವಜಾತೇ | ತಯೋರನ್ಯಃ ವಿಷ್ವಲಂ ಪಾದ್ವತ್ತ್ಯ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವದೇಹಿಗಳ ಧೀಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಝದ್ರಸ್ಯಸರ್ವದೇಹಿಗಳ ತತ್ತ್ವತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯವು

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನೇ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರವರ ಕಲ್ಮಾಸು
ಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ
ವನ್ನು ಕೇಳು; ವೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಶಿವನ
ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೂ ಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿರುವ ಸರ್ವಜೀವರಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆಯಾ ಪುಣ್ಯಪಾಪ
ಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೂ ಪತಿ
ಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದೂ, ಮುಂಡಿಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಪರಮಸ್ವೇಹಿತರಾದ ಜೀವೇಶ್ವರ
ರೇಬ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಶರೀರವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವು ಅವರದೊಳಗೆ
ಜೀವನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯು ಶರೀರವೆಂಬ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾನಸ, ವಾಚಕ, ಕಾಯಕ ಕರ್ಮ
ಪಾದ ಹೂವು ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿವನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯು ಶಾನು ಆ
ಫಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಜೀವನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಕೋಪಕರ್ಮಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ

ನಶ್ವನ್ನನ್ನೋ ಅಧಿಚಾರಕತೀತಿ” ಸೂತ್ರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ದ್ವೈ ಸುಷ್ಣೋ ಶರೀರೇಷ್ವಿನ್ ದೇವೇಶಾಖ್ಯಾ ಸಹಸ್ರತಾ || ತಯೋರ್ಜೀವಃ ಫಲಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಕರ್ಮಣಾಂ ನ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾ ಗ್ವಾನ್ವಜಾವೀಶಾನೀಶಾವಜಾ ಹ್ಯೇಕಾ ಭೋಕ್ತೃಭೋಗಾರ್ಥಯುಕ್ತಾ” — “ಅನೀಶಶ್ಚಾತ್ಮಾ ಬುಧ್ಯತೇ ಭೋಕ್ತೃಭಾವಾತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸದ್ವಿಪಾಶ್ವೇ” ವಾಯು ವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಅಜ್ಞೋ ಜಂಕುರನೀಶೋಽಯಮಾತ್ಮನಸ್ಸುಖದುಃಖಯೋಃ || ಈಶ್ವರಂಶ್ರೀಶೋ ಗಜೇಶ್ವರಗಂ ವಾ ತ್ವಭ್ರಮೇವ ವಾ” ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ, - “ಈಶ್ವರಸ್ಸದ್ವಿಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ದೇಶೋರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ || ಭ್ರಾಮಯಂತ್ಸದ್ವಿಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರಾಗ್ರಾಧಾನಿ ಮಾಯಯಾ” ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ, — “ಆದಾನೇಪಿ ತಥಾದಾನೇ ನ ಸ್ವತಂತ್ರೋ ಮಹಂ ಹರಿಃ || ತಥೈವಾಹಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ಮಯೋದಿತಂ” ಅನ್ಯತ್ರ, — “ಯೋ ಮೇ ಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ ವೃತ್ತಿಂ ಕಲ್ಪಿತವಾನ್ಪ್ರಭುಃ || ಶೇಷವೃತ್ತಿವಿಧಾನೇಪಿ ಕಿಂ ಸುಪ್ತಸ್ಸೋಽಧವಾ ಮೃ

ಅರ್ಥವು ಸೂತ್ರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಶಿವನು ಜ್ಞಾನರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಪರತಂತ್ರನಾದ ಜೀವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ಶಿವನು ಭೋಕ್ತೃವಾದ ಆತ್ಮಭೋಗಿ ವಸ್ತುವಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರುವನು. ಪರತಂತ್ರನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸುಬುದ್ಧಿಕ್ರಮವಶದಿಂದ ಬಂದ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಿವನ್ನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಬಳಿಕ ತನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಶ್ರುತಿವಚನದಿಂದಲೂ, ಗುರುಕ್ರಿಯಿಂದಲೂ, ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು, ಮಲ ಮಾಯಾ ಕರ್ಮರೂಪಗಳಾದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಮೂಢನಾದ ಈ ಜೀವನು - ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಶರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಪಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾದರೂ, ಅಭೋಭುವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂಥದಾದ ಬಾಗಿಲನ್ನಾದರೂ ಹೊಂದುವನು, ಎಂದೂ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ಆರ್ಜುನನೇ! ಈಶ್ವರನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನಲ್ಲಿಡಬಿಡದಿರುವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸದ್ವರನ್ನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರವನ್ನೇರಿಸಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಲಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ - ಎಲೈ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರೀಶ್ವರನೇ! ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟುವು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ನಾನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ನನ್ನ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದದ್ದು, ಎಂದೂ, ಬೇರೊಂದುಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ — “ನಾನು ತಾಯಿಯ ಬಸುರಲ್ಲಿ ದಾಹಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಯಾವಶ್ರಮವು ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನೋ, ಆತನು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಷಯದ

ತಃ || ಎದ್ಯಯಾ ಚ ತ್ರಿಯಾ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾ ನ್ಯೂನಾಧಿಕಾ ನರಾಃ || ತಿವಾಜ್ಞಯಾ
ಸಂಧವಂತಿ ಸ್ವಕರ್ಮಪರವಾಕತಃ || ಸ್ವರ್ಗಜ್ಯೋತಾನಾಮಿಹ ಜೀವಲೋಕೇ ಪುಂಸಾಂ
ತು ನಿತ್ಯಂ ಹೃದಯೇ ವಸಂತಿ || ದಾನಪ್ರಸಂಗೋ ಮಧುರಾ ಚ ವಾಣೀ ದೇವಾರ್ಜು
ನಂ ಧಾರ್ಮಿಕತರ್ಪಣಂ ತ || ಇವಶ್ಚಮಾರೋಗ್ಯಮತೀವಮೋಹಾಕ್ಷೀಣಾಂ ಪ್ರಿ
ಯಶ್ಚಂ ಕನಕಸ್ಯ ಲಾಭಃ || ಸ್ವಪ್ನೇಪಿ ಶಘ್ನಂ ಸುಜನಸ್ಯ ಪೂಜಾ ಸ್ವರ್ಗಜ್ಯೋತಾ
ನಾಂ ಕಿಲ ಚಿತ್ಸಮೇಶತಃ || ಎರೋಧಿಕಾ ಬಂಧುಜನೇಷು ನಿತ್ಯಂ ಸರಾಗತಾ ಮೂ
ರ್ಖಜನಪ್ರಸಂಗೇ || ಅತೀವ ರೋಷಃ ಕಟುಕಾ ಚ ವಾಣೀ ನರಸ್ಯ ಚಿಹ್ನಂ ನರಕಾ
ಗತಸ್ಯ || ಆಶ್ರಯಣಾನುಬಂಧಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಯತಿಕಾಲಕರ್ಮದಯೋ ಜಡಾ ಈಶ್ವರ
ಪ್ರೇರಾ ಈಶ್ವರ ಎವ ಶತ್ಫಲಪ್ರದ ಇತಿ ಎಚ್ಛೇಯಃ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯೋಃ
ದಶಮೋಪದೇಶಃ ನವಮಸ್ಕಂಧಾದಃ.

ಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿದವನಂತೆಯೂ, ಸತ್ತವನಂತೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು ಮನುಷ್ಯರು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದಲೂ,
ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ, ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದಲೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಿವನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ
ವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮವಿಶಾಕದದವೆಯಿಂದ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವರು ಸ್ವರ್ಲೋಕಭೋಗವನ್ನನು
ಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮನುಷ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ದಾನಪ್ರಸಂಗವುಳ್ಳವರೂ,
ಮಧುರವಚನಗಳುಳ್ಳವರೂ, ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ತರ್ಪ
ಣಕ್ರಿಯೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಕಾವ್ಯಕರ್ತರೂ, ಆರೋಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಬಂಧವಾದ ಮೋಹವು
ಳ್ಳವರೂ, ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಸುರ್ವಲಾಭವುಳ್ಳವರೂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲೂ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯತ
ಕ್ಕವರೂ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರೂ, ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಾನವ
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಂಧುಜನರಲ್ಲಿ ಎರೋಧವನ್ನು ಬಳಸತಕ್ಕವರೂ, ದು
ರ್ಜನಸಂಸರ್ಗವುಳ್ಳವರೂ, ಪರಮಕುಪಿತರೂ, ಕರಿಹವಚನಗಳನ್ನು ನುಡಿಯತಕ್ಕವರೂ ಆಗಿರು
ತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಹುಣಾನುಬಂಧ, ಅದೃಷ್ಟಿ, ಕಾಲ, ಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ
ವುಗಳು ಜಡರೂಪಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವುಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಈಶ್ವರ
ನೇ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಕಲದೇಹಿಗಳ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲೇವಣಾರಾಧ್ಯಾಣಾಮಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತೇ ಜೋತರೀಣುಕ
ಸಂವಾದರೂಪಶಿಖಾಧಿಪತ್ಯಶಿಖಾಮಣಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದಾ
ದನವಸಂವಾದವಿಚಾರೋ ದಶಮೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯುಂಜಯಾಯನಮಃ.

ಏಕಾದಶೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋತರಿ! ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾ ಬಲಂ ಶ್ವಯತಾಂ,
ತವಲ್ಕಾರೋಪನಿಷದಿ,—“ಆಥ ವಾಯುಮಬ್ಜವತ್ | ವಾಯುವೇ ತದ್ವಿಜಾನೀ
ಹಿ ಕಿಮೇತದ್ಯಕ್ಷಮಿತಿ ತಥೇತಿ || ತದಧ್ಯದ್ರವತ್ತಮಧ್ಯವದತ್ಕ್ಲೇಸೀತಿ ವಾಯುರ್ವಾ
ಆಹಮಸ್ತೀತ್ಯಬ್ರವೀನ್ಮಾತರಶ್ಚಾ ವಾ ಆಹಮಸ್ತೀತಿ || ತಸ್ಮಿಂಸ್ತ್ವಯಿ ಕಿಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ
ಮಿತ್ಯಪೀದಂ ಸರ್ವಮಾದದೀಯಂ ಯದಿದಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಿತಿ || ತಸ್ಮೈ ಶೃಣಂ ನಿದ

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಲೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಚಿತ್ರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋತರೀ! ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಯಕ್ಷರುದ್ರನ ಆಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು
ತೇಳು, ತವಲ್ಕಾರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—“ಆ ಈ ಯಕ್ಷನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದೆಂಬುದಂ ತಿಳಿ.
(ವಾಯುವು) ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಆ ಯಕ್ಷನ ಎದುರಾಗಿ ಹೊಂದಿದನು. (ಯಕ್ಷನು)
ನೀನಾವನು? (ವಾಯು) ನಾನು ವಾಯುಪುರುಷನು. (ಯಕ್ಷನು) ಆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಏನುಸಾಮ
ರ್ಥ್ಯವಿರುತ್ತದೆ? (ವಾಯು) ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವ
ನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ, (ಯಕ್ಷನು) ಈ ಶೃಂಗವನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟನು (ವಾಯು)

ధావేశదాదస్త్వితి తదుపప్రేయాయ సర్వజనేన తన్న శకాకారాతుం శ
తత ఏవ నివచ్చతే" ఇత్యాది. స్కాందే సనత్కుమారసంహితాయాః ధ్యంగీ
త్వరకృతస్మోత్రే,— "నాలం జాలయితుం త్వణం జ పవనశ్శంభో త్వదా
జ్ఞాం ఏనా దగ్ధం తన్న సమర్థ ఏష దక్షస్థిత్తుం న చక్ష్రేణ తత్ || శ
క్నో గోత్రధిదమ్యహో జగదిదం సర్వం త్వదాజ్ఞావశం కారుణ్య కర
ధో పితః పశుపతే దోషాకరం పాప మాం" ఇతి. శ్రీనే వాయువియ
సంహితాయాం,— ఏష్ణం ప్రకృపమన్యవాశ్శం, "అత్యాత్మర్థమిదం కృష్ణ
శంభోరవిపతకర్మణః || ఆజ్ఞాకృతం తృణామృతజ్ఞాతం శ్రుతిమౌఖే మ
యా || పురా శిల సురాస్సర్వే సంయుతాస్తే పరస్పరం || అసురాన్ సమ
రే దిత్వా జేతాహమహమిత్కృత || తదా మహేశ్వరస్తేషాం మధ్యశ్శోమర
వేశధృత్ || స్వలక్ష్మణ్యుర్హిణాంగస్త్వయం యక్ష్మ ఇవాధవత్ || స రా
నాహ సురాన్యక్ష్మస్త్వణమావాయా భూతలే|| య ఏతద్వికృతిం కళాం క్షమ
తే స హి ద్యృత్యదత్ || ఇతి యక్ష్మవజ్రతృత్వా వజ్రవాగ్దత్తచీరతిః || శంభ

తన్న సమర్థువేసిది వేగిదింద ఆ తృణదముందే హోగి అదన్న తగిమకొల్పువువ
కృ సమర్థనాగి హిందెదిగదను,, ఎందు హేళల్పట్టిది స్కాందపురాణాంతర్గతవాద
సనత్కుమారసంహితయల్లిరుచ ధ్యంగీశ్వరరచితవాద శివస్తోత్రదల్లి — "ఎల్లి పదమో
శ్చరనే" నిన్నా జ్ఞియల్లిది జిందమారుతను మల్లన్న ఛాడిసువుదక్కా సమర్థనల్లి ఈకా
రాగ్నియు ఆ మల్లన్న సుడువుదక్కా సమర్థనల్లి. ఇంద్రను వజ్రాయుధధింద చిట్టి
గళన్న సీళతక్క వనాదాగ్గొ తన్న ఆ వజ్రాయుధధింద మల్లన్న కత్తరిసువుదక్కా
సమర్థనల్లి ఇదు ఆశ్చర్యవు! బ్రహ్మదిత్యణాంతవాద ఈ సమస్త లోకవు నిన్నా జ్ఞిగి
అధినివాగిది. అద్దరింద కృపానిధియొ. బ్రహ్మదిత్యశుగళిగిడిమచొ, అగిరుచ
ఎల్లి జగత్త్రయింద శివనే! సకల దోషగళిగి ఆశ్రయనాగిరుచ నన్ను రక్షిసు,,
ఎందు హేళల్పట్టిది. వాయువియసంహితయల్లి — "ఎల్లి కృష్ణనే" శివన ఆజ్ఞియం
దుంటాది బతు ఆశ్చర్యకరవాద సంగతియన్ను కేళు, నాను ఈ సంగతియన్ను శ్రుతి
యల్లి హేళిరువుదన్ను కేళిదను పూర్వదల్లి సకలదేవతగళు ఒట్టాగి రాక్షసరొడనే
యొద్దవన్ను మాడి జయిలెలరాగి, నాను జ్యేసిదెను. నాను జ్యేసిదెను ఒబ్బరిగి
బ్బరు జగితవాడుత్తిదాగ్గొ శివను తన్న జిత్తేగళన్ను మరెమాజిశొందు, దేవతావేశ
దింద ఆవర మధ్యదల్లి యక్ష్మసంత కాణిశొందు, నెలదమోటి బిద్దిద్ది ఒమ మల్ల
న్ను శ్యేయింద తగిదుకొందు ఈ మల్లన్న ఛాడిసువవనే రాక్షసదన్ను జ్యేదవనేదు

ಶೃದ್ಧೋ ಎಹಸ್ಯಾಪಿ ಶೃಣುವಾಚಾಶುಮುದ್ಯತಃ || ಯದ್ಯಶ್ಶೃಣುಮುವಾದಾಶುಂ
ಮನಸಾಪಿ ನ ಶಕ್ಯತೇ || ಯದಾ ತದಾಪಿ ತಜ್ಞೇತ್ತಂ ವಜ್ರಂ ವಜ್ರಧರೋಽಧವತ್ ||
ಶದ್ವಜ್ರಂ ಪ್ರತಿವಪ್ರೇಣ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಮಿವ ಸರೈತಃ || ತೃಣೇನಾಭಿಹತಂ ತೇನ ತಿರ್ಯ
ಗಗ್ರಂ ಪವಾತಹ || ತತಶ್ಚಾನ್ಯೇಪಿ ಸಂರಬ್ಧಾ ಲೋಕವಾಲಾ ಮಹಾಬಲಾಃ || ದಧಾ
ರೇವ ತದುದ್ದಿಶ್ಯ ಸ್ವಾಯುಧಾನಿ ಸಹಸ್ರಶಃ || ಪ್ರಜಜ್ಞಾಬ ಮಹಾನ್ವಹ್ನಿಃ ಪ್ರಚಂಡಃ
ಪವನೋ ವವಾ || ಆಯುಧಾನಿ ಯಮಾದೀನಾಂ ಕುಂಠಿತಾನಿ ಬಧೂವತಃ || ಪ್ರ
ವೃದ್ಧಮನ್ಯವೋ ದೇವಾಃ ಪ್ರಳಯಸ್ಸಮುಪಸ್ಥಿತಃ || ಏವಂ ದೇವೈಸ್ಸಮಾರಬ್ಧಂ ಸ
ರ್ವಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮುತ್ಕಟಂ || ವೃರ್ಧಮಾಸೀದಹೋ ಕೃಷ್ಣ ಯಕ್ಷ ಸ್ಯಾಜ್ಞಾ ಬಲೇನ
ಮೈ || ತದಾಹ ಯಕ್ಷಂ ದೇವೇಂದ್ರಃ ಕೋ ಭವಾನಿತ್ಯಮರ್ಷತಃ || ತತಸ್ಸ ಪಶ್ಯತಾ
ಮೇವ ತೇಷಾಮಂತರಧೀಯತ || ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ, — “ ಶಿವಸ್ಯಾಜ್ಞಾ ಬಲಾ
ದ್ವಿಷ್ಟಜಾರಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇಪಿ ಚ || ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವಜಗತ್ಕರ್ತಾ ವಿರಾಟ್ಟಿಮ್ರಾಟ್ಟಿ
ರಾದಪಿ || ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚ ತಥಾ ನಿಷ್ಕೋರ್ದಂಶಸ್ಯ ಮಶಕಸ್ಯ ಚ || ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ ನಿವೃ
ತ್ತೇಶ್ಚ ಹೇತುರಜ್ಞಾ ಪಿನಾಕಿನಃ || ಇತ್ಯಾದಿ

ಪರಿಭಾವನೆಯೇಕೆಂದನು ಇಂದ್ರನು ಯಕ್ಷನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ,
ನಕ್ಕು, ಹುಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನಾದಾಗ್ಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ತೆಗೆದುಕೊ
ಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನಾಗದೆ ಅದನ್ನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.
ಆಗ ಆ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಆ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊ
ಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೋ ಎಂಬಹಾಗಿ ಮಡಿಸಹೋದ ತುದಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಬಳಿಕ ಉಳಿದ
ಮಹಾಬಲರಾಲಿಗಳಾದ ದಿಕ್ಷತಿಗಳು ಆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಆಯುಧಗ
ಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದನು ವಾಯುವು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಖೇಸಿತು ಯ
ಮಾದಿಗಳ ಆಯುಧಗಳು ಮೊಟಕಾದವು ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ವಿಷ
ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು ಆಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲವೇ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಎಂಬಹಾಗಿ ತೋರಿತು.
ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಕಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಯೋಜನವಲ್ಲದುದಾಯಿತು.
ಆಗ ಇಂದ್ರನು ನೀನಾವನೆಂದು ಯಕ್ಷನನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಆ ಯಕ್ಷನಾದರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ
ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮರೆಯಾದನು, ಎಂದು ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುಂ
ತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — “ ಏವಂ ಆಜ್ಞಾ ಬಲದಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುವು ಜನನ ಮರಣ
ಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ಕರ್ತನೂ, ವಿರಾಟ್ಟಿರುಷನೂ, ಮಂಡಲೀಶ್ವರನೂ, ಸ್ವ
ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ, ಕಾಡುನೋಡಕ್ಕೂ, ಸೊಳ್ಳೆಗೂ,
ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೂ, ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಪಿನಾಕಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ರುದ್ರನಾಜ್ಞಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿರೇಕಾದಶೋಪದೇಶಃ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಶುಪತ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ಜೋ—“ನೋಽಬ್ರವೀದ್ವರಂ ವವ್ಯಗೇ | ಅಹಮೇವ ಪಶೂನಾಮಧಿಪತಿರ
ಸಾನಿ” ಇತಿ ಹುಗ್ವೀದನಾಕೃತ್, ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಪುರಾ ತ್ರಿವರಸಂಹಾರದ
ಸಮಯೇ ರುದ್ರೇಣ ಪಾಶುಪತ್ಯವರಯಾಚನಂ ಕೃಪಣೋಚಿತಮತಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ವಾತಂ
ತ್ಯಂ ನ ಯುಕ್ತಂ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಃ | ಲೋಕೇ ದಂಡನಾಥಸಚಿವಸೇನಾಪತಿಸಾಮಂತಪು
ರೋಹಿತಾದಿಭಿಸ್ತಕಲಪಾರಜನೈಃ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಸ್ಯ ರಾಜಕುಮಾರಸ್ಯ
ಯಥಾ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿಕಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತಥಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪಾಶುಪತ್ಯಂ ನಿತ್ಯ
ಸಿದ್ಧಮೇವ. ತದುಕ್ತಂ ಯಜುರ್ವೇದೇ—“ನಮಸ್ತೃತ್ವಾಯ ಚ ಪಶುಪತಯೇ ಚ”-

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಸ್ತಾಂತರವು
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾದ ಪಾಶುಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ಜೋ—“ನಾನೇ ಪಶುಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ವರವನ್ನು ಆ ಶಿವನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು,
ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಹುಗ್ವೀದವಾಕ್ಯವು ಎಲ್ಲಿ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪು
ರನಾಶವನ್ನು ಓಟುಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಪಾಶುಪತ್ಯವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಕಾರ್ಪ
ಣ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು
ಸರಿಯಲ್ಲವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಃನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಂಡನಾಥ, ಸಚಿವ, ಸೇನಾಪತಿ, ಸಾಮಂತ,
ಪುರೋಹಿತ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪುರಜನರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ, ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪ
ಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನನ್ನಾಗಿಯೂ ನಿಯಮಿಸುವಂತೆ,
ರುದ್ರನಿಗೆ ಪಶುಪತತ್ವವು ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಚಾರವು ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ—“ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪ

“ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಪಶುನೇ ರುದ್ರಃ ಪಶೂನಾದುಧಿಪತಿಃ” ವಾಯುವೀಯಸಂಹ
 ಲಯಾಂ,—“ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವ್ರತದ್ವಂದ್ಯಂತಾಃ ಪಶವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ || ತೇಷಾಂ
 ಪತಿತ್ವಾದ್ವೇದೇಶ್ವರಃ ಪಶುಪತಿಸ್ತ್ವೃತಃ” ಇತಿ. ಶತ್ವಾವದಾಸತ್ತಾಂ, ಅಯೇ ವಿಜ
 ಯೇಂದ್ರಜೋಳ | ಮಧುಕೈಟಭಾಸುರಾಭ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುನಾಪಿ ವರಪೂಜನಂ ಶ್ಲೋ
 ಕಾಂ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಪುರಾಣೇ,—“ತಾವತ್ಯತಿಒಲೋದ್ರಿಕ್ತಾ ವಿಷ್ಣುಮಾಯಾವಿ
 ಮೋಹಿತೌ || ಉಕ್ತವಂತೌ ಮದೋನ್ಮತ್ತಾ ಪ್ರಿಯತಾಮಿತಿ ಕೇಶವಂ || (ಹರಿರು
 ವಾಚ) ಭವೇತಾಮಧ್ಯ ಮೇ ತುತ್ಸಾ, ಮಮ ವಧ್ಯಾಪುಭಾವಪಿ || ಕಿಮನ್ಯೇನ ವರೇ
 ನಾನ್ಯ ಏತಾವದ್ವಿ ವೃತಂ ಮಮಾ” ಇತಿ ಸುರಾಪಾನಾಸಕ್ತಮಧುಕೈಟಭಾಸುರ
 ವರದಾಸಂ. ತ, ಸುಧಾಣಾ ರಾಕ್ಷಸ-ಶಿಶ್ರೇಷ್ಠವರಂ ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತರಂ ವಾ ? ಭೂರಮ
 ಗಾನ್ಯಾದಿನಾರಾಯಣಾನ್ಯ ಬಲಃ ತ್ರಿಪದಪರಿಮಿತಭೂಮಿಯಾಚನೇ ಕೃಪಣಾಶ್ಚಮ
 ಪ್ನೇವ || ರಕ್ತದ್ವ್ಯ ಗೇವಪುಷ್ಪಾಸು ವಿಪ್ರಸ್ಯಾಧಿಕಿಕಾಂ ಮಹೀಂ || ದತ್ತಾ ಲಭತಿ

ಶುಗಳಿಗೊಪ್ಪುವನಾದ ಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ, “ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಪಶುಗಳಾಗಿ
 ರುವರು ಆ ಪಶುಗಳಿಗೆ ರುವವನು ಆಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಾಯುವೀಯ
 ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾಗಿ ತೃತೀಯರಂತರವಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪಶುಗಳೆಂದು
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ ಶಿವನು ಆ ಪಶುಗಳಿಗೊಪ್ಪುವನಾದ್ದರಿಂದ ಪಶುಪತಿ
 ಯೆಂದು ನೆನೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅದಂತಿರಲಿ ಎಲೈ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಳನೇ!
 ವಿಷ್ಣುವು ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ಅಸುರರದೇಸೆಯಿಂದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ,
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಅಧಿಕಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವರಾದ ಆ ಮಧುಕೈಟಭಾ
 ಸುರರು ವಿಷ್ಣುಮಾಯಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಗರ್ವದಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತಾವಸ್ಥೆ
 ಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ! ನಮ್ಮಿಂದೇನಾವರೊಂದು ವರವನ್ನು
 ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ವಿಷ್ಣುವು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಷಯ
 ದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈಗ ನನ್ನಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರಿ.
 ಮಿಕ್ಕವರಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ವರವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ವಿಷ್ಣುವು
 ಹೇಳಿದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಧುಪಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಮಧುಕೈಟಭಾಸುರರದೇಸೆಯಿಂದ
 ವರಯಾಚನೆಯು ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅಮೃತಪಾನಾಸಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳದೇಸೆಯಿಂದ ವರ
 ಯಾಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲವೇ ? ಬಹುಮಾತುಗಳಿಂದೇನು. ಭೂದೇವಿಗೆ ಪತಿ
 ಯಾದ ಅಧಿಪಾರಾಜುಹನಿಗೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆಯ ಪರಿಮಾಣದಷ್ಟು
 ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃಪಣವಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. “ದೇವಪೂಜಿ
 ಯಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾದ ಚಾಪ್ತಕನಿಗೋಸ್ಕರ ಒಂದುಕೊಳಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ

ಗಂಗಾಯಾಂ ತ್ರಿರಾತ್ರಿಸ್ಥಾನಂ ಫಲಂ" ಇತ್ಯಾದಿಬೃಹಸ್ಪತಿರದೀಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎಸ್ತರಭಯಾನ್ನೇಕಲಿಖಿತಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಶುಪತ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಿರ್ಣಯವಿಧೀಕಾ ದಶೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರೇಣಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಿಧಿಃ.

ಶೋ — ತಚ್ಚೈತ್ಯಾ ಕ್ರೋಧಯುಕ್ತೇನ ಶಂಕರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ನ ಪೂಗ್ರೀಣ ಶಿವಶ್ಚಿನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಪೂಷವಾದಿ ತತ್ || ತತ್ಸಮಾಗತಾ ರೌದ್ರೀ ನೀಲಾಂಜನಗಿಂಪ್ರಭಾ || ಸರತ್ತಮೂರ್ಧಜಾನ್ಯಾತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಹರಾಂತಿಕಂ" ಇತಿ ವ-ಮನಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, ವಾಶುಪತ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯಪ್ರಕಾಶನಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ಕೃತಃ, ಸ ತು ತಸ್ಯ ಕಿನ್ನ ದೋಷಃ ?

ರೇ — ಭೇಷೋಃ! ವಿಚಾರಮೂಢ-ನ ತ್ವಯಾ ಕೃತಶಂಕಾಯಾಃ ಪರಿಹಾತೃಶ್ಚೈವತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ, — "ಕಾಶಾಲಿಕೋ ಯಯಾ ದೇ

ಮೂರುತ್ತಿ ಗಂಗಾಸ್ಥಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಬೃಹಸ್ಪತೀಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥವಿವರಣೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾದ ವಾಶುಪತ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರನಿಂದಂಟಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಿಧಿಯು.

ಶೋ — ಕರಿನವಾದ ಮಾತನ್ನು ನುಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಶಿವನು ಉಗುರಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು — ಭೀಕರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದಾಗಿ ನೀಲವರ್ಚಿತದಂತೆಯೂ, ಅಂಜನವರ್ಚಿತದಂತೆಯೂ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹರನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು, ಎಂದು ವಾಮನಪುರಾಣೋಕ್ತಿಯುವುದರದಸೆಯಿಂದ ಶಿವನು ತನಗುಂಟಾದ ಪಶುಪತ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯದದನಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷವನ್ನು ಪಡೆದನು ಅವನಿಗದು ಪಾಪವಲ್ಲವೇನು ?

ರೇ — ಎಲೈ ಶೋಕನೇ! ವಿಚಾರಶೂನ್ಯನಾದ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರುಶ್ಚಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವನು ಕೇಳು, ಸಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ — "ನಾರಾಯಣನು ತನ

ವೋ ನಾರಾಯಣನಿಕೇಶನಂ || ಅಧಾಯಾಂತಂ ಮಹಾಕಾಲಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ಸರ್ಪಧುಷ
ಣಂ || ಮಹಾದೇವಾಂತಸಂಧುಷಂ ಭೈರವಂ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಂ || ಸವಾಶ ದಂಡವ
ದ್ಭೂಮೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ” ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರೋ ದುಷ್ಪ್ರಭುತ್ವಾಃ
ಪಂಚಮಂ ತಿರಶ್ಚಿಶ್ಛೇದ. ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ನ ಮಮಾರ. ಏವಂ ಸ್ಥಿತೇ ಶಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ
ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ? ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. “ ನಮಶ್ಯೂರಾಯ ಚಾವಧಿಂ
ದತೇ ಚ ” — “ ನಮಸ್ತು ಕ್ಷುದ್ಧ್ಯೋ ರಥಕಾರೇಭ್ಯಶ್ಚ ವೋ ನಮಃ ” ಇತಿ ಯಜು
ರ್ವೇದ ವಾಕ್ಯಾತ್, ದಕ್ಷಾಧ್ವರೇ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ಚ
ತಿರಶ್ಚೇದಕಸ್ಯ ರುದ್ರಾಪರಾವತಾರಸ್ಯ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ
ಪುರಾಣೇಷು ಯತ್ರ ಕುತ್ರಾಪಿ ನ ವರ್ಣಿತಃ. ತದುಕ್ತಂ ಲೈಂಗೀ — “ ವೀರಭದ್ರೋ
ಮಹಾಶೇಷಾ ಹಿಮಕುಂದೇಂದುಸನ್ನಿಭಃ || ಭದ್ರಕಾಳೀಪ್ರಿಯೋ ನಿಶ್ಯಂ ಮಾತೃ
ಣಾಮಭಿರಕ್ಷಕಃ || ರುದ್ರಸ್ಯ ತನಯೋ ರಾದ್ರಶ್ಯಲಾಸಕ್ತಮಹಾಕರಃ || ಸಹಸ್ರ
ಬಾಹುಸ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಸರ್ವಾಯುಧಧರಸ್ಸಯಂ || ಶ್ರೀತಾಗ್ನಿನಾಶಕೋ ದೇವಸ್ತೈಲೋ
ಕ್ಯಾಭಯಗಃ ಪ್ರಭುಃ || ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸಮಿತ್ತಶ್ರೀಮಾನ್ ಶಿವಪಾದಾರ್ಜುನೇ ರತಃ || ಯ

ಮನೆಗೆ ಕಪಾಲಧಾರಿಯೂ, ತ್ರಿನೇತ್ರನೂ, ಸರ್ಪಕುಂಡಲನೂ ಆಗಿ ಬಂದ ಶಿವಾಂತಸಂಜಾತ
ನಾದ ಆ ಭೈರವನನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಣಾಮವೆಸಗಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರುದ್ರನು ಕಾ
ಲಭೈರವರೂಪಧಾರಿಯಾಗಿ ದುಷ್ಪ್ರಭುತ್ವ ನಡವೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾ
ಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು, ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷವು ಹೇಗುಂಟಾಯಿತು ? ಅದಂತಿರಲಿ;
ದಕ್ಷಾಧ್ವರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ತಲೆಯನ್ನೂ, ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದಿಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಕತ್ತ
ರಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು ದಕ್ಷಾಧ್ವರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರೋಪೇಂದ್ರಾದಿ ಸಮ
ಸ್ತದೇವತೆಗಳ ಕರಚರಣಾದ್ವಯವಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವನೂ, ರಥಾರೂಢರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದೇ
ವತೆಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಸಮೂಹವಾಗಿದ್ದ ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರ
ವು, ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಯಜುರ್ವೇದವಚನವಿರುವುದೆಂಬುದು ದಕ್ಷಾಧ್ವರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ,
ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದ ರುದ್ರನ ಆಪರಾವತಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀವೀ
ರಭದ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ
ರುವುದಿಲ್ಲವು. ಆ ವಿಚಾರವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಮಂಜುನಿಡನೆಯೂ, ಮೊಲೈಹೂವಿನೊಡ
ನೆಯೂ, ಚಂದ್ರನೊಡನೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಭದ್ರಕಾಳೀದೇವಿಗೆ ಪತಿಯೂ
ಸಪ್ತಮಾತೃಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನೂ, ರುದ್ರನ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾದ್ರನೂ, ತ್ರಿಶೂಲಹಸ್ತ
ನೂ, ಸಹಸ್ರಬಾಹುವೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸಕಲಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಶ್ರೀತಾಗ್ನಿನಾಶಕ
ನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಮೂರುತೋಕಗಳಿಗಿರುವನ್ನಿತ್ತವನೂ, ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥ

ಜ್ಞಸ್ಯ ಚ ತಿರಚ್ಛೇತ್ತಾ ವ್ಹಾಷ್ಣೋ ದಂತವನಾಶಕಃ ವಹ್ನೇರ್ಹಸ್ತಹರಸ್ಸಾಕ್ಷಾ ದ್ಭಗನೇ
ಶ್ರನಿವಾತನಃ||ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠೇನ ಸೋಮಾಂಗಪೇಷಕೋ ದಕ್ಷತಿಕ್ಷಕಃ||ಸರಸ್ವತ್ಯಾ
ಗಿರಾಂದೇವ್ಯಾ ನಾಸಿಕೋಧ್ವೌಫಷ್ಯಕೃಂತನಃ||ಉಪೇಂದ್ರೇಂದ್ರಯಮಾದೀನಾಂ ದೇ
ವಾನಾಮಂಗತಕ್ಷಕಃ||ಗಣೇಶ್ವರೋ ಯಸ್ಸೇನಾನೀಸ್ಸ ಮೇ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು ”
ಇತ್ಥಮೇವ ಪುರಾಣಾಂತರೇ ವೀರಭದ್ರಸ್ಯ ಮಹಾನ್ವಿಕ್ರಮಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ಎವಂಸಿತ್ತೇ
ತಜ್ಜನಕಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ? “ ತ್ವಂ ದೇವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣೋಽಸಿ ” ಇತ್ಯಾದಿವ್ಹೂರ್ಮೋಕ್ತಸಾಮನೇದವಾಕ್ಯಾತ್, “ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಧಗವಾ
ನ್ರುದ್ರಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ಪರಮೋ ಹಃ || ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮೈತ್ಯಸ್ತಥಾ ತುರ್ಮೋ ವಪ್ರೀ ಸಾ
ಮಶ್ರುತಿಃ ಖಲು ” ಇತಿ ಸ್ವಾಂದಪರಾಶರಾದಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, “ ಇಹರ್ಮ
ಕರಜಾಗ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪಂಚಮಂ ಶಿಃ ” ಇತಿ ಸ್ವಾಂದವಾಕ್ಯಾಜ್ಞ ದುಷ್ಪಮೈತ್ಯ
ಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚಿಕ್ಷಯಾ ಕಾಲಭೈರವಸ್ಯ ಕುತೋ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ? ತತ್ತಾವ
ದಾಸ್ತಾಂ. ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಶಿವಲಿಂಗವೂಜಯಾ ಪರಮಶಿವಭಕ್ತೃಪಾಲಸ್ತ್ಯುಹನನದೋ

ನೂ, ಮೂರುಲೋಕದವರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಪದ್ಗುಣೈಶ್ವರ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಶಿವಪಾ ದಾರ್ಚನೆಯಲ್ಲಾ ಸಕ್ತನೂ, ಯಜ್ಞ ನಾರಾಯಣನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದವನೂ, ಪೂಷನೆಂಬ ಸೂ ರ್ಯನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದವನೂ, ಅಗ್ನಿಯ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುರಿದವನೂ, ಭಗನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತವನೂ, ಸಾಧಾಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಸಗಿದವನೂ, ದಕ್ಷ ಶಿಕ್ಷ ಕನೂ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಮೂಗನ್ನೂ ಮೇಲ್ಗಡೆಯ ಪುಟಿಯನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದವನೂ, ಇವ್ವು ಇಂದ್ರ ಯಮಾದಿಗಳ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಕತ್ತಿದವನೂ, ಪ್ರಮಥಾಧಿಪತಿಯೂ, ಶಿವಸೇನೆಗೆ ದಳಪತಿಯೂ ಆದಾ ವೀರಭದ್ರನು ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಎಂದು ಕ್ತವಾಗಿದೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯೇ ಬೇರೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ವೀರಭದ್ರನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿ ರುವಾಗ್ಯೆ ಆ ವೀರಭದ್ರನ ತಂದೆಯಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆದೋಷವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ? ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ॥ ನೀನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ,, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಪೂರೋಕ್ತವಾದ ಸಾಮವೇದವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದ ॥ ಪದ್ಗುಣೈಶ್ವರ ಸಂಪನ್ನನಾದ ರುದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಇಷ್ಟು ವು ಕ್ತಿಯನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೈಶ್ಯನು. ಇಂದ್ರನು ಶೂದ್ರನು,, ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನದ ಪರಾಶರಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರದೇ ಸೆಯಿಂದ ॥ ಉಗುರಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ವದನೆಯ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನದ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದ ದುಷ್ಟವೈಶ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದು ರಿಂದ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆದೋಷವೆಲ್ಲಿಯದು? ಅದಂತಿರಲಿ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಮಶಿವ ಭಕ್ತನಾದ ರಾಮಣನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದಂಟಾದ ದೋಷವನ್ನು ಶಿವಲಿಂಗಭೂಜಾಬಲದಿಂದ

ಷನಿವೃತ್ತಿಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—“ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಯ ಮಹಾದೇವಂ ಸೇತು
ಮಧ್ಯೇ ನ ರಾಘವಃ || ಲಬ್ಧವಾನ್ವರಮಾಂ ಭಕ್ತಿಂ ಶಿವೇ ಶಂಭೋರನುಗ್ರಹಾತ್ ||
ರಾಮೇಶ್ವರ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಮಹಾದೇವಃ ಪನಾಕಧೃತ್ || ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮಾಶ್ರೀ
ಣ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವ್ಯವೋಹತಿ ” ಇತ್ಯಂ ಸೇತುಖಂಡೇನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಧಿರೇಕಾದಶೋ
ವದೇಶೇ ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಬಾಣಾಸುರರಣವಿಚಾರವಿಧಿಃ.

ಚೋ—“ ಜ್ಯಂಭಯಾಮಾಸ ಗೋವಿಂದೋ ಜ್ಯಂಭಣಾಸ್ತ್ರೇಣ ಶಂಕರಂ ”
ಇತ್ಯಾದಿಭಾಗವತವಾಕ್ಯಾತ್, ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಹರೇವ್ನಾಮಧ್ಯಾಧಮ ಹರ
ಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಕುಶಃ ?

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ! ಶತ್ಪರಿಹಾರಶ್ಲ್ಯಾಯತಾಂ, ರಾಮಾಯಣೇ,—
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಪ್ರತಿ ಶ್ರೀರಾಮವಾಕ್ಯಂ, “ಬಾಣೋಪಿ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾನ್ವಹ ಮೃತ್ತೀಯಾಥ

ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು
ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದವಸೆಯಿಂದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಸೇತುಮ
ಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದುದರಿಂದ ಮಹಾದೇವನು ರಾಮೇಶ್ವರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾ
ದನು, ಎಂದುತ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೇತುಖಂಡದಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಬಾಣಾಸುರನ ಯುದ್ಧ ವಿಚಾರವಿಧಿಯು.

ಚೋ —“ನಾರಾಯಣನು—ಬಾಣಾಸುರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ಆಂಭ
ಜಾಸ್ತದಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ನಡುಗಿಸಿದನು, ಎಂದು ಭಾಗವತವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರದವಸೆಯಿಂದ
ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಹರಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹರನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು?

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ —
“ಬಾಣಾಸುರನು ನನ್ನ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಏಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನೇ.

ತ್ರಿಲೋಚನಂ || ದೇವ ಬಾಹುಸಹಸ್ರೇಣ ನಿರ್ವಿಣ್ಣೋಃಸ್ಮಾಕ್ಯಹವಂ ವಿನಾ|| ಕದಾ
ಮಮೈತದ್ವಾಹುನಾಂ ಸಾಘ್ಯಜನಕೋ ರಣಃ || ಭವಿಷ್ಯತಿ ವಿನಾ ಯುದ್ಧಂ ಧೃ
ತೈಸ್ತೈರ್ಮಮ ಕಿಂ ಧುಜೈಃ || (ತತ್ರ ಶಿವವಾಕ್ಯಂ) “ ಮಯೂರಧ್ವಜಭಂಗಸ್ತೇ
ಯದಾ ಬಾಣ | ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಪಿತಿತಾಶಜನಾನಂದಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ಶರಾರಣಂ”
ಇತಿ ಶಿವೇನ ವರಪ್ರದಾನಾತ್, “ ವಿಷವೃಕ್ಷೋಪಿ ಸಂವರ್ಧ್ಯ ಸ್ವಯಂ ಭಿಕ್ಷುಮ
ಸಾಂಪ್ರತಂ” ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್, ಮಹಾಭಾರತೇ,—ಹರಿಂ ಪ್ರತ್ಯಿಹರವಾಕ್ಯಂ,
“ ಅಸ್ಮತ್ಸಹಾಯಸಂದ್ಯಮ್ನೋ ಬಾಣೋ ವಧ್ಯಸ್ತವಾಚ್ಯುತ || ಮಯಾ ದತ್ತವ
ರೋ ದೈತ್ಯಸ್ತುತಸ್ತಾಂ ಕ್ಷಮಯಾಮ್ಯಹಂ” ಇತಿ ಶಿವವಾಕ್ಯಾತ್, ಕಾಶೀಖಂ
ದೇ,—ವಿಷ್ಣುಃ, “ ಮಯಿ ಯಾ ಪರಮಾ ಶಕ್ತಿಃಪ್ರಲೋಕೀ ರಕ್ಷಣಾಕ್ಷಮಾ || ತತ್ರ
ಹೇತುರ್ಮಹೇಶಾನಸ್ಸ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಃ || ಶಸ್ಯೇತಸ್ಯ ಪದಾಂಗುಷ್ಠರೇಖಾನಿರಿತ
ಚಕ್ರತಃ || ಜಲಂಧರಸ್ಯ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ತಿರಚ್ಛಿನ್ನಂ ಮಯಾ ಪುರಾ || ತಚ್ಚಕ್ರಂ ತು ಮ
ಯಾ ಲಬ್ಧಂ ನೇತ್ರಪದ್ಮಾರ್ಜುನಾದ್ವಿಭೋಃ || ಏತಜ್ವದರ್ಶನಾಖ್ಯಂ ಮೈ ದೈತ್ಯಚಕ್ರ
ವಮರ್ದನಂ” ಸ್ವಾಮೀ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ,—ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಭರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ,

ವನ್ನೇ ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಸಾಘ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯುದ್ಧವು ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಗುವುದು?
ಯುದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ತೋಳುಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎಂದು ನಮ
ಸ್ವಾರಥರಕ್ಷಕವಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದನಾದ್ದರಿಂದ, ಶಿವನು—“ನನಗೆ ಷಟ್ಪಾದಿನಿಂದ ಅಪಜ
ಯವುಂಟಾದಾಗ್ಯೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸ-ತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ,,
ಎಂದು ಶಿವನು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೊಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಒಕ್ಕೂಟನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ “ಕಾ
ಮ ನೆಟ್ಟು ಬಿಳಿಯಿಸಿದ ಗಿಡವು—ವಿಷವೃಕ್ಷವಾದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ತಾನೇ ಕಡಿಯತಕ್ಕದ್ದು
ಉಚಿತವಲ್ಲವು,, ಎಂದು ನ್ಯಾಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ —“ಅಲ್ಪಿ ಕೃಷ್ಣನೇ”
ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ ವರದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿರುವ ಬಾಹಾಸುರನನ್ನು
ನೀನು ಕೊಲ್ಲುವವನಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ಆತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಿನಗುಂಟಾಗುವ ಅಪ
ರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆನು,, ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವನ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದ
ಲೂ, ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ —“ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು
ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸುದರ್ಶನಾಖ್ಯವಾದ ಚಕ್ರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಆ ಶಿವನೇ ಕಾರಣ
ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಶಿವನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದ ರೇಖೆಯಿಂದ ನಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ ಚಕ್ರದಿಂದ ಜಲಂ
ಧರಾಸುರನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಭೇದಿಸಿದೆನು. ನಾನು ಪುನಃ ಶಿವನನ್ನು ನನ್ನ ನೇತ್ರಕಮಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ
ಆ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ಪಡೆದೆನು ಈ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ದೈತ್ಯಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾ
ಗಿದೆ” ಎಂದು ವಿಷ್ಣು ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದಲೂ, ಸ್ವಾಮೀಯಲ್ಲಿರುವ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ -

“ಚಕ್ರಂ ಎಕ್ರಮಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಚಕ್ರವಾಣೀ ತವ ಪ್ರಿಯಂ || ಕುಶಲ ಪ್ರಾರ್ಥಂ ಕೃತಂ ಕೇನ ಶ್ವಯಾ ತದಪಿ ಎಸ್ಥಿತಂ” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಭೋ ಜೋಳ | ಹರಸ್ಸಯಂ ತದ್ವಾಣಬಾಹುಕಂಡೂನಿವಾರಣಸ್ಯ ಅನುಚಿತತ್ವಾತ್ ಜ್ಯಂಭಣಾಸ್ತ್ವ ವ್ಯಾಜೀನ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯಂಭಿಶೋ ಭೂತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಚಕ್ರಂ ದತ್ತಾ ಕೇನ ತದ್ವಾಹು ಕಂಡೂನಿವಾರಣಂ ಕಾರಯಾಮಾಸೇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಕಥಾತ್ರಾನುಸಂಧೇಯಾ.

ಹೇ ಜೋಳ | ಜಲಂಧರದೈತ್ಯೇನ ಬಧ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಎಷ್ಟೋಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಕ್ವ ಗತಂ ? ಲೈಂಗೇ,—ಜಲಂಧರವಾಕ್ಯಂ, “ಸರಭೋ ಭಗವಾನ್ಪಿಷ್ಟುಃ ಕ್ಷಿಪ್ತಶ್ಚ ಶತ ಯೋಜನೇ || ಗರುಡೋಪಿ ಮಯಾ ಬದ್ಧೋ ನಾಗವಾಶೇನ ಸಾಚ್ಯುತಃ” ಸ್ಕಾಂ ದೇ ಜಲಂಧರೋವಾಖ್ಯಾನೇ,—“ಜಲಂಧರೋ ಹರಿಂ ಶೇಷರಜ್ಜ್ವಾ ಸಂಬದ್ಧೈ ಚಾಲಯತ್ || ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಕಾರಾಗಾರೇ ಚ ವ್ಯಭಿಚ್ಛೇಪ ಬಾಧಯತ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. ದಕ್ಷಾದ್ವರೇ ಮಹಾಸಮರ್ಥೇನ ಎಷ್ಟುನಾ ವೀರ ಭದ್ರೇಶ್ವರಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪಲಾಯಿತಂ ? ತದುಕ್ತಂ ವಾಮನಪುರಾಣೇ,—
“ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ರೋಧಾದಾರಕ್ತಲೋಚನಂ || ಎಹಾಯ ಎಷ್ಟು

“ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾದ ಚಕ್ರವು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು ? ಇದು ಯಾವನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ? ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೀಯೆ?” ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಶರಭರುದ್ರನಿಂದ ನರಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಶಿವನು—ತಾನೇ ಆ ಬಾಣಾಸುರನ ತೋಳುಗಳ ನವೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಜ್ಯಂಭಣಾಸ್ತ್ವವ್ಯಾಜದಿಂದ ತಾನು ಸೋತವನಾಗಿ ಎಷ್ಟು ವೀರ ಚಕ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನಿಂದ ಆ ಬಾಹನ ಭುಜತೀಂಟಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಜಲಂಧರನಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ ಹೋಯಿತು ? ಲೈಂಗೈಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ರಥಸಹಿತನಾದ ಎಷ್ಟು ವು ನನ್ನಿಂದ ನೂರುಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು ಎಷ್ಟು ವನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗರುಡನು ನನ್ನಿಂದ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟನು” ಎಂದು ಜಲಂಧರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದಾಂಶರ್ಗತವಾದ ಜಲಂಧರೋವಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ —“ಜಲಂಧರನು ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಶಿರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡು ಬಿಡಿಸು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ ಮಹಾಸಮರ್ಥನಾದ ಎಷ್ಟು ವು ದಕ್ಷನ ಯಾಗಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿ ಏನು ಕಾರಣದಿಂದ ಓಡಿಹೋದನು ? ಆ ಸಂಗತಿಯು ವಾಮನಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಕೋಪದವಸೆಯಿಂದ ಕೆರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ಎಷ್ಟು ವು ನೋಡಿ ಹೆದರಿ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನು” ಎಂದುಕ್ರವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು

ಪ್ರಂ ದೇಶಂ ಪ್ರದುದ್ರಾವ ಮಹಾಧಯಾತ್ ” ಕಿಂಚ ಶಿವೇನಾಸ್ಯ ವಜ್ರೋಸ್ತನ
ಯಯೋರ್ವಿಂಚಿಮನ್ಯುಧಯೋತ್ಥಿವೇನ ಸಂಹೃತಯೋಃ ಸ್ವಹೃದಯೇ ಶೇನ್ಯವ ಶಿ
ವೇನ ಕೂಲೇನ ಎದಾರಿತೇ ಜ ಸತಿ ತದಾನೀಂ ಸ್ವಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಶ್ವ ಗತಂ ?
ತದುಕ್ತಂ ಕೂರ್ಮೇ,—“ ನಿರ್ಭಿದ್ಯ ಹೃದಯಂ ವಜ್ರೋಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರಮಥಪುಂಗ
ವೈ || ಎವೇಶ ಕೂಲೇನಾದಾಯ ತತ್ಕಳೇವರಮಾಶ್ವರಃ ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.
ಇತಿ ಬಾಣಾಸುರರಣವಿಚಾರವಿಧೀಕಾಸಶೋಧನಾಶಿಲ್ಪ ಜನಾರ್ದನವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ವೈಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರಃ.

ಚೋ—“ ವೈಕಾಸುರಾಯ ಗಿರಿಶೋ ವರಂ ದತ್ತಾತಿ ಸಂಕಟಂ || ಯಸ್ಯ
ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕರಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯೇ ತದಾ ಸ ಮ್ರಿಯತಾಮಿತಿ || ಸ ತದ್ವರಪರಿಷ್ಕಾರ್ಥಂ ಶಂ
ಭೋಮೂರ್ಧ್ನಿ ತದಾಸುರಃ || ಸ್ವಹಸ್ತಂ ದಾತುಮಾರೀಭೀ ಪದ್ಯಧಾವತ್ಸ ವೈ
ದಿಶಃ || ದೈತ್ಯಂ ಭಗವತೇ ಸ್ತುತ್ವಾ ವಜೋಭಿವಿಕ್ತಿಕೋಮಲೈಃ || ಮೋಹಯಂತೀ
ಜಗಾದೇಶಂ ಶ್ವದೀಯೇ ಮಸ್ತಕೇಧುನಾ || ನಟ ಶ್ವಂ ದನುಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರಂ ನಿಶ್ಚಿ

ಈ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮನ್ಮಥರನ್ನು ಶಿವನು ಸಂಹರಿಸಿದಾಗಲೂ, ಮತ್ತು ತನ್ನ
ಎದೆಯನ್ನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಶಿವನು ಸೀಳುವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು?
ಆ ವಿಷಯವು ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ವಿಷ್ಣುವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಶಿವನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಸೀಳಿ,
ಆ ವಿಷ್ಣುವನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರಮಥರೊಡಗೂಡಿ ತಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು,, ಎಂಬುದೇ ಮೊ
ದಲಾದುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣಾಸುರನ ಯುದ್ಧವಿಚಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೈಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರವು.

ಚೋ —“ ಶಿವನು ವೈಕಾಸುರನಿಗೆ ನೀನು ಯಾವಯಾವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಡುವೆ
ಯೋ ಅವನು ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಆ ವೈಕಾಸುರನು ಆ ವರ
ವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಡಲು ಯತ್ನಿಸಲು, ಆ ಶಿವನು
ಓಡಿಹೋದನು. ಆಗ ನಾರಾಯಣಿಯು ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮೃದೂಕ್ರಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ
ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ಎರಡು ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಯ

ವ್ಯ ತಾವಕಂ || ದೈತ್ಯಸ್ತು ತು ತಥಾಕೃತ್ಯಾ ಭುವಿ ನಿರ್ಭಿನ್ನಶೀರ್ಷಕಃ || ನೃಪತತ್ಪು
ರತ್ಪ್ರಸಾಧಃ ಕುಲಿತಪ್ರಕಟೋಯಧಾ || ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಸ್ವಾಮಿ ರೇಣು
ಕಗಣೀತ | ನಾರಾಯಣ್ಯಾ ರಕ್ಷಿತಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿ |

೧. — ಹೇ ಜೋಳಿ! ವರದಾತಾ ಹರಸ್ತೇನ ವ್ಯಕಾಸುರೋ ನ ಹಂಶವ್ಯ
ಇತಿ ತಂ ನಾರಾಯಣ್ಯಾ ಸಂಹಾರಂ ಕಾರಯಾಮಾಸೇತಿ ವ್ಯಾವರ್ಜ್ಯಂಕಾಶರಹಾ
ರೋಽತ್ರಾಪಿ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ತದುಕ್ತಂ ಸ್ವಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, —
“ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀವಿಯುಕ್ತಸ್ಯ ಶಂಭೋರ್ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಮಧ್ಯತಃ || ಪೀರಧದ್ರೋಪಿ ಸಂ
ಜಾತೋ ಭೀರುರುದ್ರಸ್ಫುಲಿಂಗತಃ || ವ್ಯಕಾಸುರೋಭೀರುರುದ್ರಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಪ್ರಾವೃ
ಣೋದ್ವರಂ || ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕರೋನ್ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೂಯಾದ್ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕೃಣಾತ್ ||
ಇತಿ ಲಬ್ಧ್ವಾ ವರಂ ದೈತ್ಯಸ್ತುತೃರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾತಿಶಯಃ || ಭೀರುರುದ್ರಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ಕರಂ
ದಾತುಂ ಸಮುದ್ಯತಃ || ತಸ್ಮಿನ್ ಪರಾಯಮಾನೇಽಧ ದೈತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣೇ ತದಾ ||
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಮಸ್ತುತೇ ಪಸ್ತಂ ಪ್ರಣಿಧಾಯ ನನತ್ ಸಾ || ಮತ್ಪತ್ತೇ ಧವ ಭೋ

ಮೇಲಿ ಇಟ್ಟು ಕುಣಿಯುವವನಾಗು ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ದೈತ್ಯನಾದರೋ ಅದೇಪ್ರ
ಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಒಡೆದುಹೋದ ತಲೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟವ
ನೋ ಎಂಬಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣಿಯ ಮುಂದೆ ನೆಲದಮೇಲಿ ಬಿದ್ದನು, ಎಂಬುದೇ ಮೊದಲಾಗಿ
ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರೇಣುಕಗಣೀಶನೇ! ನಾರಾಯಣಿಯಿಂದ ವ್ಯಕಾ
ಸುರನವಶೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿವನಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಲ್ಲಿಯದು?

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳಿಶನೇ! ಶಿವನು ವ್ಯಕಾಸುರನಿಗೋಸ್ಕರ ತಾನೇ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು,
ತಾನೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ನಾರಾಯಣಿಯಿಂದ
ಆ ಅಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶಂಕಾಸಮಾಧಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ವಿಷಯವು ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ರಶಕ್ತ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ ದಾಕ್ಷಾ
ಯಣೀವಿಯೋಗನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿವನ ಅಗ್ನಿನೇತ್ರಮಧ್ಯದದವೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭೀರುರುದ್ರನ
ಸ್ಫುಲಿಂಗದವಶೆಯಿಂದ ಪೀರಭದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು ವ್ಯಕಾಸುರನು ಭೀರುರುದ್ರನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ
ನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆತನಿಂದ “ಯಾವನ ತಲೆಯಮೇಲಿ ಕೈಯನ್ನಿರಿಸುವೆನೋ ಅವನು ಆಕ್ಷುಡದಲ್ಲಿ
ಬೂದಿಯಾಗಲಿ, ಎಂದು ವರವನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ವರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೀರುರು
ದ್ರನ ತಲೆಯಮೇಲೆಯೇ ಕೈಯನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ರುದ್ರನು ಓಡಿಹೋಗಲು,
ಬಳಿಕ ನಾರಾಯಣಿಯು ಆ ದೈತ್ಯನ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಣಿದಳು.
ಆಗ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಎಲೈ ನಾರಾಯಣೇ! ನೀನು ನನಗೆ ಮಡದಿಯಾದರೆ ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನಾ
ನು ಸುಡುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಆ ನಾರಾಯಣಿಯು “ ನೀನು ಯಾವಾಗ

ನಾರಿ ನ ದಹಾಮಿ ವಪುಸ್ತವ || ಯದಾಚರಿಷ್ಯೇ ನೃತ್ಯಂ ಶ್ವಂ ಮನ್ನಾಟ್ಟಸದೃಶಂ
ತದಾ || ಅಹಂ ಪತ್ತೀ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಲಾಸ್ಯಮಾಚರ ಸತ್ತರಂ || ತಥಾಸ್ತಿತಿ ಸ್ತುತ
ಸ್ತಂ ತು ಪ್ರಣಿಧಾಯ ಸ್ತಮಸ್ತುಕೇ || ನೃತ್ಯಮಾನಃ ಕ್ಷಣಾದೇವ ಭಸ್ಮೀಭೂತೋ
ವೃಕಾಸುರಃ || ತತೋ ನಾರಾಯಣೇ ಭೀರುರುದ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಜಗಾದ ತತಃ || ನಾ
ರಾಯಣೇಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತಿ || ಭೈರವಂ ಜನಯಾ
ಮಾಸ ಕಾಶಾಲಿಕಮತೇಶ್ವರಂ || ನಾರಾಯಣ್ಯಾಂ ಭೀರುರುದ್ರಾಷ್ಟಾತೋ ಭೈರವ
ನಾಮಕಃ || ನಾರಾಯಣೇ ಭೈರವಶ್ಚ ಲಿಂಗಂ ಶ್ರೀಪತಿಸಂಜ್ಞಿತಂ || ಸಂಸ್ಕಾಪ್ಯ ಪೂ
ಜಯಾಮಾಸ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮೇಶಿತುಃ || ಕೋಲಾಹಲಪುರೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸ್ತಾದ್ರಾ ಣಿ
ಪುಸ್ಪುಲಿಂ || [ಅತ್ರ ಭೀರುಃ—ರುದ್ರಃ, ತಸ್ಯಾಪತ್ಯಂ ಪುಮಾಣ ಭೈರವಃ ಇತಿ
ವಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ತಸ್ಯಾಪತ್ಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯಃ.] || ಶಿವಕೇಶವಯೋರೈಕ್ಯಂ
ಕಲಯೇ ಕಾಲಭೈರವಂ || ಇತಿ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡವಾಕ್ಯಾತ್, || ಖಬ್ಬಾಂಗೀ ವಿಷ್ಣು
ವಲ್ಲಭಃ || ಇತಿ ಶಿವಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಾತ್, || ನಮೋ
ವಿಷ್ಣುಕಳತ್ರಾಯ || ಇತಿ ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ ನರಹರಿವಾ

ನಾಮ ಕುಣಿಯುವಂತೆ ಕುಣಿಯುವೆಯೋ ಆಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಡದಿಯಾಗುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಜಾಗ್ರತೆ ಕುಣಿ,, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ವೃಕನು - ಆ ಮಾತನ್ನು ಒಬ್ಬ ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ತನ್ನ
ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಣಿದವನಾಗಲು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನು. ಬಳಿಕ ನಾರಾಯ
ಣಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಭೀರುರುದ್ರನು ನಾರಾಯಣಿಯನ್ನು ಅಬ್ಬಿಕೊಂಡು,
ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾ
ಪಾಲಿಕರಿಗೊಡೆಯನಾಗುವ ಭೈರವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು ನಾರಾಯಣಿಯಲ್ಲಿ ಭೀರುರು
ದ್ರನದೇಸಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಭೈರವನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭೈರವನು ಅವನ
ತಾಯಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಿಯು ಇಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಪತಿಯೆಂದು ಹೆಸರಡಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಕೋ
ಲಾಹಲಪುರದಲ್ಲಿ, ಸಹಾದ್ರಿಯಲ್ಲೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು,,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. [ಇಲ್ಲಿ "ಭೀರೋರಶತ್ಯಂ ಪುಮಾಣ್ ಭೈರವಃ,, ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರ
ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. "ತಸ್ಯಾಪತ್ಯಂ,, ಎಂಬಪ್ರಾಣಿನೀಯಸೂತ್ರದಿಂದ ಅಹಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಿರು
ತ್ತದೆ.] || ಶಿವವಿಷ್ಣುಗಳೈಕ್ಯಕ್ಕೊಪನಾದ ಕಾಲಭೈರವನನ್ನು ನಮಿಸುವೆನು,, ಎಂದು ಕಾಶಿಕಾಖಂ
ಡವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, || ಖಬ್ಬಾಂಗಿಯಾದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭನು,, ಎಂದು ಶಿವಾಷ್ಟೋ
ತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, || ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಡದಿಯಾಗುವೆವ
ನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು,, ಎಂದು ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ನೈಸಿದ್ಧವಾ

ಕೃತ್, ಹರವೀರೈಸ್ತದಾಸ್ಯಾ ನಾರಾಯಣ್ಯಾ ಬಾಣಾಸುರಬಾಹುಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ
ವೃಕಾಸುರಸಂಹಾರಂ ಚ ಕಾರಯಾಮಾಸೇತ್ಯರ್ಥಃ.

ಇತಿ ವೃಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರ ಎಕಾದಶೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರಃ.

ಚೋ—“ಹರವೀರೈಸ್ತದಾಸ್ಯಾ ಹನುಮಾ ರಾಮಸೇವಕಃ|| ಅಶೋ
ಹರೇಹರಸ್ಯಾಪಿ ನಾಧಿಕೃಂ ವರ್ತತೇ ಕೃಚಿತ್” ಇತ್ಯಭಿಯುಕ್ತವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಹೇ ರೇ
ಣುಕಗಣೇಶ! ಕಿಮುಕ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಚೋರ! ತತ್ಪರಿಹಾರಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಪ್ರಭಂಜನಾದಿಪರಾಧಾಯ
ಪುತ್ರೋ ಭೀಮೋಂಜನಾತ್ಮಜಃ” ಇತಿ. “ಕಪಿಪ್ರವೀರೋಹನುಮಾನಾಂಜನೇಯೋ
ಮರುತ್ಸುತಃ”-“ಕೃಶಾನುರೇತಾಸ್ಸರ್ದೃಷ್ಟಃ” ಇತಿ ನೈಘಂಟುಕೋಕ್ತಿತಃ, “ಕೃಶಾ
ನುರೇತಸೋ ರೇತೋ ನ ದಧುವಿಬುಧಾ ಹೃದಿ||ಕಥಂ ತದಂಜನಾಕುಕ್ಮಾ ಮರುತೂ

ಕೃದಿರುವುದರಂದಲೂ ಶಿವನು ತನ್ನ ಸ್ವರ್ದದಾಸಿನಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ಬಾಣಾಸು
ರನ ಬಾಹುಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ, ವೃಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂಬುದರ್ಥವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೃಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ! ಶಿವವೀರೈದದೇಸೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಹನುಮಂತನು ರಾಮಸೇ
ವಕನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಶಿವನಿಗಾಧಿಕೃತವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂ
ದಿರುವ ಅಭಿಯುಕ್ತರ ವಚನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋರನೇ! ನಿನ್ನ ಶ್ರಶೈಗುಶ್ವರವನ್ನು ಕೇಳು; “ಭೀಮನು ಅಂಜನೇಯ
ನುಕೂಡ ವಾಯು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸರದಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪುತ್ರನಾಗಿರ್ಪನು; ಎಂದೂ “ಹನು
ಮಂತನು ಅಂಜನಾದೇವಿಗೆ ಮಗನೂ, ವಾಯುವಿಗೆ ಮಗನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ, “ಶಿವ
ನು ಅಗ್ನಿರೇತಸ್ತನು, ಎಂದೂ ನೈಘಂಟುಕೋಕ್ತಿಯಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದಲೂ, ಶಿವನ ವೀರೈವ
ನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲಶಕ್ತರಾದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ರೇತಸ್ಸನ್ನು
ಅಂಜನಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಧರಿಸಿದಳು? ಆ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಹನುಮಂತನು

ನುರಜಾಯತ || ನಾರಾಯಣಾಞ್ಞಮಂಜನಾಯಾಂ ಭೈರವೋ ಹನುಮಾನುಭಾ || ಹ
ರವೀಶ್ವರಜಾಯೇತಾಂ ನ ಪೂಜ್ಯೈಗುಹವೀರವತ್ ” ಇತ್ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ವೈಭಿಚಾರ
ಸಂಜಾತೌ ಭೈರವಾಂಜನೇಯೌ ದಾಸೀಸೂನುವನ್ತ ವೂಜ್ಯೌ

ಚೋ—ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! ತ್ರಿಮುಕೂಟಾದಿಷು ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಸರ್ವಜ
ನ್ಮಃ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾಯಾ ಪ್ರಾಗೇವ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಲಪೂಜಾ ಕ್ರಿಯತೇ ಸಾ ಕಿಂ
ನಿಂದ್ಯಾ ?

ರೇ—ಚೋಳಧೂಪತೇ ! ಪ್ರಥಮಮೇವ ಭೃತ್ಯಪೂಜಾಯಾಂ ನ ಕಾಪಿ ಎ
ಡಂಬನಾಸ್ಮಾಕಾ, ಗುದ್ರಪ್ರಕ್ಷಾಳನಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಳನಂ ನ ಕ್ರಿಯತವಿವ,
ಹನುಮಾಂಸ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾಪಿ ಪರಿಶಿವಭಕ್ತವಿವ, ಸ್ವಾಂದೇ ವೈಷ್ಣ
ವಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ, ಹನುಮದ್ವಚನಂ ಶ್ಲೋಕಾಂತಾಂ, “ ಸರ್ವೇ
ಶ್ವಗುತ ಭದ್ರಂ ವೋ ರಾಜಾನೋ ಯೇ ಚ ದೇಹಿನಃ || ಶಿವಪೂಜಾಂ ವಿನಾ ನಾನ್ಯಾ
ಗತಿರಸ್ತಿ ಶರೀರಿಣಾಂ || ಏಷ ಗೋಪಸುತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರದೋಷೇ ಮಂದವಾ
ಸರೇ || ಅಮಂತ್ರೇಣಾಪಿ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಶಿವಂ ಶಿವಮವಾಪ್ನವಾತ್ ” ಕಿಂಚ ಹೇ ಚೋ

ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದನು? ರುದ್ರವೀರೃದಿಂದ ಭೈರವನು ನಾರಾಯಣಿಯಲ್ಲೂ, ಹನೂಮಂಶನು ಅಂ
ಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲೂ ಜನಿಸಿದನು ಆದರೂ ಈ ಭೈರವ ಹನೂಮಂಶರು ಪಕ್ಕಾಪಿ ವೀರಭದ್ರರಂತೆ
ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲವು, ಹೀಗೆಂಬ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದಸೆಯಿಂದಲೂಕೂಡ “ವೈಭಿಚಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ
ಭೈರವಾಂಜನೇಯರು ದಾಸೀಪುತ್ರನು ಹೇಗೆ ಪೂಜ್ಯನಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲವು.

ಚೋ— ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ತ್ರಿಮುಕೂಟ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ
ರೂ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಲಕರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದು
ನಿಂದಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೇನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳರಾಜನೇ ! ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸೇವಕ
ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ—ಗುದ್ರಪ್ರಕ್ಷಾಳನಿಗಿಂತ
ಮೊದಲೇ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಳನೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಹನೂಮಂಶನಾದರೂ
ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವ
ನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಂಧಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ವೈಷ್ಣವಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ
ರುವ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಹನೂಮಂಶನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು; ಎಲೈ ರಾಜರೇ ! ಎಲೈ
ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ! ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೇಳುವನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿ;
ಶರೀರಧಾರಿಗಳು ಶಿವಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿರದಿಲ್ಲವು.
ಗೋಪಾಲಕರಿಗೆ ಪ್ರೇಮಪುತ್ರನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಶನಿಪ್ರದೋಷವುಂಟಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶಿವದರ್ಶನವ

೪ | ರಾಮಸ್ಯ ಸೀತಾವಿಯೋಗಪ್ರಲಾಪವಚನಂ ತತ್ಪ್ರಾಣಸುಖಹನುಮದ್ವಚನಮಪಿ
 ಶ್ಲೋಕಾಂ, “ಚಂದ್ರಶ್ಚಂಡಕರಾಯತೇ ಮೃದುಗತಿರ್ಧಾತೋಪಿ ವಜ್ರಾಯತೇ ಮಾ
 ಲ್ಯಂ ಸೂಚಕುಲಾಯತೇ ಮಲಯಜಾಲೇವಸ್ಫುಲಿಂಗಾಯತೇ|| ಅಲೋಕಸ್ತಮಿರಾ
 ಯತೇ ವಿಧಿವಶಾತ್ಪ್ರಾಣೋಪಿ ಭಾರಾಯತೇ ಹಾ ಹಂತ ಪ್ರಮದಾವಿಯೋಗಸಮ
 ಯಸ್ಸಂಹಾರಕಾಲಾಯತೇ” | ಇತ್ಯಾದಿರಾಮಚಂದ್ರಪ್ರಲಾಪವಚನಂ. “ಹಾರೋಪಿ
 ನಾರ್ಪಿತಃ ಕಂಠೇ ಮಯಾ ವಿರಹಭೀಷಯಾ|| ಅದ್ಯಾವಿಯೋರಂತರಸ್ಯಾಸ್ಸರಿತ್ಯಾಗರಪ
 ರ್ವತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿಸೀತಾಪ್ರಲಾಪವಚನಂ. “ಸ್ವಭಾವಾದೇವ ತಸ್ತಂಗಿ ತದ್ವಿಯೋ
 ಗಾದ್ವಿಶೇಷತಃ|| ಪ್ರತಿವತ್ಸಾರೇತಿಲಸ್ಯ ವಿದ್ಯೇವ ತಸುತಾಂಗತಾ” ಇತ್ಯಾದಿಹನುಮದ್ವ
 ಚನಂ. ತತ್ಪ್ರಮದಾಸ್ತಂ. ಹೇ ಚೋಳ! ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಪರಮಸುಖೋ ಹನೂಮಾನ್
 ಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ವಾಹನೀಭೂತವಿವ. ತದುಕ್ತಂ ಪದ್ಮಪುರಾಣೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ, —
 “ಅಥಾಹ ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲೋ ಭಗವಂತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ|| ಮಾಮೇವಾರೋಹ ದೇವೇ
 ಶ ಭವೇಯಂ ತವ ವಾಹನಂ|| ಅಥೇಶ್ವರೋ ಹನೂಮಂತಮಾರೋಹ ವೃಷಂ ಯ

ನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೇ ಬರೇ ಘಟೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಮಂಗಳವನ್ನು
 ಹೊಂದಿದನು,, ಮತ್ತೂ ಎಲ್ಲಿ ಬೋಳನೇ! ವಿರಹಪೀಡಿತರಾದ ರಾಮಸೀತೆಯರ ಪ್ರಲಾಪವಚನ
 ವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಹನೂಮಂತನ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳಿ, “ಚಂದ್ರನು
 ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಂದಮಾರುತನು ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧೃಷ್ಟ
 ಮಾಲಿಕೆಯು ಸೂಜಿಗಳ ಸಮೂಹದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಗಂಧರ್ವಿ ಶವು ಅಗ್ನಿ ಸಿಡಿಗಳಂತೆ ಆಚ
 ರಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಣವು ಭಾರವಾಗಿದೆ ಪಕ್ಷಿವಿಯೋಗಸ
 ಮಯವು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಯ್ಯೋ! ಕಷ್ಟವು,, (ಇದು ರಾಮಪ್ರಲಾಪವಚ
 ನವು) “ವಿರಹದದಸೆಯಿಂದ ಹೆದರಿದ ನಾನು ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನೂ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ
 ಲ್ಲ. ಈಗ ನಮ್ಮಬ್ಬರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ,
 (ಇದು ಸೀತಾಪ್ರಲಾಪವಚನವು) “ಕೃಶಾಂಗಿಯಾದ ಎಲೈ ರಾಮಪತ್ನಿಯೇ! ಸ್ವಭಾವದಿಂದ
 ಕೃಶವಾದ ಅಂಗವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವ ನಾನು—ಪಾಡ್ಯಮಿಯಲ್ಲಿ ಓದತಕ್ಕವನ ವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಗೆ
 ಕೃಶವಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೃಶಾಂಗಿಯಾಗಿರು
 ತ್ತೀಯೆ,, (ಇದು ಹನುಮದ್ವಚನವು) ಅದಂತರಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೋಳನೇ! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪರಮ
 ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಹನೂಮಂತನು ಶಿವನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಷಯವು ಪದ್ಮಪುರಾಣದ
 ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ — “ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹನೂಮಂತನು ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಕು
 ರತು ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ನಾನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನಾನು ನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗುವೆನು,,
 ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಶಿವನು ವೃಷಭನಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹನೂಮಂತನಮೇಲೆ

ಧಾ|| ಅಥ ವಿಸ್ತಾರಮಹೇಶಾನಮಿದಂ ವಚನಮುಕ್ತವಾ|| ಹನೂಮತಾಸವೋ ನಾ
ಸ್ತಿ ಕೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲೇ|| ತತ್ರೋಪನಿಷದಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ಶ್ವತ್ವದಂ ಶು ಕವಾ ಸ್ಥಿ
ತಂ|| ಮಹಾಯೋಗಿಹೃದಂಭೋಜೇ ಚಲಂ ಸ್ವಸ್ಥಂ ಹನೂಮತಿ|| ಲೋಕವಾಡೋಪಿ
ಸುಮಹಾತ್ ಶಂಭುನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯಃ|| ಹರಿಪ್ರಿಯ ಇತಿ ಸ್ವಾಮಿನ್ನಾಯಂ ದೃ
ಗಾಭ್ಯಮಸ್ತಿ ಮೇ|| ತಿರೋಗೃಹೇತ್ಯಾಕವನಮದ್ಯು ಶ್ವ ಕರಃ ಪಸ್ಪರ್ಶ ಪೃಷ್ಠೇ ಚುಲು
ಕೇನ ಸಧ್ಯನಿ|| ಹಾರಂ ಚ ಮುಕ್ತಾಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ಶಿವೋ ಹನೂಮತಃ ಕಂಠಗತಂ ಚ
ಕಾರದ'' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಅನ್ಯತ್ರ,-- 'ತಂದೋಶ್ಚಾಭಯಾಸಮುದ್ಯುತೋ ಹನೂ
ಮಾನ್ಮನಃಪುಂಗವಃ|| ಸರ್ವಾಂಗಲಿಂಗೀ ವೀರೇಶಶಿಷ್ಯಸ್ತೈಶ್ಚಧಿಕ್ತಿಮಾತ್ ''

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವಿಕಾರಶೋಧನಾಪದ್ಧತಿಃ

ಷಷ್ಠಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ಹನೂಮಂತನಿಗೆ ಸಮಾನನು ಬ್ರ
ಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲದಲ್ಲಿಲ್ಲವು ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ- ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನರೂಪಿವಾಗಿ
ರುವ ನನ್ನ ಪಾದವು ಹನೂಮಂತನಮೇಲೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯ
ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲದಿರುವ ನನ್ನ ಪಾದವು ಹನೂಮಂತನಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ
ಜಾಯಿತು. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ! ಶಿವನು-ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನು ಎಂಬ ಲೋಕವಾ
ದವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ನೀನು ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನೆಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು.
ಏಕೆಂದರೆ-ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನಾದ ಈ ಹನೂಮಂತನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಭಾಗ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿ
ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಹನೂಮಂತನ ಮಸ್ತ
ಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗೈನಿಂದ ಶಬ್ದವಾಗುವಂತೆ ಬಡಿದು,
ಆತನ ಕೊರಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದನು ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ -- ಹನೂಮಂತನು ನಂದೀಶ್ವರನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಗಣಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿ
ರುತ್ತಾನೆ. ವೀರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಾಡ್ಯಂಗತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾದಿಲಿಂಗತ್ರಯವನ್ನು
ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

శ్రీః.

రుద్రస్యాగ్నిప్రళయజలప్రళయకర్తృత్వవిజారః.

జ్ఞాన—“ శ్మశానవాసీ శ్రీరుద్రశ్మశానం రుద్రధూరితి || సదా శ్మశానేష్వాక్రీడా తదేతన్మంగళం శిమూ ”

రే—హే జ్ఞాన! శ్రీరుద్రప్రశస్థోత్తరం శ్మశానం, అధర్మశిరసి, -
“ ఓం అగ్నిరితి భస్మ, వాయురితి భస్మ, జలమితి భస్మ, స్థలమితి భస్మ, పృథ్వీమేతి భస్మ, సర్వం హవా ఇదం భస్మ మన ఇత్యేతాని జగన్మూలం ధ
స్మాని గ్రహాని స్వేన తేజసా | తస్మాదుపసంహత్రీ మహాగ్రాసాయ మ్మే
నమో నమః ” జ్ఞానధాయనమనిః, —“ పాణా బ్రహ్మ శబాలముజ్జలత
రం స్థంధే మురారీర్వపుస్తంభాంగేషు శుశారహారధవళాదేవాస్థిబృంద
సృజః || చిద్బ్రహ్మైవమిదం ప్రసాదనధియో భూయోషి సంభూతయే నాయాద్వై
ప్రళయోచనానసమయే శాంతాశ్చకర్తృకరః ” తత్త్వావదాసత్తాం. మహాజల
ప్రళయే ఆదినారాయణస్య వటిపత్రపుటితయీత్వం ప్రసిద్ధం న్నాందే కాశి
శాఖండే, —“ తత్త్వాక్షయో నటోఽప్యస్తి సప్తవాతాశ్చమూలకః || ప్రళ

రుద్రసిగ్ అగ్నిప్రళయ జలప్రళయకర్తృత్వవిజారవు.

జ్ఞాన శ్రీరుద్రను శ్మశానానంద వాసమాడుతాన ఆద్వరిందలీ శ్మశానం
రుద్రభూమియందనిరుత్తదే. ఆతను యావాగలూ శ్మశానగళియే విహరితుత్తానీ.
ఆద్వరింద ఈ నడవళియు మంగళకరనాగిరుత్తదయే

రే—ఎల్ల జ్ఞాన! నిన్న ప్రశ్న గుత్తరవన్న శీలం, అధర్మశిరస్సినల్ల —“తన్న
తేజస్సినింద పంచభూతగళన్నా, మనస్సు మోదలదవుగళన్నా, శకలవన్నా భస్మైభా
తగళన్నా గిమాడి, శకలవన్నా తన్నల్ల లీనగోళిశీలం వ శివనిగోళిశ్శర నమస్కా
రవు,, ఎందూ, జ్ఞానధాయనమనియింద,—“ధాన్యవన్న ఒక్క పునః ఆదన్న బిత్తుచి
దక్కాగి ఆదరింద బీజవన్న సంగ్రహిసువనోపాదయిల్ల, శల్కాంతదల్ల బ్రహ్మవిష్ణు
విగళిల్లరన్నా సంచరి, ఆవరన్న పునః శృష్టిసువుదక్కాగి శ్మయిల్ల బ్రహ్మశబాలవ
న్న హేగిరినల్ల విష్ణువిన శరీరవన్న సర్వంగళిల్ల దేవతగళ అస్థిసమూహగళ సరగ
ళన్నా ధరిసిద శంకరను నిమ్మన్న కాపాడలి,, ఎందూ హేళిబట్టిదే. అదంతరి, మ
హాజలప్రళయదల్ల ఆదినారాయణను వటిపత్రపుటితమాలి మలగిదుదు ప్రసిద్ధవాగిదే.
కాశిశాఖండదల్ల —“మహాజలప్రళయకాలదల్ల బ్రహ్మను మహావటివృక్ష రూపవన్న

ಯೇಷಿ ತಮಾರುಹ್ಯ ಮೃಕಂಡುತನಯೋಽವಸತ್ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ವಿಜ್ಞೇಯಸ್ವಾ
 ಕ್ಷಾಪ್ತ ವಟರೂಪಧೃತ್ || ಸ್ವಯಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿವಾಕ್ಯಾಚ್ಛೇತೇ ತತ್ಪತ್ರಸಂಪುಟೇ ||
 ಅನ್ಯತ್ರ, — “ಕರಾರವಿಂದೇನ ಪದಾರವಿಂದಂ ಮುಖಾರವಿಂದೇ ವಿವೇಕಯಂತಂ ||
 ವಟಸ್ಯ ಪತ್ರಸ್ಯ ಪುಟೇ ಶಯಾನಂ ಬಾಲಂ ಮುಕುಂದಂ ಮನಸಾ ಸ್ಮರಾಮಿ” ಇ
 ತ್ಯಾದಿವೈಷ್ಣವವಾಕ್ಯಾತ್, ಅದಿನಾರಾಯಣೋ ಜಲಪ್ರಳಯೇ ವಟಪತ್ರಪುಟೇ ಸ್ಥಿ
 ತ್ವಾ ವಹ್ಮಪ್ರಳಯೇ ಲಯಂ ಇಗಾಮ, ತತ್ಪ್ರಳಯಕರ್ತಾ ಗಂಗಾಧರಾಕ್ಷಿತಿವಿವರವ
 ನಿಶ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ, ತದುಕ್ತಂ ದರ್ಶಿತಮನಿವಾ, — “ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಕರ್ತಾ ನ ನಾನ್ಯ
 ಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಭರ್ತಾ ತವ ನಾಸ್ತಿ ದರ್ತಾ || ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಕರ್ತಾ ತವ ನಾನ್ಯ
 ದರ್ತಾ ತ್ವಂ ವಿಶ್ವನಾಥಸ್ತವ ನಾಸ್ತಿ ನಾಥಃ” ತಥಾ ಬೃಹಜ್ಞಾಬಾರಿಷ್ಠಪ್ರತಿಪಾದಿನಿ
 ಗದುತ್ಪಾದನಸ್ಯಾಪನಸಂಹಾರಾಂವಿಭಾವತೀರೋಭಾವಾ ಇತಿ ಪಂಚಕೃತ್ ~ ತತ್ತ್ವಂ
 ಪನ್ನ ಈಶ್ವರಸ್ತು ವಿದ್ಯಾದಿಪಂಚಕ್ಲೇಶಾನಾಕುಲಸ್ಸರ್ವಾಗಮಪ್ರಣೇತಾ” ಮೃಗೇಂ
 ದ್ರಾಗಮೇ, — “ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಧ್ವಂಸತೀರೋಧಾನವಿಮುಕ್ತಯಃ || ಶಿವಸ್ಯೈತಾಃ

ಧರಿಸಿದನು. ಆದು ಸಪ್ತಪಾತಾಳಪರ್ಮಂತವಾಗಿ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು ಆ ಮರದಮೇಲೆ
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಆ ವೃಕ್ಷದ ಪತ್ರಪುಟದಲ್ಲಿ ಅದಿನಾರಾಯಣನು ಶಯನ
 ಮಾಡಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — “ಕೃತಕಾಲಗಳನ್ನು ಮುಖ
 ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಲದಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಮುಖದ ಬಾಲಕನಾದ ಮುಕುಂದನನ್ನು
 ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವರ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದಸೆಯಿಂದ ಅದಿನಾ
 ರಾಯಣನು ಜಲಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಟಪತ್ರಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಗ್ನಿಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶವ
 ನ್ನೈದಿದನು. ಆ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಟುಮಾಡಿದ ಗಂಗಾಧರನಾದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಕನೆಯುಡ
 ಳ್ಳವು. ಆ ವಿಷಯವು ದರ್ಶಿತಮನಿಯಿಂದ — “ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
 ಸಿರುತ್ತೀಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನಾವನೂ ಇಲ್ಲವು. ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತೀ
 ಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಘೋಷಿಸತಕ್ಕವನಾವನೂ ಇಲ್ಲವು ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತೀಯೆ.
 ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸತಕ್ಕವನಾವನೂ ಇಲ್ಲವು. ನೀನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುತ್ತೀಯೆ.
 ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಬೃಹಜ್ಞಾಬಾರಿಷ್ಠಪ್ರತಿಪಾದಿನಿ —
 “ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ತೀರೋಧಾನಾನುಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಪಂಚಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
 ಈಶ್ವರನಾದರೋ ಅದಿದ್ಯಾದಿ ಪಂಚಕ್ಲೇಶಗಳಲ್ಲದವನೂ, ಸಕಲಾಗಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ
 ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಮೃಗೇಂದ್ರಾಗಮದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ!
 ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ತೀರೋಧಾನಾನುಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಪಂಚಕೃತ್ಯಗಳು ಶಿವನಾದ ನನಗೆ ಸೇರಿದು

ಕ್ರಿಯಾಃ ಪಂಚ ಮಮ ಸಂತಿ ನಗಾತ್ಮಜೇ" ಇತಿ. ಇತ್ಯಾದಿಧಿಶ್ಚಿವಸ್ಯ ಪಂಚಕೃತ್ಯಾಧಿಪತಿತ್ವಂ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಂ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯಾಗ್ನಿಪ್ರಳಯಜಲಪ್ರಳಯಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರವಿಕಾದಶೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋಚೋಳ! ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಅಪರ್ಮಣೇ,—ತ್ರಿಯಂಬಕೋ ಒಕೋ ನಾಮ ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣತಿರಚ್ಚಂಜುನಾ ಜಕರ್ತ" ಸ್ಕಾಂದೇ,—“ ತ್ರಿಯಂಬಕೋ ಮಹಾರುದ್ರಃ ಬಕಪಕ್ಷಿಸ್ವರೂಪಭೃತ್ || ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾಕ್ಷನೋ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿರಶ್ಚಿರೈವ ಜಂಜುನಾ" ಕಾಳಿಕಾಖಂಡೇ,—“ ತತಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾಪಕಾರಾಯ ಕೂರ್ಮಂ ಸಂಹೃತ್ಯ ಗರ್ವಿತಂ || ತದಂಗಭೂಷಣಶ್ರೇಣ ಧಾರಯಾಮಾಸ ತಂಕರಃ" ಇತ್ಯಾದಿಧಿರ್ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾವತಾರಸಂಹಾರಸ್ತು ತ್ವಯತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ,—“ಅಬುಸ್ತೇ ರುದ್ರ ಪಶುಸ್ತಂ ಜುಷಸ್ವೈ

ತವ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಪಂಚಕೃತ್ಯಾಧಿಪತಿತ್ವವೂ ನಿತ್ಯತ್ವವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಳಯ ಜಲಪ್ರಳಯಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಳಸೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಶಿವನು ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳು; ಅಥರ್ವಣದಲ್ಲಿ—“ತ್ವಿಯಂಬಕನಾದ ರುದ್ರನು ಬಕಪಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾವತಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ಶರಿಯನ್ನು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಳಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಶಿವನು—ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಆ ಕೂರ್ಮದ ಕಪಾಲವನ್ನು ಒಡವೆಯನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಿದನು, ಇತ್ಯಾದಿವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ವರಾಹಾವತಾರಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು; ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ! ಭೂಮಿಯನ್ನೊ

ಷತೇ ರುದ್ರಭಾಗಸ್ಸಹಸ್ವಸ್ತ್ರಾಂಬಿಕಯಾ” ಇತಿ. ಆಪ್ಯಾರ್ಥಃ,—[ಧೂಧೂಧೂರಾ
ದೀನಾಂ ಸಮಂತಾಶ್ಚನತೀತ್ಯಾಖ್ಯಾಃ—ಮಹಾವರಾಹಃ, ಭೋ ರುದ್ರ, ತೇ—ತವ,
ಪಶುಃ—ಯಜ್ಞಪಶುಃ, ಭೋ ರುದ್ರ, ಏಷಭಾಗಃ, ತೇ—ತವ ಸಂಬಂಧೀ, ತಂ ಭಾಗಂ,
ಸ್ವಸ್ತ್ರಾ—ನಿಷ್ಯಸಮವೇತಯಾ, ಅಂಬಿಕಯಾಸಹ—ಪಾರ್ವತ್ಯಾಸಾಕಂ, ಜುಷಸ್ವ—ಸ್ವೀ
ಕುರು.] ಲೈಂಗೀ,—“ದೃಷ್ಟೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಜ ದಂಷ್ಟ್ರಾಂತಾಂ ಎಷ್ಟೋರೇವ ಮ
ಹಾತ್ಮನಃ || ಬಭಾರ ಜ ಮಹಾದೇವಃ ಕೂರ್ಮಾಪ್ರಾಂತೇಪಿ ಜೋರಸಿ || ಪುತ್ರಪಾ
ತ್ರಾದಿಭಿರ್ಮೃತೋ ವರಾಹಸ್ತ್ವಪತದ್ಭುವಿ || ಅದ್ಯಾಪಿ ಸೂಕರಾರೋಹಂ ತೀರ್ಥಂ
ಗಂಗಾಶರೀ ಸ್ಥಿತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವರಾಹಾವತಾರಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಞೇಯಃ.

ಹೇ ಜೋಳ | ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಸಂಹಾರವ್ತು ಕ್ಷಯತಾಂ ಯಜುರ್ದೇ
ವಾರಣ್ಯೇ ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇ,—“ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾಃ | ಅಬಧ್ನುರು
ಷಂ ಪಶುಃ” —, ಯತ್ಪುರುಷೇಣ ಜವಿಪಾ | ದೇವಾ ಯಜ್ಞ ಮತಸ್ತತ” ಇತಿ.
ಯುಗ್ಮೀದೇ,—“ಸ ವೀರೋ ದಕ್ಷಸಾಧನೋ ವಿಯಸ್ತಂಭರೋದಸಿ” ಯಜುರ್ದೇ
ದೇ,—“ನನುಶ್ಚರಾಯ ಚಾವಧಿಂಧತೇ ಚ | ನಮಸ್ತು ಕ್ಷುಭ್ಯೋ ರಥಕಾರೇಭ್ಯ
ಶ್ಚ ವೋ ನಮಃ” ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ವೀರಭದ್ರೋ ಮಹಾತೇ

ಪರಶು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕೊರೆಯತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಆಖುವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ಮಹಾವರಾಹವು ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞಪಶುವೂ, ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಅವನ್ನು ನಿನ್ನ
ನಿತ್ಯಸಮವೇತಕಿತ್ತೆಯಾದ ಶಾರ್ವತೀಯಾಡನೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು, ಲಿಂಗವುರಾಹದಲ್ಲಿ — “ಶಿವ
ನು—ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಏಷು ವಿನ ಆ ಕೊರೆಯದಾದಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಎದೆಯಲ್ಲಿ
ಆ ಕೂರ್ಮನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದನೋ, ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಅವಿವ
ರಾಹವು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿಹೋ, ಈಗಲೂ ವರಾಹತೀರ್ಥವು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ
ಯೋ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನ ಶ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವರಾಹಾವತಾರಸಂಹಾರವು ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲೈ
ಜೋಳನೇ! ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ — “ದೇವತೆಗ
ಳು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುವವರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಹೀನ
ವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆದರಮಂತ್ರವೆಂಬ ಶಾಶ್ವತದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದರೂ, — “ಯಾವ ವಸ್ತುವ
ನ್ನು ಕುರಿತು ಬ್ರಹ್ಮದ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವಾತ್ಮನೈವೇದ್ಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ಹೋಮವನ್ನು ವಿಸ್ತ
ರಿಸಿದರೋ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಹುಗ್ಗಿದದಲ್ಲಿ — “ದಕ್ಷಧ್ವಂಸಕನಾದ ಆ ವೀರಭದ್ರನು
ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ತಡೆದನೋ, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ದೇವದಲ್ಲಿ — “ದಕ್ಷಾಧ್ವರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ
ಬ್ರಹ್ಮನ ಮತ್ತೂ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದಿಗಳ ಮಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನಿಗೋ
ಸ್ವರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಮಹಾಶರಾಕ್ರ

ಜಾ ಹಿಮಕುಂದೀಂದುಸನ್ನಿಧಃ || ಧದ್ರಕಾಳೇಪಿಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಮಾತೃಕಾಮಾಧಿರಕ್ಷ
 ಕಃ || ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಚ ತಿರೋಹತಾರ್ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ದುರಾತ್ಮನಃ || ಉಪೇಂದ್ರೇಂದ್ರಾ
 ನಶಾದೀನಾಂ ದೇವಾನಾಮಂಗತಕ್ಷಕಃ” [ತಕ್ಷಾತ್ಪಕ್ಷಾತ್ಪನೂಕರಣೇ,] ಇತ್ಯಾದಿ
 ಧಿಯುಜ್ಞನಾರಾಯಣಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಞೇಯಃ. ಹೇ ಚೋಳ! ನರಹರಿಸಂಹಾರಃ
 ಶ್ವಯತಾಂ, ಹುಗ್ಗೀರೇ,—“ಅವಾಮೃಣೋಶ್ವರಭಾಯಾ ಋಷಿಬಂಧವೇ” ವಾಯು
 ವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಎಷ್ಟೋರಪಿ ನೃಸಿಂಹಸ್ಯ ಪ್ರಸಕ್ತೃ ಶರಭಾಕೃತಿಃ || ದಿ
 ಧೀದ ಪದ್ಧಿರಾಕ್ರಮ್ಯ ಹೃದಯಂ ನಖರೈಃ ಬರೈಃ” ಶ್ಲೋಕೇ—“ಅಪಹೃತ್ಯ ಹರೇಃ
 ಪ್ರಾಣಾನ್ ಶರಭಸ್ಸರಪೂಜಿತಃ || ತಜ್ಜರೈವಸನೋ ಭೂತ್ವಾ ಜಗತಮ ಸ ಯಥಾಗ
 ತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ನರಹರಿಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಞೇಯಃ, ಹೇ ಚೋಳ! ಅಥ ವಾಮನಾವ
 ತಾರಸಂಹಾರಶ್ವಯತಾಂ, ಯಜುರ್ದೇವಾರಣ್ಯೇ,—“ಹರಿಗ್ಂ ಹರಂತಮನುಯಾಂ
 ತಿ ದೇವಾ ಎಶ್ವಸ್ಥೇಶಾನಂ ವೃಷಭಂ ಮತೀನಾಂ” ಸ್ತೋತ್ರೇ,—“ಹರಿಂ ಹರಂತಂ
 ವೃಷಭಂ ಎಶ್ವಸ್ಥೇಶಾನಮಾಶ್ವರಂ|| ಅನುಯಾಂತಿ ಸುರಾಸ್ತರೈ ನಮೋವಾಕ್ಯೈಸ್ಸಹಾ
 ದೃತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈರಾಪ್ಯಮನಾವತಾರಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಞೇಯಃ.

ಮಾಲಿಯೂ, ಮಂಜು, ಮೊಲ್ಲಿ, ಚಂದ್ರರೂಪಿನ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಭದ್ರ
 ಕಾಳೇರಮಾಣನೂ, ಸತ್ತಮಾತೃಕಾರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ವೀರಭದ್ರನು ಯಜ್ಞವಿರುಷ ಶಿರಶ್ಚೇದಕನು;
 ಮತ್ತೂ ದಕ್ಷ ಶಿರಶ್ಚೇದಕನು. ವಿಷ್ಣುವ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿವೇಶಾಂಗತಕ್ಷಕನು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚ
 ನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಸಂಹಾರವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನರಹರಿಯು
 ಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಹುಗ್ಗೀರದದಲ್ಲಿ — “ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಬಂದುವಾದ ಶರಭೇಶ್ವರಗೋಶ್ವರ
 ಒಲೈಸುವವು, ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಶರಭಾಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿವನು ನೃಸಿಂ
 ಹಾವತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಎದೆಯನ್ನು ಹರಿತವಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಸೀಳಿದನೋ,
 ರಿಂಗಿವರಾಹದಲ್ಲಿ — “ದೇವಪೂಜಿತನಾದ ಆ ಶರಭೇಶ್ವರನು ನೃಸಿಂಹನಾದ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಪ್ರಾಣಿ
 ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಆತನ ಚರ್ಮವನ್ನು ವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು, ಇತ್ಯಾದಿ
 ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನರಹರಿಯು ಸಂಹಾರವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ವಾಮನಾವತಾ
 ರಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ದೇವಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ — “ಪ್ರಪಂಚಶ್ಚೋದಯನೂ, ವಾಮನಾವ
 ತಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವನೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ
 ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಎಂದೂ, ಸ್ತೋತ್ರವಿರುಹದಲ್ಲಿ — “ವಾಮನಸಂಹಾರಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು ದೇ
 ವತೆಗಳು ನಮಸ್ಕಾರವು ನಮಸ್ಕಾರವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಎಂ
 ದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ವಾಮನಾವತಾರಸಂಹಾರವನ್ನು
 ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಇತಿ ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಧೀರೇಕಾದಶೋಪ
ನಿಷತ್ ಆಪ್ತಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯಃ.

ಶೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ ! “ ಗಂಗಾಂ ವಿಷ್ಣುಪದಾಜ್ಞಾತಾಂ ದ
ಧೌ ಶಂಭುಸ್ಸಮಸ್ತೇಕೇ || ಅಶೋ ಗಂಗಾಧರ ಇತಿ ಪ್ಯಾತ ಇತ್ಯಾಪುರಾಣರಾ
ತ್ ” ಇತ್ಯಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತೇಃ ಕಿಮುಕ್ತರಂ ?

ರೇ—ಅಯೇ ಜೋಳ ! ಶ್ವಶ್ವಶ್ವಸ್ಯೋತ್ತರಂ ತಾವತ್ಸಾವಧಾನೇನ ಶ್ವಯ
ತಾಂ, ಸ್ವಚ್ಛಂದಲಲಿತಭೈರವೀಯೇ, —“ ಗಗನಂ ಗಮತಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಂ ಗಾಮಿನೀ ಗೇ
ಹ ಕಥ್ಯತೇ || ಗಗನೇ ಗಮನಾದ್ಗಂಗಾ ನಿರುಕ್ತಾ ತತ್ಪ್ರವೇದಿಭಿಃ || ವೈಷ್ಣವೇಕೇಶ
ಶ್ರೀವಃ ಪ್ರೋಕ್ಷೋ ಗಂಗಾ ವೈಷ್ಣವಾಹಿನೀ || ಅಶೋ ಗಂಗಾಧರ ಇತಿ ತಿವಃ
ಪ್ರೋಕ್ಷೋ ಮನೀಷಿಭಿಃ || ವೈಷ್ಣವೇಕೇಶೋ ಭವೋ ಭೀಮಃ ವಿಯದ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ ತ್ವಿ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದ
ನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯವು.

ಶೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ ! “ ಶಿವನು—ವಿಷ್ಣು ಪಾದದಿಂದುದ್ಭವಿಸಿದ ಗಂಗೆ
ಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಗಂಗಾಧರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನೆಂದು ಶ್ರೀತಿ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುವರು,, ಎಂದಿರುವ ಅಭಿಯುಕ್ತವಚನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು ?

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾವು ಹೇಳುವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ
ತೆಯಿಂದ ಕೇಳು, ಸ್ವಚ್ಛಂದಲಲಿತಭೈರವೀಯದಲ್ಲಿ —“ ಗಂ—ಎಂದರೆ ಆಕಾಶವೆಂದು, ಗಾ—
ಎಂದರೆ ಹೋಗತಕ್ಕದು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಗಂಗೆ
ಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಶಿವನು ಆಕಾಶಕೇಶನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಗಂಗೆಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
ಹರಿಯತಕ್ಕದಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಶಿವನು ಗಂಗಾಧರನೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು. ಶಿವ
ನಿಗೆ ವೈಷ್ಣವೇಕೇಶನೆಂಬ ಹೆಸರುವುದೆಂದೂ, ಆಕಾಶವು ವಿಷ್ಣುಪದವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳುದೆಂದೂ,

೩ || ಗಂಗಾವಿಷ್ಣು ಪದೀವಾಕ್ಯಭೇದಾದ್ಗಂಗಾಧರೋ ಹರಃ ||

ಜೋ—ಭೋ ಆಚಾರ್ಯವದ್ಯ! “ರೂಢಿರ್ದ್ಯೋಗಮಪಹರತಿ” ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾ ದ್ವಿಷ್ಟು ಪದಪದೋ ಹರೇರಂಘೌ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ನಾಕಾಶೇ,

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳನೈವಶೇ! “ಜಲಶಯನೋ ಹರಃ” ಇತ್ಯತ್ರ ಹರಿಶಬ್ದೋ ಭೇದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ, ನಶು ನಾರಾಯಣೇ, ಅಶಬ್ದೋಳ! ಕುಯುಕ್ತಿರ್ಮಾಸ್ತು, ಗಂ ಗೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ಸಮ್ಯಗಾಕರ್ಷ್ಯತಾಂ, ಮಹಾಭಾರತೇ,—“ಅಗ್ನಿಷ್ಟತ್ತಾತ್ಮಜಾ ಮೇ ನಾವಾವನೀ ಲೋಕವಿಷ್ಣುತಾ || ಮೈನಾಕಂ ಪರೃತಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕ್ರೌಂಚಂ ತಸ್ಯಾನುಜಂ ತಥಾ || ಗಂಗಾಂ ಹೈಮವತೀಂ ಜಜ್ಞೇ ಭವಾಂಗಾಶ್ಲೇಷವಾನಸಿಂ” ತತ್ಪ್ರವ ಶಾಂತಿಪರೃತೇ,—“ಗಂಗಾ ಹಿಮವತೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ದುಹಿತಾ ಪುರುಷರ್ಷಭ || ತ ಸ್ಯಾಂ ಕುರು ಮಹಾಬಾಹೋ ಪಿತ್ವಾಣಾಂ ಸಲಿಲಕ್ರಿಯಾಂ” ಇತಿ, ಮಹಾರಾಮಾಯಣೇ,—ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ, “ಇಯಂ ಹೈಮವತೀ ಗಂಗಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಹಿಮವತಸ್ಸು ತಾ || ತೇ ಶತ್ರ ಋಷಿಗಂಧರೌ ವಸುಧಾತಲವಾಸಿನಃ || ಭವಾಂಗಾತ್ಪತಿತಂ ತೋ

ಗಂಗೆಯು ವಿಷ್ಣು ಪದೀ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳುದೆಂದೂ ಅಮರನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗ ಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನು ಗಂಗಾಧರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. *

ಜೋ—ಎಲೈ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! “ರೂಢಿರ್ದ್ಯೋವು ಯೋಗಾರ್ಥವನ್ನ ಪಹರಿಸುತ್ತದೆ,, ಎಂದು ನ್ಯಾಯವಿರುವುದರಿಂದ “ವಿಷ್ಣು ಪದಂ,, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಾರಾಯಣನಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳರಾಜನೇ! “ಹರಿಯು ಜಲಶಯನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ,, ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಶಬ್ದವು ಕವ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಕುಯುಕ್ತಿಯು ಬೇಡ, ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು, ಮ ಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ — “ಅಗ್ನಿಷ್ಟತ್ತನ ಮಗಳೆಂದೂ ಪರಿಶುದ್ಧಳೆಂದೂ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಮೇ ನಾದೇವಿಯು ಹಿಮವಂಶದ ಮೈನಾಕನನ್ನೂ ಕ್ರೌಂಚನನ್ನೂ ಶಿವನ ಅಂಗಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪವಿತ್ರಳೆನಿಸುವ ಗಂಗೆಯನ್ನೂ ಹಡೆದಳು,, ಆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲೇ ಶಾಂತಿಪರೃತದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ಹಿಮವಂಶನ ಹಿರಿಯಮಗಳಾದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾರಾಮಾಯಣ ದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ “ಹಿಮವಂಶನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಈ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಶಿವನ ಅಂಗದವೆಸೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದುದಾದ ಈ ಗಂಗಾಜಲ

* ಈ ವಿಷಯವು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯರತ್ತ ಕರದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಯಂ ಪವಿತ್ರಮಿತಿ ಪಸ್ವತುಃ” ಭಾಗವತಪುರಾಣೇ,—ಶುಕಃ, “ಶಂಭೋರ್ಜಯಾ
ಕಲಾಮಾಶ್ನಾನ್ನಿವಿಷ್ಣ್ವಾಂಶಾಸ್ತುತರ್ಕರಾಃ || ಪ್ಲಾವಯಿತ್ವಾ ದಿವಂ ನಿನ್ಯೇ ಯಾ
ವಾವಾನ್ಸಗರಾತ್ಪಜಾಃ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಮೇ
ನಾ ಹಿಮವತಸ್ಸೂತೇ ಮೈನಾಕಂ ಕ್ರೌಂಚಮೇವ ಚ || ಗಂಗಾಂ ಚ ಗೌರೀಂ ಚ
ತತಃ ಕನ್ಯೇ ದ್ವೇ ಲೋಕಮಾಶರಾ” ಲೈಂಗೀ,—ಪಾರ್ವತೀಂ ಪ್ರತಿ ಶಿವವಾಕ್ಯಂ,
“ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ತು ಜಾನ್ವಪೀಂ || ಉತ್ತರಪ್ರಭವಾಂ
ವುಣ್ಯಾಂ ಮಮ ಮೌಳೀರ್ವಿನಿಶ್ಚಿತಾಂ || ಪಿತುಸ್ತೇ ಶೈಲರಾಜಸ್ಯ ಸುತಾಂ ತ್ವತ್ಪೋ
ಧಿಕಾಂ ಶುಭಾಂ” ಭಜಂತೇ ಸರ್ವತೋಽಭ್ಯೇಕ್ಷ್ಯ ತಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ವರಾನನೇ” ಇ
ತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್, ಗಂಗಾ ಗಿರಿರಾಜಪುತ್ರೀತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಃ. ಶಿವಾನಂದರೂಪಿಣ್ಯಾ
ಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ತಸ್ವರೂಪಂ ಶೈಲಯುತಾಂ, ಕಾಶೀಖಂಡೇ,—ಈಶ್ವರಃ, “ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಂ ಭಾವ
ಯೇದ್ಗಂಗಾಂ ಪಂಚಾಮೃತವದುತ್ಥಿತಾಂ || ಚತುರ್ಭುಜಾಂ ತ್ರಿಗೋತ್ರಾಂ ಚ ರದೀ
ನದನಿವೇವಿತಾಂ || ಪೂರ್ಣಕುಂಭಾಂತಾಂಭೋಜನರದಾಭಯಕೃತ್ಪರಾಂ” ಇತ್ಯಾ
ದಿಭಿರ್ಗಂಗಾಸ್ವರೂಪಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ತತ್ಪ್ರಾವದಾನ್ಮಾಂ

ವನ್ನು ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು, ಎಂದೂ, ಭಾಗವತಪುರಾ
ಣದಲ್ಲಿ ಬುಕನಿಂದ “ಶಿವನ ಜಮೀನಮೂಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಾಗಾದ ಆ ಗಂಗೆಯು ಕಪಿಲನ
ಕೋಶಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬಂದು ಬೂದಿಯಾದ ನಗರಪುತ್ರರನ್ನು ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿದಳು,
ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ “ಮೇನೆಯು—
ಹಿಮವತನದಶೆಯಿಂದ ಮೈನಾಕನನ್ನೂ ಕ್ರೌಂಚನನ್ನೂ ಲೋಕಮಾತೆಯರಾದ ಗಂಗಾಗೌರಿಯು
ರನ್ನೂ ಹಡೆದಳು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ! ಕೇ
ಳು, ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕಾಶಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ
ನನ್ನ ಮಸ್ತಕದದಶೆಯಿಂದ ಬಂದ ಶೈಲರಾಜನೆಂಬ ನಿನಗೆ ತಂದೆಯ ಮಗಳಾಗಿ ನಿನಗಿಂತ ಹಿರಿಯ
ಳೆನಿಸಿದ ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಜನರು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಬಂದು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಪಾರ್ವ
ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಗಂಗೆ
ಯು ಗಿರಿರಾಜನ ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶಿವಾನಂದರೂಪಿಯಾದ ಆ ಗಂಗೆಯು ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಕೇಳು; ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಗಂಗೆಯನ್ನು—ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ,
ಮೂರುಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವ್ಯಳನ್ನಾಗಿಯೂ,
ಪೂರ್ಣಕುಂಭವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಹಸ್ತವೊಂದು, ಬೆಳಕಮಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಒಂದುಹಸ್ತ,
ವರದಾನವಂ ಮಾಡುವ ಒಂದುಹಸ್ತ, ಅಭಯದಾನವಂ ಮಾಡುವ ಒಂದುಹಸ್ತ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು
ಕೈಗಳುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಗಂ
ಗಾಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ.

ಹೇ ಚೋಳ! ಶಿವಸ್ತು ಗಂಗಾಧಾರಣವಧಿ, ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತಾ
ಯಾಂ,—“ ಗಂಗಾ ಸಾಗರವೂರಣೇ ದುಹಾನಾಮೃತಸ್ಯ ಧಾರಾಂ ” ಇತಿ.
ಸ್ಯಾಂದೇ,—“ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಶ್ರೇಣಿಸ್ಸಾಂಭೋಧಿಃ ಪೂರಿತಾರ್ಥವಾ ” ವ್ಯಾ
ಸಾಷ್ಟಕೇ,—ವ್ಯಾಸಃ, “ ಜಲಾಘಕಲೋಲಶರಂಗತುಂಗಾ ಗಂಗಾ ಧೃತಾ ಯೇನ
ಜಟಾಗ್ರಭಾಗೇ || ಪಾದಾಂಬುಜಾಂಗುಷ್ಠನಿಪೀಡನೇನ ಪಪಾತ ಲಂಕಾಧಿಪತಿರಿಸಂ
ಕ್ಷುಃ ” ಅಥರ್ವುದ್ರೇ,—“ ನಮೋ ಗಂಗಾಧರಾಯ ಜ ವೃಷಧಧೃಜಾಯ ಜ ”
ಬೋಧಾಯನವಾಕ್ಯೇ,—“ ಮಾಳಾ ಕಿನ್ನು ಮಹೇಶ ಮಾನಿನಿ ಜಲಂ ಕಿಂ ವಕ್ತ್ರ
ಮಂಭೋರುಹಂ ಕಿಂ ನೀಲಾಲಕವೇಣಿಕಾ ಮಧುಕರಾಃ ಕಿಂ ಭೃಗುಲತೇ ವೇಚಿಕೇ||
ಕಿಂ ನೇತ್ರೇ ಶಫರೇ ಜ ಕಿಂ ಕುಜಯುಗಂ ಪ್ರೇಂಬದ್ರಧಾಂಗದ್ವಯಂ ಸಾಶಂಕಾ
ಮತಿ ವಂಜಯನ್ನಿರಸುತಾಂ ಗಂಗಾಧರಃ ಪಾತು ವಃ ” ಸ್ಯಾಂದೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ
ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ,— ಕುಂಭಸಂಭವಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಂದವಾಕ್ಯಂ, “ ಏತ
ಶ್ಚೋತ್ರವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪಿನಾಕಿನಾ || ಎಷ್ಟವೇ ನಿಜಭಕ್ತಾಯ

ಎಲಿ ಚೋಳನೇ! ಶಿವನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತ
ಯಲ್ಲಿ—“ತನ ಉದಕಗಿಣಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತುಂಬುವ ಗಂಗೆಯು ಅಮೃತಧಾರೆಯನ್ನು
ಕರೆಸುತ್ತಕ್ಕುದು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ತನ್ನ ಜಲಗಿಣಂದ ತುಂಬ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದ್ರವುಳ್ಳ ಗಂಗೆಯು ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏಣೆಯಾಗಿರುವಳು. ವ್ಯಾಸಾ
ಪೃಥಕ್‌ದಲ್ಲಿ “ಯಾವ ಶಿವನಿಂದ ಜಡಮುಡಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಗಿಣಂದನ್ನ ತವಾದ ಗಂಗೆಯು
ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳೋ ಆ ಶಿವನಿಂದ ಪಾದದ ಹೆಜ್ಜೆರಳಿಣಂದೊತ್ತುವಿಕೆಯಿಂದ ರಾವಣನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ
ಬಿದ್ದನೋ, ಅಥರ್ವುದ್ರದಲ್ಲಿ—“ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಬೋ
ಧಾಯನವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ—“ಶಾರ್ವತಿಯಿಂದ—ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದೇನೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಜಲವಂ
ದೂ, ಮುಖವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಮಲವೆಂದೂ, ತಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳುಳ್ಳ
ಜಡೆಯು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಗಿಣಂದೂ, ಹುಬ್ಬುಗಿಣನೆಂದು ಕೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ತೆರೆಗಿಣಂದೂ, ನೇತ್ರಗಿಣನೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮಸ್ಕಗಿಣಂದೂ, ಕುಡಿಯು
ಗ್ಮವೇನೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಯುಗ್ಮವೆಂದೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿಹೇಳಿ ಶಾರ್ವತಿ
ಯನ್ನು ವಂಚಿಸಿದ ಗಂಗಾಧರಪಾದ ಶಿವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಯಾಂ
ದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡಾಂತರ್ಗತವಾದ ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ—“ಶಾ
ರ್ವತದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೋಸ್ಕರ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ, ಪುಣ್ಯಜನಕ
ವಾದ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು, ಎಂದು ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಖಾನಂದ ನರೂ
ಟನಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣವಿಂದ ಗಂಗೆಗಾರಿಯರು

ಮುಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಥಕವಾದಿಗಳು " ಇತ್ಯಾದಿಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಅಶವನ ಗಂಗಾಕುಲೈ
ಶಿವಾನಂದರೂಪಿಣ್ಯಾ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧೀ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಂ. ವಾಮನಾವತಾರಪ್ರಾಪ್ತೇ
ಪ್ರಾಣೀನ ಗಂಗಾಸಂಧ್ಯಾಂ ಶ್ವಯಂತಾಂ, ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯೇ, — ಬಲೀಂದ್ರಂ ಪ್ರತಿ
ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, " ಸತ್ಯಸ್ಯ ದೇವಪೂಜಾಸು ವಿಪ್ರಸ್ಯಾಧಿಕೃತಾಂ ಮಹೀಂ || ದತ್ತಾ
ಲಭತಿ ಗಂಗಾಯಾಂ ತ್ರಿರಾತ್ರಸ್ಸಾನಜಂ ಫಲಂ || ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಾಚಸೇ
ಯತಶಾನಿ ಚ || ವಿಧಾಯ ಜಾನ್ತವೀತೀರೇ ಯಶ್ಫಲಂ ತದವಾಪ್ನುಯಾತ್" ಇತಿ.
ಅನ್ಯತ್ರ, — " ವಾಣಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಪಾರ್ವತ್ಯಾ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಚ || ಮತ್ಸ್ಯಕೂ
ರ್ಮವರಾಹಾವತಾರಾಣಾಂ ನೃಹರೇಸ್ತಥಾ || ವಾಮನಸ್ಯ ಹರೀಶ್ವರಾಪಿ ಧಾರಾ
ರ್ಥಂ ತ್ರಿಪದಾವನೇ || ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಾಮದೇವಮುಖೋದ್ಭ
ವಂ || ಗಂಗಾಜಲಂ ನಿಧಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ಸಾನವಾನಾದಿಕರ್ಮಣಾಂ " ಇತ್ಯಾದಿವಾ
ಕ್ಯಾತ್ ವಾಮನಾವತಾರಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರಾಣೀನ ಗಂಗಾಸಂಧ್ಯಾವೋ ವಿಜ್ಞೇಯಾಃ.

ಚೋ—ಭೋ ರೇಣುಕ ! " ಗಂಗಾವಿಷ್ಣುಪದೀ " ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತೇಃ ವಿ
ಷ್ಣುಪದೀತಿ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಕಥಂ ಎಗ್ರಹಃ ಕಥ್ಯತಾಂ ?

ಶಿವಾನಂದಸ್ವರೂಪಿಣಿಯರಾಗಿ ನಿತ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅದಂತರಲಿ. ವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನಾವತಾರ
ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಇದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯರ
ಲ್ಲಿ — " ಎಲೈ ಬಲೀಂದ್ರನೇ! ಈಶ್ವರಸೇವೆಯಲ್ಲಾ ಸತ್ತನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಂದುಕೊ
ಳಗೆ ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾನಮಾಡಿ, ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುರಾತ್ರಿ
ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಫಲವನ್ನೂ, ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳಿಗೆ
ಛನ್ನ ನೂರು ವಾಚಸೇಯಾಗಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಫಲವನ್ನೂ ಹೊಂದತಕ್ಕ
ದ್ದು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬೇರೊಂದುಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ — " ವಾ
ರ್ವತೀದೇವಿಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ, ಆದಿನಾರಾಯಣನ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ,
ನೃಸಿಂಹರುಗಳಿಗೂ, ವಾಮನನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ
ಧಾರೆಯಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರ ಸ್ನಾನಪೂಜಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಶಿವನ ವಾಮದೇವಮು
ಖದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಗಂಗೆಯು ಜಲವು ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವು
ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ವಾಮನಾವತಾರಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು
ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ! " ಗಂಗಾವಿಷ್ಣುಪದೀ " ಎಂದು ಅಮರವಚನವಿರುವುದರಿಂದ
" ಇಷ್ಟು ಪರೀ " ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಎಗ್ರಹವು ಹೇಗೆ ಹೇಳು?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳಿ! ತಪ್ಪರಿಹಾರಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, “ತ ಇಷುಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವ
ತಾವಗ್ನಿಮನೀಕಗಂ ನೋಮಗಂ ಶಲ್ಯಂ ಎಷ್ಟುಂ ತೇಜನಂ” ಇತಿ ಯಜುರ್ದೇವ
ಮಂತ್ರೇ, “ನಮಃ ಪರಶವೇ ದೇವ ಶೂಲಾಯಾನಲರೋಚಿಷೇ|| ಎಷ್ಟುಗ್ನೀಂದ್ರಾತ್ಮ
ನೇ ಶುಭ್ಯಮುತೋತ ಇಷವೇ ನಮಃ” ಇತಿ ವೇದಪಾದಸ್ತವವಾಕ್ಯೇ ಚ, ಪರಿತಸ್ಯ
ಎಷ್ಟು ಶಬ್ದಸ್ಯ “ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್” ಇತಿ ಜೈಮಿನಿಸೂತ್ರಾನುಸಾರೇಣ ಆ
ಗ್ನಿಸೋಮಶಬ್ದಾಶ್ಚರೋ ಎಷ್ಟು ಶಬ್ದಃ ದ್ವಾದಶಮಸೂರ್ಯವಾಚಕಃ, ನತು ಹರಿವಾಚ
ಕಃ, ತದುಕ್ತಮಾವಿತ್ಯವುರಾಣೇ—“ಆಂಶೋ ದಾತಾ ಭಗಸ್ತ್ವತ್ಪಾ ಮಿಶೋಧ ವ
ದೋಣೀಽದ್ಯನಾ|| ಎವಸ್ವಾನ್ ಎತಾ ಪೂಷಾ ಆಂಶುಮಾನ್ವಿಷ್ಟುರೇವ ಚ || ಆದಿತ್ಯಾ
ಆದಿತ್ಯಃ ಪುತ್ರಃ ಪುತ್ರೀತ್ತ ವೈವಸ್ವತೋಂತರೇ|| ರವೇಶ್ಯತಂಸಿ ಜತ್ವಾರಿ ರಶ್ಮಯೋ
ವೃಷ್ಟಿಸಃ ಫನೇ|| ಶತತ್ರಯಂ ಹಿವೋತ್ಸರ್ಗೇ ತಾವದ್ವೈ ಘರ್ಮಸರ್ಜನೇ” ಇತ್ಯಾದಿ
ಸೂಕ್ತಸಿದ್ಧಾಂತವಾಕ್ಯಾತ್, “ಪಾದಾರಶ್ಯಂಘ್ರಿತುರ್ಯಾಂಶಾಃ” ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾ
ಜ್ಞಾನೋತಿವನ್ತಃ ಇನಯಸದ್ವಾದಶಮಸೂರ್ಯಸ್ಯ, ಪಾದಾಃ-ಕಿರಣಾನ್ತೇಭ್ಯಃ
ದಾತಾ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾ ಇತಿ ಎಗ್ರತಃ ಶಿವಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಸಂಭವಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ.
ಎಸ್ತರೇಣಾಂ ತತ್ತವದಾಸ್ತಾಂ

ರೇ - ಎಲೈ ಜೋಳಿ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, “ತ ಇಷುಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವ
ತಾಂ, ಎಂಬ ಯಜುರ್ದೇವಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, “ನಮಃ ಪರಶವೇ” ಎಂಬ ವೇದಪಾದಸ್ತವವಾಕ್ಯ
ದಲ್ಲೂ ಪರಿಸ್ಪೃಶ್ಯಮವ ಎಷ್ಟು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ “ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್” ಎಂದಿರುವ ಜೈಮಿನಿಸೂ
ತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಗಿ, —“ಸೋಮ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಮುಂದುಗಡೆ ಪಾರಮಾತ್ಮನಿಟ್ಟಿರುವ
‘ಎಷ್ಟು, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದೆ ದಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ
ದಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“(೧) ಆಂಶ, (೨) ಧಾತಾ, (೩) ಭಗ, (೪)
ತ್ವತ್ಪಾ, (೫) ಮಿತ್ರ, (೬) ವರುಣ, (೭) ಆರ್ಮಾ, (೮) ವಿವಸ್ವಾ, (೯)
ಸವಿತಾ, (೧೦) ಪೂಷಾ, (೧೧) ಆಂಶುಮಾ, (೧೨) ಎಷ್ಟು, ಇವರು ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂ
ತರದಲ್ಲಿ ಆದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರಾದ್ದರಿಂದ ಆದಿತ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಸೂರ್ಯಕಿರ
ಣಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುನೂರು ಕಿರಣಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಮೂರುನೂರು ಕಿರ
ಣಗಳು ಮಂಜನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಮೂರುನೂರು ಕಿರಣಗಳು ಬಿಸಿಲನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರ
ಲ್ಲೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಾದವು, ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾದ, ರಶ್ಮಿ, ಆಂ
ಘ್ರಿ ಶಬ್ದಗಳು “ಪಾದಾರಶ್ಯಂಘ್ರಿತುರ್ಯಾಂಶಾಃ, ಎಂಬ ಅಮರೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಿರಣವಾಚಕ
ವಾಗಿ ಪರಿತನಾಗುವುದರಿಂದಕೂಡ ಎಷ್ಟುಃ - ಶಿವನ ದಕ್ಷಿಣೋಚಿನವಾದ ಸೂರ್ಯನ, ಪಾ
ದಾ-ಕಿರಣಗಳು, ತೇಭ್ಯಃ-ಆ ಕಿರಣಗಳದೇಸೆಯಿಂದ, ದಾತಾ-ಹುಟ್ಟಿದವಳು ಎಂದರ್ಥವಾಗಿದೆ

ಹೇ ಜೋಳಿ! ಸತ್ಯಲೋಕೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಾದಧಂಗಿ ಶ್ವಯತಾಂ, ಬ್ರ
ಹ್ಮಾಂಡವುರಾಣೀ, —“ ಸತ್ಯಲೋಕತಾರ್ಥಮೇ ಪದ್ಮಯೋನಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ||
ಕಮಂಡುಜಲಸ್ತೇನ ಹರೇಃ ನಾಡಮುಭಂಬಯತ ” ಇತ್ಯಾದಿಪುಸ್ತಕಂ.
ಹೇ ಜೋಳಿ ಬಲಿನಾ ವಾಮನಕರಯೇ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ ತ್ರಿಸದರಮಿತಧೂಮಿವಿ
ಸೌತ್ವಗೇವ ಗಂಗಾಸದ್ಭಾವೇ ಶ್ವಯತಾಂ, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣೀ, —“ ಕಾಲೇ ವಾ
ಪ್ರೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಂ ದೇವಾನಾಂ ಹರ್ಷವರ್ಧನಂ || ಅಸೂತ ಕಶ್ಯಪಾಜ್ಞಾನಂ ದೇ
ವಮಾತಾದಿಶ್ವಯಂ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಜಟಿಲೋ ವೇದಾನುದ್ಗಿರಸ್ಥಸ್ತು ಕುಂಠಿತಃ ||
ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯಾಸುರಾಜಸ್ಯ ಸಮೀಪಂ ಭಿಕ್ಷು ಕೋಹರಿ || ಸ್ವಪದ್ಮರ್ಪಿತಂ ದೇಶಮ
ಯಾಪತಿ ಒಲಿಂ ತ್ರಿಭಿಃ || ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಚರಣೌ ವಿಷ್ಣೋರ್ಬಲಿಭಗ್ನಿ ಸಮನ್ವಿತಃ ||
ಸಗಾಂಗತೋಯಂ ಭೃಂಗಾರುಮಾದಾಯ ಸ್ವರ್ಗನಿರ್ವಿತಂ || ದದಾಮ್ಯಧೇದಂ
ಧವತೇ ಪದತ್ರಯಂ ಪ್ರೀಣತು ದೇವೋ ಹರಿರನ್ಯಯಾಕೃತಿಃ || ವಿಚಿಂತ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ
ಕರಾಗ್ರವಲ್ಲವೇ ನಿಸಿತಮಾ ಮಾಸ ಸುರಾಪಗಾಜುಂ || ಆಶ್ರಮ್ಯ ಲೋಕತ್ರಯ
ಮಸ್ಯ ಪಿತನೇ ಪ್ತಾಪಾಪಶ್ಚಂ ಸತ್ಯಲೋಕಂ ಒಗಾಮ || ಭಿತ್ತಾ ತದಂಧಸ್ಯ ಕವಾ

ಶ್ವದೇ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು. ಆದಂತರಲಿ, ಎಲೆ ಜೋಳಿನೇ! ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಮನಾಂ
ತಾರೆಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಭಂಗವು-ಹೀವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ —“ನಾರಾಯಣಾಭಿಕ್ರಮೇಣಾಪಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂ
ಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗಾಜಲವೆಂಬ ಅಸ್ತದಿಂದ ನಾರಾಯಣನ
ಪಾದವನ್ನು ಮುರಿದನು, ಇದು ಮೊದಲಾದ ಮತನವು ಅತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳಿನೇ!
ಬಲಿಯು ವಾಮನಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲಧಾರಾಪೂರ್ವಕ
ವಾಗಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಇದ್ದಿತೆಂಬಂಶವನ್ನು ಕೇಳು, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ —“ಆದಿತಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹದಿದಳು ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಭಿಕ್ಷುಕನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಐಹಾಧಾರಿಯಾಗಿ
ಭಕ್ತಧಾರಿಯಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಪರಿಸುತ್ವಾ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮೂರು
ಹೆಜ್ಜೆ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಬಲಿಯು ಭಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿಸಿ ಚಿನ್ನದ ಗಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡು, ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನನಗೆ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆಯಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.
ನಾಶರಹಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುವು ಸಂತೋಷಪಡಲೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ
ಕೈಗೆ ದೇವಗಂಗಾಜಲಧಾರೆಯನ್ನೆರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಈ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಒಂದು ಪಾದವು ಮೂ
ರುಲೋಕವನ್ನು, ಎರಡನೆಯ ಪಾದವು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು, ಮೂರನೆಯಪಾದವು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂ

ಲಮೂರ್ವ್ಯಂ ಜಗಾಮ ದಿವ್ಯಂ ಧುವನಂ ಸ ಧೂಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನೈಃ ಹರೇ
ವಾರ್ತಮನಾವತಾರವ್ರಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರಾಗೇವ ಗಂಗಾಸದ್ಭಾವೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ. ವಾಮು
ನಾವತಾರಸಂಹಾರೋಪಿ ಪ್ರಾಗೇವಾಸ್ಮಾಭಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ.

ಇತಿ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯವಿಕಾಡಶೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಸಲಿ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾದ
ರೂಪ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾತುಣ್ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾ ಲಲಾಹಿನವಸಂ
ವಾದವಿಚಾರವಿಕಾಡಶೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀವೃಷಧವಾಹನಾಯನಮಃ.

ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕಾರವಿಧಿಃ.

ಜೋ—ಸ್ವಾಮಿಕ್ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | “ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಯಾಂತಿ ನಾರಾಯ
ಣಪರಾಯಣಾಃ || ನ ತೇ ತತ್ರ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇ ದ್ವಿಷಂತಿ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಜಪೋ

ದಕವಾಲವನ್ನು ಒಡೆದು ಉರ್ಧ್ವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿತು. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ನಾರಾಯ
ಣನ ವಾಮನಾವತಾರಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಇದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಶಿವನಿಂದ ವಾ
ಮನಾವತಾರವು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈನ್ನಡ
ಟಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು

ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕಾರವಿಧಿಯು.

ಜೋ—ಎರೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ | “ನಾರಾಯಣಧಕ್ಕರು ಪರಕ್ಕಿಂತಲೂ
ತರವಾದುದನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಮಹೇಶ್ವರದ್ವೇಷಿಗಳು ಮಾಡುವ ಏಕ, ಹೋಮ, ತಪಸ್ಸು,

ಹೋಮಸ್ತುಪೋ ಧ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಯಜ್ಞಾದಿಕೋ ವಿಧಿಃ || ತೇಜಾಂ ವಿನಶ್ಯತಿ
ಕ್ಷುಪ್ರಂ ಯೇ ನಿಂದಂತಿ ಪಿನಾಕಿನಂ'' ಇತಿ ನಾರಾಯಣೋಕ್ತಂ ಕೂರ್ಮಪುರಾ
ಣೇ ದೃಷ್ಟವ್ಯಾತ್ ತಿಪೋಃಸ್ಮಾಧಿನ್ ನಿಂದ್ಯಃ, ತಥಾಪಿ ರಾಮಮಂತ್ರರಹಸ್ಯಾರ್ಥ
ರೂಪತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶಕರಾ ರಾಮೋಽಸ್ಮಾಕಮಾಚಾರ್ಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಳ! ಭವದುಕ್ತರಾಮಃ ಭಾರ್ಗವರಾಮಃ
ರಾಘವರಾಮಃ ಯಾದವರಾಮೋ ವಾ ಎತೇಷು ಕೋ ವಾ ಧನ್ಯತಾಃ ?

ಜೋ—“ನಾಹಂ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ” ಇತಿ ಮನುಷ್ಯವಾಕ್ಯಾತ್, ನಾ
ರಾಯಣಾಂಶರೂಪಸರ್ವಕ್ಷತ್ರವಂಶಹಿಂಸಾಪರಃ ಪರಶುರಾಮಃ ಅಶ್ವಘಾತುಕಃ ಸ
ನ ಮೇ ದೇವಃ. ಸುರಾಹಲಿಪ್ರಿಯಾಹಾರೇಶ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್ ಮಹಾದುರಿತನಿದಾನ
ಮದಿರಾಸ್ವಾದಸಂಜಾತಮದೋನ್ನತೋ ಬಲರಾಮಃ ಸ ನ ಮೇ ದೇವಃ. ಕಿಂಶು
ಮಧ್ಯಮಪಾಂಡವತ್, ರಾಮತ್ರಯೇ ಮಧ್ಯಮಶ್ರೀರಾಮಜಂದ್ರ ಎಕವಿವ ರು
ದ್ರಸ್ತುತ್ಯಃ. ತದುಕ್ತಂ ಪದ್ಮಪುರಾಣೇ,—ಶಿವವಾಕ್ಯಂ, “ರಕಾರಾದೀನಿ ನಾನುನಿ
ಕೃಣ್ವತೋ ಮಮ ಪಾರ್ವತಿ || ಮನಃ ಪ್ರಸನ್ನತಾಮೇತಿ ರಾಮನಾಮಾಭಿಶಂಕ

ಧ್ಯಾನ, ಜ್ಞಾನ, ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ವಿಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವು
ದು. ಎಂದು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಾತು ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು
ನೋಡಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಯಾರೂ ನಿಂದಿಸಬಾರದು ಹಾಗಾದರೂ ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇ-
ಂದ್ರನೇ! ರಾಮಮಂತ್ರದ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥರೂಪವಾದ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡು
ವುದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ರಾಮನು ನಮಗೆ ಆಚಾರ್ಯನು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ ರಾಮನು ಭಾರ್ಗವರಾಮನೋ?
ರಾಘವರಾಮನೋ? ಯಾದವರಾಮನೋ? ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹೇಳು?

ಜೋ—“ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶವಿಲ್ಲದವನು ರಾಜನಾಗುವುದಿಲ್ಲವು” ಎಂದು ಮನುಷ್ಯವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಂಶರೂಪರಾದ ಸಕಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವಂಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡು
ವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ಅಶ್ವಘಾತುಕನಾದುದರಿಂದ ಅತನು ನನಗೆ ದೇವನಲ್ಲ.
“ಮಧ್ಯವು ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಇತ್ತುವಾದದ್ದು” ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅತಿಪಾಶಿ
ಯೂ, ಮಧ್ಯಪಾನಮದೋನ್ನತನೂ ಆದ ಬಲರಾಮನು ನನಗೆ ದೇವನಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನೊಂದರೆ—
ರಾಮಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಜಂದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ರುದ್ರಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹನು. ಆ ವಿಷಯವು
ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ! ‘ರ’ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವೇ ಆವಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹೆಸರುಗ
ಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ರಾಮನಾಮಾಭಿಶಂಕೆಯಿಂದ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು

ಯಾ || ಮುಮುಕ್ಷೋರ್ಮಾರ್ಗಾರ್ಣವಾಶ್ರಮಃ || ಅಥಾ ದಿಶಾ
ಮಿ ತನ್ಮಂತ್ರಂ ಶಾರಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಂ || ಶ್ರೀರಾಮರಾಮರಾಮೇತಿ ಹೈತತ್ಪ್ರಾ
ರಕಮುಚ್ಯತೇ || ಅಶಸ್ತಂ ಜಾನಕೀನಾಥಂ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ನಿಶ್ಚಿನು || ಇತ್ಯಾದಿವ
ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಅಯೀ ಜೋಳ ! ಶ್ವಶ್ವಶತಂಶತಪರಿಹಾರಃ ಶ್ವಯಂತಾಂ, ಜಾಬಾ
ಲೋಪನಿಷದಿ, —“ ದೇವಾನಾಂ ದೇವಯಜನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ
ದನಂ ” —“ ಅತ್ರ ಹಿ ಜಂತೋಃ ಪ್ರಾಣೇಷೂತ್ಪ್ರಮಾಣೇಷು ರುದ್ರಸ್ಮಾರಕಂ
ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಾಹರ್ಷೇ ಯೇನಾಸಾವವೃತ್ತಿಭೂತಾ ವೋಕ್ಸೀಭವತಿ ” ಇತಿ. ವಾಮನ
ಪುರಾಣೇ, —ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, “ ಅತ್ರಾಸ್ತಿ ನಗರೀ ಪುಣ್ಯಾ ಖ್ಯಾತಾ ವಾರಾಣಸೀ
ಶುಭಾ || ತಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಯೋಗಿನಶ್ಚಂಭುಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಭವದಾಶಕಂ ” ಇತಿ.
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, “ ದೇವಾನೇದಯಜೋ ಯಾಂತಿ ಮಧ್ಯಕ್ತಾ
ಯಾಂತಿ ಮಾಮಸಿ ” ಇತಿ ಗ್ರಂಥಾಯಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಾಕ್ಯಾತ್, ಕಾಶ್ಯಾಂ ರಾಮ
ತಾರಕೋಪದೇಶಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಶಿವಲಿಂಗಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ, ನ ತು

ತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಗಾರ್ಣವಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ
ಪುರುಷನಿಗೆ ಭವಶಾರಕವೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತವೂ ಆದ ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಉಪದೇಶಮಾಡು
ವೆನು. “ ಶ್ರೀ ರಾಮರಾಮ, ” ಎಂಬ ಹದೇ ಶಾರಕಮಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ತ
ಹದಿಂದ ಸೀತಾಪತಿಯನ್ನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗು. ಹೀಗಿಂದು ಶಿವ
ನಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೇ—ಎಲೆ ಜೋಳನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—
“ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ
ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾದ ರುದ್ರನು ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಥಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣೋ
ತ್ಕ್ರಮಣಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾರಕಬ್ರಹ್ಮರೂಪನಾಗುವನು. ” ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ವಾಮನ
ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರೀಶವಿಲ್ಲವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೆಂದೂ, ಮಂಗೆ
ಳಕರವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಭವಹರನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಹೊಂ
ಡುತ್ತಾರೆ, ” ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದ
ರಂದಲೂ, “ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ನನ್ನ ಭಕ್ತರು
ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ” ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಶಯಿಂದಲೂ,
ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮತಾರಕೋಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಕ್ತರಾದವರು ಶಿವಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ
ಹೊಂದುವರೆಲ್ಲ ರಾಮಸ್ವರೂಪರಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಕಾರ್ತಹದಿಂದಲೇ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು

ರಾಮಸ್ವರೂಪತ್ವಂ. ಅತಃವ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ. ತದ್ಬ್ರಹ್ಮನಾದಿ
 ಕೃತುರಾಣೀ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ ವಿಸ್ತೃತಕೃತವಿಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ,—
 “ಅಭಿರಾಮಸ್ಸುಶರಣೋ ವಿರಾಮೋ ವಿದ್ರುಮಚ್ಛವಿ” ಇತಿ. ಅತ್ರ ರಾಮಶ
 ಬ್ದಃ ರಮುಕ್ರೀಡಾಯಾಮಿತಿ ಧಾತುನಿಷ್ಪನ್ನಃ, ತಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ ಕೃತಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂ
 ದೇ,—“ರಮಂತೇ ಬೋಗಿನೋಽನಂತೇ ಸತ್ಯಾನಂದೇ ಚಿದಾತ್ಮನಿ || ಇತಿ ರಾಮಪ
 ದೇನಾಪಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧೇಯತೇ” ರಾಮಾಯಣೇ,—ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ, “ರಮಂತಿ
 ಯಮಿನೋ ಯತ್ರ ಸ ರಾಮ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಕಃ || ತನ್ನಾಮಾಯಂ ದಾಶರಥೀರಾ
 ಮೋ ಜನಕ ವಶ್ಯ ತಂ” ಇತಿ. ಅತಃವ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ
 ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪ ಇತಿ ವಿಶ್ವೇಯಃ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. “ಶ್ರೀತಾಯುಗೇ
 ಮಹಾಭಾಗಂ ಕೌಸಲ್ಯಾಽಸೂತ ತಂ ಸುತಂ” ಇತಿ ರಾಮಾಯಣವಾಕ್ಯಾತ್,
 ಕೃತಯುಗೇ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರೇ ರಾಮತಾರಕೋಪದೇಶೋ ನ ವಿದ್ಯೇತೇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಂ
 ಜೇಷ್ಠಹಿ, ತಥಾ ಚತುರ್ದಶಹಸ್ರಂ ಶು ಶತಾಧ್ಯಾಯಸಮುಪ್ಪತ್ತಂ” ಇತಿ ಪ್ರಮಾ
 ಣಶಸಂಖ್ಯಾಯುಕ್ತಕಾಶೀಖಂಡಪ್ರತಿನಾದಿತಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಮಹತ್ವಂ ವ್ಯರ್ಥಿಕೃತಂ,

ತುದ್ರನಲ್ಲದೆ ತದಿಶರನಲ್ಲವು. ಈ ವಿಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಐಷ್ಠ್ಯಕೃತವಿಸಹ
 ಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — “ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ರಕ್ಷಕನೂ, ಸರ್ವವ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನನೂ ಹವಳ
 ದಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಶಬ್ದವು ಕ್ರೀ
 ಢಾರ್ಥಕವಾದ ರಮು, ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದದ್ದು. ಆ ರಾಮಶಬ್ದದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು
 ಕೇಳಿ, ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ನಾಶರಹಿತನೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
 ವಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ರಾಮಪದವಿಂದ
 ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ — ‘ಯೋಗಿಗಳು ಯಾವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಿವನಲ್ಲಿ ರಮಿಸು
 ತಾರೋ ಅತನೇ ರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ಜನಕಮಹಾರಾಜನೇ! ಈ
 ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು
 ನೋಡು, ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ
 ರುದ್ರನೆಂಬವನೇ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದಂತಿರಲಿ. “ಶ್ರೀತಾಯುಗಿ
 ದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೆಯು ಆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹಡೆದಳು, ಎಂದು ರಾಮಾಯಣವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ
 ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ರಾಮತಾರಕೋಪದೇಶವು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂ
 ದು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳುಳ್ಳ ನೂರಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು,
 ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿ
 ರುವ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞತು. ಆಯೇ ಚೋಳ! ರಾಘವರಾಮಸಂಭವಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ರಾಮಾಯಣೇ,—“ಲೋಕನಾಥಃ ಪುರಾ ರಾಮಸ್ಸುಗ್ರೀವಂ ಶರಣಂ ಗತಃ || ಅಮೃತಯದ್ವಿವಸ್ವಂತಂ ಭಾಸ್ವರಂ ದೇವರೂಪಿಣಂ” ಶ್ಲೋಕೇಚ,—“ನಾರದಃ ಪರ್ಮಶಶ್ವಿವ ಚ ರಾಧಾಸ್ತಾತ್ಪಾ ವಿಚೇಷ್ಟಿಕಾಂ || ವಷ್ಣೋರ್ಮಾಯಾಂ ವನಿದ್ಯೈವ ರುದ್ರಭಕ್ತೋ ಬಭೂವತಃ || ಶಾಪತಶ್ಚಾಂಬರೀಷಸ್ಯ ಶಘೈವ ಮುನಿಸುಹೃಯೋಃ || ರಾಮೋ ದಾಶರಥಿಭೂತಾ ವಿಯುಕ್ತಸ್ಸೀತಯಾಸಭವತ್” ಇತಿ. ಛೋ ಚೋಳ! ತಸ್ಯ ರಾಘವರಾಮಸ್ಯ ಕುಂಭಸಂಭವೋಪಗುಸ್ಯುಭ್ಯಾಮುಪದೇಶವಿಧಿಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಪದ್ಮಪುರಾಣೇ ಪರಾಶರಸಂಹಿತಾದ್ಯಾಂ ಶಿವಗೀತೋಪನಿಷದಿ,—ಸೂತಃ, “ರಾವಣೇನ ಯದಾ ಸೀತಾ ಎಹ್ಯತಾ ಬನಕತ್ವಜಾ || ತದಾ ವಿಯೋಗದುಃಖೇನ ವಿಲಪನ್ನಾಸ ರಾಘವಃ || ನಿರ್ಗದ್ಯೋ ನಿರಕಂಠಾರೋ ನಿರಾಹಾರೋ ದಿವಾನಿಶಂ || ಮೋಕ್ಷಮೈಚ್ಛತ್, ತಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ಸಾನುಜೋ ರಘುನಂದನಃ || ಲೋಖಾಮುದ್ರಾವತಿಜ್ಞಾತ್ಪಾ ತನ್ನನ್ನಿಧಿಯುಪಾಗಮತ್” ಶಶ್ವಿವ ಶ್ವತೀಯಾಧ್ಯಾಯೇ,—“ಅಥ ಪ್ರಣಮ್ಯ ರಾಮಸ್ತಂ ದಂಡವನ್ಮುನಿಸತ್ತ್ವನಾಂ || ಉವಾಚ ದುಃಖನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೇ

ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ರಘುವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಪರಿಭವವನ್ನು ಈಳು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿದೆ. “ಪುರಂದ್ರವೈ ಲೋಕನಾಥನೇಂದನಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಮುಂಹೊಕ್ಕನು ದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು,, ಮತ್ತು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ, “ನಾರದ ಪರ್ಮತರವ್ವರೂ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆಯನ್ನು ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಚೇಷ್ಟೆಯೇ ಸ್ವಭಾವವಾಗುಳ್ಳುದನ್ನಾಗರಿತು ನಿಂದಿಸಿ, ಶಿವಭಕ್ತರಾದರು ಮತ್ತು ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ರಾಮನು ಅಂಬರೀಷನ ರಾಶದಿಂದಲೂ, ಇಬ್ಬರು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಶಾಪದಿಂದಲೂ ಸೀತಾವಿಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದನು,, ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಆ ರಾಮನು ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಂದಲೂ, ಉಪಮನ್ಯುವಿನಿಂದಲೂ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಈಳು, ಪದ್ಮಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಪರಾಶರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಜನಕರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಸೀತೆಯು ಯಾವಾಗ ರಾಮನೊಂದಿಗಿದ್ದಳು. ಆಗ ರಾಮನು ಆಕೆಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ, ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲೂ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ನಿರಹಂಕಾರನೂ, ಆಹಾರವಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಚೈತ್ಯವಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯಮಹಾಮುನಿಯು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದನು,, ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನ ಡರ್ಶನಲಾಭದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ದುಃಖಪಡದೆ, ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ! ನಾನು ಕೃತಾ

ನಾಂಶರಾಶ್ವನಾ || (ರಾಮಃ) ಕೃತಾರ್ಥೋಪಶಮಂ ಮುನೇ ಜಾತೋ ವಾಹಾತ್ಮಾ
 ಧೋ ಮಮಾಗತಃ || ಅಶ್ವತ್ಥಂ ವಿರಜಾಂ ದಿಕ್ಪಾಂ ಕುರು ಮೇ ಮುನಿಸತ್ವನು ||
 (ಅಗಸ್ತ್ಯಃ) ರಾಮ ತ್ವಾಂ ದೀಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಿರಜಾಮಾ ಗಮಾಶ್ರಯ || ತೇನ
 ಮಾರ್ಗೇಣ ಮತ್ಯತ್ನಂ ಹಿತ್ವಾ ತೇಜೋಮಯೋ ಭವ || ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗ
 ವಾನ್ಮಹಾಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಕಂ || ತುಭ್ಯಂ ದಾಸ್ಯತಿ ತೇನ ತ್ವಂ ಶತ್ರುನ್ ಹತ್ವಾಽಽ
 ದ್ವೈಸಿ ಪ್ರಿಯಾಂ" ತತ್ರೈವ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯೇ, — " ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಮುನಿಶ್ರೀ
 ಷೈ ಗತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನಿಜಾಶ್ರಮಂ || ಅಥ ರಾಮಗಿರೌ ರಾಮಃ ಪುಣ್ಯೇ ಗೋದಾಮರೇ
 ತಪೀ || ಭೂತಿಸಂಹಿತಸಂವತ್ಸಾರಗೋ ರುದ್ರಾಕ್ಷಾ ಭರಣೈರುಪಾತಃ || ಶಿವಲಿಂಗಂ ಪ್ರತಿ
 ಪಾಠ್ಯ ವೂಜಯೇಚ್ಛ ಯಥಾಪದಿ" ತತ್ರ ಸಂಚರೂರ್ಧ್ವಾಯೇ — " ಅಥ ದಿವ್ಯಂ
 ಧನುಸ್ಸಸ್ತ್ರೈ ದದೌ ತೋನೀರಮಕ್ಷಯಂ || ಮಹಾಪಾಶುಪತಂ ನಾಮ ದಿವ್ಯಮ
 ಸ್ತ್ರಂ ದದೌ ಶಿವಃ" ತತ್ರ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯೇ, ಶಿವಃ " ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ವಸಿ
 ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ || ಯದ್ಗತ್ವತ್ಯಸಿ ರಾಮ ತ್ವಂ ತತ್ಕರುಷ್ವ ಮೇವಾ
 ಪರಾಂ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ದೇವತೈಃ ಪಠಿಸುಷ್ಯ ಕುಂಭಸಂಭವಾದ್ವಿರಜಾದೀಶ್ವರಾಭಿಃ,
 ಶಿವಾಶ್ವಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಲಾಭಶ್ಚ ವಿಶ್ವೇಷಾಃ ಕಿಂಚ ಭೋ ಜೇದೇಶ! ರಾಮಸ್ಯ ಸ್ವ

ರ್ಥಸಾಧನಂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೊಂಡಿತು ನನಗೆ ವಿರಜಾದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇ
 ಳಿಕೊಂಡನಾದ್ದರಿಂದ, ಅಗಸ್ತ್ಯನು — ಎಲೈ ಶ್ರೀರಾಮನೇ! ನನಗೆ ವಿರಜಾದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡು
 ವೆನು, ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವವನಾಗಿ ನೀನು ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ತೇಜೋಮಯನಾಗು. ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ
 ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಹಾಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವನು ಆ ಪಾಶುಪ
 ತಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ನೀನು ವೈರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ
 ತನ್ನಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿರುಳುವವನಾಗಲು, ರಾಮನು ರಾಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗೋ
 ದಾಮರೇತೀರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರುದ್ರಾಕ್ಷಾಧಾರಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ವಿಧಿಸುಸಾರವಾಗಿ
 ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ನಾ
 ಶರಹಿತವಾದ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು, "ಎಲೈ ರಾ
 ಮನೇ! ನೀನು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ, ಭಂಜಿಸಬೇಕಾದರೂ, ಹೋಮಮಾಡಬೇ
 ಕಾದರೂ, ಕೊಡಬೇಕಾದರೂ, ಯಾವಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ
 ಸಮರ್ಪಿಸ ಉಪಯೋಗಿಸು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇವು ಮೊದಲಾದ ವಚನ
 ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಂದ ವಿರಜಾದೀಕ್ಷೆಯೂ, ಶಿವನಿಂದ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಲಾ
 ಭವೂ ದೊರಕಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತೂ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಕುಲಗು

ಕುಲಗುರುವಸಿಷ್ಠಾದುಪದೇಶವಿಧಿಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಜ್ಞಾನವಾಸಿಷ್ಟೇ, — "ಯೇನ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಾನ್ವಾನಾಸಿ ಲಾಘವ || ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಜಾನೀಹಿ ಪರಮೇಶ್ವರಂ || ಮುಷ್ಪಯೋ ಮೋಹಬೀಜಾನಾಂ ದೃಷ್ಟಯೋ ಎವಿಧಾಪದಾಂ || ಕುದೃಷ್ಟಯಃ ಕ್ಷಯಂ ಯಾನ್ತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನೃಷ್ಟೇ ಪರಾಪರೇ || ಬಹಿಃ ಕೃತ್ರಿಮಸಂರಂಭೋ ಹೃದಿ ಸಂರಂಭವರ್ಜಿತಃ || ಅಂತಸ್ತ್ವಾಗ್ರೀ ಬಹಿರ್ಲೋಭೀ ಲೋಕೇ ಎತರ ರಾಘವ || ಇತ್ಯಾದಿವಚನೈಶ್ಚೀರಾಮಸ್ಯ ವಸಿಷ್ಠಮುನ್ಯುಪದೇಶಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ||

ಅಪಿಠ, ಭೋ ಜೋಳ! ಶಂಭುನಾ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಿಧಿಃ ಸ್ವಯತಾಂ, ವಾದ್ಮೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ, — "ಯೋಗಿನಸ್ಸನಕಾದ್ಯಾಸ್ತು ಯೋಗಮಾನ್ಥಾಯ ಯತ್ನತಃ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಶ್ವರಂ ತೇಜಸ್ವದಿದಂ ಪಶ್ಯ ರಾಘವ || ಜತುರಃ ಪಶ್ಯ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಸ್ತುವತೋ ಮಾಂ ಪರಂ ಶಿವಂ ||" ಇತಿ.

ಜೋ — ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಭವದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಮಪಿ ಜ್ಞಾತಂ ಮಯಾ, ತಥಾಪ್ಯಮಂ ಪ್ರಶ್ನಂ ಕರ್ತುಕಾಮೋಽಸ್ಮಿ ಶ್ವಯತಾಂ, ಶ್ರೀದಾತರಥಿರಾಮಹೃದ

ರುವಾದ ವಾಕ್ಯಮುನಿಯಾದುದುಂಟಾದ ಉಪದೇಶವೀಕಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಜ್ಞಾನವಾಸಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ರಾಘವನೇ! ಯಾವ ಚೈತನ್ಯಬಂಧಿಂದ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೀವೋ ಆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು. ಪರಾಕ್ರರನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದ ಸೋಡಿದರೆ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಪುಗಳೂ, ನಾನಾಬಗೆಯಾದ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಪುಗಳೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಕಟ್ಟ ಕಡ್ಡುಗಳು ಬಲಹೀನಗಳಾಗುವವು. ಎಲೈ ರಾಘವನೇ! ನೀನು ಹೊರಗೆ ನಿಜವಲ್ಲದ ಸಡಗರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂರಂಭವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯಸಂಗವಿಲ್ಲದವನೂ, ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಸಂಗವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ವಿಹುಸುವವನಾಗು, ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠೋಪದೇಶವುಂಟಾದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೂ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಶಿವನಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಾದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ರಾಮನೇ! ಸನಕ, ಸನಂದನ ಮೊದಲಾದ ಯೋಗಿಗಳು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾವ ತೇಜೋಲಿಂಗವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ ಆ ತೇಜಸ್ವೀ ಇದು, ನೋಡು. ಪರಮಶಿವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ನೋಡು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಜೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ನಿನ್ನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡೆನು. ಆದರೂ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕೇಳು; ದಶರಥಪುತ್ರ

ಯಕಮಲಮಧ್ಯಸ್ಥಿತ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಾಕ್, ನ ತು ರುದ್ರಃ.

ದೇ—ಹೇ ಜೋಳಿ! ತಪ್ಪರಿಹಾರಃ ಕ್ಷಯತಾಂ, ಬೃಹಜ್ಞಾ ಬಾಲೋಪನಿಷ
ದಿ.—“ ತಥಾ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾಯಸ್ವೇತಿ ಹರಿಮುಕ್ತೇ ಶಿವೇ ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಗೇವಾ
ಸ್ತಾಧಿರುಕ್ತಮಿದಂ ವಚನಮತೀವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತಥಾ ವಾದ್ಯೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾ
ದೇ,—ಶಂಭುಃ, “ ಧ್ಯಾಯಸ್ವ ಕಿಂ ತೇ ಹೃದಯೇ ನ ಚ ಧ್ಯಾನಪರೋಽಧವತ್ ||
ಅಪತ್ಯದ್ಧೃದಯೇ ದೀಪಂ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಕಾರಮತಿಪ್ರಥಮ || ಹರಿರಾಹ ಶಿವಂ ಸಾಕ್ಷಾ
ದ್ವೀಪೋ ದೃಷ್ಟೋ ಮಹೇಶ್ವರಂ ” ಇತಿ. ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, ಶ್ರೀ
ಮದ್ರಾಮಹೃದಯಾರವಿಂದಾಂತರ್ರತ್ನಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಪಿ ಶಂಭುನಾ ತಾರಕ
ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಃ ಕೃತ ಇತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಆತವನ ನಾರಾಯಣರಾಮಾವುಪಮ
ನ್ಯು ವಸಿಷ್ಠಯೋಶ್ಚಿಷ್ಯಾವತಿ ಭಾರತರಾಮಾಯಣಯೋಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ತೌ ತಾವದ್ರ
ದ್ರಧಕ್ತೌ ರುದ್ರೇಣೋಪದಿಷ್ಟಾವಾಸಾತಾಂ, ಹೇ ಜೋಳಿ! ಕಿಂಚಾವೈದಿಕಬೌದ್ಧಾ
ವತಾರವತೋ ಹರೇರ್ನಿರಾಸಃ ಕ್ಷಯತಾಂ, ಲೈಂಗೀ,—“ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಾಯಾಮ
ಯಂ ಜಕ್ರೇ ಬೌದ್ಧಂ ಷೋಡಶಕ್ಷಕಂ || ವೇದಮಾರ್ಗವಿರುದ್ಧಂ ಚ ಸರ್ವಕರ್ಮ

ಸಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೃದಯಕಮಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಆದಿನಾರಾಯಣನೇ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮ
ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಲ್ಲದೆ, ರುದ್ರನಲ್ಲವು.

ದೇ—ಎಲೈ ಜೋಳಿನೇ! ಅದಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಬೃಹಜ್ಞಾ ಬಾಲೋಪನಿಷ
ತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ ಶಿವನು ಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಶ್ರುತಾರ್ಥವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಲು, ಬಳಿಕ
ಹರಿಯು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡನು ಎಂದು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿ
ದನು, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಚನವು ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ -- “ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಧ್ಯಾನಮಾಡೆಂದು ಶಿವನು ಹೇಳಲು, ಆ ರಾಮನು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಆತ್ಮಂತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಕಾರವಾದ ದೀಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರುತ್ಯ
ಕ್ಷವಾಗಿ ದೀಪವನ್ನು ನೋಡಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿ
ರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಡುವನಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿ
ಗುಕ್ತಾದ ಶಿವನಿಂದ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕಾರ
ಣದಿಂದಲೇ ನಾರಾಯಣ ರಾಮರಿಬ್ಬರೂ ಉಪಮನ್ಯು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಭಾರತರಾಮಾ
ಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಉಪಮನ್ಯು ವಸಿಷ್ಠರಾದರೋ ಶಿವಭಕ್ತರಾಗಿ ಶಿವನೊಡನೆ
ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಮತ್ತು ಎಲೈ ಜೋಳಿನೇ! ವೈದಿಕವಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧವತಾರವನ್ನೆ
ತ್ತಿದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಿರಾಸವನ್ನು ಕೇಳು; ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ವಿಷ್ಣುವು—ಮಾಯಾಮಯನು,

ಬಹಿಷ್ಕೃತಂ'' ಇತ್ಯಾದಿ. ಪುರಾ ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಸಮಯೇ ಹರೇಸ್ವರೂಪಂ ಪಂ
ಚವಿಧಂ, ತತ್ಕಥಮಿತಿ ಜೇತ', ಹರಸ್ತು ತ್ರಿಪುರೇ ತಾರಕಾಕ್ಷಕಮಲಾಕ್ಷ ಎದ್ಯುನ್ಮಾ
ಲಿನಾಂ ಪಶ್ವೀನಾಂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಮಹಾತ್ಮ ಬುದ್ಧೋ ಬಧೂವ, ಶಿವಸ್ಯ
ರಥಮುದ್ಧತುಂ ಪಾತಾಳೇ ಮಹಾತ್ಮ ವೃಷಧೋ ಬಧೂವ, ಹರಹಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮ ತ
ರೋ ಬಧೂವ, ಮುಕ್ತೇ ರಾಕ್ಷಸಸೃಷ್ಟಾಂ ರಕ್ತವಿಷಧಾರಾಂ ಪಾತುಂ ಮಹಾತ್ಮ
ವಹ್ನಿರ್ಬಧೂವ. ಸವತ್ಸಾನುಹತೇ ಗೌರ್ಧೂತ್ಯಾ ತ್ರಿಪುರೋದ್ಯಾನೇ ಪೀಯೂಷಕುಂ
ಛಂ ಪವಾವಿತಿ ಕಥಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಅಪಿಷ ಕಲ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಸಂಹಾರಾರ್ಥಂ ಧವಿಷ್ಯತ್ಯ
ಲ್ಕೃವತಾರೋಽಪ್ಯವೈದಿಕಬೌದ್ಧಾ ವತಾರವತ್ಸರ್ವೈರ್ವಿರಸನೀಯಾ ಇತ್ಯಲಂ ಎನ್ನರೇಣ.
ಇತಿ ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿವಾದೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಹರೇರಾಚಾರಧಿಕ್ಕಾರನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ ! ಧವದಿಷ್ಟದೇವಸ್ಯ ಹರೇರ್ಜನ್ಮ ಮರಣಾದಿಭಿಃ ಪರಿಧವ

ಹೋಡತಲಕ್ರಗ್ರಂಥಗಲುಳ್ಳುದು, ವೇದಮಾರ್ಗವಿರುದ್ಧವೂ, ವೇದೋಕ್ತಸರ್ವಕರ್ಮ ಬಹಿಷ್ಕೃತವೂ
ಆದ ಬೌದ್ಧಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು,, ಇದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರ
ಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವು ಇದು ಪ್ರಕಾರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಹೇಗೆಂದರೆ—
''ಎಷ್ಟು ವು ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಗಕಾಕ್ಷ, ಕಮಲಾಕ್ಷ, ಎದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಗಳ ಹೆಂಡತಿ
ಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಬುದ್ಧನಾದನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆಳೆದುಹೋದ
ಶಿವನ ರಥವನ್ನೆತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾವೃಷಭರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ಶಿವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾ
ಣವಾದನು. ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ರಕ್ತವಿಷಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿ
ಯಾದನು. ಕರುಣಿಸಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಆಕಳಾಗಿ ತ್ರಿಪುರೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಶಾ
ಸಮಾಡಿದನು,, ಹೀಗೆಂಬ ಕಥೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುಗದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವ
ಶಾಕತ್ಯೇಸ್ಯರ ಆಗುವ ಕಲ್ಕೃವತಾರವಾದರೋ ಅವೈದಿಕಬೌದ್ಧಾ ವತಾರದಂತೆ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ
ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವಾರವಿಂದ ಸಾಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಹರಯ ಆಚಾರಧಿಕ್ಕಾರನಿರ್ಣಯವು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ನನ್ನಿಷ್ಟದೈವವಾದ ಎಷ್ಟುನಾಗಿ ಇನ್ನೆ ಮರಣಾದಿಗಳೆಂದೂ

ಸ್ತು ಸಾವಧಾನೇನ ಶ್ವಯುತಾಂ, " ಶ್ವನ್ಮತಾಧಿಪತೀರ್ವಷ್ಟೋಶ್ವಯು ದೈವತ್ವಮ
ದ್ಯುತತ್ || ಅನೇಕಧವದುಖಾನಾಂ ಸಮೂಹೈರತಿಮೋಹಿತಃ || ತಿರ್ಯಗೈಶ್ಚೋನಿಷು
ಸಂಧೂಯ ತದ್ಬುಲಂ ಪ್ರಾಪ ಸಃ ಕ್ರಮಾತ್ || ತೇಷು ತೇಷ್ವವತಾರೇಷು ಶಿವ
ಮೂರ್ತಿಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಉಪಾಸ್ಯ ಧನ್ಯತಾಮಾಪ ಎಧಿವದ್ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕಂ ||
ಪ್ರಜಾಪತೇರೇಕವಾರಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭೂತಲೇ || ಅಪ್ಯಯಾಃಪೋಕ್ಷುಜ ಇತಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಹನಕ್ರಮಃ || ಇಂದ್ರಾನುಜಾಧಿಧಾನೇನ ದಿತೇರ್ಗರ್ಧಸಮುದ್ಭವಂ || ಸು
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೈ ರಾಕ್ಷಸೇಭ್ಯಃ ಪರಾಜಯವಿಧಿಕ್ರಮಃ || ಬಾದರಾಯಣನಾದ್ಭಾಷಾ
ಶಬ್ದಾರ್ಥಂ ಜನನಕ್ರಮಃ || ಕೃಷ್ಣ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾಯೀತ್ವದ್ಯ ದೇವಕೀಜಲರಾತ್ಮನಃ ||
ಪಾಂಡವಾನಾಂ ಸದಾ ಲೋಕೇ ಕೃತಸೇವಾವಿಧಿಕ್ರಮಃ || ಕಿಂಚ ದೈತ್ಯಾಂರಾತ್ಮ್ಯ
ವ್ಯಾಂ ಸಂಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸನ್ಮತಃ || ಪ್ರಾವ್ರಾ ಪರಾಜಯವಿಧಾ ಜಲಂಧರ ಮ
ಹಾಸುರಾತ್ || ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿರುರ್ಗಾಣಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಸ್ತುರಧಯಾದ್ಧರಿಃ || ಸಮುದ್ರ
ಮಥ್ಯೇ ಪ್ರಥಿತದ್ವಾರಾವತ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತಿಕ್ರಮಃ || ಶಿವೇ ಜಕ್ರೇಣ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ಸಂಹಾರೇ
ಕೃತವತ್ಕಥೆ || ಜನ್ನನಾದೌ ಪ್ರವೃದ್ಧೀಶಃ ತಚ್ಚಕ್ರಾವಾಪ್ತೀರೀಶ್ವರಾತ್ || ಕಿಂಚ

ಹೀದ ಪರಿಧವವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಿಂದ ಕೇಳು; "ನಿನ್ನ ಮತದವರಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ
ದಿವ್ಯವಿನ್ ಆ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಈಗ ಕೇಳು; ಆ ದಿವ್ಯವು ಬಹಳವಾದ ಸಂಸಾರದುಃಖಸಮೂ
ಹಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಿರ್ಯಗೈಶ್ಚೋನಿಗಳ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆ
ದುಃಖವನ್ನು ಕ್ರಮವಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಆಯಾ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಂಗನಾದ ಮಹೇ
ಶ್ವರನನ್ನೇ ಛೇದಿಸುವ ವಿಧಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸಿ ಧನ್ಯನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮನದೇಸೆಯಿಂದ ಒಂ
ದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಜನಿಸಿ, ಅಭೋಕ್ಷುಜ, ನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ದಿತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ
ಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಇಂದ್ರಾನುಜ, ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಾತು ರಾಕ್ಷಸರದೇಸೆಯಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂ
ದಿದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇಡತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಬಾದರಾಯಣ, ನೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು
ಪಡೆದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣ, ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿ,
ಪಾಂಡವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸಕ್ತನಾದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಭೂತಲೇಕದಲ್ಲಿ ದೈ
ತ್ಯಾಂ, ಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಾತು ಜಲಂಧರಾಸುರನದೇಸೆಯಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ
ರಾಕ್ಷಸನದೇಸೆಯಿಂದ ಜಡವನಾಗಿ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಸಮುದ್ರಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ
ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೂ ವಾಸಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಿಂದ
ಜರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಜಡದಿಂದ ಆ ಜಲಂಧರನನ್ನು ಸ್ತಂಹರಿಸಲು, ದಿವ್ಯವು ಜನಿಸಿದಳಾದ್ದೆ ಶಿವ
ನನ್ನು ಭೂತಿಸಿ ಆ ಶಿವನದೇಸೆಯಿಂದ ಆ ಜಡವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಮುದ್ದರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಜಕ್ರ

ಜೂರ್ನೀಕೃತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಜಕ್ರೇ ಸಂಗ್ರಾಮರಂಗೇ || ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಪರಾಜಯವಿಧಾ
 ದಧೀರ್ಜೇರ್ಮನಿಪುಂಗವಾತ್ || ಧೂತ್ವೋಪಮನೋಸ್ಸುಚ್ಛಿಷ್ಯತ್ವಂ ದ್ರಮಾಳೇರ್ಮ
 ಹೇಶಿಖಾ || ಸಮರ್ಥನವಿಧಾ ಸಮ್ಯಗನುರಾಗಪುರಸ್ಕರಂ || ಶಿವಪೂಜಾರ್ಥಮಾನೇ
 ತೇ ಕಮಲಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಕೇ || ನ್ಯೂನೇ ಸತ್ಯೇಕಕಮಲೇ ಸ್ವನೇತ್ರೇಣಾರ್ಥನಕ್ರ
 ಮಃ || ಚಕ್ರಾರ್ಥಂ ಚ ಪುನರ್ಧಕ್ತ್ಯಾ ಶಿವಮಾರಾಧ್ಯ ಯತ್ನತಃ || ಚಕ್ರವ್ರಾಪ್ತವಿ
 ಧಾ ಶಸ್ತ್ರಾತ್ಪಂತುಷ್ವಾತ್ಪರಮೇಶ್ವರಾತ್ || ಮೇಘರೂಪೇಣ ಧೃತ್ವೇಶಂ ಪರಿಶುಷ್ಕಂ
 ವಿಧಾಯ ಚ || ಸಾಂಬಾಹ್ರಯಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ಯ ವರಲಾಭವಿಧಾ ತತಃ || ದೂರ್ವಾಸಸಃ
 ಪದೇನೋಽಜ್ಞಾನಿಹತಸ್ಯ ಸ್ಥಲಸ್ಯ ಹಿ || ವಕ್ಷ್ಯಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಇತಿ ನಾಮತೋ ಧಾರಣ
 ಕ್ರಮಃ || ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾ ಸಹ ಬದ್ಧೈಃ ಸಂ ಶಕಟೇಽಸ್ಮಿನ್ನಹಾಮುನಾ || ಪುರಂ ಪರಿಧ್ರಮ
 ಯತಿ ಪರಿಶೋ ಭ್ರಮಣಕ್ರಮಃ || ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಪರಮಾನ್ನಸ್ಯ ಶನ್ಯುನೀಂದ್ರಸ್ಯ ಲೇಪ
 ತಃ || ವಜ್ರಾಂಗತ್ವಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರವರ್ತನವಿಧಾಃವನಾ || ತತ್ಪಾಯಸೋಪಲೇ
 ಪೇನ ವಿಹೀನೇ ಜರಣಸ್ಥಲೇ || ವ್ಯಾಧಸ್ಯ ಬಾಣೋಪಹತಾಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮರಣಕ್ರ
 ಮಃ || ಮುನಿಶಾಪಾನ್ಮುಸಲತಃ ಕುಲಕ್ಷಯವಿಧಾ ತತಃ || ಕಿರೀಟಿನಾ ಕೃತಶ್ರಾ
 ದ್ಧೇ ನಾರಾಯಣಬಲಿಕ್ರಮಃ || ಕಿಂಚ ವಿಪ್ರೇಷು ನಿಖಿಲಾಂ ಹೃತವತ್ಸು ವಸುಂಧ

ವು ದಧೀಚಿಮುನಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡಲು ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ
 ನು. ಮತ್ತು ಉಪಮನ್ಯು ಮಹಾಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವಪೂಜೆಗಾಗಿ
 ತಂದ ಸಾವಿರ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಮಲವು ಮಾಯವಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ನೇತ್ರವೆಂಬ ಕಮ
 ಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಆ ಶಿವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಆತನಿಂದ ಪುನಃ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪಡೆದನು.
 ಮತ್ತೊಂದಾವೃತ್ತಿ ಮೇಘರೂಪನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ
 ಸಾಂಬ, ನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಒಂದಾವೃತ್ತಿ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ವೀರಮಾ
 ಹೇಶ್ವರಮುನಿಯಿಂದ ಪಾದದಿಂದದೆಯಮೇಲೆ ಒದಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಎಂಬ
 ಗುರುತನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯೆಡನೆ ಈ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯಿಂದ ಭಂಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪ
 ಟ್ಟು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವಾದ ಪಾಯಸವನ್ನು
 ಪಾದವನ್ನು ಹೊರತು ಶರೀರಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಲೇಪನಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಜ್ರಕಾಯನಾದನು. ಆ ಪಾ
 ಯಸವನ್ನು ಪಾದಕ್ಕೆ ಲೇಪನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಬಿಟ್ಟನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ಯಾಡನ ಬಾಹದಿಂದ ತಾಡಿತ
 ವಾದ ಪಾದವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಮುನಿಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಸಲದಿಂದ
 ಕುಲಕ್ಷಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮ
 ತ್ತು ಪರಶುರಾಮನಾಗಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಾದ್ದ
 ರಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ದಶರಥನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ರಾಮನೆಂದೊ

ರಾಂ || ಅಬ್ಧೌ ಪತಿತ್ವಾ ಪರಶುರಾಮಸ್ಯ ಮರಣಕ್ರಮಃ || ಪನವಾಸವಿಧಾ ಶ್ರೀರಾ
ಮಸ್ಯ ದಾತರಥೇಸ್ತುತಃ || ಪತ್ನಿಯಾಯಾ ರಾವಣೇನ ಬಂದೀಕೃತವಿಧಾ ಪುನಃ ||
ಪದಾಶ್ಚ ಜೇನೇಂದ್ರಜಿತಾ ರಚಿತೋ ಬಂಧನಕ್ರಮಃ || ಕಿಂಚಿದೇವೈಶ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ
ವಾಲಿರಾವಣಯೋರ್ವಿಧಾತ್ || ಧರಾಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಿಧಾ ರಚಿತಾನೇನ ಪಂಚಮಂ || ಪ
ದ್ವೈಹ್ಮಹತ್ಯಾಹೃತಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯಾತಿಭಕ್ತಿತಃ || ರಾಮೇಶ್ವರಂ ಮುಕ್ತಾಂಶಂ
ಕೃತಾ ಪೂಜಾ ವಿಧಾಶ್ಚನಾ || ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಭಾರ್ಯಾಮವಿಶ್ಯಾಸಾದ್ಧಿತ್ಯಾನುಜಮಪಿ
ಸ್ವಯಂ || ಪತಿತ್ವಾ ಸರಯೂನದ್ವ್ಯಾಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವರಣಕ್ರಮಃ || ಮತ್ಸ್ಯಾಂತಾ
ರಂ ಸಂಹೃತ್ಯ ತದೀಯಮತಿಗರ್ವಿತಂ || ಗಂಗಾಧರೇಣ ರಚಿತಮನ್ತಕಾವೇಷ್ವನಕ್ರ
ಮಃ || ಕಿಂಚ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಸ್ಯ ತದೀಯಸ್ಯ ಹತ್ಯಾ ಜ || ಹರಹಾರಂತಾಮಧ್ಯೇ
ಸದಾ ಸೇವಾವಿಧಾ ಪುನಃ || ಮಹಾವರಾಹದಂಷ್ಟ್ರಾಯಾಸ್ತದೀಯಾಯಾ ಆ
ಮರ್ಷತಃ || ಉತ್ಪಾಟಿತಾಯಾ ಗಿರಿಶಪ್ರಸಾದೋಷ್ಠೇ ಸಂಸ್ಥಿತಕ್ರಮಃ || ಸೃಷ್ಟಿಹೃತ್
ಮೃತ್ಯುಶ್ಚ ಪರಮೇಶೇನ ಲೀಲಯಾ || ತಯಾ ಕೃತ್ವಾ ವರಜಿತಾ ವಸನಶ್ಚವಿಧಾಪಿ
ಚ || ತ್ರಿವಕ್ರನಾವತಾರಸ್ಯ ಕಂಕಾಳಂ ತು ಮಹೀಯಸಃ || ಏತನ್ಮಾರ್ಗದಿವಶಶ್ಚಂ
ಭೋರ್ಹಸ್ತೇ ಸ್ಥಿತವಿಧಾಸಂತಂ || ಎಷ್ಟಕ್ಷೇನಕರೀರಸ್ಯ ತಿವಶೂಲಸ್ಥಿತಕ್ರಮಃ || ಕಪಾ
ಲಂ ಶಿವಶಸ್ತ್ರಸ್ಯಂ ನಿರ್ಭಿದ್ಯಾಂತಿಕಮಾಶ್ಚನಃ || ಪಕ್ವಧಾಂಶಾಭಿರಾಪೂರ್ಯ ಮೂರ್ಛಯಾ

ದಾಗ್ನಿ ವನವಾಸವನ್ನು ನುಭವಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕದ್ದು ಕೊಂದುಕೊಡಿ
ಸರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಆ ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನಿಂದ ಬಂಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.
ವಾಲಿಯನ್ನೂ ರಾವಣನನ್ನೂ ಕೊಂದುದುರಿಂದುಂಟಾದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಿರಾಡಿಸಿಕೊ
ಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೂ ರಾಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ
ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅವನೊಬ್ಬಳೆಯಿಂದ ಮದದಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ
ನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ಸ್ಯ
ವತಾರದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾದುದರಿಂದ ಶಿವನಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ತನ್ನ ಅವಮಾನಗಳಿಂ
ಶಿವನ ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಆಭರಣವಾದನು. ಮತ್ತೂ ಕೂರ್ಮಾವತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಂದ ಸಂಹೃತನಾಗಿ ಶಿವನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಆಭರಣವಾದನು. ಮಹಾವರಾಹದ ಕೋರಿ
ದಾಡೆಯು ಶಿವನ ಕರಕ್ಕೆ ಆಭರಣವಾಯಿತು. ನಂದಿಸುತ್ತನ ಬರ್ಮವು ಶಿವನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರವಾಯಿತು.
ವಾಮನಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜಿನ್ನು ಮೂಳೆಯನ್ನು ಶಿವನು ಏಟುಂಗವನ್ನಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಶಿವನಿಂದ ಎಷ್ಟಕ್ಷೇನನ ಶಂಕುವು ಮೂಲದಲ್ಲಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಹಣ
ಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ ರಕ್ತಧಾರೆಯನ್ನು ಶಿವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಲವನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೂರ್ಛ

ಪತನಕ್ರಮಃ || ಉರುಲಿಂಗಸ್ಯ ಚರಣಾವವಲೋಕಯಿತುಂ ಜನಾತ್ || ಪರಿಪ್ರಾಪ್ತ
 ವರಾಹತ್ವವಿಧಾ ಸ್ವೇನ್ನೈವ ಭೂತಲೇ || ಪ್ರತ್ಯುಬ್ಧಂ ಚ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮಂ ಕಾಮರಾ
 ಹೇ ಕೃತೇ ಸತಿ || ತದ್ವಾರಾಣಾಮರ್ಧಸ್ಯ ಕ್ಲೇಶಪ್ರಾಪ್ತಿವಿಧಾ ತಥಾ|| ಜ್ವಲಿತೇ ವ್ಯಾ
 ಸಹಸ್ತ್ರೈಃ ಪ್ರೇ ಲಂಬಮಾನೇ ನಿರಂತರಂ || ತದ್ರಕ್ಷಣಂ ವಿರಚಿತುಮಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಾ
 ತಥಾ|| ತದ್ರಕ್ಷಣಂ ವಿರಚಿತುಮಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಾ ತಥಾ|| ಅವಮಾನೈರ್ಮಹೇಶೇನ ರ
 ಚಿತ್ಪ್ರೇವಮಾದಿಧಿ || ಅಹಂಕಾರಕ್ಷಯವಿಧಾ ಎಷ್ಟೋರಸ್ಮಿನ್ನಹಿತಲೇ|| ವಾರಾಣ
 ಸ್ಯಾಂ ಚ ಎತ್ತೇಕಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಸ್ವನಾಮತಃ|| ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಚ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮ
 ಹೇಶಸ್ಯಾರ್ಥನಾ ವಿಧಾ|| ಇಂದ್ರನೀಲಮಯಂ ಲಿಂಗಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಸಹ||
 ಸಜ್ಜಿಕಾಯಾಂ ಪಿನಿಕ್ತೈಃ ತನ್ಯಮಾನಾರ್ಥನಾವಿಧಾ || ಕಿಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ವಚಸಾ
 ಶಿವಭಕ್ತೇನ ವಿಷ್ಣುನಾ || ಸರ್ವೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಚಿತಾ ಭಜನಾವಿಧಾ || ನಿಗ್ರ
 ಹಾನುಗ್ರಹವತಾ ಶಂಕರೇಣೈವ ಶಾಬ್ದಗುಣಾ|| ಪ್ರಾಪ್ತಭಂಗಸ್ಯಾಪಗತಗರ್ವಸ್ಯ ಪರ
 ಮೇಶ್ವರೇ || ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಾಂಗಯಾ ಜಾತದಿವ್ಯಶೋಭಾವಿಧಾಪಿ ಚ || ಮಹಿಮ್ನಃ
 ಪರಮೇಶಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಹೀನಸ್ಥಿತೇರಪಿ|| ಅಯಮೇವ ಹಿ ದೃಷ್ಟಾಂತೋ ನ ಕಿಂ ಸಮ್ಯ
 ಗ್ವಿಚಾರತಃ , , ಇತ್ಯಾದಿಸಕಲಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಸಂಗ್ರಹವಾಕ್ಯೈರ್ಹರಿಪರಾಭವತಿ

ಹೊಂದಿ ಬಿದ್ದನು ಮಹಾಲಿಂಗದ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಂದಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿ
 ಯನ್ನು ಕೊರೆದು ಹೋದನು. ಶಿವನಿಂದ ಕಾಮದಹನವಾದುದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮ
 ದಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾರದೆ ಕ್ಲೇಶವನ್ನುನುಭವಿಸಿದನು.
 ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ತೋಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಶಕ್ತನಾದನು.
 ಶಿವನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಇವು ಮೊದಲಾದ ಅಪಮಾನಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಗರ್ವವು ನಾಶಮಾಡಲ್ಪ
 ಟ್ಪಿತು. ವಿಷ್ಣುವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ
 ದನು. ಆತನಯು ಶಿವಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರನೀಲ ರತ್ನವಿಕಾರವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ
 ಧಾರವೆ ಮಾಡಿಕೂಡು ಕರಡಿಗೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಮಾತುಗಳಿಂದೇನು. ಶಿವಭಕ್ತ
 ಸಾಂಗದ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಶಿವ ಸೇವೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದನು. ನಿಗ್ರಹಾನು
 ರಾಗ ಮಂದರ್ಬಿ ಮುಖಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ, ನಾಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಗರ್ವವುಳ್ಳ
 ಮಹಾದೇವಿಯಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಶ್ರವಣ ಸೇರ್ಪನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಗಭಕ್ತಿಯುಂ
 ದಾದ ಸಂಗವನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಚಿನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಶಿವನ
 ನು ಮೊದಲ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸೇವೆಗೂ ಗಾಢೇ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೇರೊಂದು
 ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವು, ಇವು ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ದಸಿಧೀನ ಮಂತ್ರೇಣ ತ್ರಿಪುಂತ್ರಂ ಭಸ್ಮಕುಂಠನಂ || ನೈವ ಕುರ್ವಂತಿ ಮೋಹೇನ ಮ
ನುಷ್ಯಾಃ | ಪಾಪಕರ್ಮಣಃ || ಗಾಡುಡವುರಾಣೀ, — " ಗೋಪೀನುಲಿನಧಾರೀ ತು
ಶಿವಂ ಸ್ವೈತಃ ಯೋ ದ್ವಿಜಃ || ಸತ್ತೇಕವಿಂಶತಿಕುಲಂ ಪ್ರಾಪಯೇನ್ನರಕಂ ವ್ರಜೇ
ತ್ || ಮನುಸ್ಮೃತೌ, — " ಸೋದ್ಭವಪುಂತ್ರಂ ಮುಖಂ ಧೃಷ್ಟ್ವಾ ವ್ರತಂ ಚಾಂ
ದ್ರಾಯಣಂ ಜರೇತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖೇನ ಭಸ್ಮಧಾರಣಂ ಕರಣೀಯ
ಮತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತ್ಯೋದ್ಭವಪುಂತ್ರನಿವಸನರ್ಥೋ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶೀ ಶ್ರುತೀಯಾಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯಃ.

ಶೀ— ಹೇ ಜೋಳ | ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಮಾ
ನವಪುರಾಣೀ, — " ಆಯುಧೈಶ್ಚಂಖಚಕ್ರಾದ್ಭೈರ್ನದಹೇಡ್ವ ಕರಾಡನ || ಮನು
ಷ್ಯಾಣಾಂ ಶರೀರಾಣಿ ನ ಲಿಖೇಜ್ಜೋರಸಿ ಭ್ರಮಾತ್ || ದಗ್ಧಾಂಗಶ್ಚಾಯುಧೈ

ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಸ್ಮತ್ರಿಪುಂತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದಿ
ಲ್ಲವು. ಗಾಡುಡವುರಾಡದಲ್ಲಿ — "ಯಾವ ದ್ವಿಜನು ಗೋಪಿಯನ್ನೂ ದೀಪದ ಕಬ್ಬನ್ನೂ ಧರಿಸಿ
ತವಣಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವನೋ ಆತನು ತನ್ನ ಇಬ್ಬತ್ತೊಂದು ಕುಲವನ್ನು ನರಕವನ್ನೈದಿ
ಸುವನು. ಕಾನೂ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ — "ಉರ್ಧ್ವಪುಂತ್ರಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ
ಉರ್ಧ್ವಪುಂತ್ರಾದಿಧಾರಣಪ್ರತಿಷೇಧಕವಚನಮುಖದಿಂದ ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕತಕ್ಕನು
ಬಂಕವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಎಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು.

ಎಂತಿರಿಗೆ ಉರ್ಧ್ವಪುಂತ್ರನಿವಸನಾರ್ಥಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯವು.

ಶೀ— ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧವನ್ನು ಕೇಳು; ಮಾನವರು
ಗಾಡದಲ್ಲಿ — "ಮನುಷ್ಯರ ದೇಹಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಂಖಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಿ
ಲಿಂದ ಸ್ಪೃಶಕೂತವು. ಮನುಷ್ಯರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ
ಶ್ರುಮುಖಾಂತರದ ಬಲೆಯಲಾಗದು, ದೇಹಗಳ ಆಯುಧಗಳಾದ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಎಲೆ

ರ್ದಿವ್ಯೈರ್ಲಿಖಿತೋರಸಿ ಮಾನವಃ || ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಸದಾಚಾರೇ ನಾಧಿಕಾರೀ ಕದಾ
 ಚನ || ದಗ್ಧಾಂಗಾ ಲಿಖಿತಾಂಗಾಶ್ಚ ನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾಃ ದ್ವಿಜಾಶಯಃ || ನ ದರ್ಶನೀ
 ಯಾಸ್ತಾಕ್ ರಾಜಾ ದೇಶಾಚ್ಛೇಘ್ರಂ ಪ್ರವಾಸಯೇತ್ || ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, -
 " ಸ್ವದೇಹೇ ಪರದೇಹೇ ವಾ ನ ಕುರ್ಮ್ಯಾದಂಕನಂ ನರಃ || ಯದಿ ಕುರ್ಮ್ಯಾಚ್ಚ ಚಕ್ರಾ
 ದ್ವೈಃ ಪತತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ಬೋಧಾಯನಸ್ಮೃತೌ, - " ನಾಂಕಯೇನ್ನ ದಹೇ
 ದ್ವೇಹಂ ದಹೇಚ್ಛೇತ್ಕಾಮಕಾರತಃ || ನಾಧಿಕುರ್ಮಂತಿ ದಗ್ಧಾಂಗಾಶ್ಚ ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತೇ
 ಷು ಕರ್ಮಸು || ಶಾತಾತಪಸ್ಮೃತೌ, - " ಅಂಗೇಷು ನಾಂಕಯೇದ್ವಿಪ್ರೋ ದೇವ
 ತಾಯುಧಲಾಂಭನೈಃ || ದಹನಾಶ್ಲೇಖನಾದ್ವಿಪ್ರಃ ಪಾತಿತ್ಯಂ ಯಾತಿ ತತ್ಕ್ರುಣಾತ್ ||
 ಶತ್ಪ್ರಿವ || ಅಂಗೇಷು ನಾಂಕಯೇದ್ವಿಪ್ರೋ ದೇವತಾಯುಧಲಾಂಭನೈಃ || ಅಂಕ
 ಯೇದ್ವದಿ ಮೋಹಾದ್ವೈ ಪತತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ಯಮಸ್ಮೃತೌ, - " ನಾಂ
 ಕಯೇನ್ನ ದಹೇವ್ಗಾತ್ರಂ ದೇವತಾಯುಧಲಾಂಭನೈಃ || ದಹನಾಶ್ಲೇಖನಾದ್ವಿಪ್ರಃ
 ಪಾತಿತ್ಯಂ ಯಾತಿ ತತ್ಕ್ರುಣಾತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಕಾರತಪುರಾಣಸ್ಮೃತಿ
 ವಾಕ್ಯೈಶ್ಚಂಪಿಹಕ್ರಮಾದ್ರಾಜಾಸಂಪೇಧಃ ಕ್ರಿಪಾದಿತಃ, ಅತಃವ ಶಿವಲಿಂಗ
 ಧಾರಣಂ ಚಾವಶ್ಯಂ ಸರ್ವದೇಹೈಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಮತ್ತೇಕೇನಾಂ

ಯಲ್ಲಿ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾನವನು ವೈದಿಕಾಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಮಾರ್ತಾಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಯಾವಾಗಲೂ
 ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲವು ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂ
 ಗಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆದ ದ್ವಿಜರು ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಕ್ಕೆ ಯೋ
 ಗ್ಯರೂ ಅಲ್ಲವು ಅವರನ್ನು ಅವರ ದೊರೆಯು ತನ್ನ ದೇಶದಿಂದ ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಹೊರಡಿಸಬೇ
 ಕು, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ "ಮಾನವನು ಚಕ್ರಾಧಾಯುಧಗಳಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಾದರೂ
 ಅನ್ಯರ ದೇಹದಲ್ಲಾದರೂ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು. ಮಾಡಿದರೆ ಪತಿತನಾಗುವನು, ಸುಡೆಹ
 ಎಲ್ಲವು, ಬೋಧಾಯನಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ "ಮಾನವನೂ ದ್ರವಾ ಸೇಯಂ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನಾಗಲಿ
 ಅನ್ಯರ ದೇಹವನ್ನಾಗಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು ಆಯುಧಗಳಿಂದ
 ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತ-ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗದು, ಶಾತಾತಪಸ್ಮೃ
 ತಿಯಲ್ಲಿ - "ವಿಪ್ರನು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಯುಧಗಳಿಂದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು.
 ಸುಟ್ಟರೆ ಬರೆದರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಯಾಗುವನು, ಆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ
 ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಯುಧಗಳಿಂದ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದುವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು, ಇತರ ದಿಗಳಾದ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾ
 ಶಪಡಿಸುವ ಪುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿನಾಕೃತಿಗಳಿಂದ ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾದಿಧಾರಣನಿಷೇಧವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಶಿವಲಿಂಗಧಾರಣವು ಆವಶ್ಯಕರಣೀಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ
 ದಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು.

ಇತಿ ಶಂಬಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣಾನಿರ್ವೇಧನಿರ್ವಯೋ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶೇ
ಚತುರ್ಥಸ್ತ-ವಾದಃ.

ಪ್ರದೋಷಕಾಲೇ ಹರಿದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ವೇಧಪೂರ್ವಕಂ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ವಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷಕಾಲೇ ಹರಿದರ್ಶನನಿರ್ವೇಧಃ ಶ್ವಯತಾಂ,
ಲೈಂಗೀ, — ನ ಪ್ರದೋಷೇ ಹರಿಂ ಪಶ್ಯೇದ್ಧದಿ ಪಶ್ಯೇತ್ತಮಾದತಃ || ದ್ವಾದಶಾ
ಬ್ದಕೃತಂ ಪುನಃ ತತ್ಪುನಃ ಗೇನ ವಶ್ಯತಿ || ಹರಿಂ ಪ್ರದೋಷೇ ನೇಕ್ಷೇತ ಭೃಗುಪ
ತ್ನೀಶಿರೋಹರಂ || ಪ್ರಮಾದಾದ್ಧದಿ ವೇಕ್ಷೇತ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದವೃಷಕ್ಸಯಃ || ಇತ್ಯಾ
ದಿಧಃ ಪ್ರದೋಷೇ ಹರಿದರ್ಶನನಿರ್ವೇಧೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ.

ಹೇ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷೇ ಶಿವದರ್ಶನವಿಧಿಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಲೈಂಗೀ, — ಯಾ
ನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಸಮುದ್ರಾಂತಾನಿ ತಾನಿ ತು || ಅಂಡಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತಿಷ್ಠಂತಿ
ಪ್ರದೋಷೇ ತು ವೃಷಕ್ಸಯಃ || ತತ್ಪಾದ್ಯವೃಷಕ್ಸಯಃ ಸ್ವಪ್ನಾಶ್ಚ ಶಂಕರಸ್ಯಾ.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಶಂಬಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣಾನಿರ್ವೇಧನಿರ್ವಯವನ್ನು ಕೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದರ್ಶನಾದಿ ನಿರ್ವೇಧಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿ
ನಿರ್ವಯವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದರ್ಶನ ನಿರ್ವೇಧವನ್ನು ಕೇಳು;
ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ನೋಡಬಾರದು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ
ನೋಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪುಣ್ಯವು ಆಗಲೇ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂ
ದುವುದು ಭೃಗುಮುನಿಯ ಮಡದಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ಪ್ರದೋಷಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಾರದು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಪುಣ್ಯವು ನಾಶವಾಗುವುದು ಇವು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ
ನಿಷ್ಣು ದರ್ಶನನಿಷೇಧವು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವನಾಗು.

ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿವದರ್ಶನವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾ
ಣದಲ್ಲಿ — ಸಮುದ್ರವೇ ಕಡೆಯಾಗುಳ್ಳ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಷಭನ
ಅಂಡವನ್ನಾಶ್ರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವೃಷಭನ ವೃಷಹವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಳಕೆ ಶಿವನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡು

ವರೋಚನಾತ್ || ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಭಸ್ಮೇಧವತಿ ತತ್ಕೃಣಾತ್ || ಭೋ
ಜೋಳ | ಶನಿಪ್ರದೋಷೇ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಫಲಂ ಶೃಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ ವೈಷ್ಣವೇ
ಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ, — ಮಂದವಾರೇ ಪ್ರದೋಷೋಯಂ
ದುರ್ಲಭಸ್ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ || ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಲಭತರಃ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಸಮಾಗತೇ || ಎಷ
ಗೋಪಸುತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರದೋಷೇ ಮಂದವಾಸರೇ || ಅಮಂತ್ರೇಣಾಪಿ ಸಂವೂ
ಜ್ಯ ಶಿವಂ ಶಿವಮವಾಪ್ಸವಾತ್ || ಇತಿ ನಿಭಿರಿಯಂ ಕಥಾ ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಎಷ್ಟು
ಪುರಾಣೇ, — ಎಷ್ಟುವಾಕ್ಯಂ, “ ಅಹೋ ಸ್ವಂಶೇನ ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಥಮಪರಿಗತಂ
ಯಾಮಿನೀ ಯಾಮೇವೇಕಂ ಮುಖ್ಯಂ ಪಾಪಯಃ ಪ್ರದೋಷಂ ಸ್ಮರತಿಥಿಸಮಯೇ
ಮಂದವಾರೇಂತ್ಯಪಕ್ಷೇ || ಅಭ್ಯಂಗಂ ವಿಪ್ರಮಿತ್ರಕ್ಷಿತಿವಸುನಯನಾಲೋಕನಂ ಭಾ
ಷಣಂ ಚ ಎಷ್ಟೋಃ ಪೂಜಾಂ ಚ ಹಿತಾ ಪರಿಣತಮನಸಾ ಪೂಜಯೇತ್ಸಾರ್ವತೀಕಂ”
ಇತಿ. ಹೇ ಜೋಳ | ಅಪಿಶ ಸೋಮವಾರಪ್ರದೋಷೇ ಸೋಮವಾರಾಮಾವಾಸ್ಯಾ
ಯಾಂ ಚ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಪೂಜಾಫಲಂ ಶೃಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂ
ಡೇ, — ಶಿವಪೂಜಾ ಸದಾ ಕಾರ್ಯಾ ಹೇತುಸ್ವರ್ಗಾರ್ಜವರ್ಗಯೋಃ || ಸೋಮವಾ

ದುವುಬರಿಂದ ಎಳುಪನ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ನಾಶವಾಗುವುದು.
ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಶನಿಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಫಲವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ
ವೈಷ್ಣವೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಶನಿಪ್ರದೋಷವುಂಟಾಗತಕ್ಕದು
ಕಷ್ಟವು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶನಿಪ್ರದೋಷವುಂಟಾಗುವುದಾದರೋ ಅತಿ ದುರ್ಲಭವು ಈ
ಗೋಪಾಲಕರ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಶನಿಪ್ರದೋಷ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಮಂತ್ರಕಲಾಪವಲ್ಲದೆ ಆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ
ಮಂಗಳವನ್ನು ಪಡೆದನು,, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಈ ಕಥೆಯು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಯಾವುವನ್ನು ಅಂದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲವನ್ನೇ
ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರದೋಷವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರಾದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಶನಿಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂ
ಜನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆಯೂ ಮಿತ್ರರೊಡನೆಯೂ ರಾಜನೊಡನೆಯೂ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆಯೂ
ಸಲ್ಲಾಪ, ಎಷ್ಟುವಾದ ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು,, ಎಂದು ಎಷ್ಟುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ
ಜೋಳನೇ! ಮತ್ತೂ ಸೋಮವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಾದರೂ ಸೋಮವಾರದಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಶಿವಲಿಂಗದ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು
ಕೇಳು, ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಸ್ವರ್ಗಸಾಧ್ಯವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷ
ಸುಖವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು ಪ್ರದೋಷ

ರೇ ವಶೇಷೇಣ ಪ್ರದೋಷಾದಿಗುಣಾನ್ವಿತೇ || ಕೇವಲೇ ಸೋಮವಾರೇ ವಾ ಯೇ ಕು
 ರ್ಯುತ್ಯಂತರಾರ್ಥನಂ || ನ ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕಿಂಚಿದಹಾಮುತ್ರ ಚ ದುರ್ಲಭಂ” ಇತಿ.
 ಸ್ಯಾಂದೇ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ಶಿವಃ, “ ಕನ್ಯಾದಾನಶತಾತ್ಫಲಂ
 ಗಜಘಟಾಗೋಕೋಟಿದಾನಾತ್ಫಲಂ ತ್ರೀರುದ್ರಪ್ರತಿರೂಪದಾನಶತಕಾಠ್ಠೀಮಾದ್ರಿದಾ
 ನಾತ್ಫಲಂ || ರುದ್ರೈಕಾದಶಲಕ್ಷವಾರಪರನಾದ್ಯಜ್ಞಾಯತೇ ಧೂರ್ಜಟೀಸ್ತತ್ತ್ಯುರ್ಮ
 ಫಲಾಧಿಕಂ ಗಿರಿಸುತೇ | ಸೋಮಪ್ರದೋಷೇಷರ್ಚಯಾ || ಸೋಮವಾರೇಷ್ಯಮಾವ
 ಸ್ಯಾಂ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾನ್ವಿತಾ ಯದಿ || ತ್ರಿಕೋಟಿಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ಚ ಫಲವಾಶಾರ್ಥನಾದ್ಯನೇ
 ತ್” ಇತಿ. ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ, — “ವಾಗ್ಗೀವೇ ದೃತವೃಕ್ಷೇ ತತಮಹೋ ವೇ
 ಣಾಂ ಕೃಣನ್ನದ್ಮಭೂಸ್ತಾಳೋನ್ನಿದ್ರಕರೋ ರಮಾ ಭಗವತೀ ಗೇಯಪ್ರಯೋಗಾನ್ವಿ
 ತಾ || ಎಷ್ಟು ಸ್ನಾಂದ್ರಮೃದಂಗಲಂಘನಸಟುರ್ದೇವಾಸ್ಸಮಂತಾತ್ತ್ರಿ ಫತಸ್ಸೇವಂ
 ತೇ ತಮನುಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ದೇವಂ ಮೃಡಾಣೀಪತಿಂ || ಗಂಧರ್ವಯುಕ್ತಪತಗೋ
 ರಗಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯವಿದ್ಯಾಧರಾಮರವರಾಪ್ತರಸಾಂಗಣಾಶ್ಚ || ಯೇಷಸ್ತೇ ತ್ರಿಲೋಕನಿಲ
 ಯಾಸ್ಸಹಭೂತವರ್ಗಿಣಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ಹರಪಾರ್ತ್ಯಸಂಸ್ಥಾಃ ||
 ಅತಃ ಪ್ರದೋಷೇ ಶಿವ ಏಕವನ ಪೂಜ್ಯೋಽಧ ನಾಸ್ತೇ ಹರಿಪದ್ಮಜಾದ್ಯಾಃ || ತಸ್ಮಿ

ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೋಮವಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಸೋಮವಾರದಲ್ಲಿ ಶಿವ
 ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲೂ ಹೊಂದಲಶಕ್ತವಾದುದು
 ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ಸ್ಯಾಂದವುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —
 “ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ! ನೂರುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಗಜಸಮೂಹ
 ದಾನದಿಂದಲೂ, ಕೋಟಿಗೋದಾನದಿಂದಲೂ, ಶತರುದ್ರಪ್ರತಿಮಾನಾನದಿಂದಲೂ, ಮೇರುದಾನ
 ದಿಂದಲೂ, ಹನ್ನೊಂದುಲಕ್ಷವೇಳೆ ತ್ರೀರುದ್ರಪರನಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿ
 ಲಾದ ಫಲವು ಸೋಮಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ
 ದು, ಎಂದೂ ಶಿವನಿಂದ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಸರಸ್ವತಿಯು ವಲ್ಲಕಿ
 ಯೆಂಬ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ, ಇಂದ್ರನು ಕೊಳಲನ್ನೊಡುತ್ತಾ, ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾಳವನ್ನು
 ಹಾಕುತ್ತಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಾ, ಎಷ್ಟು ವು ಮದ್ದಲೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ
 ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಸುತ್ತವರೆದವರಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ,
 ಗಂಧರ್ವರೂ, ಯಕ್ಷರೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಸರ್ಪಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಸಾಧ್ಯರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ,
 ಅಮರಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳ ಸಮೂಹಗಳೂ, ಇನ್ನೂ ಉಳಿದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವವರೂ
 ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.
 ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲರಿಂದ ಪೂಜ್ಯನು, ಮಿಕ್ಕ ಎಷ್ಟು ಬ್ರ

ನೃಹೇಶೇ ವಿಧಿನೇಚ್ಛಮಾನೇ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಸಿದಂತಿ ಸುರಾಧಿಸಾಧಾಃ" ಇತಿ.

ಹೇ ಚೋಳ! ಆಧಿ ಮಾಘೇ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶೀಮಹಾನತಿ ಹರಿವಿರಿಂಚ್ಯಾದೀ
ನಾಂ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾವಿಧಿಃ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸ್ವಾಯದೇ ಪ್ರಹೋತ್ತರಯಂಡೇ—
“ಯಾನಿ ಯಾನಿ ತು ಪುಣ್ಯಾನಿ ದಿನಾನಿ ಚ ಯುಗೇ ಯುಗೇ || ಮಾಘಾಸಿತಚತು
ರ್ದಶ್ಯಾಂ ತಾನಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಕೃತ್ಸುತಃ || ಮಾಘೇ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಸಮಾ
ಸೋತಿದುರ್ಲಭಃ || ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ಮನ್ಯೇ ರಾತ್ರಾ ಚಾಗರಣಂ ನೃಣಾಂ ||
ಆತೀವ ದುರ್ಲಭಂ ಮನ್ಯೇ ಶಿವಲಿಂಗಸ್ಯ ದರ್ಶನಂ || ಸುದುರ್ಲಭತರಂ ತತ್ರ ಪೂಜ
ನಂ ಪರಮೇಶಿತುಃ || ಭವಕೋಟಿಶೋವಾತ್ರ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಸಮೃದ್ಧಿತಃ || ಲಭ್ಯತೇ
ವಾ ಪುನಸ್ತತ್ರ ಬಿಲ್ವವತ್ರಾರ್ಚನಂ || ಏಕೇನ ಬಿಲ್ವವತ್ರೇಣ ಶಿವಲಿಂಗಾ
ರ್ಚನಂ ಕೃತಂ || ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಲಭ್ಯಸ್ಯೇನ ಕಿಂ ವಾ ಸಾದೃಶ್ಯಮಿಚ್ಛತಿ”
ಲೈಂಗೀ— “ಪುಷ್ಪದ್ರವ್ಯದಶಕೋಟಿಫಲೈಸ್ಸರ್ವಪುಷ್ಪಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ರತ್ನಲಂ
ಕೋಟಿಫಲೈಃಕವೇಕಬಿಲ್ವದರ್ಶನಾದ್ || ಪೂಜಾಕೋಟಿ ಸಮಾ ಸ್ತೋತ್ರಂ

ಹೃದಿ ದೇವತೆಗಳು ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲವು ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವೆಂದುಮಾಡುವಾಗ ಪೂಜೆ
ಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಧಿಪತಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವರು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಬೈದೆ ಎಲೈ
ಚೋಳನೇ! ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಐಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮ ನೊಡಲಾದವರು ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ದಿದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ವಾಯದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಹೋತ್ತರಯಂಡದಲ್ಲಿ— “ಕ್ರಾಂತಿ
ಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲೂ ಇರುವ ಪುಣ್ಯದಿನಗಳಲ್ಲವು ಮಾಘಾಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿರುವ
ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಬಿಡುವಕ್ಕೂ ಇರುವವು — ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣಮಾಡು
ವುದಾದರೋ ಬಹು ಕಷ್ಟಕರವಾದದ್ದು, ಒಂದೆಲ್ಲ ಉಪವಿಗದರ್ಶನಾದರೋ ಅತಿಪ್ರಯಾ
ಸನಕವಾದದ್ದು. ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯು, ಲೋಕ್ಪ್ರಭಾಮಯವಲ್ಲ ಮಹತ್ವಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ
ಪ್ರಯಾಸಕರವಾದದ್ದು. ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಬಿಲ್ವವತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅನೇಕಕೋಟಿ
ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಸಮೃದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ಬೋಧಕವಾದದ್ದೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಒಂದು ಬಿಲ್ವವತ್ರ
ದಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗವು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದುಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯಫಲದೊಡನೆ ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾ
ವುದುತಾನೇ ಸಮಾನವಾಗುವುದು? ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ— “ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಹಸ್ತದಿಂದಕೋಟಿ
ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಗಿಲಾದ ಫಲವು ಒಂದು ಸುಮಾರು
ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು ಆದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೋಟಿಪುರುಷ ಪುಷ್ಪ ಒಂದು
ಬಿಲ್ವದಳದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು ಕೋಟಿ ಬಾರಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದ
ರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಶಿವಪ್ರೋತ್ತವು ಸ್ತೋತ್ರಕೋಟಿಗೆ ಸಮಾನವಾ
ದುದು ಶಿವಮಂತ್ರಜಪವು ಜನಕೋಟಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಶಿವಧ್ಯಾನವು. ಧ್ಯಾನಕೋಟಿಗೆ

ಸೋತ್ರಕೋಟಿಸಮೋ ಜಃ || ಜಃಕೋಟಿಸಮಂ ಧ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾನಕೋಟಿಸಮೋ
ಲಯಃ || ಅಸಂಪೂಜ್ಯ ತಿವಂ ಸೋತ್ರಜವಾತ್ಫಲಮುದೀರಿತಂ || ಸಂಪೂಜ್ಯ ತ
ಸೋತ್ರಜವಾತ್ಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಲಂವಿಸ್ತರೇಣ.

ಇತಿ ಪ್ರದೋಷಕಾಲೇ ಹುರ್ದರ್ಶನಾದಿನಿಷೇಧಪೂರ್ವಕಂ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ಣಾ
ಯವಿಧಿವ್ಯಾಪಾರೋಪದೇಶೇ ಸಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

—:॥:—

ಶ್ರೀಃ.

ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ ಅಷ್ಟಾದಶಸು ವಿದ್ಯಾಸು ಮಾಮಾಂಸಾತಿಗರೀಯಸೀ || ತ
ತೋಸಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಂ ತು ಪುರಾಣಂ ತತವಿವ ಜ || ತತೋಸಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ತು ತ
ಸ್ಮಾದ್ಗುರೋ ಶ್ರುತಿದ್ವಿಜ || ತತೋವ್ಯುಪನಿಷತ್ಕೀರ್ತಾ ಗಾಯತ್ರೀ ತ ತತೋಧಿ
ಕಾ || ನ ಗಾಯತ್ರಾಧಿಕಂ ಕಿಂಚಿದಸ್ತೀತಿ ನತು ಕಧ್ಯತೇ” ಇತಿ ಕಾಶೀಖಂಡೇ
ಶುಕ್ರವಾಕ್ಯಾತ್, ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಮಾಮಾಂಸಾದಿಷು ಕ್ರಮೇಣ ಶಿವಾಧಿ
ಕ್ಯಂ ಕಧ್ಯತಾಂ.

ಸಮಾನವಾದುದು ಮನೋಲಯವು. ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೂ ಶಿವಸೋತ್ರ ಶಿವಮಂತ್ರ
ಜಪಗಳಿಂದಲೇ ಮಿಗಿಲಾದ ಫಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅಂದರೆ ಕರ್ಮಯುಜ್ಜ,
ವಸ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತೂ ಜಪಯುಜ್ಜವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹೀಗುವ ಫಲವೆನ್ನೆಂಬ
ದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಇದು ಮೊದಲಾದವಚನವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧರವಾ
ಗಿದೆ ಎಸಾರದಿಂದ ಸಾಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಷು ದರ್ಶನಾದಿನಿಷೇಧಪೂರ್ವಕಂ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ಣಯ
ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—“ ಹದಿನೆಂಟುವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಮಾಂಸೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ತರ್ಕ
ಶಾಸ್ತ್ರವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪುರಾಣವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ವೇದವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ
ಉಪನಿಷತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಗಾಯತ್ರೀಗಿಂತ
ಕ್ರೋಧವಾದುದು ಯಾವುದಾದರೂ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಕಾಶೀಖಂಡ
ದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರವಾಕ್ಯಿಯ ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ, ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಮಾಮಾಂಸೆ ಮೊ
ದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶಿವಾಧಿಕೃತವನ್ನು ನಡೂಸಿ

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳೆ! ಸದ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಕ್ರಮದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಾಚ್ಯವಾದ ಶ್ಲೋಕಂ, ಉತ್ತರವಿಮಾನಾಂಸಾಯಾಂ, —“ ಅಥಾಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ” —
 “ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ ” ತಥಾ ಶ್ವೇತರಾಯಶ್ರುತಾ, —“ ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ
 ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ ಯತ್ರಯಂತ್ಯಧಿಸಂವಿಶಂತಿ ತ
 ದ್ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ವ ” ಇತಿ. ಇತ್ಯುತ್ಪರವಿಮಾನಾಂಸಾಯಾಂ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಂ.
 ಅಥ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರೇ ಗೌತಮಸೂತ್ರೇ, —“ ತತ್ಪ್ರಜ್ಞಾನಾನ್ನಿಶ್ರೇಯಸಾಧಿಕಮಃ ”
 ಇತಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾದಿಮಂ ಸೂತ್ರಂ, ತಥಾ ನೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, —
 “ ತತ್ತ್ವಂ ಪಶುತಂತಿ ” ತಥಾಪಂಡನೇ, —“ ಅವಿಕಲ್ಪವಿಷಯ ವಿಕಲ್ಪಾಃ ಸ್ವಾ
 ದ್ವರೂಪಶ್ಚಕ್ಷೋಸ್ತ್ರಯಾಶ್ರುತಿಷು || ಅತ್ವರಮಾಮಯಾ ಸಹಿತಂ ವಂದೇ ತಂ ಸತತಂ
 ಭುವನಾಧಿಪಂ ” ನ್ಯಾಯಕುಸುಮಾಂಜಲಿ, —“ ಈಶಸ್ಯೈವ ನಿವೇಶಿತಂ ಪದಯು
 ಗೇ ಭೃಂಗಾಯಮಾನಂ ಭ್ರಮಜ್ಜೀತೋ ಮೇ ರಮಯತ್ಪವಿಘ್ನಮನಘಾ ನ್ಯಾಯ
 ಪ್ರಸನ್ನಾಂಜಲಿ ” ಇತಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಂ. ಸ್ವಾಂದೇ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣು
 ಸಂವಾದೇ, —ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, “ ಯಜ್ಞಕರ್ತಾ ಹ ದೇವೇಂದ್ರೋ ವೇದಕರ್ತಾ ಹ

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳೆನೇ! ಸದ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವ
 ನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈಳು, ಉತ್ತರವಿಮಾನಾಂಸಾಯಾಂ —“ ಅಥಾಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಂಶರದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
 ಶಿವತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು, —“ ಯಾವ ಶಿವನದಸೆಯಿಂದ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯವು
 ವರ್ತಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ವೇತರಾಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ ಯಾವ ಶಿವನದಸೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು
 ಹುಟ್ಟುತ್ತವೋ, ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜೀವಿಸುತ್ತವೋ, ಯಾವ ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತವೋ,
 ಯಾವ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೋ ಆ ಶಿವನನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿ, ಎಂದು ಹೇ
 ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಉತ್ತರವಿಮಾನಾಂಸಾಯಾಂ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಬಳಿಕ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಗೌತಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ —“ ಶಿವತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ
 ಯು, ಎಂದು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರವು. ನೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
 “ ತತ್ಪಶುತ್ವೈಶ್ಚ ಶಿವನೇಂಬದರ್ಥವು, ಹಾಗೆಯೇ ಪುಂಡರೀಕದಲ್ಲಿ —“ ಅವಿಕಲ್ಪವಿಷಯನೂ,
 ಅದ್ವಿತೀಯನೂ, ಸ್ಥಿರನೂ, ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಎಂದು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪ
 ಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೂ ಡೆಯನಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು
 ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ನ್ಯಾಯಕುಸುಮಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ —“ ಚಂಚಲವಾದ ನನ್ನ
 ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಿಯಂತಾಚರಿಸುತ್ತಾ ಶಿವಪಾದಕಮಲಯುಗದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ
 ದೋಷರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ಈ ನ್ಯಾಯಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯು ಶಿವನ ಪಾದಯುಗದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲ್ಪಡದೆ
 ಏಕರಸುವುದಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾ
 ದುದು. ಸ್ವಾಂಶದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣು ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ —“ ದೇವೇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞಾಧೀಶನಾಗಿ

ವಾಕ್ಯತಿ || ಅಪರೇನ ಜಗತ್ಕರ್ತೃಮಮ ಕರ್ತೃಮಹೇಶ್ವರಃ || ತಸ್ಯ ದೇವಾಧಿ
 ದೇವಸ್ಯ ಕರ್ತೃಃ ಕೋಪಿ ನ ದಿವ್ಯತೇ || ಅತ್ರ ಮೇ ವಚನಂ ವ್ಯಾಸ ಶೃತ್ವಾ ಮೂಢ
 ಯಧಾರ್ಥವಿತ್ || ಇತಿ ಸದ್ವಿವರಣೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತಃ. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತಃ,—
 “ ಪ್ರೇಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಗುರುಹಾರಾಂಶ್ಚ ಗತ್ವಾ ಸುರಾಂ ಪೀತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಚ
 ಕೃತ್ವಾ | ಭಸ್ಮಚ್ಛಿನ್ನೋ ಭಸ್ಮಶಯ್ಯಾ ಶಯಾನೋ ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯಿ ಮುಚ್ಯತೇ ಸ
 ರ್ವನಾಪ್ಯೇ || ಇತ್ಯಾದಿ ಸದ್ವಿವರಣೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತಃ. ಭಂದಸಿ,—ಪಿಂಗಲಾಚಾರ್ಯಃ,
 “ ಸಗುರುಸ್ತ್ಯುಂಬಕಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಲಘುರೇವ ಮುರಾಂತಕಃ || ಮೈರಸ್ತಜಭಗ್ನಿ
 ಲ್ಪಿಶ್ಚ ಭಂದೋಭಿಃ ಪೂಜಿತೋಽಪ್ಯರೈಃ || ಇತಿ ಭಂದಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಃ. ಜ್ಯೋತಿ
 ಶ್ರಾಸ್ತ್ರೇ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತೇ,—“ ಚತುರ್ಭುಜಹಸ್ತಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ದಿನಮುಚ್ಯ
 ತೇ || ಪಿತಾಮಹಹಸ್ತಂ ತು ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಘಟಿಕಾ ಭವೇತ್ || ವಿಷ್ಣೋರ್ವ್ಯಾಧತ
 ಲಕ್ಷಂ ತು ರುದ್ರಸೈಕಿಕಾ ಕ್ಷಣೋ ಭವೇತ್ || ರುದ್ರಸ್ಯ ಶತಕೋಟಿಸ್ತು ಪರಮಾ
 ಣಾತ್ಮಿವೇ ಭವೇತ್ || ಇತಿ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಶಿವಸ್ಯ ತು ವಶೇ ಕಾ

ರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ವೇದಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎನು ಜಗತ್ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮಹೇಶ್ವರ
 ನಾದ ಶಿವನು ನನಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಕರ್ತನಾದನೂ
 ಇಲ್ಲವು ಎನ್ನಿ ಮೂಢನಾದ ವ್ಯಾಸನೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಧಾರ್ಥ
 ವನ್ನು ತಿಳಿ, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸದ್ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ
 ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ —“ಕಳ್ಳನೂ, ಗುರುತಲ್ಪಗಾಮಿ
 ಯೂ, ಮದ್ಯಸಾನಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನೂ, ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಭಸ್ಮೋಷಣಗೃಹದರೆ, ಭಸ್ಮಮ
 ಯನಾದ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಯನಮಾವಿಸರೆ, ರುದ್ರಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡ
 ಲ್ಪಡುವನು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಮುಗಿದುದು ಭಂ
 ದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ —“ಗುರುಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಶಿವನೇ ಅಧಿದೇವತೆಯು. ಲಘುಸಂಜ್ಞೆಯು
 ಳ್ಳ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಅಧಿದೇವತೆಯೆಂದು ಪಿಂಗಲಾಚಾರ್ಯನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ
 ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭಂದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂ
 ಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ —“ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು
 ಒಂದುಸಾವಿರಬಾರಿ ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೊಂದುದಿನವು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದುಸಾವಿರದಿನಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ
 ಒಂದುಘಳಿಗೆಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹನ್ನೆರಡುಲಕ್ಷಘಳಿಗೆಗಳು ರುದ್ರನಿಗೊಂದುಕ್ಷಣವು. ರುದ್ರನ
 ನೂರುಕೋಟಿಕ್ಷಣಗಳು ಶಿವನಿಗೊಂದುಪದಮಾಣವು ಆಗುವುದು, ಎಂದೂ, ವಾಯುವೀಯಸಂ
 ಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ಕಾಲವು ಶಿವನಿಗಧೀನವಾಗಿದೆ ಶಿವನು ಕಾಲಕ್ಕಧೀನನಲ್ಲವು,, ಎಂದೂ ಹೇಳ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು.

ಲೋಕನ ಕಾಲಸ್ಯ ವಶೇತಿವಃ" ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ. ಧನುರ್ವೇದೇ.-
 "ತ ಇಮಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವಂಶೈಃ ಸುನೀಕಂ ಸೋಮಂ ಶಲ್ಯಂ ಎಷ್ಟುಂ ಪೇಷನಂ" ಇ
 ತಿ. ವೇದಪಾಠಸ್ಯ ನೇ-ನಮಃ ಪರಶವೇ ದೇವ ಶೂಲಾಯಾನಲರೋಚಿಷೇ || ಹರ್ಮ
 ಗ್ನೀಂದ್ರಾತ್ಮನೇ ತುಭ್ಯಮುತೋತ ಇಷನೇ ನಮಃ" ಇತಿ ಧನುರ್ವೇದೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ.
 ಋಗ್ವೇದೇ.-ಅಯಂ ಮೇ ವಿಶ್ವಭೇಷಜೋಯಂ ಶಿವಾಭಿಮತಃನಃ" ಇತಿ. ಯಜು
 ರ್ವೇದೇ.-ಯಾ ತೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಷ್ಟಿವಾ ವಿಶ್ವಾಹ ಭೇಷಜೇ | ಶಿವಾ ರು
 ದ್ರಸ್ಯ ಭೇಷಜೇ || ತಯಾ ನೋ ಮೃಡ ಜೀವಸೇ" ಸಾಮವೇದೇ.-" ಭಿಷಕ್ತ
 ಮಂ ತ್ವಾ ಭಿಷಜಾಂ ಶೃಣೋಮಿ" ವೇದಪಾಠಸ್ಯ ವೇ.-" ರಾಗಾದಿಕಾಪಥ್ಯನ
 ಮುದ್ಭವೇನ ಯುಕ್ತಂ ಭವಾಪ್ನೋನ ಮಹಾಗದೇನ || ವಿಶೋಕ್ಯ ಮಾಂ ಪಾಲಯಾ
 ಹಂದ್ರಮಾಳೇ ಭಿಷಕ್ತಮಂ ತ್ವಾ ಭಿಷಜಾಂ ಶೃಣೋಮಿ" ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೇ.-" ನಿ
 ಮೂಲೈಃ ಸಲಿಲಂ ಪ್ರಾಶ್ಯ ದೇವವೇದಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ || ಕ್ಷಯಾಪಸ್ವಾರಕುಷ್ಠಾದ್ವೈ
 ಮಂಜ್ಯತೇ ಕಿಲ್ಬಿಷೈರ" ಇತ್ಯಾಯುರ್ವೇದೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ. ಕಥನಪ್ಲಯವನಿಷದಿ-

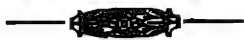
ಧನುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ- "ತ ಇಮಂ ... ಎಂಬುವಕ್ಕೂ, "ನಮಃ ಪರಶವೇ, ಎಂಬ ವೇದ
 ಪಾಠಸ್ಯವವಶ್ಯಕ್ಕೂ [ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ೧೧ನೇ ಉಪದೇಶದ ೯ನೇ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊ
 ಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.] ಇಲ್ಲಿಗೆ ಧನುರ್ವೇದವು ಕೈವಾಗಿದುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು.
 ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ- "ತ ಇನ್ಮ ಹ ಸು ಮಾಮಾಪ್ರಶಂಚವೇಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ವೈದ್ಯಸ್ವರೂಪವು. ಈ
 ಹಸ್ತವು ಸ್ವ ಬರಳುಗಿಣಿ: ತಂಗೆಯಲ್ಪಿ ಒಪ್ಪುವ ಶಿವಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನು ಮು
 ಟ್ಟುತ್ತಿಹುದು, ಎಂಬೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ- "ಯಾ ತೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಃ ...
 ಎಂಬ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ [೨ನೇ ಉಪದೇಶದ ೨ನೇ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.]
 ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ- "ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ವೈದ್ಯರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಿ
 ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ವೇದಪಾಠಸ್ಯವದಲ್ಲಿ- "ಎಲೈ ಚಂದ್ರಶೇಖರನೇ! ವಿಷಯಾಭಿಶಾಷ ಮೊದಲಾದ
 ಅಪಧ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವು "ಎಂದು ಬಾಂವು ಬಸನ ಮರಗರೂಪವಾದ ಮಹಾರೋಗ
 ಗಳನ್ನಾಧಿಪತಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕೃಪಾರ್ಪಿಸ್ವಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಸಲಹು. ಏಕೆಂದರೆ- ನಿನ್ನನ್ನು
 ವೈದ್ಯರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುವನೆಂದು ಸಾಮವೇದವು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ, ವೈ
 ದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ- "ಶಿವನಿಗೆ ನಮರ್ಪಿಸ್ತು ಉಪದ್ರವದ ನಿರ್ಮೂಲವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಾದೋ
 ದಕವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು ಕ್ಷಯ, ಅಪಸ್ವಾರ, ಕುಪ್ತ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಪಾಪ
 ಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು, "ಎಲೈ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ- "ಕೈವಾಗಿದುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣ
 ವಾದುದು. ಕರವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲ್ಲಿ- "ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಶಿವಾದ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
 ವನ್ನು ಸಕಲ ಜೀವಪ್ರಾಣಸ್ವಾನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ, ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ತಪಸ್ಸುಗಳು

“ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಯಶ್ಚಿದಮಾಮನಂತಿ | ತಗಾಂಸಿ ಸರ್ವಾನಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ |
ಯದಿಷ್ಟಂಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ | ತತ್ತೇ ಪದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಬ್ರವಾಮಿ ” ಶಿವ
ಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದ್, — “ಯೋ ವೇದ ಉದಕಾತ್ರಾಯತೇ ಸರ್ವರೋಹಮಹೇಶ್ವರಾ |
ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಥರ್ವೈಶ್ಚ ತನ್ಮೇ ಮನಶ್ಚಿ ವಸಂಕಲ್ಪಮಸ್ತು ” ಪಾದ್ಮೇ ಶಿವರಾಘವ
ಸಂವಾದೇ, — ತಂಧುಃ, “ ಯೋಗಿನಸ್ಸನಕಾದ್ಯಾಸ್ತು ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ಯಶ್ಚ
ತಃ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಶ್ವರಂ ತೇಜಸ್ವದಿದಂ ಪಶ್ಯ ರಾಘವ || ಚತುರಃ ಪಶ್ಯ ವೇದಾಂ
ಶ್ಚ ಸ್ತುವತಃ ಪರಮಂ ಶಿವಂ ” ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದ್, — “ ತದ್ವೇದ ಗುಹ್ಯೋ
ಪನಿಷತ್ಸು ಗೂಢಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ವೇದತೇ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ಯೇ ಪೂರ್ವಂ ದೇವಾ
ಮುಷಯಶ್ಚ ಶತ'ವಿದುಸ್ತೇ ತನ್ಮಯಾ ಅಮೃತಾ ಮೈ ಒಭೂವುಃ ” ಮಾನವಪುರಾ
ಣೇ, — ಮನುಃ, “ ಸರ್ವೋಪನಿಷದಾಮರ್ಥಶ್ಚಿವವಿವ ನ ಚಾಪರಃ || ಏಕವಿವ ಹಿ
ಶದ್ವಾನ್ಮನಂ ಶಫಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಶಾಸನಂ ” ಇತಿ. ಋಗ್ವೇದಮಂತ್ರೇ, — “ ತಮು
ಷ್ಪಹಿ ಯಸ್ವಿಷುಸ್ಸುಧನ್ವಾಯೋ ಎಶ್ವಸ್ಯ ಕ್ಷಯತಿ ಭೇಷಜಸ್ಯ | ಯಕ್ಷಾಸ್ತಮ
ಹೇ ಸಾಮನಸಾಯ ರುದ್ರಂ ನಮೋಭಿದೇವಮಸುರಂ ದುವಸ್ತು ” ಇತಿ. ನಾರಾಯ
ಣೋಪನಿಷದ್, — “ ಪತಿಂ ಎಶ್ವಸ್ಯಾಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಶಿವಮಜ್ಯುತಂ ” ಇತಿ

ಮಾವ ಶಿವನನ್ನು ತಮಗೆ ದಿವ್ಯಯುವನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆವೋ, ಯಾವ ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂ
ದಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಆ ಶಿವಾಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಶ್ನಸ್ಥಾನ
ವಚಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹೇಳುವೆನು, ಮತ್ತಂ. ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿಗೂ
ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದಕ್ಕೂ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿಗೂ [೨ನೇ ಉಪದೇಶದ
೫ನೇ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.] ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಸಕಲೋಪ
ನಿಷದ್ವಚನಗಳ ಅರ್ಥವು ಶಿವನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಲ್ಲವು ಆ ಆದ್ವಿತೀಯಶಿವಜ್ಞಾನವು ಆಜ್ಞಾನ
ವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ” ಎಂದು ಮನುವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ
ಒಂದಾನೊಂದು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವೇ ಬಾಹವಾಗುಳ್ಳ
ವನೋ, ಮೇರುಪರಶ್ವತೇ ಬಿಲ್ವಾಗುಳ್ಳವನೋ, ಸಕಲ ಔಷಧವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೋ
ಆ ಶಿವನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸು. ಮತ್ತು ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಧಾರಿಯಾದ ಭಕ್ತಾಪನ್ನಿವಾರಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸು. ಪ್ರಾಣದಾಯಕನಾದ ಆ
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗರೂಪನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ
ಯೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ನಾಶಕತನೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಕಲವೇದೋಪ
ನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲು ಕ್ಷಮಾಗುವ ಶಿವಾಧಿತ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಸಾಲ್ಕುವೇದಗಳಿಗೂ ಮೂವ

ಸರ್ದವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ. ಚತುರ್ದೇದದ್ವಾತ್ರೀಶದುಪನಿಷತ್ಪ್ರಮಾಣಾತ್ಮಕಂ
ಮಹಾಗಾಯತ್ರಾಂ, — “ಓಂಭೂಃ ಓಂಭುವಃ ಓಂಸುವಃ ಓಂಮಹಃ ಓಂಜನಃ
ಓಂಶಪಃ ಓಂಸತ್ಯಂ ಶತ್ಸವಿತುರ್ದೇವ್ಯಾಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋ
ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ | ಓಮಾವೋ ಜ್ಯೋತಿರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಧೂರ್ಧುವಸ್ಸು
ವರೋ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, — ಎಷ್ಟು, “ಗಾಯತ್ರೀ
ವಲ್ಲಭಃ ಪ್ರಾಂತುರ್ವಿಶ್ವಾವಾಸೋ ದಿಗಂಬರಃ” ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿ
ಕೃತಂ. ಹೇ ಜೋಳಿ ಇತ್ಯಂ ವೇದೋಪವೇದವೇದಾಂಗೋಪಾಂಗರೂಪಾಸ್ತತ್ಪಾದಶ
ವಿದ್ಯಾಸು ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ ಎಷ್ಟೇಯಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ಸರ್ದಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶೇ ಷಷ್ಠಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥ ಭರ್ಗಸ್ ಶಬ್ದೇನ ಭರ್ಗ ಶಬ್ದೇ —
ನಾಟಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶಃ.

ಜೋ — “ಯೋ ದೇವಸ್ಯ ವಿಕಾಸಾತ್ಮಕಂ ಧಿಯೋ ಧರ್ಮಾದಿಗೋಚರಃ || ಪ್ರೇ
ರಯೇತ್ತಸ್ಯ ಯದ್ಭರ್ಗಸ್ತದ್ವರೇಣ್ಯಮುಪಾಸ್ಮಹೇ” ಇತಿ ಸ್ತೋತ್ರವಾಕ್ಯಾತ್, “ಪ್ರ

ಶರಡು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಮಾತೃಸ್ವರೂಪವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಓಂಭೂಃ.....
ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಶಿವನು
ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಾಧಿದೇವತೆಯು, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಏನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀ
ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಈ ಪ್ರಕಾ
ರವಾಗಿ ವೇದೋಪವೇದವೇದಾಂಗೋಪಾಂಗಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಆಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೂ ಶಿವಾಧಿ
ಕೃತವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಬಹಳ ಮಾತಿನಿಂದೇನು?

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭರ್ಗತ್ವಬ್ದದಿಂದಲೂ ಭರ್ಗತ್ವಬ್ದದಿಂದಲೂ
ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶವು.

ಜೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಯಾವ ಸೂರ್ಯನು
ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸತಕ್ಕವನಾಗುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಭರ್ಗನೆಂಬ

ಸೋಪಾಕೇ” ಇತಿ ಧಾತುಸಂಸ್ಕರಣೋ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥಿತಭರ್ಗಸ್ತಬ್ಧ ಸ್ವಕಾರಾಂತಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣತೇಜಃ ಪರಃ ನತು ಶಿವಗಃ

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ | ತ್ವತ್ಕೃತಶಂಕಾರಾಃ ಪರಿಹಾರಸ್ಸಮೃತ್ಯೋಯತಾಂ, ಭೃಚ್ಚತೇ ಸರೃಕರ್ಮಾಣಿ ಅನೇನೇತಿ ಭರ್ಗಃ, ಅಯಂ ಭರ್ಗಸ್ತಬ್ಧಃ ಸಕಾರಾಂತೋಪಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಪರಶಿತೇಜಃ ಪರಃ, ಅದುಕ್ತಂ ಶ್ರೀತಾರ್ತತರೋ ಪನಿಷದಿ,—ಯದಾ ತಮಸ್ತನ್ನ ದಿವಾ ನ ರಾತ್ರೀನ್ ಸನ್ನ ಚಾಸಚ್ಚಿವಿವ ಕೇವಲಃ | ತದಕ್ಷರಂ ತನ್ನವಿಶ್ವರೋಣ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ಕೃತಾ ಪುರಾಣೇ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—ಮನುಃ, “ಋತಂ ವೃದ್ಧಂ ಪರಂವ್ರಹ್ಮ ಪುರುಷಂ ಸೋಮಮಾಶ್ವರಂ || ಉರ್ವ್ವರೇತೃಮುಷ್ಪತ್ತಿಂ ಸುಹಾರಕಾಂ || ನಮಸ್ಕಾರ್ಯಂ ಸ ದಾ ಸಪ್ತೈರ್ಮಂಡಲಸ್ಥಂ ರವೇನ || ಪುತತ್ವಸಿಮಾಖ್ಯಂ ಚ ಶಿವಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ

ಹೆಸರಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಕಾರ್ಥಕವಾದ ಭೃಷ್ಣೋ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭರ್ಗಸ್, ತಬ್ಧವು ಸಕಾರಾಂತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೆಂಬ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದಲ್ಲದೆ, ಶಿವನನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದಲ್ಲವು.

ರೇ—ಎಲೆ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮಾಚಾರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಭೃಚ್ಚತೇ ಸರೃಕರ್ಮಾಣಿ ಅನೇನ (ಇದರಿಂದ ನಮಸ್ತು ಕರ್ಮಗಳು ನಾರಗೋಳಿಸುತ್ತವೆ.) ಎಂಬ ವೃತ್ತಾಂತಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಭರ್ಗಸ್ ತಬ್ಧವು ಸಾಂಚನಾದರೂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಪರಶಿವರೂಪವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವು ಶ್ರೀತಾರ್ತತರೋ ಪನಿಷದಿನಲ್ಲಿ—ಯಾದಾಗ ತಮಸೋ ಇತಿ, ಹಗ್ನಿ, ರಾತ್ರೀಯು ಕರ್ಮವೇ, ಸತ್ಯೋ ಅಸತ್ಯೋ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇವನೋ, ಆ ಶಿವಾಖ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ನಾಶರಹಿತವೂ ಚಕ್ಷೂರ್ಭಿರೇತೇತು ಚತುರ್ದೇಶಾದವನು ದ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಸಾರವನು ಹೊಂದಿರೋ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—ಮನ್ವಾಪಹಾರಿಕಸತ್ಯತ್ವ, ಸಾರಮಾಧಿಗ ಸತತ್ವಗಳೆರಡರಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಪದವಾಚ್ಯನೂ, ಪುರುಷಶ್ವಾದ್ಭಿಧೇಯನೂ ಉಮಾಖ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನೂ, ಸಕಲಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ, ಉರ್ವ್ವರೇತೃನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಕಾರನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೂ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಗಾಂತವ

*ಇದರ ವಿವರವನ್ನು ಸೂತಗೀತಗೆ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ

ಶಾಸ್ತ್ರಮೇತದವಧಾರ್ಯ ಗೃಹ್ಯತಾಮರ್ಥಮಸ್ಯ ನಿಖಿಲಂ ವಿಜಾನತಾಂ ||
 ಗ್ರಾಹ್ಯಮಸ್ಯ ದಪಿ ನಾವಶಿಷ್ಯತೇ ಜ್ಞೇಯಮಸ್ಯ ದಪಿ ವಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ಯೇಣಸ್ಯೇಷು
 ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಒಹುಷ್ಪತೀವ ವಾಂಛಂತಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಪರಿಮೂಢಚಿತ್ತಾಃ || ತೇ ಶೀತ
 ಧೀತಾ ಇವ ವಾನರಾಸ್ಸುಃ ಖದ್ಯೋತವುಂಜಪ್ಪಲನೇಷ್ವಜೇಷ್ವಾಃ || ಚವಾರಶಾ
 ಸ್ತ್ರಂ ಒಹುವೇದಿತಸ್ಯ ಮಲ್ಪಶ್ಚ ಕಾಲೋ ಒಹವಶ್ಚ ಎಘಾಃ || ಯತ್ಸಾಂಧೂತಂ ತ
 ದವೇಕ್ಷಿ ತವ್ಯಂ ಹಂಸೋ ಯಥಾ ಕ್ಷೀರಮಿವಾಂಬುಮಿಶ್ರಂ || ಇತ್ಯಂ ಸ ನವನಾಥಸಿ
 ದ್ಧನವಕೋಟಿಸಿದ್ಧಕುಲಜಕ್ರವರ್ತಿ ಯುಗಪತ್ತಿ ಕೋಟಿಶಿವಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕಃ ಕುಂ
 ಧಸಂಭವಮಹಾಮುನಸ್ಯ ವದೇಶಕೃದ್ಧೇಶಿಕಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣಾಧೀಶನಾ
 ಮಾ ಗುರುಸ್ವಕೃಪಾವಾತ್ರಾಯ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳಾಯ ವೈಷ್ಣವಚೋಳಾಭಿ
 ಖ್ಯಾಯ ನಿಖಿಲಭೂವಾಲಮೋಜೂಡಾಮಣಯೇ ಶಿವಾಧಿಕೃಂ ಸಂದೋಧ್ಯ ಶಿವಾ
 ದ್ವೈತಜ್ಞಾನವಾಘ್ನವ ಇತ್ಯಾಶಿಷಂ ಪ್ರಮುಜ್ಯ. ಯೋ ವೈಸೋ ನುನಿಭಿರ್ಮು
 ಹುರ್ನಿಯುಮಿತವ್ರಾಣಪ್ರಯಾಣಕ್ರಮೈಸ್ಸಾಂಧೀಂ ದ್ವಿಚ್ಛದಪಂಕಜೇ ಪ್ರಣವಪ್ಪತ್ಯಾ

ಇದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಸಿ, ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವರಿಗೂ ಇದರ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅರ್ಥವ
 ನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರಿಗೂ ಬೇರೊಂದು ಗ್ರಹಿಸಲರ್ಹವಾದುದು ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ತಿಳಿಯಲರ್ಹ
 ವಾದ ಮತ್ತೊಂದಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವರು ಮೂಢಾತ್ಮರು ಶೀತಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಮಹಕುಹುಳ
 ಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಂಕಿಯೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಉರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಚೀಷ್ಟಮಾ
 ಡುವ ಮಂಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗುವರು. ಕೊನೆಗಾಡ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾ
 ಲವು ಬೇಕು, ಕಾಲವಾದರೋ ಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಘ್ನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದೊಡಗುತ್ತವೆ.
 ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಲು ನೀರಿನೊಡನೆ ಬೆರೆತಿದ್ದರೂ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯದೆ ಹಾಲನ್ನೇ ಕುಡಿಯುವ
 ಹಂಸದಂತೆ ಹುರುಳು ಅನ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಸಾರಭೂತವಾದ ಈ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವ
 ನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನವನಾಥಸಿದ್ಧರ ಕುಲಕ್ಕೂ ನವಕೋಟಿಸಿದ್ಧರ ಕುಲ
 ಕ್ಕೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ, ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂರುಕೋಟಿ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿ
 ಸಿದ, ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಗುಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ, ದೇಶಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ, ಭಗವದ್ಭ
 ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣಾಧೀಶನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ಗುರುವು ತನ್ನ ದಯೆಗೆ
 ಪಾತ್ರನೂ, ಸಕಲ ಭೂಪತಗಳ ಕಿರೀಟಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯವಾದ ಚೂಡಾಮಣಿಯೊಪ್ಪತ
 ಕೃವನೂ, ವೈಷ್ಣವಚೋಳನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನೂ ಅದ ವಿಷಯೇಂದ್ರಚೋಳನಿಗಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕೃವ
 ನ್ನು ಬೋಗಿ ತಿಳುಹಿಸಿ, ಶಿವಾದ್ವೈತಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗೆಂದಾಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಯಾವನು ಪ್ರಾಣ
 ವಾಯುವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ರಿತವರಾದ ಹೋಗಿಗೇಂದ ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ಸರೋವರ

ಶೀಪ್ರದೇಶೇ ಭೃತಂ || ಯಸ್ಮಾಕಾತರುಣೇಂದುವಹ್ನಿವಲಸದ್ಭೃತೃದ್ಧೃಗದ್ಧಾಸದಾ ತಂ
ವಂದೇ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ಶಿವಮುಮಾಸಂತ್ಲಿಷ್ಟದೇಹಂ ವಿಧುಂ ,, ಇತಿ ಪರಮೇಶ್ವರಮುಧಿ
ವಂದ್ಯ, ಅಥ ಚೋಳರಾಜಾನಂ ಪ್ರತಿ, ಭೋ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳ! ಶ್ವದೀಯಾಸ್ಥಾ
ನೇಽಖಿಲವೈಖಾನಸವೈಷ್ಣವ ಭಾಗವತಪಾಂಚರಾತ್ರಶತ್ತ್ವವಾದಿಮತಾಚಾರ್ಯಪ್ರಮು
ಖವೈಷ್ಣವಸಹಸ್ರೇಣಾಸಂಖ್ಯಾಕವಾರಜನೈಶ್ಚ ಸಹಿತೇ ಸಕಂಪಕೇಶವಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸ್ಥಿರಪ್ರ
ತಿಷ್ಠಾಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಸ್ತನ್ಮುಖಂ ಸಸ್ಮಿತವಚನಂ ಚ. ಮಾಭೈಷೀರಿತ್ಯುಕ್ತಾನ್ವಿನಿಜಮಹ
ತ್ತ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಸ್ವಹಸ್ತೇನ ಸಕಂಪಕೇಶವವಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಮದ್ಯ ತ
ದೀಯಕಂಪಮುತ್ಸಾರ್ಯ ಸಭಾಮುಖ್ಯೇ ತಿರೋ ಬಭೂವ. ಅಥ ಸ ಕೇಶಪೋಷಕಂಪಸ್ಸಂ
ಶುಷ್ಪಚಿತ್ತಸ್ತೌ, ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣೇಶಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ತದ್ಧಾನ್ಯನತತ್ಪರೋ ಬಭೂವ. ತತ
ಸ್ಸವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳಃ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಸಭೈಸ್ಸಹಾನುಭೂಯಾಸ್ತದಿಷ್ಟದೇವಕೇಶ
ವಾನುಗ್ರಹಕರ್ತ್ರೇ ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರಾಯ ರೇವಣಸಿದ್ಧಾಧ್ಯಭಿಧಾನಯುಕ್ತಾ
ಯದೇಶಿಕಸಾರ್ವಭೌಮಾಯ ಸಕವ್ರವಾರಂ ನಮೋ ನಮ ಇತಿ ಸ್ತುತಿರಸ್ಯಂಜಲಿಮು
ದ್ರಾಂ ನಿಧಾಯ,

ದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ದ್ವಿಧಳಾತ್ಮಕವಾದ ಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹವಸೀರದಿಂದ ಕೂಡಿದ
ಅವಿಮುಕ್ತಕೈಶ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಹುಡುಕಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಯಾವನು ನಕ್ಷ
ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಚಂದ್ರನಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಹೃದಯಕಮಲವೇ
ವಾಸಗೃಹವಾಗುವನೋ ಆ ಪರಮೈಶ್ವರೈಕಸಂಪನ್ನನೂ, ಉಮಾಖ್ಯವಾದ ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿಯಿಂದ
ನಿತ್ಯಸಮವೇಶನಾಗಿ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೂ ತುಂಬಿದವನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ
ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ,, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಶಿವನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಚೋಳರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು,
ಎಲೈ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳನೇ! ಸಮಸ್ತರಾದ ವೈಖಾನಸ, ವೈಷ್ಣವ, ಭಾಗವತ, ಪಾಂಚರಾತ್ರ,
ಶತ್ತ್ವವಾದಿ ಮತಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವೈಷ್ಣವರಿಂದಲೂ, ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದಷ್ಟು
ನೆರೆದಿರುವ ಪಟ್ಟಣಗಳಾದ ಜನರಿಂದಲೂ ಸಂಮಿಳಿತವಾದ್ದೇನಿನ್ನ ಆಸ್ಥಾನವು ನೆರೆದಿರುವಾಗಲೇ ಈ
ನಡಗುಟ್ಟಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಗೆ ತಲೆಯೆಳೆದಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಿರಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆವಲ್ಲದೆ
ನಗುಮುಖವೆಳ್ಳದ್ದನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವೆವು. ಹೆದರಬೇಡ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ತ್ವವೆಂಬ
ವೀರ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಆ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಿಮ ಸಭಾಮಧ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದನು. ಬಳಿಕ ಆ ಕೇಶವವಿಗ್ರಹವು ಸಂಶುಷ್ಪಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಾಗಿ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗ
ಣೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತವಾಗಿ ಚಾಂಚಲ್ಯವಿಲ್ಲದುದಾಯಿ
ತು. ಬಳಿಕ ಆ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳನು ವಿಶೇಷವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಸಭಿಕರೊಡನನುಭವಿಸಿ,
ನಮ್ಮಷ್ಟದೈವವಾದ ಕೇಶವನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿಧ "ರೇವಣಸಿದ್ಧ" ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳ
ವನೂ ದೇಶಿಕಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮದ್ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ಅನೇಕಬಾರಿ ನಮ

“ ಜಯ ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ, ಜಯ ಶ್ರೀಶಂಕರಪ್ರಿಯ	
ಜಯ ಸೋಮೇಶಸಂಧೂತ, ಜಯಾಪ್ರಾಕೃತವೈಭವ	೧
ಜಯೋತ್ತಮಂಗುಣಾಧಾರ, ಜಯ ಪ್ರಮಥನಾಯಕ	
ಜಯ ದುರ್ವಾದಿಗರ್ವಭ್ಯ, ಜಯ ಪಾಪಂಜರೇಶರ	೨
ಜಯ ಯೋಗಿವರಸ್ತುತ್ಯ, ಜಯ ಭಕ್ತಾಮರದ್ರುಮ	
ಜಯ ವಾಪಾದ್ರಿದಂಭೋಳೇ, ಜಯ ಸದ್ಭಕ್ತಿಶೀವಧೇ	೩
ಜಯ ಜ್ಞಾನಮಹಾಸಂಧೋ, ಜಯ ಸದ್ವಿಜಗದ್ಗುರೋ	
ಜಯ ವೈರಾಗ್ಯಸತ್ಯೋತ, ಜಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಂದಿರ	೪
ಜಯ ಸಿದ್ಧಕುಲಾರ್ಥ್ಯಕ್ಷ, ಜಯ ಸಜ್ಜನರಕ್ಷಕ	
ಜಯ ಪಾವನಚಾರಿತ್ರ, ಜಯ ಮಂಗಲವಿಗ್ರಹ	೫
ಗುರೋ ದೇವಣಸಿದ್ಧೇಂದ್ರ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತೇ ಮಹತ್ತರಂ	
ಲೋಕಾಕ್ಷರೈರಮೇವಾಸ್ತಿ ಕಿಂ ಮೇ ನಾಶ್ಚರ್ಯದಾಯಕಂ	೬
ಸಮುತ್ಸಾರ್ಯ ಶಿರಾಕಂಠಂ ಎಷ್ಟುಮೂರ್ತೀರ್ಮಹಾಗುರೋ	
ದದ್ಯಾಸ್ತುಂ ಪ್ರಮುದಂ ಮಹ್ಯಂ ಕೃಪಾರಸಮಹೋದಧೇ	೭
ಉತ್ಪಾದಿತಾ ತ್ವಯಾ ಭಕ್ತಿಶೈಲ್ಯವೇ ಸರ್ವಾಭನಾಶಿನೇ	
ಶ್ರುತ್ಯಾಗಮಪುರಾಣಾದಿಪ್ರಥಿತಾ ಮುಕ್ತಿದಾಯಿನೇ	೮
ತ್ವತ್ಪಾದತಲಸಂಸ್ಪರ್ಶತ್ವತಾ ಸ್ಯಾತ್ಕಾಂಚಿಕಾಪುರೇ	
ಮತ್ಪ್ರಜಾಸ್ಥಳಾ ಧನ್ಯಾ ಭವದ್ವರ್ತನಶಃ ಪರಂ	೯
ನಮಃ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪಾಯ, ಎತ್ತಕಲ್ಯಾಣದಾಯಿನೇ	
ತುಭ್ಯಂ ಶ್ರೀಶಂಭುಪುತ್ರಾಯ, ಸಿದ್ಧನಾಥಾಯ ರೇಣುಕ	೧೦

ಇತಿ ತಂ ಮಹಾಗುರುಂ ಸಂಸ್ತುತ್ವಾ, ಜಯಘಂಟಾನಿನಾದಪೂರ್ವಕಂ ಸ್ವಸ್ಥ್ಯ ರಾಜ್ಯಂ ಪರಶಿವಭಕ್ತಿವಿರಾಜಮಾನಂ ಕಾರಯಿತ್ವಾ, “ಪರಮೇಶ್ವರವರಕೃಪಾಪಾತ್ರೇಣ ಸಿರಿಯಾಳಶ್ರೇಷ್ಠಿನಾಮ್ನಾ ವಣಿಕ್ವತಿನಾ ಸಾರ್ಧಂ ಸ್ತಾಂತಾಪುರಸ್ಕೃತಃ ಪ

ಸ್ವಾರವಾಗಲೆಂದು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಅಂಜಲಿಮುದ್ರೆಯನ್ನಿರಿಸಿ, “ಜಯ ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಜಯ ಶ್ರೀಶಂಕರಪ್ರಿಯ, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಆಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಜಯಘಂಟಾನಿನಾದಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತ್ಮಂತ್ಪಾದಿವಭಿಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕೃಪಾ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಸಿರಿಯಾಳವಣಿಕ್ವತಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರದ್ಧಾಂವಿ ಮುಂದೆ ಇರುವ

ಶ್ವಾಹ್ನ ವೌರಜನವರ್ಗಸಹಿತಃ ಪುರಹರಪುರಂ ಸಪ್ರಮದಂ ಜಗಾಮ" ಇತಿ ಶ್ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧೀತಿ ಸ್ವಯಂ ತಿವಂ.

ವಂಶೇ ಶ್ರೀರೇಣುಕಸ್ಯಾಸೀದ್ವಿಶ್ವಸಾಧೋ ಗುರೂತ್ತಮಃ ||
 ತಸ್ಯಾಸೀತ್ತನಯಶ್ಚಿತ್ರಮಾನ್ಯಾಶೀನಾಧೋ ಬುಧಾಗ್ರಣೀಃ ||
 ಆಸ್ತಾಂ ತಸ್ಯ ಸುತಾವಾರ್ಯಾ ವೀರಸರೈಶ್ಚರಾಷ್ಟ್ರಕೌ ||
 ಪುತ್ರಸರೈಶ್ಚರಸ್ಯಾಸೀದ್ವೀರಣಾರಾಧ್ಯನಾಮವಾಕ್ ||
 ತಸ್ಯಾತ್ಮಜಸ್ಸುಧೀವಂದ್ಯಶ್ಚೈವಸಿದ್ಧಾಂತಕೋವಿದಃ ||
 ಶ್ರೀಮದ್ರೇವಣಸಿದ್ಧಾಂತೋ ವೀರಶೈವಾಬ್ಧಿಜಂದ್ರಮಾಃ ||
 ತತ್ಪುತ್ರೇಣ ಸುಯಾ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮನೇಃ ||
 ರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮ್ನಾಯಂ ರಚಿತೋ ಜಯತಾಂ ಭುವಿ ||
 ನಾಮತೋ ರೂಪತಶ್ಚಾಪಿ ಜಗತ್ಕಲ್ಪಾಣದಾಯಕೌ ||
 ಶಿವೌ ನಮಾಮಿ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೋಕಸ್ಯ ಪಿತರೌ ಸದಾ ||
 ಯಶ್ಚಿಕ್ಷುಕಶ್ಚಿವದ್ವೇಷ್ಣುಶ್ಚ ರಕ್ಷಕೋ ಯಶ್ಚಿವಪ್ರಿಯಾನ್ ||
 ನಮಾಮಿ ವೀರಭದ್ರಂ ತಃ ಅಸಮಾನಸರ್ಗಾಕ್ರಮಂ |
 ಬೃಂಗಿನೇ ಭರ್ಗಭಸ್ಮಯ ಶಿವಧರ್ಮಾಯ ನಮೋ ||
 ನಮಃ ಪ್ರಮಥ್ಯುಂದಾಸು ಶಂಕರಪ್ರೇಮಾರ್ಘಮಯೇ ||

ವೌರಜನಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೈಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ಎಂಬ ಕಥೆಯು ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಭದ್ರಂ ಭೂಯಾತ್.

